

ЦЕНТРАЛНА НАР. БИБЛИОТЕКА
• ЂУРЂЕ ЦРНОЈЕВИЋ •
ЦЕТИЊЕ
ЦРНА ГОРА

Бр. 11-22195 / I

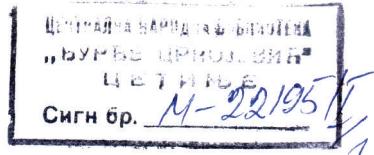
Monumenta Montenegrina

I

ID = 3878160

MY SEJOKN
TRIMPEAK

11.4.4 / 2001

ISTORIJSKI INSTITUT CRNE GORE

Monumenta Montenegrina
Knjiga I

Arhiepiskopije Duklja i Prevalitana
Acta metropolitana

Priredio i predgovor napisao
Vojislav D. Nikčević

Prevela
Ana Klikovac

Podgorica 2001.

ISTORIJSKI INSTITUT CRNE GORE

Monumenta Montenegrina
knjiga I

Arhiepiskopije Duklja i Prevalitana
Acta metropolitana

IZ PROŠLOSTI CRNE GORE

POSEBNA IZDANJA

**Urednik
Prof. dr Branislav Kovačević**

**Recezent:
Prof. dr Božidar Šekularac**

**Supervizija prevoda:
dr Marijanca Pakiž**

L`INSTITUT HISTORIQUE DE LA MONTÉNÉGRO

**Monumenta Montenegrina
volume I**

**Archevêchés de Doclea et Prevalitana
Acta metropolitana**

Podgorica 2001.

ИСТОРИЧЕСКИЙ ИНСТИТУТ ЧЕРНОГОРИИ

**Monumenta Montenegrina
том I**

**Архиепископства Дукля и Превалитана
Acta metropolitana**

Подгорица 2001.

SLOVO UREDNIKA

Pitanje postojanja istorijske gradje i izvornika vezanih za prostore srednjovjekovnog Balkana oduvijek je bilo predmet sporenja. Dok su jedni tvrdili da tih izvornika praktično nema i da su u čestim ratovima na ovim prostorima, u velikim potresima i stihijama - svi uništeni, drugi su ih tražili u bližoj prošlosti, na osnovu njih potvrđujući ili osporavajući pravo legitimite južnoslovenskih država i naroda na određenim teritorijama, iako u srednjem vijeku, pa ni na prostoru današnje Crne Gore i njenog okruženja, državne granice i etnički procesi nijesu bili tako tvrdi kako ih mi danas vidimo.

Korpsi gradje, poput Kukuljevićevog *Codex diplomaticus regni Croatiae, Slavoniae et Dalmatiae a saec. IV-XIV (1874/75)* i neobjavljenog *Monumenta Serbica*, zatim *Acta diplomata res Albaniae Mediae Aetatis illustrantia* (1913; 1918), trojice vrsnih poznavalaca balkanske istorije K. Jirečeka, M. Šuflaja i L. Talocija, ali i drugih na kraju 19. i početkom 20. vijeka, predstavljali su pokušaj da se izdavanjem ne-prevedenih zbirk dokumenata pruži osnov za istraživanja i istovremeno skicira predstava o geopolitičkim odnosima koji su vladali medju narodima i državama na Balkanu. S druge strane, od sredine 19. i kroz cijeli 20. vijek na tom prostoru vodila se ne samo žestoka bitka za sadašnjost i budućnost nego još više za prošlost, za uobličavanje državnih i etničkih korpusa, u čemu je osim politike i ideologije veliku ulogu imala i nauka, naročito istoriografija i etnografija.

Crna Gora nije imala ni takve zbirke dokumenata niti takvu istoriografiju koje bi dokazivale tradiciju i kontinuitet prostora na kojima je stoljećima pretrajavala, bilo da se radi o prijeslovenskom ili ranom slovenskom naslijedu. Međutim, dio njene baštine uključen je ili u već objavljene korpusi ili je, prečutan od strane istraživača, ostao van domaća istoriografije.

Tako je istorija Crne Gore, prostora na kome su trag ostavile mnoge civilizacije, unaprijed bila odredjena i omedjena na samo nekoliko posljednjih vijekova, bez mogućnosti da se zaokruži, barem u osnovnim crtama, od perioda propasti Rima i stvaranja Vizantije do epohe radjanja i nestajanja slovenskih država na njenom tlu. Međutim, izvjesno je da se u Evropi, i šire, nalazi sačuvana izuzetno značajna arhivska gradja i drugi istorijski izvori koji se odnose ne samo na šire područje Balkana i na Balkanske narode nego i na prostor današnje Crne Gore. Ti izvori su različite starosti i provenijencije: latinski, grčki (vizantijski), staroslovenski, ruski, srpski, hrvatski i, kasnije, turski itd. Čak i za najstarije periode crnogorske prošlosti postoje brojna svjedočanstva u arhivima i bibliotekama diljem Zapadne Evrope, od kojih je znatan dio publikovan u relevantnim zbornicima istorijskih izvora. Na žalost, bez obzira na relativno dobru obaviještenost naše istoriografije i istoričara, ta publikovana arhivska gradja, rasijana po arhivima, zbornicima i periodičnim publikacijama, nije bila lako dostupna niti poznata većini naših istraživača iz više razloga, iako je teško povjerovati u neobaviještenost tolikih generacija!

Kod nas su publikovani pored latinskih i vizantijskih izvori u nekoliko knjiga koje se odnose na prošlost južnoslovenskih naroda. Od u istoriografiji korišćenih latinskih izvora posebnu pažnju zasluguje *Illyricum sacrum*, započet sredinom 18. a završen početkom 19. vijeka, kao zamašno djelo o crkvenoj istoriji Balkana, za čiji nastanak je zaslužan Filipo Ričeputi, a za njegovu finalizaciju Danijele Farlati a zatim Jakopo Koleti.

Takodje, postoje još nekolika važna zbornika na latinskom jeziku koji se odnose na balkansko srednjovjekovlje: *Monumenta Serbica spectantia historiam Serbiae, Bosnae, Ragusii* (Beč 1858) Frana Miklošića, *Acta Bosnae...* (Zagreb 1892) Eusebija Fermendžina, *Monumenta Catarensia*, odnosno *Kotorski spomenici*, prve dvije knjige kotorskih notara, I knj. 1326-1335, (Zagreb 1951) i knj. II 1329, 1332-1337 (Zagreb 1981) i niz drugih manjih ili većih zbornika, kao i gradja objavljivana u periodičnim publikacijama.

Treba istaći i veliki broj publikovanih ciriličnih spomenika, objavljenih u raznim zbirkama ili periodici, a najstariji medju njima se odnose na početak 13. vijeka.

*Nedostatak relevantnih istorijskih izvora, naročito vezanih za rano srednjovjekovlje, u crnogorskoj istorijskoj nauci osjeća se odavno. Otvorena su mnoga važna i delikatna pitanja na koja nije mogla valjano da odgovori čak ni višetomna **Istoriјa Crne Gore**. Naučni razlozi i snažna istraživačka potreba, krajnja odgovornost i kritičnost upućivali su na to da izvorna gradja negdje postoji i da je treba pronaći. Međutim Crna Gora nije imala ni dovoljno stručnjaka ni finansijskih mogućnosti da, kao neke druge države, krene sistematski za tragovima i izvorima sopstvene prošlosti.*

*Priredjivač edicije **Monumenta Montenegrina** Vojislav D. Nikčević, koji se kao teoretičar književnosti i vizantalog bavio razdobljem srednjeg vijeka, krenuo je u omamnu a neizvjesnu naučnu avan-turu, rukovodjen indicijama da "arhivsko izvorno blago" postoji, samo ga treba naći, identifikovati i sakupiti. Pasionirani ljubitelj i istraživač ranohrišćanske i vizantijske književnosti, religije, istorije i kulture otisnuo se u Evropu, tragajući za izvorima koji se odnose na crnogorskiju prošlost, ali i na šire okruženje. Imajući u vidu značaj pronadjene gradje, Nikčević je sakupio zamašnu količinu raznovrsnog i vrijednog arhivskog materijala.*

*U dogovoru sa Ministarstvom kulture Crne Gore i uz njegovu finansijsku podršku, ovom neu-mornom sakupljaču ranosrednjovjekovnih tragova naše prošlosti povjerenio je da gradju pronadje, sakupi, sredi i razvrsta, da je da na prevodjenje i priredi za štampu. Na taj način je nastala i konkretizovana zamisao da se pripremljena gradja objavi u deset tomova, pod naslovom **Monumenta Montenegrina**.*

*Edicija **Monumenta Montenegrina**, zamišljena kao zbornik svjedočanstava o Duklji i Zeti u srednjem vijeku, obuhvata dokumente, gradju i izvore koje je priredjivač Vojislav D. Nikčević prikupio u ino-stranstvu, a koji pokazuju kontinuitet političkih centara vjerske i državne moći na prostorima današnje Crne Gore od 4. do 15. stoljeća. Istorisko postojanje i svijest Crne Gore o sopstvenoj državi neodvojivo su vezani za tradiciju Dukljanske i Prevalitanske mitropolije, koje spadaju medju najstarije u Evropi, potom instituciju Barskog arhiepiskopata koji je bio nosilac insignacije državnih moći nekoliko južnoslovenskih država u toku srednjeg vijeka, počev od Kraljevstva Travunije, preko Kraljevstva Dalmacije, Zahumlja, moćnog Kraljevstva Slovena, do Kraljevstva Srbije i države koju su, na izmaku njegove moći, stvorili Nemanjići. Edicija o kojoj je riječ nastala je od prikupljenih dokumenata iz poznatih svjetskih zbirk. Ona hronološki prati dešavanja vezana za nosioce moći, bilo da je riječ o vladarima, visokim crkvenim ličnostima ili episkopskim sjedištima koja su u srednjem vijeku učvršćivala, preko ideologije hrišćanstva, vlast odredjenih dinastija ili svijest o pripadnosti jednom od dva centra ekumenske vlasti - Konstantinopolju ili Rimu.*

*Želimo da naglasimo da edicija **Monumenta Montenegrina** obuhvata stranu gradju koja je, iako publikovana, do sada bila uglavnom nepoznata našoj naučnoj javnosti. Gradja i spisi kod nas se, i na izvorniku i u prevodu, prvi put objavljajuju.*

Nema sumnje da će u oskudici relevantne arhivske gradje pronalaženje i publikovanje ovih značajnih izvora pomoći da se granice postojećih okoštalih i skoro kanonizovanih saznanja, iza kojih je mrak neznanja i nagadianja, pomjere i prošire i da se ono što je u istoriografiji o Crnoj Gori napisano kritički posmatra i valorizuje, da se usvojene i skoro aksiomske istine potvrde ili ospore.

*Najstariji dokument u ediciji **Monumenta Montenegrina** je iz 343. godine, a riječ je o pismu crkvi u Mareotima sa velikog sabora u Sardici (Sofiji), odakle je potekla prva šizma u hrišćanstvu, sa potpisom dukljanskog mitropolita Basusa, potpisanim zajedno sa aleksandrijskim patrijarhom Atanasijem i još nekoliko istaknutih crkvenih ličnosti. Najmladji dokument, posljednji u zbirci, jeste s početka 15. vijeka. Radi se o kotorskom episkopu Sekundusu Naniju u vezi sa izvršenjem prava na dobra koja su zavještana kotorskoj crkvi Sv. Trifuna.*

Prvih šest tomova, od deset koliko ih edicija **Monumenta Montenegrina** ima, predstavljaju latinsku gradju vezanu za arhiepiskopije Duklju i Prevalitanu, kraljeve i dinaste, dok su dva toma izbor iz, za naš prostor najvažnijih djela književnosti na latinskom jeziku (a imaju i istoriografsku vrijednost), koja je stvarana u barskom arhiepiskopatu i episkopatu Svača od 13. do 14. vijeka. Jedan od ta dva toma posvećen je spisu **Istorija Mongola** arhiepiskopa barskog Jovana II, povjerljivijeg čovjeka Rima i prvog Evropljanina koji je boravio u Zlatnoj hordi.

Posljednja dva toma edicije, koja je praktično samo početak dužega rada na nalaženju i publikovanju spomeničke gradje, čine prevod i faksimil Dioptre Mihaila Psela, jedinstvenog cirilskog manuskripta iz 14. vijeka i reprezentativnog spomenika slovenske pismenosti i prevodilaštva.

Neophodno je u uredničkom tekstu naglasiti da je priredjivač Vojislav D. Nikčević preuzeo i pripremio dokumenta iz korpusa objavljene gradje, sa komentarima, opata **Minja i Mansija**, **Pflug ö Hartunga**, **Farlatija**, **Tajnera** itd. Konsultovao je izvore za istoriju Njemačke i Italije, krstaških ratova kao i obiman korpus **Acta Sanctorum**. Iz Kukuljevićevog **Codexa** i zbornika "Res Albanie" preuzet je mali broj dokumenata, a svi se odnose na tradiciju koju baštini Crna Gora.

Nikčević je za svaki tekst u napomenama naveo njegovo porijeklo i iz kojega korpusa je preuzet dokument. Uz prevod glavnoga teksta dati su i kritički komentari i napomene ranijeg priredjivača u korpusu. Pošto se uporedo daju izvornik i prevod, priredjivač je smatrao da je pravljenje regesta nepotrebno i suvišno. Iako se u svijetu istorijsko-teološki tekstovi, pogotovo oni od 5. do 9. vijeka, latinske i grčke provenijencije, po pravilu ne prevode već zbornici koji ih sadrže snabdijevaju valjanim naučnim aparatom, priredjivač se, ipak, opredijelio za jedno racionalno i kompromisno rješenje. Upravo zato što Crna Gora nema dovoljan broj stručnjaka obučenih i dospremnih za korišćenje originalnih dokumenata, publikovanje prevoda uporedo s originalom predstavlja veliku pomoć i olakšicu naučnicima, a što ne mora da bude nauštrb naučnog ugleda ni priredjivača, ni istraživačâ, ni izdavača.

S tehničke i metodološke strane edicija je dobro koncipirana, jer su njen sadržaj i struktura determinisani starošću i karakterom dokumenata i raznih spisa s kojima je priredjivač raspolagao. Svaki tom je, u okviru edicije, dobio svoj naslov koji izražava duh i suštinu tematike koju sadrži. Opširni i ute-meljeni priredjivačevi predgovori, iako bez naučnog aparata, autoritativno daju pregled opštih prilika u određenom vremenu: istorijskih, političkih, ideooloških, teoloških, društvenih i drugih. Priredjivačeve studije predstavljaju okvir u kome uvrštena dokumenta sama govore, konstituišući istorijsku sliku i istinu u užem i širem kontekstu.

Zbog preglednosti edicije, lakšeg korišćenja i orientacije u ovome zamašnom korpusu, kako zbog onih koji imaju naučnih ambicija tako i zbog onih koji nemaju takve pobude, navešćemo naslove i sadržaj svakog toma ponaosob. Time se dobija predstava o strukturi cijele edicije i bolje razumije njena cjelina.

Edicija **Monumenta Montenegrina** sadrži sljedeće tomove:

1. **Arhiepiskopije Duklja i Prevalitana - Acta metropolitana**

- dokumenti potpisani od arhiepiskopa - mitropolita ili upućeni njima u periodu od 343. do 980. godine.

- dodatak: pisma rimske pape tokom petog vijeka u kojima se spominju ili dukljansko-prevalitanski arhiepiskopi ili Duklja i Prevalitana kao jedni od najvećih otpora uspostavljanju kanonskog hrišćanstva.

- liste dukljanskih i prevalitanskih (skadarskih) arhiepiskopa i prefekata Ilirikuma (i Italikuma dok je Ilirikum bio sa njim sjedinjen u jedinstvenu provinciju).

2. **Arhiepiskopije Duklja i Prevalitana - Scriptores ecclesiastici**

- spisi dva crkvena pisca nastali u razdoblju od 395. do 415. godine i 519. godine (drugi je prevalitanski arhiepiskop Andrija).

- dodatak: pisma papa tokom petog i šestog vijeka koja govore o bici za Duklju i Prevalitanu izmedju Konstantinoplja i Rima i ulozi vikarijata u Solunu.

- lista crkvenih praznika i svetaca slavljenih u dukljanskom i prevalitanskom arhiepiskopatu od 4. do 10. vijeka.

3. Vrijeme kraljeva

- dokumenti o postojanju kraljevina (Srbije, Zahumlja i Travunije), Kraljevstva Dalmacije, potom Kraljevstva Slovena i, na kraju, Kraljevstva Dalmacije i Duklje i države Nemanjića od 743. do 1370. godine.

- liste južnoslovenskih dinasta od 636. do 1400. godine po francuskim i njemačkim izvorima.

- rječnik pojmove iz vizantijske crkvene i vojne terminologije (koji se srijeću u gotovo svakom od dokumenata)

4. Arhiepiskopija barska

- dokumenti o postojanju vizantijske mitropolije. Dokumenti o arhiepiskopiji "tri oltara" od 1062. do 1400. godine.

- dodatak: Rat za insignacije moći izmedju Dubrovačke i Barske arhiepiskopije - oko 1100 do oko 1300. godine.

- lista arhiepiskopa barskih.

5. Crkve-podložnice Arhiepiskopije barske

- dokumenti od 11. do kraja 14. vijeka. Zastupljeno je svako episkopsko sjedište koje je u tom dobu pripadalo Baru, počev od arhiepiskopata Prevalitane (Skadar) do episkopija Drivast i Pulat.

- dodatak: nekoliko dokumenata o situaciji u vizantijskoj temi Dalmaciji tokom desetog vijeka.

- liste svih episkopa crkava-sufragana Bara.

6. Episkopi Kotora i episkopija i mitropolija Risan

- dokumenti od 595. do 1415. godine.

- dodatak: izbor iz gradje o misiji u Dalmaciji i Bosni u kojoj je Kotor igrao zapaženu ulogu - kada su Mlečani oduzeli srednjovjekovnoj Bosni sjeverni dio Dalmacije i velika ostrva poput Krka i Cresa.

- liste kotorskih i risanskih episkopa i katastrofalnih zemljotresa koji su pogadjali tlo Vizantije.

7. Arhiepiskop barski Jovan (Johanes) Drugi: "Istoriјa Mongola"

- jedan od kapitalnih izvora za istoriografiju u svijetu. Riječ je o povjerljivom papinom misionaru na dvoru Velikog kana. Spis nastao u Baru, do sada u svijetu objavljen u nekoliko izdanja, jer je barski arhiepiskop prvi čovjek sa naših prostora koji je zvanično posjetio Mongolsku imperiju.

- dodatak: liste zapadnih rimske careva, papa, antipapa, istočnih rimske careva, patrijarha Konstantinopolja, Antiohije, Aleksandrije, Jerusalima i Akvileje.

8. Razni spisi

- arhiepiskop barski Adam: "Kako protjerati Saracene iz Svetе zemlje"!

- anonim barski: "O svetom Prosperu"

- anonim svački: "O svetoj Humilitati"

- dodatak: svjedočenje o barskom arhiepiskopu Mihailu i njegovom djelu.

9. "Dioptra Mihaila Psela"

- jedini čirilski spis u ediciji uvršten je iz sljedećih razloga:

a) kao primjer prevodilačke književnosti sa grčkog,

b) zato što u kolofonu pisar-prevodilac navodi da je za potrebe plemstva i manastira preveo i napravio izbor iz djela antičkih filozofa Platona i Pitagore, kao i korpus medicinskih i znanja iz fizike i hemije. To je jedini do sada poznati podatak te vrste o književnosti tog tipa na našim prostorima u 14. vijeku.

10. Faksimil Diopstre

- fotosi svake strane - rukopis je izuzetno oskudno iluminiran, ali mu je važnost nesporna.
- u ovom tomu ili kao poseban dodatak biće štampan opšti registar za cijelu ediciju.

Edicija Monumenta Montenerina u deset tomova predstavlja veliko pregnuće, naučni i izdavački poduhvat, u kome je uz sve ostale činioce uloga priredjivača Vojislava D. Nikčevića dominantna. Očekujemo da će edicija biti značajan doprinos crnogorskoj i balkanskim kulturama uopšte, našoj arhivistici, poznavanju pismenosti i književnosti i, nadalje, istoriji i istoriografiji. Priredjivač zaslužuje sve pohvale za uloženi trud i rezultate svojih istraživanja. Naučna korist ovoga projekta je u tome što omogućava da se mnogo bolje nego do sada osvijeti prošlost Crne Gore, naročito ona najranija, predslovenska i slovenska, da se sa toliko izvorne gradje bar donekle smanji prostor za manipulisanje - i naučno i političko.

Suočivši se sa složenošću posla na projektu i vremenom koje je potrebno za njegovu realizaciju, uz sve prateće participacije, priredjivač je vrlo uspješno uobličio cijelu ediciju.

On je ediciju opremio tako da ona može sigurno i bez zazora da se pojavi pred očima javnosti i sudom nauke. Sakupljena gradja se prepusta nauci i naučnicima, istoričarima prije svega. Nikčević je učinio toliko svojim radom na sakupljanju izvorne gradje da bi mu pozavidiće i neke institucije, jer je izuzetna istorijska važnost sabranog materijala. Svišto je naglašavati vrijednost ove zbirke. Naravno, edicija nije iscrpla arhivski materijal, niti su se praznine mogle izbjegći.

*Edicioni principi i tehniku priredjivaču su se sami nametnuli. Za vrijednost i upotrebljivost **Monumenta Montenegrine** kao bogate riznice izvora i dokumenata veliki je doprinos i prevodilaca, koji su svoj zadatku obavili časno i profesionalno. Priredjivač je insistirao na doslovnom a ne na stilizovanom prevodu. Takođe, svaki tom sadrži kratki rezime na četiri svjetska jezika - engleskom, francuskom, njemačkom i ruskom. Sve u svemu, naučna vrijednost cijele edicije je višestruka i nesumnjiva. Pregnuće Vojislava D. Nikčevića jeste trajne vrijednosti, uzor i podstrek za dalja istraživanja, planska i sistematska, s kvalifikovanim i spremnim kadrovima, ekipama stručnjaka.*

*Uvjereni smo da će **Monumenta Montenegrina** biti nezaobilazna zbirka za svakog istinskog naučnika i istraživača srednjovjekovne istorije.*

Urednik

NAPOMENE PRIREDJIVAČA UZ PRVA DVA TOMA MONUNENTA MONTENEGRINA

Prva dva toma edicije *Monumenta Montenegrina* odnose se na jedan od najstarijih arhiepiskopata na prostorima Balkana, Duklju, veliki antički grad, koji je bio strateška tačka na putu koji je vodio od Via Egnatia i Drača za Akvileju, episkopska i arhiepiskopska sjedišta duž dalmatinske i sjeverno-italske obale. U dosadašnjoj literaturi Duklja se sporadično spominje, i to kao episkopsko sjedište, i u svakoj od dosadašnjih analiza izvornika njen se značaj i uticaj u epohi rane Vizantije neopravdano umanjuje, a od strane većine proučavalaca sa balkanskih prostora umanjuje pa čak i negira. Ona se čak izjednačava sa Dukljom u Maloj Aziji ("Dogla" na turskom), koja se od desetog vijeka javlja kao novi naziv za grad koji je nekada izgradio Dioklecijan i koji je nosio njegovo ime Dioklecionapolis (u dokumentima koja se prvi put kod nas objavljuju na teritoriji Dukljanske arhiepiskopije navodi se do sada napoznati grad koga je izgradio Justinian - Justinianopolis).

Pitanje Dukljanske arhiepiskopije, ne računajući čuveno djelo Mavra Orbina *Il regno degli Slavi* (Pesaro 1601) i obimno djelo Daniela Farlatija (1667-1742) *Illyricum Sacrum*, "otvorio" je 1902. godine Ivan Marković monografijom *Dukljansko-barska miropolija* (Zagreb 1902). Nešto malo ranije Fran Milobar je objavio u Glasniku Zemaljskog muzeja BiH tekst *Dukljanska kraljevina*, (Sarajevo 1897. i 1900), a potom Milan Šuflaj¹ djelo koje je posvećeno Albancima (izdato u Beču 1924. godine, na njemačkom) *Stadte und Burgen Albaniens hauptsächlich während des Mittelalters*. O starom gradu Duklji, sa svog stanovišta, pisao je Krunoslav Draganović,² svrstavajući je u "hrvatsko jezičko područje" ("... im kroatischen Sprachgebiet..."), Rim 1937, a sa istim naznakama desetak godina ranije i Ferdo Šišić u svojoj analizi *Ljetopisa popa Dukljanina* (s opsežnim komentarom) koga su zajednički objavili Zagreb i Beograd 1928. godine. U medjuratnom periodu pisali su o Duklji i Janko Šimrak (Zagreb 1925)³, Car. Nežić (Rim 1940)⁴ i opet Krunoslav Draganović (Sarajevo, 1939, u "Opći šematizam katoličke crkve u Jugoslaviji"). Duklju su uzgred navodili i Stojan Novaković (Beograd, 1880),⁵ Ivan Marković (Zagreb, 1897),⁶ Stanoje Stanojević (Beograd, 1912),⁷ a o tome je u više navrata pisao i "Glas Crnogorca".⁸ O ranosrednjovjekovnom dukljanskom periodu, dukljanskoj državi i arhiepiskopiji, na osnovu dostupnih a

¹ Šuflaj je, zajedno sa L. Thalocijem i K. Jiričekom izdao dvije sveske zbornika *Acta et diplomata res Albaniae Mediae Aetatis illustrantia* (Beč 1913. g. 1918) Takodje, treba istaći njegove studije: *Die Kirchenzusande im vortürkischen Albanien*, Vjesnik Zemaljskog arhiva, Zagreb 1915; *Povijest sjevernih Arbanasa*, Beograd 1924; *Srbi i Arbanasi, njihova simbioza u srednjem vijeku*, Beograd 1925; *Nacionalne maglice. Sredovječna plemena Albanije i Crne Gore*, Obzor, 65/1924, 49, 4, 50, 4, 53, 3; 54, 3; *Državne jezgrice. Sredovječni dinasti Albanije i Crne Gore*, Obzor, 65/1924, 49, 4; 50, 4; 53, 3; 54, 3; *Sveti Jovan Vladimir. Prečista Krajinska i manastir Šin - Gjon*, Obzor, 66/1925, 138, 6; *Zagonetka popa Dukljanina. Crvena i Bijela Hrvatska*, Obzor, 66/1925, 138, 6.

² Krunoslav Draganović, *Massen überiritte von Katholiken zur "Orthodoxie" im kroatischen Sprachgebiet Zeit der Türkeneherrschaft*, Rome 1937; *Opći šematizam Katoličke Crkve u Jugoslaviji*, Sarajevo 1939.

³ *De relationibus Sanctae romanae sedis apostolicae et Slavorum Meridionalium; De relationibus Slavorum meridianorum cum S. Romana Sede Ap. saeculis XVIII et XVIII*, Zagreb 1926.

⁴ Car. Nežić, *De pravoslavis Jugoslavis saec. XVI ad catholicam fidem reversis necnon de eorum conceptu romanae Ecclesiae*, Rome 1940.

⁵ *Srpske oblasti X i XI veka*, Glasnik SUD knj. XLVIII, 1-51; *Zakonik Stefana Dušana*, Beograd 1898.

⁶ Ivan Marković, *Gli Slavi ed i papi*, 2. vol., Zagreb 1897.

⁷ Stanoje Stanojević, *Borba za samostalnost katoličke crkve u Nemanjićkoj državi*, Beograd 1912; *O prvim glavama Dukljanskog letopisa*, Glas SAN, 126, Beograd 1927; *Istorijski srpski naroda. Izvori i istoriografija*, Beograd 1934; *Borba Raške za prevlast u XII veku*, Srpski književni glasnik, Beograd 1908, XX, 2, 101-115.

⁸ N. V. Duklja, *Glas Crnogorca*, 3/1875, 6 /4/; *Dukljansko raskopavanje*, Glas Crnogorca, 20/1891, 24, 3-4; *Arheološka istraživanja na Duklji*, Glas Crnogorca, 19/1890, 8, 2; (R.), S. Duklja, *Glas Crnogorca* 21/1892, 22, 3-4.

oskudnih podataka u arhivskoj gradji i literaturi, pisano je sve do naših dana. Posebno treba izdvojiti naučni doprinos čuvenog vizantologa Georgija Aleksandrovića Ostrogorskog (1902-1976) i ediciju *Vizantijski izvori za istoriju naroda Jugoslavije*.

Dukljom su se bavili brojni istraživači različitog naučnog profila: arheolozi, istoričari, istoričari književnosti, istoričari umjetnosti, pisci istorije kulture, pismenosti, prosvjete, istoričari države i prava - istaknuti naučnici i amateri. U dugom vremenskom rasponu narašla je brojna literatura o dukljanskom periodu crnogorske prošlosti, u užem ili širem evropskom kontekstu. Međutim, taj period je, i pored vrijednih studija i ozbiljnih radova, još uvijek ostao nedovoljno izučen.

Po pozivu za realizaciju jednog evropskog projekta, Dukljom se bavio hrvatski akademik Grga Mikulin koji je u tekstu objavljenom 1960. godine doslovce naveo: "uopšte se ne zna kada je Duklja postala sjedište jednog episkopa. Izvjesno, na Vaseljenskom saboru u Halkidoniji (451) navodi se prisustvo Evandera episcopus civitatis Diocleae ali se savrmeni istoričari u potpunosti slažu da se radi o episkopu iz Dioklee u Maloj Aziji. Nema sumnje da je od vremena Gregorija Velikog (590-604) episkopija Duklja u Prvelitani bila u nadležnosti mitropolije u Skadru, a od doba cara Lava Trećeg Mudrog mitropolije u Draču..." Osim ovoga u tekstu se navodi da je antipapa Klement Treći dao palijum Bodinovom arhiepiskopu Petru.⁹ Mikulin je pogriješio zamjenjujući dva grada.

Gotovo niko od stručnjaka sa prostora bivše i sadašnje Jugoslavije nije se posebno bavio izvornom gradjom o arheiskopatu Duklje i njoj podložnoj arhiepiskopiji Prevalitani (Skadru), iako su prve naznake o ovom izuzetno važnom crkvenom i skriptorskom sjedištu objavljene već početkom 18. vijeka¹⁰. Najveći dio gradje, koji je ušao u prva dva toma edicije, objavljen je u razdoblju od 1855. do 1935. godine u dva velika korpusa, koji su u svijetu postali osnov za sva istraživanja srednjeg vijeka na prostoru Balkana. Ti korpori izvorne gradje poznati su pod nazivima *Mansijeva kolekcija* i *Minjova patrologija* i iz njih je priredjivač "izvukao" gradju koja se odnosi na arhiepiskopije Duklju i Prevalitanu, po odrednicama koje je od 1960. godine utvrdila medievalistika u svijetu. Priredjivač je uključio i dokumenta koja su objavljena u dopunama *Minjove Patrologije* počev od 1980. do 1995. godine, te na taj način zaokružio predstavu o ovim dvijema arhiepiskopijama koju nudi izvorna gradja na latinskom jeziku. U prvom tomu *Acta metropolitana* našla su se i tri regesta dokumenata iz zbirke "Res Albaniæ" koja se vezuju za epohu podložništva Dukljanskog arhiepiskopata Justinijani Primi. Data su svjedočenja o arhiepiskopima Basusu, Seneciju, Evandru (o posljednjoj dvojici govore akta dva vaseljenska sabora, u Efesu i Halkidonu, na kojima su njihovi potpisi), Stefanu, Pavlu, Jovanu Krićaninu, Nemezionu, kao i o jednom broju mitropolita čija nam imena nijesu poznata. Dat je i izvod iz Farlatijevog *"Illyricum Sacrum"* o posljednjem dukljanskom arhiepiskopu Jovanu, koji je postao treći dubrovački arhiepiskop.

U tomu *Scriptores ecclesiastici* dat je opus djela Nikite ili Nicetasa, titularnog episkopa Remeziane, koji se u svijetu vodi u izvornicima pod tri imena (Nicetas Akvilejski episkop, Nicetas episkop Remeziane, sveti Nicetas), ali je nepobitno utvrđeno da je u pitanju djelo jedne ličnosti koja je dobar dio svog života provela na prostorima Dukjanske arhiepiskopije. U ovom tomu se nalazi i poslanica Andrije, arhiepiskopa Prevalitane, iz 519. godine.

⁹ Grga Mikulin, *Doclea*, u: *Dictionnaire d historie et de geographie ecclésiastiques*, Tom IV, Paris 1960.

¹⁰ Ne računajući višetomnu *Istoriju Crne Gore* i druge brojne sintetičke radove jugoslovenskih naučnika koji se odnose na balkanski srednji vijek, studija i monografija, od novijih istraživača izvornom gradjom u Crnoj Gori, ali fragmentarno, bavili su se Božidar Šekularac (*Dukljansko zetske povelje*, Titograd 1987. i *Tragovi prošlosti Crne Gore. Srednjovjekovni natpisi i zapisi u Crnoj Gori kraj VIII - početak XVI vijeka*, Cetinje 1994) i Radoslav Rotković (*Najstarija crnogorska država - Kraljevina Vojislavljevića XI-XII vijeka: izvori i legende*, Podgorica 1999). Posebno treba pomenuti crnogorsko izdanie knjige hrvatskog autora Eduarda Perićića *Sclavorum Regnum Grgura Barskog - Ljetopis popa Dukljanina* (Bar 1998).

U ovim dvama tomovima nalaze se i dodaci- pisma rimskih pontifeksa vezana za Duklju i Prevalitanu (od 4. do 6. vijeka) ili upućena episkopima širih oblasti. Pošto se navode imena sveštenih lica (u dva i arhiepiskopa Senecija) valja pretpostaviti da su neki od njih arhiepiskopi Duklje čija imena za sada nijesu utvrđena.

Za kvalitet teksta prva dva toma veliko priznanje zасlužuje prevodilac Ana Klikovac, o čijem je radu stručno mišljenje dala dr Marjanca Pakiž sa Odjeljenja za klasične nauke Filozofskog fakulteta u Beogradu:

"Gospodja Ana Klikovac prevela je sa latinskog jezika prvi put na naš jezik tridesetak tekstova - pretežno poslanica crkvenih velikodostojnika (najčešće papa), pisanih u različita vremena (od V-IX veka).

Zadatak nije bio nimalo lak. Prevodilac nije imao oslonca ni u stranim prevodima, ni u bilo kakvim komentarima. Tekstovi su opremljeni samo nekom vrstom kritičkog aparata koji ponegde nudi još jedno moguće čitanje - očigledno usled kolebanja samog izdavača, koji nije mogao da se odluči koju varijantu iz više rukopisa da izabere za izdanje. Problemi sa interpunkcijom, odnosno podelom na rečenice, ostali su u ovom izdanju nerešeni na mnogim mestima. Jezik ovih poslanica varira, ali ne odstupa mnogo od klasičnog latinитета; poslanice su pisali u latinskom veoma potkovani ljudi, te problem nije toliko u samom jeziku koliko u viskoparnom i ponekad teško razumljivom stilu. Teškoće su se javljale i usled nedostatka komentara koji bi objašnjavali istorijske prilike, posebno odnose izmedju svetovnih vlasti, crkve i jeresi i njihovih predstavnika. Drugu veliku teškoću predstavljala je crkvena terminologija: titule pojedinih crkvenih velikodostojnika, na primer, ili nazivi za jeretike (otpadnik, izdajnik, prevarant?). Uz to, ova pisma, samim tim što nisu sva iz istog vremena, a i ne piše ih ista ličnost, nisu sva pisana jednakom uspešnim stilom, ali su zato sva često i šablonski retorizovana. Na mnogim mestima stiče se utisak da je pisac mnogo toga podrazumevao, možda ponešto i namerno prečutao, ili je možda rekao u nekom prethodnom pismu, znajući da je sam adresant upućen u materiju, tj. u činjenice ili odnose koje danas može poznavati samo stručnjak.

Sa svim ovim teškoćama gospodja Klikovac se uspešno izborila. U svom prevodu uspela je, zahvaljujući svom bogatom rečniku i spretnom obrtanju i razvijanju zgusnute latinske rečenice, sažete zbog upotrebe participskih konstrukcija koje naš jezik nema, da zadrži svečani, ponekad i docirajući ton ovih poslanica, svodeći ga ipak na meru prijemčivu senzibilitetu današnjeg čitaoca. Kao što to uvek biva, i u njenom prevodu lepša su i ubedljivija ona pisma u kojima je i na latinskom izraz jezgro vit a poruka jasna².

* * *

Iako su ispod tekstova prevoda navedeni korišeni izvori, da bi otklonio eventualne nedoumice i moguću zabunu kod istraživačâ, a u želji da im olakša korišćenje, priredjivač najedno navodi korišćene izvore:

J. - P. Migne: Patrologiae cursus completus, Parisii 1879.

Ioannes Dominicus Mansi: Sacrorum conciliorum nova, et amplissima collectio,

Venetiis, MDCCCLXXIX (Editio iterata ...) Parisis, MDCCCCIII)

Ludovicus de Thalloszy, Constantinus Jireček et Emilianus de Sufflay: Acta et diplomata res Albaniae Mediae Aetatis, Vindobonae, MCMXIII

Daniele Farlato et Iacobo Coleti: Illyrici sacri, VII, Venetiis, MDCCC

Za pisanje predgovora i napomena korišćena je obimna stručna literatura, prevashodno francuska, kao i višetomni rječnici i pojmovnici vezani za istoriju teologije, istoriju religije, istoriju srednjevje-

*kovnih državnih i društvenih tvorevina, arheologiju, istoriju književnosti i istoriju umjetnosti. Najznačajnija od tih djela, iz kojih su prenijete liste ličnosti i dogadjaja navedena su u napomenama, kao i ona djela iz kojih su liste prenošene sa ispravkom nakon uvida u najnovije tekstove objavljene u glavnom i stručnoj periodici. Ipak, najvažnija djela, putokazi za osvjetljavanje određenih epoha, a koristio ih je i priredjivač, jesu: Jacques Bouineau: *Histoire des institutions I-XV siecle* Paris 1994; M. Zimmermann: *Les societes meridionales autour de l'an mil*, Paris 1992; Chanoine Cristiani: *Breve histoire des heresies*, Paris 1956; *Historiens et Chroniqueurs du Moyen Age*, Paris 1972; J. Lebreton et Jacques Zeiller: *Histoire de l'église de la fin du II siecle à la paix constantiniene*, Paris 1948; Berthold Altaner: *Patrologie - Leben, Schriften und Lehre der Kirchenväter*, Freiburg 1951; *Villes et peuplement dans l'Illyricum protobyzantin*, Rome-Paris 1984; H. I. Marrou L. Eglise de l'Antiquité tardive (303-604), Paris 1985; Jean Darrouzes: *Notitiae episcopatum ecclesiae constantinopolitane*, Paris 1982; Fr. Dvornik: *Les légendes de Constantin et de Méthode vues de Byzance*, Prague 1933; H. Leclercq. *Illyricum, Dictionnaire d'archéologie chrétienne et de liturgie*, Paris 1926; *Encyclopedia of the Early Church*, Cambridge (s.a.); *Hierarchia ecclesiastica orientalis - series episcoporum ecclesiarum christianarum orientalium*, Padova, A 141039 i druga.*

Izuzetnu zahvalnost priredjivač duguje Centru za istraživanje civilizacije srednjeg vijeka u Poatjeu, njegovim profesorima, istraživačima i saradnicima, a najviše tadašnjem direktoru Gabrijelu Biansiotou i šefu biblioteke Polu Sibilu. Veliku pomoć pružio je i gospodin Tibu sa svojim saradnicima iz Univerzitetske biblioteke u Poatjeu. Ukaživanjem na fondove u realizaciji edicije pomogli su i istraživači Centra za istraživanje katarizma i srednjevjekovnih jeresi u Karkasonu. Priredjivač ovim putem zahvaljuje i Univerzitetskoj biblioteci u Beogradu i Biblioteci Srpske akademije nauka i umetnosti i njihovim saradnicima, koji su mu omogućili da gradju učini cjelovitom. Takodje, veliku zahvalnost duguje svima koji su na bilo koji način pomogli da ova edicija bude objavljena.

IZMEĐU PAPE I CARA U KONSTANTINOPOLJU: DUKLJA I PREVALITANA

**"Što se tiče naroda Slovena, koji
vam silno prijeti, ja sam uznemiren
i potišten. Uznemiren sa time što se
sa vama zbilo, potišten što oni preko
Istre već počinju da upadaju i u
Italiju..."**

(Papae Gregorii Magni: "Registrum epistolarum", X, 36)

Prvi vaseljenski sabor, održan u Nikeji, označio je početak sporenja između dva prvosveštena mesta: Konstantinopolj, tek u izgradnji, za Rim je bio samo episkopija, a Antiohija i Aleksandrija, sa moćnim filozofskim i teološkim školama, bile su dovoljno daleko da ih rimske poglavare smatra stolicama koje ni po kom osnovu ne mogu da ugroze njegov uticaj. Patrijarhat u Akvileji, u varvarskim prostranstvima na ivici Evrope, nije imao ni želje ni ambicije da se upušta u sukob koji je počinjao. Pravo njegovog utemeljitelja jevanđeliste Marka davalо je dovoljno povoda njegovim prvosveštenicima da sa preštizom gledaju na carski grad, a da se sa poštovanjem odnose prema dalekim patrijarhatima koji su bili, kao i on, "kolijevka hrišćanstva".

Stari patrijarhati na Istoku bili su mjesto na kome se utemeljivao dogmat nove vjere: njihove škole, filozofi i teolozi, ogromno nasljeđe starih civilizacija i helenističkih učenjaka, brojne judeo-hrišćanske zajednice koje su imale svoje kanonske spise još tokom drugog stoljeća, uslovili su da hrišćanstvo počne kao pravilo i zakon da se utvrđuje upravo u dijelu Rimske imperije gdje je i nastalo. Prvosveštenik u Rimu, koji je svoja prava crpio iz volje i moći rimskega careva iz doba prije podjele Imperije, morao je da se pomiri sa činjenicom da će o religiji-ideologiji Carstva odlučivati Istok, jer se Zapad, nakon diobe, našao na udaru varvara - sve je više siromašio, njegova je vojna moć slabila. Istok je počinjao da upravlja svijetom, uz protivljenje gospodara zapadnog dijela Imperije, a najviše prvosveštenika koji nije mogao da se pomiri sa činjenicom da pravo preštiza u svijetu nove vjere imaju Antiohija i Aleksandrija, te da Akvileja kontrolom ogromnih prostora na sjeveru Italikuma, u srednjoj Evropi i sjevernom Ilirikumu ograničava njegovu moć i ne dozvoljava da iskaže pravo na teritorije i uspostavi svoj uticaj. Rim i njegov prvosveštenik, "otac svih hrišćana", nijesu mogli da se pomire sa takvim stanjem stvari: sa epohom vaseljenskih sabora, odreda održanih na Istoku. Počinje i sukob za prevlast u hrišćanskom svijetu. Pokušavajući da se veže za episkopska sjedišta na sjeveru Afrike, gdje je najjača bila Kartaga, i dijelom Iberijsko poluostrvo, papa je bio namjeran da se filozofi i teolozi sa tih prostora u njegovo ime sučelesa starim patrijarhatima, ne bi li pokazao da i Rim ima snage, moći i znanja da ravnopravno učestvuje u stvaranju simbola i kanona nove vjere.

Uprkos svim pokušajima Rima, to je bilo nemoguće - po tradiciji helenističke i škole sa Istoka bile su učitelji rimske mladeži i filozofa, njihov je uticaj bio nesporan, kao i znanje. Sve što je Rim imao bilo je zakonodavstvo, sistem prava koje je utemeljila vlast Avgusta i Cezara, dok su njegove filozofske škole bile izdanci ili epigoni velikih sistema mišljenja Istoka. Rim je u trećem, pa i četvrtom vijeku, pokušao da na snagu filozofije, kulture i umjetnosti Istoka odgovori stvaranjem poetsko-retorskih škola koje su se bavile analizom zavjetnih tekstova ili stvaranjem djela po uzoru na velikane rimskog stiha. U poemama i epovima su obrazlagani stavovi hrišćana, ali se ubrzo pokazalo da Rim ima premalo značajnih rimskih poeta i retora koji mogu da se nadmeću sa suparnicima iz Helade, Male Azije, Mesopotamije, Egipta. U sučeljavanjima do kojih je dolazilo, nerijetko snažno polemički obojenim, uzdanice rimskog prvosveštenika, učeni ljudi, stoičari i kiničari sa područja sjeverne Afrike, jedini koji su dostoјno mogli da se nose sa filozofima i stvaraocima Istoka, znali su

da stanu na njihovu stranu, da izvrgnu poruzi rimske zatočnikevjere, ukazujući da se prava misao o hrišćanstvu nalazi jedino na prostorima gdje je stvoreno. Štiteći se latinskim jezikom, koji je još uvi-jek bio zvanični jezik Imperije, Rim je pokušao da ograniči uticaj istočnih škola koje su pisale na grčkom, aramejskom i judejskom jeziku, ali je taj naum bio osuđen na neuspjeh: u svim predjelima Istoka latinski je bio jezik prava i zakona, nikako umjetnosti i kulture. Kako su hrišćanstvo obrazlagali i utemeljivali filozofija i umjetnost, to je Rim bio suočen sa nekom vrstom ograničavanja literature na latinskom isključivo na prostore Italikuma i dijelom sjeverne Afrike, tamo gdje su bili naj-snažniji rimski trgovački centri ili vojne posade. Grčki, hebrejski i aramejski jezik postali su nez-vanični jezici hrišćanstva, da bi se, vremenom, jezik Antiohije i Mesopotamije polako gubio, i da bi vo-ljom careva i nakon prvih vaseljenskih sabora, kada je trebalo kanon vjere prenijeti na sve pro-store imperije, bilo utvrđeno pravilo da su jezici hrišćanstva grčki i latinski. Gotovo sve šta se pisalo i stva-ralo na Istoku bilo je prevodeno na latinski jezik. Rim je ponovo, kao u poznoj helenskoj i ranoj he-lenističkoj epohi, morao da zove grčke, sirijske i egipatske filozofe i književnike, da ih postavlja za učitelje u Italikumu, kako bi dio ogromnog znanja Istoka prenijeli na Apenine. Na Istoku je, iako neprihvaćeno od vaseljenskih sabora, hebrejskom jeziku bilo gotovo ozakonjeno pravo koje su imali grčki i latinski - sve do osmog - devetog vijeka hebrejski je bio u upotrebi kao treći zvanični jezik hriš-ćanstva, a Rim je stvorio i posebne skriptorije koji su se bavili prevodenjem djela pisanih na ovom jeziku.

Mitropolija Duklja i epoha Sardike i prve šizme

Da bi označila crkvena sjedišta od izuzetnog značaja, Vizantija je od kraja prve polovine četvrtog stoljeća počela da ustanavljuje "mitropolije-gospodarice", kojima su bila podređena mitropolitska i episkopska sjedišta koja nijesu igrala odlučujuću ulogu u sporenjima oko kanona, niti je od njih presudno zavisio ishod glasanja na vaseljenskim saborima. Na ustanovljenje mreže "mi-tropolija-gospodarica", koje su trebalo da obezbijede kontrolu nad sprovodenjem vjere širom Imperije, Rim je odgovorio stvaranjem institucije vikara - to je bio zastupnik pape, koga je on imenovao, na područjima Istoka, najviše onim koja su postajala poprište razgraničenja sfera uticaja Istoka i Zapa-dala, kao što su bili Ilirikum i sjeverna Afrika.

Svaka od provincija uspostavljenih polovinom četvrtog stoljeća, odmah nakon Prvog vasel-jenskog sabora, imala je svoja episkopska sjedišta; mitropolije su predstavljale provincije na vaseljen-skim saborima i garantovale da će se njihove odluke sprovoditi i poštovati. Nerijetko su mitropolije na graničnim područjima, izloženim stalnim napadima varvara ili pokušajima rimskog prvosveš-tenika da uspostavi kontrolu, po pravilu sa znatnim vojnim snagama (interventne jedinice imperijalnih korpusa), bile podredene jednoj od mitropolija na teritoriji pod neposrednom vlašću patrijarhata. Na taj način imperijalna je kancelarija, preko crkve, ostvarivala nadzor nad upravom grada, kako civil-nom tako i vjerskom.

Hrišćanske provincije Rimske imperije polovinom četvrtog vijeka bile su: Trakija, Trakija Sekunda, Dioklecianopolis - Rodopi, Emimontis, Ilirikum, Helada, Sirija Prima i Sekunda, Kilikija Prima i Sekunda, Fenikija, Fenikija Libanska, Arabija, Osroena, Mesopotamija, Palestina Prima, Sekunda i Tercia, Stari Epir, Metropolis Epir, Tesalija, Krit, Bitinija Pontijska, Galatija Prima i Sekunda, Kapadokija Prima i Sekunda, Jermenija Prima i Sekunda, Pont Polemiak, Helespont, Pafla-gonija, Onoriada, Helespontiana, Azija, Lidijska, Pamfilija, Likaonija, Pizidija, Karija, Frigija Saluta-ris i Pakatiana, Herson, Kipar i Afrika.

Provincija Dioklecianopolis-Rodopi imala je četiri mitropolitska sjedišta: u Trajanopolitanu-su, Marodianusu, Maksimianolitanusu i Enuntosu. Ova provincija imala je "mitropoliju-gospoda-ricu" u glavnom gradu Dioklecianopolisu, koja se tek negdje od desetog stoljeća naziva u izvorima skraćeno "Duklja", kao i u dokumentima - prepisima iz epohe umiranja Vizantije, iz četrnaestog i

petnaestog vijeka. Kao sufragan, crkva-podložnica, sa statusom episkopije javlja se u vizantijskim noticijama iz trinaestog stoljeća; od tog razdoblja podređena je Laodikeji i piše se "Diokleia", ili na turskom "Dogla" ili "Doghla". Duklja, koja je jedan od najvažnijih strateških punktova na području Gornje Dalmacije, u četvrtom vijeku je u provincijama Dardanija i Mediteranska Dakija. Ona se kao glavni grad pozne stvorene provincije Prevalitane navodi u dokumentima sa pribježišnim gradom Skadrom, i piše se: "Dioclea", "Dioclia", "Doclea". U svakom od dokumenata nosi oznaku mitropolije i sjedišta "primasa", ali je u doba prvih vaseljenskih sabora i učvršćivanja vizantijske vlasti na prostorima Ilirikuma, kada se uspostavljaju tjesne veze između Konstantinopolja i patrijarhata u Akvileji, kao crkva-podložnica pod jurisdikcijom mitropolije u Laodikeji (Frigiji) Kapatiana (Pakatiana). Sa njom su mitropoliji u Laodikeji podređene i mitropolije iz Trimitarie, Kadonensis, Suriensis, Aristensis, Akmoneusisa, Agirafidere, Sebastenus, Temesianensis, Dionisopolitanusa, Trapezunta i Mosinensis. Na taj način stvorena je "mreža", kako su govorili Vizantinci, crkvene moći, koju je nadzirala patrijarhalna kancelarija. Ova "mreža", stvorena još 280. godine kada se Duklja prvi put spominje, omogućavala je da se veoma brzo, praktično tokom nekoliko dana, sve informacije iz prestonih crkvenih sjedišta prenesu episkopijama i da patrijarhalna kancelarija dobije podatke o procesu hristijanizacije, broju vjernika, ponašanju vojnih posada. Crkva je bila dio organizacije vlasti; kada je "mreža" bila u pitanju, od nje je zavisio uticaj prestonice na teritorije koje su izmicale paski ili bile sklene pobunama i odvajaju. Gotovo nijedan podatak o zbivanjima u Duklji i Prevalitani u tom razdoblju za sada nije poznat - njeni su mitropoliti birani iz redova lokalnih bogataša, nakon odluke mitropolita Frigije, a po preporuci carske kancelarije. Takođe, po svemu sudeći, "mitropolija-gospodarica" slala je, kada izbor nije mogao da se obavi, svoje ljude na prvosvešteno mjesto, a oni su preuzimali i obaveze vršenja civilne vlasti. Gotovo svi dukljanski i prevalitanski mitropoliti bili su sirijski i judeo hrišćani ili rimski bogataši koji su na prostorima ove provincije imali posjede: i jedni i drugi omogućavali su da se na ovom prostoru stekne uticaj različitih civilizacija, ali i da Duklja postane poprište obračuna zvanične i jeretičke crkve.

Na Prvom vaseljenskom saboru, koji je održan u Nikeji, nema spomena nijednog sveštenog lica sa područja Duklje i Prevalitane. Ime dukljanskog mitropolita Basusa javlja se na jednom od nekoliko dokumenata sa regionalnog sabora u Sardici, sazvanog zbog sporova nastalih u crkvi oko odluka donijetih u Nikeji. Nikejske odluke nijesu bile po volji starih patrijarhalnih sjedišta, Antiohije i Aleksandrije, a u sporove koji su nastali po okončanju vaseljenskog skupa uključio se i Rim - patrijarhat u Akvileji se ne pominje, po svemu sudeći nije učestvovao na ovom velikom zasijedanju hrišćana ekumene. Skup u Sardici održan je dvije godine nakon sabora u Antiohiji a datum njegovog održavanja dugo je bio predmet sporenja istraživača - tek kada su otkriveni podaci o nekim od mitropolita koji su na njemu učestvovali, među njima je i Basus, sa približnom izvjesnošću je prihvaćeno da je sabor održan 343. godine.*

Sabor u Sardici već čitavo stoljeće privlači pažnju proučavalaca epohe paleosrednjeg vijeka ili "praskozorja Vizantije", jer će njegovim odlukama posredno biti određeni odnosi između Konstantinopolja i Rima. Sa saborima koji su održani u Sirmijumu, na kojima su se prvi put sučelile volja Istoka i namjere Zapada, skup u današnjoj Sofiji je postavio temelje, po nepodijeljenom суду proučavalaca ovog razdoblja, razlazu dvije crkve. Prvosveštenik u Rimu i njegov suparnik u Konstantinopolju će se pozne u brojnim poslanicama pozivati na događaje u Sardici, a stari patrijarhati će isticati da su oni utemeljivali hrišćanstvo a ne prestoni gradovi Carstva. Sardika je, tako, postala kamen međaš svih budućih sukoba i prvo poglavje borbe za sfere interesa na Ilirikumu i Italikumu, ne samo između Rima i Konstantinopolja, već i Antiohije i Aleksandrije, pa i Akvileje. Sa dolaskom na prvosvešteni tron u Konstantinopolju Akacija, gotovo vijek i po docnije, sukob u Sardici biće slavljen kao prvi veliki raskid u istoriji svađa papa i patrijaraha - i tražeće nekoliko decenija.

* O Basusu pogledaj predgovor za Drugi tom edicije. Riječ je o članu jedne od najuticajnijih rimskih porodica.

Dvije godine nakon skupa u Antiohiji, koji je okupio stotinak episkopa od kojih je većina podržala smjenu Atanasija, koji je kao patrijarh imao uporište u mitropoliji u Marioti (Mareoti), povodom Nikejskih odluka održan je sabor u Sardici na Ilirikumu. Nikejske odluke nijesu mogle da zažive na prostorima Istoka, a najveći otpor je pored Antiohije pružao Ilirikum. Dva njegova episkopa, Valens i Ursacije (iz Murse i Singidunuma), kao zatočnici Arijusuvog učenja, na saboru održanom u Tiru 335. godine, bili su nosioci i realizatori ideje da se crkvena komisija uputi u Mareote (Mariote) da na licu mjesta ispita sveštenstvo i vjernike o učenju i uticaju velikog aleksandrijskog teologa. Nakon njihovog povratka iz delte Nila sabor u Tiru je oglasio smjenu Atanasija, aleksandrijskog episkopa; pristalice Euzebija iz Nikomedije tako su, smatralo se, zadali najjači i odlučujući udarac branitelju kanona uspostavljenog u Nikeji i njegovom najvećem zagovorniku. Aleksandrijski teolog je prije izricanja osude napustio Tir i otišao u Konstantinopolj da se obrati lično caru - za njim su krenula i dva ilirska episkopa. Iako pristalice i učenici Arijusovi, koga je Prvi vaseljenski sabor osudio, uspjeli su da izdejstviju da se Atanasije progna sa prostora Istoka, u Trev, ali je imperator naložio da sačuva titulu i vlast nad svojim sjedištem.*

Car Konstantin Drugi, 337. godine, oslobođa Atanasija progonstva i dozvoljava mu da se vrati na svoju stolicu. On se vraća preko Ilirkuma i u Viminacijumu se iste godine sastaje sa imperatom Konstancijem. Nakon sastanka i Atanasijevog povratka na Istok, tri Konstantinova sina sastaju se 338. godine negdje u Panoniji i donose odluku da se svi prognani sveštenici, a punih je Ilirikum, vrate na svoje stolice. Kako su prognanici otpadnici ili pristalice odluka Prvog vaseljenskog sabora, počinje velika bitka širom hrišćanskog svijeta da se sprovedu i nametnu kanonske odluke crkve - na strani sveštenstva su carevi i vojna vlast. U međuvremenu je najveći Atanasijev protivnik, zaštitnik jeretičkih episkopa sa Ilirkuma, Euzebije iz Nikomedije, čest gost na prostorima Dakije, Trakije i Makedonije, postao konstantinopolski patrijarh. Istog časa počela je otvorena borba između patrijarhalnih sjedišta. Konstantinopolj, carski grad, smatrao je da je ugrožen prestižom, učenošću i bogatstvom Aleksandrije i Antiohije i tražio je da mu se stari patrijarhati potčine i da se najveći dio njihovih škola i bogatstva u bazilikama stavi pod njegovu kontrolu - smatralo se da jedino na taj način Konstantinov grad može da postane prva stolica hrišćanskog svijeta a ne samo moć olicjena u carskoj palati i imperialnoj gardi.

Pošto Atanasije i Euzebije nijesu mogli da se saglase koje je patrijarhalno sjedište nadležno za sprovođenje kanona i odgovorno za njega, odlučeno je da obojica istupe pred tribunalom Rima i njegovim prvosveštenikom. Namjesto odlučivanja o miru i saglasnosti između patrijarhalnih sjedišta Istoka, oratorsko nadmetanje u Rimu pretvorilo se u otvoreni sukob konstantinopolskog patrijarha i pape. Izaslanici iz Antiohije i Cezareje tražili su od Rima i njegovog prvosveštenika da se javno odredi: da prizna da je Istok po moći nad Zapadom. Papa nije imao odgovor na argumentaciju predstavnika antiohijskog patrijarhata da je hrišćanstvo rođeno na Istoku i da je po tom pravu Konstantinopolj uvijek iznad i ispred Rima. Crkveni tribunal nije ništa odlučio, a sukobi između Konstantinopolja i Aleksandrije, Euzebija i Atanasija, nastavili su se. Papa je 340. godine sazvao sabor u Rimu na kome je crkva zvanično rehabilitovala aleksandrijskog patrijarha - do tog časa njegova je rehabilitacija bila samo po carskoj milosti, data od civilne vlasti. Rim je odlučio da preko podrške Aleksandriji, koja je bila trn u oku Konstantinopolju, počne sukob sa prestonim gradom Istoka i njegovim prvosveštenikom, znajući da će autoritet Nikejskih odluka slijediti brojno sveštenstvo, svjesno da na taj način pomaže organizaciju države i učvršćuje imperialnu moć - podrška civilnoj vlasti donosila je beneficije i zaštitu dvora. U vrijeme stalnih sukoba sa brojnim hrišćanskim zajednicama i paganskim učenjima to je bio faktor odluke. Počinje sukob između careva; jedan je za crkvu kao nosioca vlasti, organizaciju koja se bavi i civilnom upravom, drugi želi da ona bude ideološka organi-

* Mariota (Mareota) grad u delti Nila, u istoimenoj oblasti. Bio je jedan od oslonaca Alekandrijskog patrijarhata, i u njemu je stolovao Sveti Atanasije, koji je na patrijarhalni tron došao 328. godine. Bio je svojim učenjem jedan od oslonaca i branitelja odluka donijetih u Nikeji.

zacija koja preko vjere štiti ličnost imperatora. Konstancije staje na stranu konstantinopoljskog patrijarha Euzebija, dok Konstant odlučuje da pruži potpunu zaštitu rimskom prvosvešteniku i Atanasiju. Počinje sukob između dvije crkve, Istočne i Zapadne, između careva, carstava. Sukob se vodi oko prestiža u hrišćanskom svijetu, oko kanona, oko teritorija - Ilirikum, koji je prostor egzila za sve jeretike osuđene na Nikejskom vaseljenskom saboru, postaje teritorija na kojoj će pokušavati vjekovima da se razgraniče Istok i Zapad.

Sabor u Antiohiji koji je, na mig cara Istoka, poništio odluke sabora u Rimu, potvrđio smjenjivanje Atanasija sa prvosveštene stolice u Aleksandrijii, utvrdio je četiri načela iz kojih je isključena nikačka odluka o "homusionu".^{} Sabor u Antiohiji je donio zaključke kojima su osuđene kao jeretičke, doktrine Marsela iz Ankire, Sabelijusa, Pavla iz Samosate "kao i sve one koji su u zajednici sa njima" - podržavanjem dijela odluka donijetih u Nikeji, koje su se odnosile na osudu određenih teoloških učenja i crkvenih organizacija, počinje period velikih previranja na Istoku. Antiohija želi da postane prvi po prestižu patrijarhat u hrišćanskom svijetu, isto žele i Aleksandrija i Konstantinopolj, a Rim odgovara istom mjerom, namjeran da mu svi patrijarhati budu podređeni - istočni prvosveštenici šire svoj uticaj na Ilirikumu na kome se bore Konstantinopolj i Rim. Patrijarhat u Akvileji, naizgled po strani, pruža zaštitu i utočište svima koji postaju protivnici bilo kog od prvosvešteneh sjedišta. Pošto Ilirikum postaje stjecište najučenijih teologa čitavog svijeta, protivnika neke od doktrina, i Rim i istočni patrijarhati počinju da ove prostore smatraju "za episkopat svijeta" ili "episkopat svih". Arijanski episkopi Ursacije i Valens odlučuju da podijele prostore Ilirikuma na sopstvene sfere uticaja: Valens, oslanjajući se na podršku Konstantinopolja i sljedbenike učenja patrijarha Euzebija, traži da episkopat u Mursi postane patrijarhat - ali, ne uspijeva. Odluke sabora u Antiohiji ozvanicačavaju se preko podrške Konstantinopolja i Euzebijevih pristalica, arijanskog sveštenstva i samih ilirskih episkopa koji održavaju tjesne veze sa starim patrijarhatom.*

Nakon godinu dana priprema, kada su već glasne najave da će gotovo svi ilirski episkopi prihvatići odluke sabora u Antiohiji, stajući tako na stranu starog patrijarhata, Rim odlučuje da svom silinom stupi na područje Ilirikuma. U jesen 343. godine predstavnici Zapada predvođeni episkopom Kordove Osijusom i Istoka na čelu sa komesima Muzonijanusom, Hezihiusom i Stevanom Antiohijskim, sakupili su se u Sardici: devedeset predstavnika Zapada i osamdeset predstavnika Istoka. Iza episkopa Osijusa svrstali su se ilirski episkopi Norika i Panonije, i provincija stvorenih diobom Mezije; Aprianus iz Petevija, Marko iz Siscije, Euterije iz Sirmijuma, Amancije iz Viminacijuma, Zosima iz Horea Marge, Vitalis iz Akve, Kalvus iz Kastrum Martis, Valens iz Eskusa, Gaudencius iz Naisusa, Paregorius iz Skupija, Makedonius iz Ulpiane i Protagenes iz Sardike. Između pristalica Konstantinopolja, sljedbenika Euzebijevog učenja, i pristaša Zapada bili su sljedbenici Arijusovi, Ursacije i Valens.

Nakon početnih svađa, kada je sabor trebalo da počne sa zasijedanjem i donošenjem odluka, pristalice Istoka su odbile da ga prihvate kao visoki crkveni skup. Odbijen je zahtjev predstavnika Zapada da se u rad skupa uključe i smijenjeni episkopi istočnih crkava, Atanasije Aleksandrijski, Marsel iz Ankire i Asklepije iz Gaze. Zasijedanje je ipak počelo: trojica smijenjenih episkopa Istoka sjeli su između Osijusa i Protagenesa, a predstavnicima Zapada prišli su palestinski episkopi Asterius i Arius. Oni su odmah proglašili, na zgražavanje suprotne strane, poništavanje odluka donijetih na saboru u Antiohiji. Papa je tako, preko svojih zastupnika, pokušao da skupu u Sardici nametne odluke koje je donio sabor u Rimu, a Istok i njegove crkve to nijesu mogli da dozvole. Počelo je odmjeravanje snaga i "trgovina" ustupcima. Predstavnici Zapada prvi su ustuknuli: episkop Kordove Osijus ponudio je da se Atanasije Aleksandrijski oslobođi svih optužbi, a da se nikada ne vrati u svoj grad i povuče se u Španiju. Nastala je potpuna podjela: u carskoj palati u Sardici zasijedali su episkopi Istoka, u crkvi u ovom gradu predstavnici Zapada - svaka je strana nakon neuspjelog skupa poslala svoje enciklike.

* Isus je "jednosuštan" ili "jednobitan" Ocu. Vječan je kao Otac, tako je Bog.

Predstavnici Zapada, među njima i dio episkopa Ilirikuma koji su službu vršili na dva jezika, latinskom i grčkom, u svojoj su enciklici osudili najogorčenije protivnike. Predstavnici Istoka poslali su svoju poslanicu svim episkopatima, kleru i vjernicima, ali najviše titularima "nekoliko velikih sjedišta, provjerenum otpadnicima koji su umjeli da čuvaju tajnu". Ova poslanica, nakon osude Marsela iz Ankire, bila je izraz protivljenja rehabilitaciji Atanasija Aleksandrijskog, i u njoj su se Osijusu iz Kordove prebacivale njegove veze sa Paulinom, episkopom iz Dakije. Ipak, najvažniji je bio kraj ovog pisma koje je trebalo da postane zvanični dokument o stavu crkava Istoka - rimske pape Julije ekskomuniciran je iz crkve, a anatema je bačena na Osijusa iz Kordove, Maksimiana iz Treva, Protagenesa iz Sardike i Gaudenciusa iz Naisusa. Na kraju pisma episkopi Istoka dali su svoj simbol vjere - to je bila posljednja odluka (četvrta) sabora u Antiohiji, uz koju je slijedilo nekoliko anatema, po svemu sudeći upućenih Atanasiju (u poslanici se ne navodi njegovo ime).

Predstavnici Istoka dokumentom su bacali prokletstvo i na predstavnika Antiohije Stevana, Akacija iz Cezareje u Palestini, Menofanta iz Efesa, Narcisa iz Neroniasa, i na tri ilirska episkopa: Heraklija iz Trakije, Ursaciju iz Singidunuma i Valensa iz Murse. U odgovor Osijusu i Protagenesu oglasili su simbol vjere i uputili pismo papi Juliju. Dva visoka predstavnika Zapada su simbolom vjere utvrdili: oglašava se jedinstvo božanske hipostaze. Riječ hipostaza se odobrava kao pojam koji odgovara supstanciji (substantia) i neodvojivosti Oca i Sina. U ovom se dokumentu nalazi i kratka polemika protiv arijanskih concepcija Oca i Sina, koja je trebalo da pokaže pravovjerje potpisnika.*

*Grupe sveštenih lica, po svemu sudeći povezane nekim zajedničkim interesima, što navodi na pomisao da ni u taboru Istoka ni Zapada nije bilo neophodnog jedinstva po većini pitanja, upućivale su posebne enciklike sa svojim zahtjevima, nalozima i obrazloženjima. Prisustvo dvojice komesa, članova imperatorove prateće, koji su predvodili sveštenike Istoka, imalo je odlučujući značaj: crkva je na Istoku bila poluga civilne vlasti u provincijama, pa je svaki od episkopa i mitropolita kao ličnost iz državne uprave, morao da se opredijeli ili iskaže svoje viđenje stvari. Na taj način, svi učesnici sa Istoka branili su volju carskog dvora, posredno ukazujući da su obavezni da poštuju odluke imperijalne kancelarije i prestonih patrijarhalnih sjedišta - ona su u to vrijeme bila podređena carskoj vlasti i prvosveštenike je morao da potvrdi imperator. Pisma su u formi enciklika poslana crkvi u Aleksandriji, episkopima Egipta i Libije, crkvama u Marioti (Mareoti). Izuzetno su interesantna posljednja: crkve u Mareoti bile su obavezne da prouče uputstva vezana za proceduru u procesu protiv Atanasija Aleksandrijskog. I sam je Atanasije pisao sveštenstvu i đakonima Aleksandrije, kao i svojoj matičnoj crkvi.**

Poslanice su različite po tonu i načinu kazivanja. Mnoge od njih sadrže jetke i optužujuće izraze koji nedvosmisleno ukazuju na nepomirljivost stavova - putevi Istoka i Zapada, što se vjere tiče, neopozivo su se razilazili. U jednoj od poslanica pristalica Konstantinopolja i Euzebijevog učenja navodi se: "Šta uopšte ima zajedničko između vas i nas? Vi ste hrišćani a mi smo neprijatelji Hrista". Sa sabora se pisalo i crkvama u Ankiri i Gazi, a sabor je poslao i pismo caru Konstanciju moleći ga da prekine sa spletkama i nasiljem nad jednim brojem episkopa. Jedino su u tome, uprkos svim razlikama i sporovima, nepomirljivosti i podozrenjima, okupljeni u Sardici bili jednoglasni: svi su zavisili od carske volje, i svi su mogli, to je znao svaki član skupa, da budu izloženi nasilju, progonima, da budu bačeni u tamnicu. Ovaj zahtjev bio je opomena civilnoj vlasti - ukoliko želi da računa na crkvu kao nosioca ideološke moći i instituciju koja će biti oslonac administrativnog upravljanja državom, imperijalni dvor je sa Senatom morao da štiti sveštene lice kao najpovjerljivije službenike. Crkva je, uprkos svim podjelama, već instrumentalizovana: postajala je oružje i sredstvo za borbu i osvajanje prostora.

* Ovaj simbol vjere poslan papi Juliju sačuvan je u dva izvornika: u Teodoretovom spisu na grčkom i u kanonskoj kolekciji tekstova koja se nalazi u manuskriptu iz Verone, na latinskom jeziku. Proučavaoci ističu grčku verziju ovog simbola koja upotrebljava tri riječi za isti pojam - "rođen".

* Korpus ovih poslanica sačuvao se dijelom u opusu svetog Atanasija (na grčkom) i svetog Hilarija (na latinskom). Pisma samog Atanasija crkvama u Aleksandriji i Mariotima nalaze se u korpusu koji nosi ime đakona Teodosija.

Dukljanski arhiepiskop Basus potpisao je poslanicu crkvi u Mariotima, gdje je rukopoložen za sveštenika Atanasije Aleksandrijski. Tu poslanicu potpisao je i kordovski episkop Osijus zajedno sa svetim Atanasijem; činjenica da je potpisao Basus, odgovoran za mitropoliju pod vlašću Istoka, ukazuje da je sa nekolicinom istomišljenika stao ne u zaštitu interesa kurije, već u odbranu prava istočnog patrijarha na sopstvenu stolicu. U Sardici se među episkopima iskristalisalo saznanje da je sukob između Istoka i Zapada više pitanje politike i njenih interesa nego pitanje vjere. Nedoumicu je izazivala činjenica da je Prvi vaseljenski sabor održan u Nikeji, a da je sabor koji nije prihvatao njegove odluke takođe održan na Istoku, u Antiohiji, te da se svi sporovi, u stvari, vode unutar Istočnog rimskog carstva. Samo od sebe se nametalo da jedino Rim, kao neutralan, treba da doneše presudu. Kako je patrijarhat u Aleksandriji pozvao za sudiju Rim, svjestan da je nastankom stariji od Konstantinopoljskog, trebalo je očekivati da se udruže svi stari patrijarhati protiv novog u prestonom gradu - ali, to nije bilo moguće jer je imperijalno pravo vlasti (car je istovremeno po rimskom običaju bio i pontifeks maksimus) imalo primat. Odbraniti nikejske simbole vjere značilo je odbraniti ideo-loški koncept Imperije koji se tek izgradivao, pa su mnogi od mitropolita smatrali da je najvažnije podržati Rim jer se na taj način spasavao dogmat Carstva, ali i jedinstvo Crkve. Mitropolit Basus, zajedno sa dva palestinska episkopa koja su prešla u grupu pristalica kordovskog episkopa Osijusa, rukovodili su se upravo ovim načelom: suprotstavljanje Euzebiju i njegovim sljedbenicima bilo je pitanje podrške legitimitetu odluka vaseljenskog skupa.

*Na kraju sabora u Sardici izmijenio se raspored snaga među sveštenim licima: pristalice Euzebijevog učenja bile su u manjini (bilo ih je 76), dok su njihovi protivnici, njih 94, u svojim poslanicama naglašavali zasluge Atanasija Aleksandrijskog i nakejskih principa vjere. Stoga su pred kraj okupljanja u Sardici, već raspravljujući u dvije različite dvorane, sljedbenici Euzebijevog učenja odlučili da napuste grad - prešli su u Filipopolis, koji je pripadao imperatoru Konstanciju. Odatle su poslali pismo u kome su naveli da odbijaju da prihvate rehabilitaciju Atanasija, Marsela iz Ankire i drugih, jer za takvu odluku nije bilo ljudi od autoriteta u Sardici. Svi koji podržavaju osuđenog Atanasija, po poslanici, ne znaju pravu prirodu njegovih grešaka, ali to su samo sporedna pitanja: najvažnije je - ko je dozvolio Zapadu da osporava ono šta je odlučeno na Istoku! Na kraju poslanice iz Filipopolisa bačene su, u ime crkve Istoka, anatemne na papu Julija i sve episkope okupljene u Sardici. Kako je Basus potpisnik poslanice sa Osijusom, to se našao na listi onih koje je ekskomunicirala iz crkvene zajednice strana Euzebijevih sljedbenika.**

Poslanica iz Filipopolisa je bila upućena Grigoriju Aleksandrijskom, Amfionu iz Nikomedije, Donatu episkopu Kartagine koji je bio jedan od najžećih protivnika Rima, smatrajući da on nema nikakvo pravo na prostore sjeverne Afrike - ova je epistola bila početak rasplamsavanja pravog velikog rata između crkava, ali i obraćuna careva koji su željeli da pod svoju upravu stave što više teritorija nekadašnje jedinstvene rimske države.

Sabor u Sardici je svadom o Atanasiju i drugima, i sukobom čije su odluke pravovaljane, prikazivao žestoku borbu dvije imperijalne vlasti za teritorije i sfere uticaja. Na Prvom vaseljenskom saboru u Nikeji jednim dijelom odluka bilo je predviđeno (kanon 15) da episkopi, prelazeći iz jednog sjedišta u drugo, ne smiju da zadržavaju predašnje, niti da prava stare episkopske stolice prenose u novu. Mjera je bila donijeta da bi se izbjegao haos - neke su stolice postajale u toj mjeri moćne da su prijetile drugim, a namjera je bila i da se spriječi slobodan prelazak episkopa, jer je to povlačilo jačanje određenih djelova civilne i vojne uprave u provincijama, razbijalo organizacionu strukturu države. Euzebijeva struja je bila žestoko protiv ovih odluka: Euzebij je prvo bio episkop Bejruta, nakon toga Nikomedije kojoj je pripojio ovaj grad, a kada je postao konstantinopoljski patrijarh ostao je gospodar u oba sveštena mjesta. Jedno je prvo pripadalo Antiohiji, a Euzebij ga je stavio pod su-

* Pristalice Euzebijevog učenja imale su brojne sljedbenike na Zapadu: Galiju su obilazila četiri episkopa - Narcis iz Neronije, Maris iz Halkidonije, Teodor iz Herakleje i Marko iz Aretuze. To je bio pravi povod za sabor u Sardici: carevi Konstant i Konstancije željeli su da se postigne mir u crkvi i jedinstvo vjere - ali je svaki štitio svoje interes.

verenitet prijestonog grada što je bilo dovoljno da počne sukob. Na saboru u Antiohiji (odluka 21) prihvaćen je stav crkvenih otaca usvojen u Nikeji - novoformulisani kanon zabranjivao je episkopima da prelaze sa jednog sveštenog mjeseta na drugo. Kada se u Sardici povela rasprava o skandaloznim Euzebijevim prelascima sa stolice na stolicu, kordovski episkop Osijus i njegove pristalice zaaražili su da se odluke Nikeje i stav iz Antiohije primjenjuju dosljedno i bez izuzetaka - izgleda da je Konstantinopolj bio protiv jer su Euzebijevi sljedbenici branili stav da se teritorije patrijarhata šire svakim prelaskom episkopa na novu dužnost. Patrijarhat u Konstantinopolju je, imenujući prvosveštenu lica na sjedišta koja je htio da ima pod kontrolom, doslovce otimao gradove i provincije od Antiohije, Aleksandrije i Rima. Da su Aleksandrija i Rim bili najviše oštećeni vidi se po rasporedu snaga na saboru u Sardici i po borbi koja se vodila između zatočnika Konstantinopolja i episkopa koji su stali na stranu Osijusa. Potpisujući poslanicu crkvi u Mariotima dukljanski episkop Basus ukazao je da je i on od onih kojima prijeti opasnost da njihova stolica postane podložnica - u ovom slučaju, po svemu sudeći, mitropoliji koja je bila pod jurisdikcijom Skupija (Skoplja).*

Sabor u Sardici pokazuje čitav splet izuzetno složenih odnosa koji je vladao između Konstantinopolja i ostalih patrijarhata, Rima, pa i samih careva. Crkva je sredstvo da se na miran način, bez ratova, ostvare zamisli o širenju teritorija ili uticaja na prostorima koji predstavljaju granična područja, kao što je Ilirikum. Ali, taj naum posredno se ticao same crkve: ona, u previranju i svađi oko kanona vjere, sa prvosveštenicima koji su nezavisno od imperijalne vlasti željeli da dokažu prvenstvenost svojih stolica i ovladaju što većim teritorijama, počinjala je da vodi rat za sebe i unutar sebe. Postojala je polagano ecclesia militans - ona koja borbom osvaja. Po poslanici koju je potpisao dukljanski mitropolit vidi se da je počeo rat za prostore, ne samo ove provincije već i čitave Dalmacije - Rim i Konstantinopolj počinju da se nadmeću ko će prije postaviti svoje ljude a sa njima utemeljiti i svoj uticaj. Da bi se održale odluke sabora u Sardici i uspostavio red među crkvama Istoka, Rim je, uz saglasnost imperijalne kancelarije, na Ilirikumu osnovao svoj vikariat. To je bio jedini način da papa sačuva uticaj i da crkve koje su pripadale Zapadu, nakon podjele Rimskog carstva, zadrži pod svojom kontrolom.

Druga polovina četvrtog vijeka protiče u borbi za sprovodenje Nikejskih odluka i za prostore: najviše Ilirikum, nešto manje sjevernu Afriku i Skitiju. Izaslanici velikih patrijarhata, Aleksandrije i Antiohije, odlaze na prostore Iberije i Galije prenoseći brojna učenja judeohrišćanskih zajednica, tražeći od lokalnog sveštenstva ili varvarskih hrišćanskih organizacija pomoć, ne bi li se suprotstavili Konstantinopolju čija imperijalna moć gotovo da nema granica. Carevi, iako dijelom uzrok sukoba između prestonog i ostalih patrijarhata, pomažu širenje modela istočnog propovijedanja vjere, podržavaju svaku od misija koje odlaze na prostore Evrope; sa njihovom riječju, makar bila i protivna dogmatu, širi se slika o moći "Novog Rima" i njegovih gospodara. Arijanstvo koje ima brojne sljedbenike na Zapadu, gotski vladari su arijanci, zahvaljujući misijama i misionarima sa Istoka polako počinje da se oblikuje - više se ne spominje Arijusovo, već imena Euzebija, Eutihija, pozni Nestorija. Svako od učenja koje se rađa u teološko-filozofskim školama Istoka za veoma kratko vrijeme dobija sljedbenike na Zapadu, koji postaju moćni i kao opasnost prijete prvosvešteniku u Rimu. Papa, Zapad je u četvrtom i petom vijeku u haosu, ne može da se suprotstavi širenju uticaja Istoka; kurija, pod prijetnjom varvara sa sjevera, znajući da se, uprkos svim sporenjima može uzdati jedino u pomoć Konstantinopolja, odlučuje da po svaku cijenu održi savez sa njim - poštujući imperijalnu vlast, tražeći od nje vojsku. Kurija se suprotstavlja svakoj od velikih škola ili moćnih crkvenih učenja koji su bili protiv dogmata utvrđenih od vaseljenskih sabora.

Dukljanski arhiepiskop Basus se nakon Sardike još spominje u dokumentima. U poslanica-ma Vasilija Velikog koje je upućivao najvišim i najznačajnijim crkvenim licima čitavog svijeta, tražeći od njih pomoć i podršku u sprovodenju nikejskog kanona vjere spominje se i Basusovo ime. U to

* "... nec se sua sponie ingerens, nec a populis vi adactus, nec ab episkopis necessitate compulsus..." (Lauchert, p. 48)

vrijeme gotovo svi episkopi i mitropoliti Galije i Italije su Grci, ili ljudi sa prostora patrijarhata u Antiohiji i Aleksandriji, među kojima su zbog izuzetne učenosti najviše uvažavani Sirijci. U poslanici pisanoj 372. godine, naslovljenoj "Italjanima i Galima", Vasilije Veliki poimenice nabraja adresate: Melecije, Euzebije, Vasilije, Basus, Grigorije, Pelagije, Pavle, Antim, Teodot, Bitos, Avramos, Jobinos, Zenon, Teodoret, Marcijan, Barakos, Libanios, Talasios, Josif, Boets, Atreos, Teodot, Eustatije, Barsumas, Jovan, Hosroes, Jozaces, Narses, Marsis, Gregorije, Dafnos. Proučavaoci opusa Vasilija Velikog ističu da su adresati poznate crkvene ličnosti "Istoka, ali ne jedino njega"; njima se veliki teolog obraća da bi ukazao "utjehu napačenim dušama..." Vasilije, budući svetac, ukazuje da je "govorenje o Bogu" najprije traženje saglasnosti sa nekim od stvari koje su date vjerom - one treba da se saznanju, nauče, a rasprava je dobar metod učenih ljudi za sticanje saznanja.

Dukljanski mitropolit Basus je čovjek od uvažavanja, ali isto tako ličnost od nesumnjivog prestiža i na Istoku i na Zapadu: postaje zvanični naslijedni primas epistolom pape Sircija 387. godine. To je i posljednje spominjanje jednog od dukljanskih mitropolita u četvrtom stoljeću - oni se ne javljaju među potpisnicima akata Drugog vaseljenskog sabora koji je održan u Konstantinopolju, 381. godine. Tokom četvrtog stoljeća, u decenijama nakon sabora u Sardici, Rim u potpunosti gubi svoje uporište na Ilirikumu, iako u Solunu krajem četvrtog stoljeća, po sporazumu sa Konstantinopoljem, utemeljuje vikarijat i imenuje vikara. Duklja, kao i ostale mitropolije na Ilirikumu, postaje utočište i mjesto egzila najučenijih ljudi Istoka prognanih zbog jeretičkih učenja i protiviljenja dogmatu koji su utvrdila prva dva vaseljenska sabora. Papa Liberije u drugoj polovini četvrtog vijeka pokušava da dio Ilirikuma stavi pod svoju kontrolu; 363. godine episkopi sjeverne Italije upućuju poslanicu, najvjerovalnije na nagovor patrijarhata u Akvileji, u kojoj se nudi mir, prijateljstvo i saradnja. Na obalama Dunava, nakon toga, Rim uspijeva da osnuje episkopije. Da bi pokazao koliko računa na Ilirikum, kao dio hrišćanskog svijeta od izuzetne važnosti za oba carstva i oba sveštenika, papa Damasije 370-71. godine šalje poslanicu ilirskim sveštenicima da bi ih obavijestio da je sinod u Rimu ekskomunicirao iz crkve milanskog episkopa Oksencija zbog arianstva. U poslanici papa navodi da će njegova crkva isključiti iz svog okrilja svakog ko se usprotivi kanonu utvrđenom na Prvom vaseljenskom saboru, i traži da se arianstvo protjera iz episkopija koje je Rim formirao u priobalju Dunava.

Arijansko sveštenstvo odgovara sporazumom sa arijanskim sveštenstvom Gota - gotski su ratnici u to vrijeme u sastavu armija Istoka i Zapada, gdje stiču visoke titule i dolaze na odgovorne funkcije u administraciji, pa je poslanica papske kancelarije unaprijed osuđena na neuspjeh. Rim, da bi pokazao moć, smjenjuje arijanskog episkopa Julijana Valensa, na šta ovaj zove u pomoć Gote i ponovo postaje, uprkos ekskomunikaciji, prvosveštenik u svom gradu, Petoviju. Episkopske stolice koje su bile podređene Konstantinopolju gledale su na Rim kao na nametljivca koji želi da ugrozi njihovu samostalnost i interes. Tako pokušaj da se arianstvo progna i zatre na prostorima Ilirikuma propada - Rim je morao da se pomiri sa činjenicom da vojnici Goti, udarna snaga imperije, ne žele da prihvate da papa presudjuje po pitanjima vjere. Kurija se povukla i čitava njena borba protiv arianstva i ostalih jeresi sa Istoka tokom dva naredna vijeka odvijaće se samo preko poslanica, bez vidljivog sprovođenja u praksi. Prava vlast biće u Konstantinopolju, ali ne u rukama patrijarha već u imperijalnoj kancelariji, u odlukama vojnih komandanata kojima je bio cilj da vojsku drže na okupu i spremnu za rat, a ne da je iznutra razbijaju nametanjem kanona vjere ili zahtjevima da isповijeda hrišćanstvo. Ovakav stav cara i njegovih vojskovođa, koliko je bio odmoć papi i patrijarhu, omogućavao je da Konstantinopolj u svoje ruke uzme upravu nad hrišćanskim svijetom i da organizovanjem vaseljenskih sabora doveđe Rim u situaciju da ne može da mu se suprotstavi. Osiljen i siguran, Istok i njegovi patrijarsi zaboravili su da Rimu ipak ostavljaju prostor za djelovanje - stalne svađe između patrijarhata udaljavale su patrijarhat u Akvileji od Konstantinopolja, a Rim je zahtijevao da se prizna pravo prvenstva njegovom gradu.

Trag Euzebija iz Nikomedije i njegovih brojnih pristalica, cijelih teoloških i filozofskih škola, odredio je sve događaje vezane za kanon vjere koji su se zbivali na prelomu četvrtog i petog i u petom vijeku. Pitanje koje je postavila Euzebijeva škola, da li se "homousis" iz Nikeje mora shvatiti kao "suština (essentia) ili tvar (substantia) i koliko ove dvije stvarnosti različitog kvaliteta mogu biti jedinstvene u ličnosti (persona)", izazvalo je tolike rasprave i na Istoku i na Zapadu da ni Drugi vaseljenski sabor nije mogao da prekine sporenja. Teološke i filozofske škole Istoka ili su ukazivale na nespojivost suštine i supstancije u ličnosti, ili su ova tri pojma shvatale kao tri različita postojanja nesvojstvena istom biću; po njima nikako nije mogla da postoji realna razlika između tri bića jednog Boga, a ako postoji, posljedica je nejasnih određenja u odlukama vaseljenskih sabora. Analizirajući odluke vaseljenskih sabora iskustvom i tradicijom helenske filozofije, Euzebijevi sljedbenici su postavili pitanje, a preko sporova i svađa koji su uslijedili patrijarhat u Konstantinopolju počeo je da utemeljuje svoju suverenu vlast.

Euzebijevi učenici i škola omogućili su opstanak arianstva, iako kanonski prognanog na Istoku. Sve rasprave koje su počinjale bile su neposredno vezane za Arijusovo i Euzebijevu učenje, a svaka je posredno dovodila u pitanje kanonske odluke. Patrijarh Grigorije Bogoslov pokušao je posljednji, povodom Konstantinopoljskog vaseljenskog sabora, da čvrstom rukom i nespornim autoritetom prekine sa sporovima, ali nije uspio. Sabor u Efezu, 431. godine morao je da ponudi kompromis: osuđeno je nestorijanstvo, ali je patrijarh Dioskor uspio da nametne da se za zvanično učenje Istočne crkve prihvati monofizitstvo. Rim, koji šalje izaslanika na vaseljenske sabore, ne može da dođe do prava na sud i riječ. Moć znanja Istoka prinuđuje kuriju, suočenu sa arianstvom na pragu papske kancelarije, da se zatvara i da pokušava da dogmat utvrđen u Nikeji i Konstantinopolju pretvara u zakon - pojednostavljujući kanonske odluke i zahtijevajući od sveštenstva da ih sprovode, ne osvrćući se ni na jedno od pitanja koje nameće učeni istočnjaci ili jeretičke crkve na prostorima pod jurisdikcijom Rima.

Novo učenje izaziva na prostorima Ilirikuma "veliku krizu" - Nestorije koji je na mjesto konstantinopoljskog patrijarha došao iz Antiohije, otvorio je vrata svim velikim jeretičkim učenjima Istoka. Jedan od njegovih najvećih sljedbenika na prostorima Ilirikuma bio je Dorotej, episkop Marcianopolsa, čovjek od ugleda i poštovan na čitavom prostoru podređenom Konstantinopolju. Uz Doroteja su stali mitropolit i episkop Durostoruma, Jakov, Petronije iz Nove, Marcijan iz Avritosa, Julijan iz Sardike i Timotej iz Tomija. Veliki broj pristalica Nestorijevog učenja ukazuje da je Konstantinopolj, sa ostalim istočnim patrijarhatima, uprkos papskom vikaru u Solunu, pod brižnom paskom držao čitav prostor Ilirikuma do Akvileje, ne dozvoljavajući da se postavi pitanje bilo razgraničenja, bilo nadležnosti. Uloga patrijarhata u Akvileji malo je poznata, ali je očito, na osnovu dokumenata koji pružaju posredan uvid, da on održava mir sa Gotima arijancima, koje Rim postepeno uključuje u crkvu, stavljajući ih pod svoju vlast. Akvileji pružaju podršku velike jeresi Ilirijuma, poput Fotinove i Bonosijeve. Njih osuđuje kurija, a Konstantinopolj ne dozvoljava da se vrše progoni - kompromisom se episkopi - jeretici udaljavaju iz sjedišta, ali, odlazeći u okolne gradove, održavaju kontakte sa pristalicama i jeres se širi. Vikariat u Solunu ne može da sprovede nijedan od kanonskih propisa, sabori koje održava nemaju oznaku vaseljenskih, nijednu od odluka neće da potvrdi imperijalna kancelarija. Antiohija i Aleksandrija otpočinju opet veliku raspravu oko zakona o Hristovom grobu i pravila slavljenja i praznika Sina Božjeg, koju je za vrijeme stolovanja u prestonom gradu nametnuo Euzebij, posredno ukazujući da Jerusalimski patrijarhat, najmlađa među prvosveštenim institucijama, ne može da ima status i uvažavanje koje daju starina i baština. Imperijalna kancelarija u Jerusalimskom patrijarhatu vidi izuzetan izvor prihoda pa želi da prekrati sporove, ali da ne povrijeti prestiž Antiohije i Aleksandrije u kojima je pretežno polovina bogatstva carstva. Sa dolaskom Nestorija iz Antiohije na tron konstantinopoljskog patrijarha, učenja koja nijesu bila kanonska, a koja su dovodila u pitanje obogovorenje Sina Božjeg, rasplamsavaju se svom snagom jer novi patrijarh donosi sopstveno učenje - on je jedan od najumnijih ljudi svog doba. Sa Nestorijem

antiohijski patrijarhat pokušava da se nametne kao sudija po pitanjima kanona i vjere; krajnja je namjera da se dobar dio dogmata utvrđenog na prva dva vaseljenska sabora izmjeni. Sa izmjenom kanona i učenja o Sinu Božjem pomijenio bi se status jerusalimskog patrijarhata, ekonomska moć koja je počela da se stvara na kultu Isusa počela bi da se preraspodjeljuje u korist Antiohije i Aleksandrije.

Da se ne bi ponovila situacija sa sabora u Sardici, gdje je Rim branio prava Aleksandrije, istupajući kao ravnopravan takmac Konstantinopolja, imperijalna kancelarija odlučila je da sazove vaseljenski sabor u Efezu. Namjera je bila da se osujeti mogući sporazum Jerusalima sa Rimom i da se sprijeći, smjenom Nestorija, nova svada između istočnih patrijarhata. Istovremeno, to je značilo i odbranu kanona vaseljenskih sabora - Rim koji je polako arjanstvo uključivao u svoju crkvu, ovim je samo dobijao: za razliku od Istoka on je uvijek tvrdio da se odluke vaseljenskih sabora moraju poštovati kao zakon. Na Istoku patrijarhati su bili podijeljeni: Antiohija je bila protiv Ariusovog učenja, Aleksandrija ga je, posredno, podržavala, jer su njene škole, proistekle iz moćnog i obimnog Origenovog opusa, uporno insistirale na dvojstvu prirode i dejstva Sina Božjeg. Uključujući se u sukob Rim je počeo da traži prijatelja i našao ga je - to je bila Aleksandrija. Nakon sabora u Sardici i odbrane Atanasijevog učenja polako je počela da se stvara neka vrsta "osovine" između prvosveštene zapadnog i velikog istočnog sjedišta: ako su postojale razlike po pitanjima vjere i kanona, nije ih bilo kada je riječ o zajedničkom protivniku - Konstantinopolju.

Antiohijske su škole bile najbliže prestonom gradu Istoka, njihovi su sveštenici dolazili na prvosveštenu stolicu, stvarajući prečutni savez kada su u pitanju bili sveti spisi. Razlike u kanonu koje su se javljale i koje su znale, kao u vrijeme Sabora u Antiohiji, da izazovu sporenja i nesaglasnosti, brzo su nestajale kada je u svade ulazila Aleksandrija, prema kojoj je Antiohija osjećala tradicionalnu surevnjivost. Akvileja, od najranijih dana vezana za Antiohiju, zastupala je interes ovog patrijarhata na prostorima do kojih nije dopirao uticaj Konstantinopolja, raspoređujući brojne sirijske monahe i sveštenike na episkopska i mitropolitska sjedišta na Ilirikumu, u Italiji i u predjelima Iberije i Galije. Iberija, iako daleko od patrijarhalnih sjedišta, postala je područje obračuna Antiohije i Aleksandrije; u namjeri da pod kontrolom zadrži sjevernu Afriku, Rim je podržavao Aleksandriju, gdje su jake arijanske enklave imale znatan uticaj - smatralo se da će, zajedničkim djelovanjem dva prvosveštena sjedišta, prostor sjeverne Afrike moći da se osloboodi uticaja Konstantinopolja i stavi pod crkvenu upravu dvojice "papa" (uz patrijarhalnu, ovu titulu nezvanično je nosio prvosveštenik aleksandrijske crkve).

Antiohijski patrijarhat sa Euzebijevim dolaskom na prvosveštenu stolicu Istoka, iz vijeka u vijek davao je sveštenstvo koje je car imenovao za ekumenske patrijarhe. Tako su antiohijske filozofske i teološke škole počele da postaju najvažnije u imperiji i da odlučuju po pitanjima kanona - Rim, čiji su teolozi i mogli da se upuštaju u polemiku sa konstantinopoljskim, u novoj situaciji nije imao čovjeka ni školu spremne da se suprotstave učenim ljudima Istoka. Problem su bili i Grci i Sirijci, rimski prvosveštenici, koji su, stupajući na čelo kurije, donosili u nju sve surevnjivosti patrijarhata, upličući je u sporove koji su se najmanje ticali papske stolice. Rasprava o vjeri i kanonu na taj je način u potpunosti prepustena školama Istoka: pape su dovodile sa sobom teologe koji su, kada bi se Rim uključio u sukob sa Konstantinopoljem, na svoju stranu privlačili učene ljudе sa prostora sa kojih su došli. Svaki od skupova bio je mjesto opšte konfuzije pa su nerijetko morali da intervenišu imperator ili njegova kancelarija, donoseći odluke koje su bile protivne interesima prvosveštenih sjedišta.

Sa dolaskom Nestorija na tron konstantinopoljskog patrijarha, u prestoni grad Istoka stižu rasprave o prirodi i svojstvima Majke Božje, koje su već decenijama zaokupljale najučenije krugove Antiohije. Nestorije, veliki zagovornik dvojstva Hristove prirode, istupa protiv stavova konstantinopoljskih teologa o Mariji kao "majci Božjoj" i počinje raspravu o značenju pojma "teotokos". Nestorije tvrdi da je "teotokos" izraz koji upotrebljavaju jeretici, da pripada arjanstvu i učenju Apolinarijevih sljedbenika. Raspravom o pojmu "teotokos" Nestorije se okrenuo protiv Rima koji je ovaj ter-

min kanonski prihvatio - za njega je Marija bila Bogorodica. Konstantinopoljski patrijarh je ukazivao da se deifikacija Marije vrši na osnovu rođenja Sina Božjeg, da je ona ljudsko biće, da nema smisla od nje stvarati ličnost kulta i božanskog poštovanja. Veliki je teolog to obrazlagao dvojstvom Hristove prirode, govoreći da su nespojive božanska i ljudska, te da je Hrist postao Bog i Spasitelj tek kada je prevladao ograničenja tjelesnog - Hrist je Bog vaskrsenjem nikako rođenjem, nastankom i smrću, tvrdio je Nestorije. Konstantinopoljski je patrijarh tako otvorio pitanja oko kojih se tek postigla saglasnost u okrilju crkava Istoka, u kratkom dobu od progonstva Jovana Hrizostoma do Nestorijevog dolaska na vlast. Nestorije je, kao i Hrizostom, stupajući na patrijarhalni tron, imao u vidu da arianstvo nije prognano iz crkve, da se na njega, posredno, preko Ilirikuma i Gota oslanja Rim, te da to učenje od Božanske Riječi stvara predstavu božanskog bića - Riječ je pravi duh Božji. Bog je rođen u vremenu, smatrao je Nestorije, a postojanje Majke Božje upravo to prepostavlja; zaključak je bio - Hrist nikako nije mogao da bude biće van vremena kao Bog, a još manje je to mogla biti Majka Božja. Veoma brzo konstantinopoljski je patrijarh stekao brojne pristalice među najučenijim i najumnijim ljudima imperije. U polemici koja je počela da razbija dogmate vaseljenskih sabora, patrijarh je svoje protivnike počeo da optužuje za manihejstvo, sazvao je sinod i najuticajnije od njih osudio. Na to su oni odgovorili da je patrijarh obnovio učenje Pavla iz Samosate; najglasniji su bili Euzebij iz Dorileje i Proklo koji je priželjkivao Nestorijevu mjesto. Nakon smjene Nestorija uvidjelo se da je on, zaista, na neki način, obnovio, usavršivši ga, učenje Pavla iz Samosate, ali da je to bilo u skladu sa dotadašnjim dozvoljenim kanonskim tumačenjima; Nestorijeva osuda označila je početak naglog širenja njegove teološke doktrine. To je postalo pitanje prestiža: nije bilo učenog čovjeka ili teološke* škole koji njegove stavove nijesu preuzimali, tumačili, podržavali ili opovrgavali - toliko pristalica imalo je samo učenje Arijusa. U strahu od širenja jeresi, od moguće podrške arianstvu, Nestorije, kao i učeni ljudi iz Antiohije, želio je da u Kanonu novevjere nađe odgovarajući izraz za Sina Božjeg i njegovu majku. Učeni teolog bio je svjestan da dogmat, pripreman u Rimu uz podršku Konstantinopolja, neće moći da zadovolji one kojima je vjera namijenjena - najšire mase i pagane koji su bili oslonac vizantijiske vojne moći. Rješenje koje je ponudio posredno je značilo priznavanje prvenstva Antiohijskom patrijarhatu, a s time su se postavila sva četiri pitanja i nametnuli svi stari problemi - brzo uklonjen sa mjesta prvosveštenika nije bio u prilici da postavi pitanje prestiža Konstantinopolja, niti da udari na dio kanona na kome je Rim zasnivao svoju moć.*

Dogmat koji je ponudio Kirilo Aleksandrijski, "Bog je rođen, Bog je patio, Bog je umro, Djedica je Majka Božja", označio je oros koji će postati neprikosnoven u crkvi: trijumfovali su Aleksandrija i Rim, a vaseljenski sabor u Efezu je Nestorijevi i učenje njegovih sljedbenika osudio kao jeres. Na saboru u Efezu kao jedan od potpisnika je Senecije, episkop-mitropolit Prevalitane. Nakon sabora u Sardici, na kome staje na stranu Atanasija Aleksandrijskog, dukljanski arhiepiskopat ne učestvuje u donošenju kanonskih odluka ni kod utvrđivanja simbola vjere sve do Efeskog i Halkidonskog sabora polovinom petog stoljeća.

To je doba u kome počinje novi sukob, između pristalica Nestorijevog nasljeda i monofizitskog učenja. Rim stoji po strani gledajući da učvrsti veze sa nekim od istočnih patrijarhata i na taj se način suprotstavi Konstantinopolju. Svojevremeno Rim je pružio utočište Jovaru Hrizostomu kada je prognan sa prestola konstantinopoljskog patrijarha, na posredan način dajući podršku Nestoriju koji je na početku vlasti radikalizovao jedan dio njegovog učenja. Učenje monofizita, potecklo iz Aleksandrije i Antiohije, pokušavalo je da usaglasi sve različite stavove o prirodi Hrista i Marije, ali i da stvari

* U novije vrijeme dobar dio proučavalaca velikog konstantinopoljskog patrijarha - jeretika, uočava da je Nestorije termin "teotokos" upotrebljavao oslanjajući se na neke od homilija Jovana Hrizostoma, koji je takođe bio iz Antiohije i koji je učenje njenih škola drugačije, u skladu sa kanonom, oblikovao.

* Sokrat je u svojoj *Crkvenoj istoriji* napisao: "Nestorijus, po mom osjećanju, nije htio da ponavlja ni Pavla iz Samosate, ni Fotina; on nije htio da kaže išta drugo do samog da je Gospodar (Hrist) bio samo običan čovjek. Sasvim jednostavno - osjećao je strah od jedne riječi (teotokos) kao što se osjeća strah pred đavolom koji izlazi iz svoje kutije" (7, 32)

dogmat koji će biti saglasan sa tradicijom filozofije antike i iskustvom običnog čovjeka. Monofiziti, koji su okupili brojne filozofske i teološke škole, čak i konstantinopoljske, stvorili su učenje da je u Sinu Božjem samo jedna priroda koja se ostvarila tek nakon njegovog sjedinjenja sa Bogom. Bog je Riječ, tvrdili su monofiziti, nikad uočljiv a uvijek prisutan, pa je Isus Hrist, jedini Božji Sin, rođen od Djevice, biće dvije prirode. Božanska i ljudska priroda prebivaju u Hristu bez međusobnog mijenjanja, nemoguće su za podijeliti i neodvojive su. Kao doktrina, monofizitsko je učenje bilo najsloženije od svih dotadašnjih; ono je uključivalo doktrinu zvanične crkve, ali i učenje velikih jeresiologa, počev od Arijusa i aleksandrijskog patrijarha Origena, do stavova Nestorija i njegovih sljedbenika. Ove posljednje monofiziti su optuživali za namjeru da žele da dogmat postane suprotan smislu sopstvenog postojanja: po monofizitima učenje Nestorija i njegovih sljedbenika odmagalo je hrišćanstvu, jer se vodilo načelom zaštite teritorija i usaglašavanjem vjere sa potrebama tekuće imperijalne politike. To je ugrožavalo, po sudu monofizitskih teologa, i legitimitet supremacije zvanične crkve i njenih prvosveštenika.

Bog je Riječ, kao takav on se širi preko svetih tekstova i svako saznanje o njemu emanira se preko prihvatanja predstave Sina Božjeg. Ovaj monofizitski stav dovodio je do stvaranja kulta svetih knjiga i poštovanja učenosti i znanja. Kao takav bio je nespojiv sa potrebom Konstantinopolja da vlada prostorima po pravu imperijalne moći: Bog kao Riječ je u svakom dijelu Carstva bio moćniji od odluke carske kancelarije, a to je značilo da će se Istok pretvoriti, ukoliko se prihvati učenje monofizita, u imperiju u kojoj će vladati sveštenstvo i patrijarhati - poput paganskih imperija Egipta i Akada čije je pravo Vizantija baštinila. Do tog časa pod nadzorom i upravom imperijalne kancelarije crkva se sa monofizitskim učenjem osamostaljivala, nije bila partner civilnoj upravi već je postajala njen gospodar. Pošto su okupljali brojna učenja i već organizovane jeretičke crkve, monofiziti su Konstantinopolju stavljali do znanja da je njegova crkvena moć prema starini i pravima Aleksandrije, Antiohije i Akvileje, ništavna. Prestoni grad ovo nije mogao da prihvati, pa je obračun sa monofizitima bio neminovan. Sa tim obračunom, koji se začeo na vaseljenskom saboru u Halkidoniji, Istok je počeo polako religijski da se rastače - nijedno od velikih jeretičkih učenja nije bilo uništeno, stari patrijarhati počeli su da traže savezništvo sa Rimom, Konstantinopolj je sa centralnom imperijalnom vlašću, ostajao sve usamljeniji. Carska vlast postajala je ravna božanskoj: prihvatajući nove religijske i političke podjele Konstantinopolj se sve više okretao protiv Rima, koji je podržavajući stare patrijarhate krenuo u odlučno razbijanje jedinstva Istoka, pokušavajući da kupovinom glasova ili trgovinom uticajima Antiohije, Aleksandrije i Akvileje, ukaže da je njegov suverenitet nesporan - Konstantinopolj je postao zajednički neprijatelj svih.

Dukljanski mitropolit-arhiepiskop Evander na Halkidonskom saboru izjašnjava se potpisom i izjavom protiv monofizitskog aleksandrijskog patrijarha Dioskora, ali se njegov potpis ne nalazi na osudi, ponovnoj, Nestorijeve jeresi. Halkidonski vaseljenski sabor koji je osudio aleksandrijsko monofizitstvo i antiohijsko nestorijanstvo označio je proces novih podjela među episkopijama na prostorima Istočnog rimskog carstva. Duklja i njena arhiepiskopija - podložnica Prevalitana staju na stranu Antiohije - na taj način Duklja, koja je u četvrtom stoljeću dala podršku Aleksandriji stajuci na stranu predstavnika Rimske crkve, neopozivo staje uz prijestoni grad Istoka i njegov patrijarhat. Opredjeljujući se za patrijarhat u Antiohiji "mitropolija primasa", Duklja se udaljuje od Aleksandrijskih teoloških škola koje će u budućnosti, u svim sporovima u Vizantiji, imati podršku Vatikana. Sa pristajanjem uz Antiohiju arhiepiskop Duklje Evander određuje budući status svoje crkve: ona će postati mjesto utočišta svih škola i pokreta iz Antiohije koje bude osudila zvanična crkva na vaseljenskim saborima. Da li će se i monofiziti naći na prostorima dukljanskog i prevalitanskog arhiepiskopata u drugoj polovini petog vijeka - teško je reći. Ali, od časa kada vaseljenski sabor u Konstantinopolju, sazvan na Justinijanov zahtjev, osudi najveće monofizitske bogoslove Antiohije, Duklja i Prevalitana, kao i čitava Dalmacija postaju njihovo utočište. Antiohijski patrijarhat, stara uzdanica Akvileje, na taj način će proširiti svoj uticaj na prostore Dalmacije; počeće da se uspostavlja takozvana dvojna vlast, imperijalna i vjerska, uvijek u saglasju, iako crkveno van domašaja Konstantinopolja.

Episkopi i mitropoliti u graničnim oblastima kakav je Ilirkum preuzeće obavezu da izvršavaju odluke carske kancelarije, da štite hrišćanstvo ma u kom vidu, pa će sa vjerskim slobodama koje im je garantovao prijestoni grad, polako početi da se okreću protiv Rima. Politički gotovo nijedan od dukljanskih arhiepiskopa i njihovih prevalitanskih pomoćnika, sve do ukidanja Dukljanske arhiepiskopije, neće pristati da bude pod suverenom vlašću kurije, uprkos povlasticama koje je davala i nagovorima papskih delegata koji su dolazili na prostore Gornje Dalmacije.

Akacije, veliki orfanotrof Konstantinopolja i sveštenik bez ikakvog čina, postao je prijestoni patrijarh 471. godine, u vrijeme kada je, po svemu sudeći, arhiepiskop Duklje još bio Maksim. Maksim je sa čitavom svojom oblašću, u jednoj od brojnih reformi uprave Istočnog carstva, bio podređen arhiepiskopatu u Skupiju (Skoplju), a cijele Duklje i Prevalitana našle su se u sastavu teme Dardanije. On se nalazi kao potpisnik jednog sinodalnog pisma upućenog 458. godine - sa Ilirkuma jedino Maksim (episcopus Diocletianensis) i episkop Neutine Dalmacius odgovaraju na zahtjev zvanične crkve. To je razdoblje širenja monofizitstva i ispoljavanja namjere da preuzme u svoje ruke svu vlast u zvaničnoj crkvi. Desetak godina prije dokumenta sa Maksimovim potpisom, 449. godine, imperator Teodosije Drugi, nagovoren od Dioskora iz Aleksandrije sazvao je sinod kome su prisustvovali i neki episkopi Ilirkuma (Aleksandar iz Tomija, Saturninus iz Marcianopolsa i Sekundianus iz Nove), na kome je nanovo osuđeno Eutihijevo učenje. Na saboru koji sazivaju monofiziti i koji je trebalo da bude vaseljenški, 449. godine, na kome je predsjedavao aleksandrijski patrijarh Dioskor, zvanična je crkva morala da prizna monofizitsko učenje i da ga oglasi kanonskim. Na Drugom efeskom saboru koji je poznat pod nazivom "Razbojništvo iz Efeza", gotovo da nije bilo episkopa sa prostora Ilirkuma (samo Diogenius iz Remesiane); sabor je smijenio konstantinopoljskog patrijarha Flavijana i rehabilitovao Eutihija. Arhiepiskop dukljanski Evander na saboru u Halkidoniji, 451. godine, pristajući na osudu aleksandrijskog patrijarha Dioskora, posredno je omogućio da se Prevalitana nakon njegove vladavine pripoji Dardaniji. Ovaj proces prisajedinjenja otvara pitanje - nije li bilo pristalica monofizitskog učenja u arhiepiskopatima Duklje i Prevalitane i nije li zbog toga ova provincija, zakratko, izgubila provincijsku autonomiju? Prepiska pape Gelazija sa dardanskim arhiepiskopom Jovanom posredno ukazuje da se među episkopima i mitropolitima novostvorene teme nalazi mnogo protivnika odluka sabora u Halkidoniji, po svemu sudeći koliko pristalica Nestorijevog toliko i učenja aleksandrijskog patrijarha Dioskora. Ovo, takođe posredno, ukazuje da je potpis na Dioskorovo osudi, koji je stavio dukljanski arhiepiskop Evander, po svemu sudeći bio iznuđen; po povratku u mitropoliju on se suočio sa nezadovoljnim sveštenstvom i gradskom upravom koji su željeli da se oslobole pritiska Konstantinopolja i stalnog plaćanja dažbina imperijalnoj kancelariji. U optuženim monofizitim, kao ranije u nestorijancima, Duklja i Prevalitana su vidjele način da se vezama sa starim patrijarhalnim sjedištima i njihovim školama odupru prijestonom gradu i njegovim kancelrijama.*

Sukob sa monofizitim se nije smirio, uprkos odlukama sabora u Halkidoniji, a Vizantija je sa stupanjem Akacija na patrijarhalni tron bila prinuđena da ponovo sprovodi reorganizaciju države na prostorima Ilirkuma i da sa Rimom zaostrava odnose. Akacije, kao patrijarh i čovjek od uticaja na imperijalnom dvoru, staje na stranu, na Halkidonskom vaseljenskom saboru poraženih monofizita. Potpis mitropolita Evandera kojim se izjašnjava za osudu monofizitskog patrijarha Dioskora postaje nevažan. Na prostorima Ilirkuma, po svemu sudeći najviše u Duklji, Prevalitani i području koje je pokrivala mitropolija u Lihnidi, monofiziti stiću, zajedno sa nestorijancima, jedno od najsnažnijih uporišta. Akacije je, kako proučavaoci ovog razdoblja uočavaju, patrijarh "koji prihvata najrazličitija mišljenja (...) i pokazuje da je prethodnik Fotijev". Uz saglasnost imperatora on poziva iz izgnanstva čuvenog monofizitskog episkopa Timoteja iz Elure i zajedno sa njim pokušava da čitavu crkvu u prijestonom gradu, najviše one koji su bili zagovornici rimskog shvatanja kanona

* Priredivač do tog sinodalnog akta nije uspio da dode. On se nalazi u popisima nekoliko zbornika.

vjere, milom ili silom prevede u tabor pristalica zabranjenog učenja. Akacije, podržan od cara Vasiliska, vidjevši da je zvanični kanon uprkos odredbama vaseljenskih sabora bez prave primjene, namjeran je da izmiri suprotstavljeni učenja i da preko teologije monofizita stvari nove okvire vjere, koji će moći da zadovolje svaku od sukobljenih strana. Zajedno sa carem potpisuje čuvenu "Encikliku protiv odluka sabora u Halkidoniji" na šta slijedi žestok odgovor klera koji je za poštovanje vaseljenskih sabora, prava rimske crkve i uvažavanje pape kao ravnopravnog konstantinopoljskom patrijarhu - Vizantija je podijeljena, čak je i oružani sukob na pomolu.

Oslanjujući se na raspoloženje masa, Akacije nije odgovarao ni na jedan od poziva Rima da se nađe saglasje i spriječi ponovno rasplamsavanje jeretičkih učenja na Istoku. Konstantinopolj i čitav Istok su se tokom samo dvije godine podijelili: uslijedila je "Protivenciklika" koju su čitavom hrišćanskom svijetu uputili Akacijevi protivnici, koju je potpisao najveći protivnik konstantinopoljskog patrijarha, Zenon. U toj encikliki, koju je podržavao Rim uzdajući se da će spriječiti širenje monofizitstva, Akacijevi protivnici nijednom riječi nijesu osudili ovo učenje. "Protivenciklika" je osuđivala nestorianstvo i sljedbenike Eutihija, a i danas se vode sporovi među stručnjacima da li je to podrazumijevalo i osudu monofizitskog učenja ili ne. Ipak, jedno je jasno - monofiziti su krajem petog vijeka već bili toliko moćni da se protiv njih nijesu smjeli javno oglasiti ni njihovi najžešći protivnici; stoga se nijedan naum ili molba Rima nije prihvatao ni u jednom od patrijarhalnih sjedišta. Pravoslavlje kao dogmat, različit od rimskog hrišćanstva, počinje da se formira. Akacije, nakon pada cara Vasiliska, postaje najuticajniji čovjek Istoka, a preko njega monofiziti počinju da obedinjavaju u jedinstveno učenje sve do tog časa međusobno suprotstavljene dogmate raznih teoloških škola. Namjera visokih crkvenih krugova, koji su podržavali Zenona, i koji su u odlukama vaseljenskih sabora vidjeli jedinu mogućnost opstanka Rimskog carstva u njegovim antičkim granicama, suočila se sa otporom Antiohije i Jerusalima, ali najviše patrijarhata u Aleksandriji. Stari patrijarhati, kojima se pridružilo sjedište Svetog Groba, smatrali su da njihove teološke škole treba da odlučuju o kanonu, pa se na Istoku stvorio čitav pokret koji je imao cilj da opovrgne odluke donijete na saboru u Halkidoniji. U pitanju nije bio samo prestiž već i opstanak hrišćanstva - zakon koji je nametala zvanična crkva nije mogao da bude prihvaćen na prostorima starih patrijarhata jer nijesu zabranjivali nijednu od kanonski osuđenih jeretičkih škola. U tom času na njihovo je strani bio i konstantinopoljski prvosveštenik koga su podržavale mase i sitno sveštenstvo prijestonog grada, pa i sam car, dok su protiv ovog jedinstvenog fronta, koga su stvorili monofiziti, bili članovi patrijarhalne kancelarije, visoko konstantinopoljsko sveštenstvo i sve crkve koje je prijestoni patrijarhat imao pod svojom jurisdikcijom.*

Počele su oružane pobune na teritorijama starih patrijarhata, koje je imperijalna vlast morala da guši u krvi - carevi, koji su podržali Akaciju, morali su da stanu na stranu visokog sveštenstva i da brane odluke vaseljenskih sabora kako se Istočna imperija ne bi raspala na države koje će imati svaka svoj partijarhat. Akacije, moćan i podržavan od većine klera Istoka, da bi spriječio građanski rat koji se nadvio nad Imperijom, sklopio je savez sa monofizitskim patrijarhom Aleksandrije Petrom Mongom i dva velika hrišćanska centra ponudila su pakt vjerskog mira: patrijarsi su utvrdili pravila i "simbole mira" u kojima su se našle sve odredbe monofizitskog učenja i hrišćanstva po odlukama vaseljenskih sabora - to je trebalo da namiri dvije već oružjem sučeljene strane. Ovim je aktom, mada će ga noviji vaseljenski sabori odbaciti i anatemisati, već u petom stoljeću uspotavljen kanon vjere istočnog hrišćanstva: od tog časa u tekstovima počinje da se pravi razlika između pravoslavnih i katolika.

Imperijalni dvor odlučuje da podrži pakt mira i njegovo obrazloženje, pa car 482. godine objavljuje Akacijev i Petra Monga akt pod nazivom "Henotikon", sa carskim insignacijama i značenjem

* Vizantija je u petom i šestom stoljeću, kada se Rim lomio pod napadima varvara i kada je uticaj kurije bio sведен samo na grad na Tibr, težila da postane legitimni nosilac prava Rimske imperije. Njeni carevi trebalo je da budu "Carevi Rima - nepobjedivi avgusti".

"Obrazac jedinstva". Po zamisli imperijalne kancelarije, sa kojom se saglasila i prijestona patrijarhalna, "Obrazac jedinstva" trebalo je "da služi kao osnova za uspostavljanje sveopštег mira kroz stapanje svih hrišćanskih zajednica i crkava u jednu jedinstvenu". "Obrazac jedinstva" je oglasio da se odbacuju odluke svih vaseljenskih sabora osim održanih u Nikeji i Konstantinopolju, "da se osuđuju Nestorije i Eutihije", te da se udovoljava zahtjevu "da se govori da je Isus Hrist Jedini Božji Sin a da nijesu u pitanju dva bića". Ali, akt nije ni riječju pomenuo jedan od najvećih uzroka svih sporenja - pitanje o dvije prirode Božjeg Sina, mada je naznačeno da o tome ne treba raspravljati. "Obrazac jedinstva" je bacio anatemu na čitav niz ljudi koji su u Halkidoniji ili drugim prilikama, na regionalnim saborima, mislili "ili govorili drugačije od onog što je u aktu navedeno". Anatema je bačena i na dukljanskog arhiepiskopa Evandera. To je označilo raskid sa odlukama koje je donio vaseljenski sabor u Halkidoniji - Akacijev i akt Petra Monga, potpisani od imperatora, označio je da se u okrilje zvanične crkve primaju sve do tog časa osuđene jeresi osim nestorijanske. Crkva Istoka prihvatala je i takozvane "polunestorijance", i "polueutihjance", kao i niz struja unutar sljedbenika Nestorijevog učenja. "Obrazac jedinstva", čim se pojavio, odbacile su škole i crkve koje su zagovarale Eutihijeve stavove a njima se pridružila rimska, koja je počela da okuplja svoje pristalice na prostorima Istoka.

Sa ovim odbacivanjem naglo su počele da se šire podjele unutar starih patrijarhata - sveštenstvo i viši kler počeli su da se opredjeljuju za i protiv odluka koncila iz Halkidonije, za i protiv "Obrasca jedinstva". Oslanjajući se na papska pisma, Eutihijevi sljedbenici i pristalice Rima na području patrijarhata u Aleksandriji odvojili su se i organizovali sopstvenu crkvu, monofizitsku, pod nazivom "akefala". Nakon toga, na tronu aleksandrijskog patrijarha našla su se dva čovjeka, koje su priznavale dvije strane: Petar Mong, koga su podržavali Akacije, imperijalni dvor i Akacijev protivnik Zenon, i Jovan Talaja koga su izabrali akefali. Jovan Talaja odlazi u Rim da se papi žali na Akaciju i njegove pristalice, praćen sveštenstvom i episkopima koji su se izjasnili protiv "Obrasca jedinstva" a za halkidonske simbole vjere - svi su tražili da se vrati na episkopska mesta sa kojih su smijenjeni, nudeći usluge Svetoj stolici. Papa Feliks Treći, strahujući od otvorenog sukoba sa imperijalnom kancelarijom u Konstantinopolju, čiji su najamnici održavali njegovu vlast na prostorima Italije, poslao je u prijestoni grad Vizantije dva izaslanika sa pozivom Akaciju da se podredi crkvenom sudenju u Rimu i dođe u kuriju. Legati, prestrašeni prijetnjama, primljeni kao neprijatelji u patrijarhalnu kancelariju, morali su da pismeno izjave da su saglasni sa svim odlukama koje su donijeli konstantinopoljski i aleksandrijski patrijarsi. Papa ih je obojicu (Vitalija i Mizenu) lišio episkopskog čina, sazvao sinod u Rimu 484. godine na kome je legate ekskomunicirao iz katoličke crkve, smijenio Akaciju i isključio ga iz crkve "latinskog obreda" bacivši na njega anatemu - ovom odlukom sinod u Rimu priznao je podjelu unutar hrišćanskog svijeta, jedinstvena vjera Imperije od tog časa podijelila se na pravoslavlje i katoličanstvo.

Odluke sabora u Rimu, objelodanjene 28. jula 484. godine, upućene su Akaciju, imperijalnoj kancelariji, patrijaršijskom dvoru i njihovim pristalicama. Uz njih je naveden i niz optužbi - on će u pozniјim vjekovima postati osnov za utvrđivanje podjele između dva centra ekumenske moći i za utvrđivanje posebnih kanona vjere Konstantinopolja i Rima. Akacije se optuživao za odbacivanje Nikejskog vaseljenskog sabora i usurpaciju prava provincijskih sinoda da odlučuju o sprovođenju propisa vaseljenskih sabora i uz koji će prijestoni crkveni centar pristajati. Druga optužba biće za organizaciju crkve Istoka dalekosežna: Rim je okrivio Akaciju i Konstantinopolj da svojim shvatanjem hrišćanstva pružaju utočište i zaštitu svim jeresima i njihovim organizacijama. U predstojećim sukobima prijestonog grada Vizantije i rimskog prvosveštenika, istočni patrijarhati će početi da šire svoj uticaj u Evropi, posredstvom Akvileje, baš zahvaljujući zaštitu koju su pružali svim jeretičkim pokretima i njihovim organizacijama. Preko nevidenog razmaha filozofije i umjetnosti, Istok će stvarati sopstveni dogmat vjere, svoje viđenje hrišćanstva, šireći svoje teritorije i svoj uticaj.

Posredno, Rim, znajući da ne može da naruši moć Konstantinopolja, baca anatemu na aleksandrijskog patrijarha Petra Monga, stajući na stranu Jovana Talaje, na taj način dijeleći crkve i

teritoriju starog patrijarhata na kanonsku i jeretičku. Posljednja osuda na sinodu u Rimu, koja se ticala Akacijevog napada na patrijarha Jovana Talaju i na javno poniženje predstavnika Svetе stolice u Konstantinopolju, kao i otpor svakom mišljenju rimskih prvoštevnik, označila je da je kurija prihvatiла i ozvaničila raskid između Istočne i Zapadne crkve. Akacije, podržan od imperatora Zenona, odbija da se saglasi sa odlukom sinoda u Rimu i sa navodima poslanice koju mu u papino ime donosi u Konstantinopolj legat kuriјe Tutus. Njegovom odlukom odbacuju se i papine poslanice sveštenstvu i narodu Istoka i patrijarh Akacije naređuje da se sa diptiha u sabornoj crkvi prijestonog grada izbriše ime rimskog prvoštevnika, oglašavajući da se prihvata raskid između dvije crkve - u Konstantinopolju i Maloj Aziji počinju progoni pristalica Rima i njegovog kanona vjere. Progoni se kao lavina šire čitavom Istočnom imperijom, ne ostaje gotovo nijedno episkopsko sjedište kuriјe - šizma je potpuna i konstantinopoljski patrijarh postaje prvi među prvoštevnicima Istoka. Njegov će glas ubuduće odlučivati u svim sporenjima povodom vjere i kanona. Patrijarhalna i carska kancelarija objelodanjuju zakon imperije: konstantinopoljski patrijarh postaje duhovni voda države, dok je imperator "voda u vremenu", to jest dok je na tronu.*

Šizma koja je ozvaničena Akacijevim ediktom kao odgovorom na traženja Rima 484. godine, trajala je do 519. godine. Akacije, kao patrijarh, vladao je crkvama Istoka, ekskomuniciran od strane Rima iz hrišćanstva, sve do smrti, u jesen 489. godine. Pokušaj Akacije i monofizita da stvore kanon jedne vjere istočnog obreda, početkom će šestog stoljeća propasti; sporenja između patrijarhata, brojnih teoloških i filozofskih škola, dolazak varvara na prostore Ilirikuma, stvorice novu situaciju - i crkva i država moraće da traže puteve organizovanja odbrane hrišćanstva, a tim će se naporima pridružiti i Rim kome su prijetili ne samo gotski vladari i velmože, već i vizantijska najamnička vojska koja je pod svojim okriljem držala više od polovine Italikuma.

Jedino svjedočenje o razdoblju "prve šizme" na Ilirikumu je pismo Andrije, arhiepiskopa Prevalitane, iz godine kada je raskid između Konstantinopolske i Rimske okončan, a koje se nalazi u drugom tomu edicije. Oko ovog pisma još se vode sporovi i kod većine proučavalaca prevladava mišljenje da je prevalitanski arhiepiskop Andrija nakon poslanice koju je uputio papi, isključen iz crkve i da je na njega bačena anatema - podatka u ekskomunikacionim listama nema, a zaključak se izvodi iz niza posrednih podataka koji ukazuju da je u vrijeme Akacijevog stolovanja u Konstantinopolju listom čitav Ilirikum stao na njegovu stranu. Nije bilo episkopskog sjedišta, ni visoke sveštene ličnosti, koja nije podržala namjeru patrijarha i njegovih pristalica da se na prostorima Ilirikuma

* Među proučavaocima ove epohe vlada mišljenje da su u jednom broju dosadašnjih tumačenja načinjene greške. Radi se o sljedećem - čak četiri ličnosti nosile su ime Akacije i bile visokog sveštenog čina, od čega dvije u istom istorijskom razdoblju: *Akacije*, konstantinopoljski patrijarh, i *Akacije iz Melitene*. Ovaj posljednji bio je veliki prijatelj i podržavalac Nestorija, ali je 431. godine objavio veliku raspravu o grešnosti njegovog učenja. To je bila polemika između dva prijatelja, za Rim neshvatljiva, koja se skladno uklapala u tada opšteprihvaćeno mišljenje da se o pitanjima vjere i crkve raspravlja i spori u krugovima istomišljenika, čak i pripadnika istih teoloških i filozofskih škola. Akacije iz Melitene je pokušao na vaseljenskom saboru u Efezu da pristalice Nestorijevog učenja prevede u tabor pristaša zvaničnog hrišćanstva, ali u tome nije uspio. Pristalica učenja patrijarha Origena, pokušavao je da odbrani njegov stav da su u Hristu dvije prirode, te da na taj način izmiri nestorijansko sa učenjem zvanične crkve. Prepisivao se, nudeći mir, sa Kirilom Aleksandrijskim, jednim od najvećih branilaca zvanične crkve.

Akacije iz Beroe (današnji Alep), episkop u ovom gradu od 378. godine, poznat po crkvenim istorijama, bio je jedan od izuzetno učenih ljudi. Učestvovao je na jednom od crkvenih sinoda u Rimu, negdje oko 380. godine, prijateljevao sa papom Damasijem, i potpisnik je sinodalnog rimskog akta o dvije prirode u Isusu Hristu. Njegov boravak u Rimu i potpisivanje sinodalnog akta označili su kraj raskida, takozvane "regionalne šizme", između patrijarhata u Antiohiji i Svetе stolice. Kada je Jovan Hrizostom postao patrijarh u Konstantinopolju, uvrijeđen, okrenuo se protiv njega i stao na stranu njegovih protivnika Severa i Antioha, tražeći patrijarhovu smjenu. Izjašnjavao se, u prepisci sa svetim Kirilom Aleksandrijskim, papom Inočentijem Prvim i Aleksandrom Antiohijskim, protiv dijelova Nestorijevog učenja, ali nikada nije prihvatio da se nađe u krugu pristalica kanonskog hrišćanstva.

Akacije iz Cezareje ili *Akacije Čoravi* jedan je od najvećih jeretičkih teologa, sljedbenika Euzebiјa i zagovornika arijanske doktrine. Stvarajući sredinom četvrtog stoljeća ostavio je ogroman opus: 17 tomova raznih rasprava. Učestvovao je na svim velikim crkvenim saborima, predvodeći Euzebijeve pristalice - postao je poglavac "akacijevaca".

utemelji, pa i sinodalnim aktom, vjerski mir. Rim i kuriju, u to vrijeme bez ozbiljne moći, koje su štitili vizantijski najamnici i vojskovođe, na prostorima Ilirikuma niko nije ozbiljno shvatao, osim ljudi koji su izuzetno dobro poznavali dogmat i pravo pape da bude ravnopravan prvosvešteniku i u prijestonom gradu Istoka - a njih je u tom razdoblju bilo izuzetno malo.

Korpus vizantijskih dokumenata vezanih za Akacijevu šizmu, koji se odnosi na prostore Ilirikuma, tek je površno i u nejasnim crtama naznačen, pa nije bilo prilike da se oni koji se odnose na Duklju i Prevalitanu, uključe u ovaj tom. Za izvjesnošću može da se kaže da je u to vrijeme, ili na prostorima Duklje ili u Lihnidu, održan sinod koji je pružio podršku konstantinopoljskom patrijarhu. Sa dovoljno pouzdanosti, na osnovu posrednih podataka, može da se kaže da su latinski misionari na čitavom južnom Ilirikumu, pa i u Duklji i Prevalitani, bili prognani iz svojih manastira, a da li je bilo i progona sveštenstva i učenih ljudi koji su pružali podršku rimskom kanonu može da se nagada. U to vrijeme sjeverni limes odbrane Vizantije na prostorima Ilirikuma lomio se pod naletima varvara, a Akacijev i Zenonov pokušaj da se uspostavi vjerski mir i na taj način učvrsti država i osposobi za otpor, po svemu sudeći zaustavio se na prostorima Donje Dalmacije, u arhiepiskopatu u Solinu, koji je bio sjedište pristalica Rima. Nijedno ime dukljanskih i prevalitanskih mitropolita, izuzev Andrijinog, nije poznato, kao ni njihova sudbina u vremenima opštег sukoba u okrilju crkve. Andrijino, gotovo panično, obraćanje papi ukazuje da on u godini kada se imperijalna politika Vizantije mijenja, i kada je na pomolu pomirenje sa Rimom, ne zna kojoj strani da se prikloni. Priznajući pravo Rima na kanon, prevalitanski arhiepiskop naznačava da će područje njegove arhiepiskopije, ali i čitavog južnog Ilirikuma prihvati novi poredak stvari - da će sveštenstvo, ostajući vjerno Istoku, priznavati i kanonsku moć rimskog prvosveštenika.

Duklja i Prevalitana, već vezane za istočne patrijarhate, najviše Antiohiju, po svemu sudeći postaju sjedišta ne samo nestorijanske već i monofizitske jeresi. Monofiziti, noseći i propovijedajući veliku ideju jedinstvene crkve Istoka, organizujući vlast u patrijarhatu u Akvileji, nijesu dozvoljavali da rimski prvosveštenik ima isključivo pravo na propovijedanje i sprovođenje kanona. Monofiziti su tražili da se u ime otpora varvarima, koji su podjednako ugrožavali Istok i Zapad, stvoriti front jedinstvenog hrišćanstva, sa svim razlikama unutar njega - jedino na taj način vizantijski korpsi na Apeninima mogli su da ostanu jedinstveni i da podjednako uspješno brane i papu i prostore Istočnog rimskog carstva. Sa krajem Akacijeve šizme prestali su da važe svi dokumenti i sinodalni akt koji je donio konstantinopoljski dvor, uz preporuku patrijarhalne kancelarije - od tog časa monofiziti će biti ostavljeni sami sebi. Između jedinstva hrišćanskog svijeta, kroz slobodno ispovijedanje vjere, imperijalni dvor, suočen sa varvarima i njihovim vojskama, morao je da traži pragmatična politička rješenja - jedno od njih je bilo pomirenje sa Rimom i ponovno vraćanje na vaseljenske sabore koji su trebalo da dograde sistem jedinstvene ideologije koji će podjednako važiti za sve crkve Istoka i Zапада. Političke proklamacije i želje dvora mogle su da se sprovedu i nametnu vojnom silom najamnika, ali hrišćanstvo je već bilo podijeljeno i između patrijarhata i Rima vladalo je prikriveno neprijateljstvo, koje neće moći da otklene ni povremena usaglašavanja ni međusobni ustupci. Na drugoj strani, crkve Istoka počeće da se dijeli, svaka će tražiti svu je prostore uticaja; velike jeretičke organizacije u njihovom okrilju počeće da se odvajaju od vlasti patrijarhata, da organizuju sopstvene crkve i proglašavaju prvosveštenike - Istok će u aktima imperijalnog i prijestonog patrijarhalnog dvora imati vjeru jednog obreda, dok će u stvarnosti Vizantija i njena crkvena organizacija počivati na principu "slobode izbora" kada je ispovijedanje vjere u pitanju. Sa prostora Istoka na Zapad će, preko Ilirikuma i varvara, početi da stižu misionari jeretičkih crkava - među prvim katari, najžešći protivnici Jovana Hrizostoma i njegovog učenja, a za njima i nestorijanci i akefali. Svi će, uz monofizite, početi da stvaraju čudan amalgam učenja koji će, vjekovima pozniye, omogućiti Rimu da stvari dogmat "filiovije" i preko njega se odlučujuće sukobi sa Vizantijom po pitanjima vjere.

Sa monofizitima i Akacijevom šizmom raspao se takozvani "arijanski limes" koji je držala ova crkvena jeretička organizacija na prostorima sjevernog Ilirikuma i koji se protezao od Murse, preko Sirmijuma do Singidunuma. Pred naletima varvara koji su opustošili ova područja, arijanske

zajednice povukle su se na Zapad, na prostorima Ilirikuma, ostajući u malim enklavama vezanim poglavito za episkopska sjedišta u Meziji i na sjeveru Dardanije. Sa prodom Avara i Slovena ni monofiziti nijesu ostali dugo organizovana crkvena moć - sa naseljavanjem varvara i njihovim uključivanjem u državu Istoka stekli su se uslovi za razmah onih jeretičkih pokreta koji su bili u stanju da obave misiju pokrštavanja - čiji su dogmati i učenja bili bliski varvarskim ili pružali mogućnost da se stvori amalgam vjere, hrišćanstva i paganstva.

Šta se dešava sa arhiepiskopijama Dukljom i Prevalitanom u tom razdoblju malo je pouzdanih podataka - jedini su episkopske liste i poslanice u kojima se govori ili o grešima ili o pravima ovih prvosveštenika. Poslije Senecija (431. godine) i Andrije (519. godine) arhiepiskopa Prevalitane, i Evandera (451. godine) arhiepiskopa Duklje, praktično nema pomena mitropolita ove oblasti do Justinijanove vladavine (451. spominje se kotorski episkop Julijan). O njima sporadično svjedoče latinski dokumenti i malo vizantijskih prevedenih od latinskih monaha, dok je čitav korpus vizantijskih spisa vezanih za akte istočnih patrijarhata i regionalne sinode koji su u to vrijeme održavani na Ilirikumu praktično neotvoreni. Po Justinijanovoj vladavini i sa epohom nakon velike reorganizacije države, imperijalna kancelarija brižljivo bilježi aktivnosti i djelo dukljanskih i prevalitanskih mitropolita - uglavnom protivnika politike imperijalnog dvora i odluka patrijarhalne prijestone kancelarije, koja je željela po svaku cijenu da sproveđe odredbe vaseljenskih sabora. Prevalitana (Skadar) i dalje je mitropolija-podložnica mitropolije u Duklji i udruženi mitropoliti na ovom prostoru predstavljaju pravu moć prema kojoj se imperijalna kancelarija odnosi sa dužnom dozom poštovanja. Prevalitanski arhiepiskopi Stefan (590. godine), Jovan Krićanin koga izvori nazivaju i "Skadraninom" (598. godine), kao i posljednji do epohe uoči stvaranja arhiepiskopata u Baru, Konstancije (601. godine), zajedno sa arhiepiskopima Duklje Pavlom (koga smijajuće kancelarija 602. godine) i Nemezionom koji dolazi na njegovo mjesto i u dokumentima se spominje 602. godine, ljudi su od izuzetnog uticaja kako na lokalno stanovništvo tako i na crkve na prostorima čitave Dalmacije. Po svemu sudeći svi su bili jeretici - sigurno pavlikijani, dok je Pavle, arhiepiskop Duklje, usurpirajući crkvena dobra i šireći neograničeno svoju vlast, zasnovanu na neomanifejstvu i monofizitstvu, ugrozio reformu države u vremenu arhiepiskovanja primasa Justinijane Prime.

Saveznici i protivnici Justinijane Prime

*Justinijan se po stupanju na presto suočava sa moćnom nestorijanskom crkvenom organizacijom i sa naslijedom "Obrasca jedinstva". Kurija je gledala da na Zapadu, zaštićena vizantijskom vojskom i moćnim uticajem patrijarhata u Akvileji, što više proširi sopstveno viđenje vjere, utemeljeno na odlukama vaseljenskih sabora. Namjeran da objedini prostore antičke Rimske imperije, Justinijan je započeo veliku reformu države, počinjući od crkvene organizacije. Prostor Ilirikuma, njegovi episkopi i mitropoliti, po tradiciji protivnici odluka vaseljenskih sabora i uvijek sa podozrenjem gledajući na spregu imperijalne i prijestone patrijarhalne kancelarije, po carevom naumu morali su prvi da dođu pod udar reforme. Znajući da stalna sporenja sa Rimom i njegovim prvosveštenikom nikada neće prestati, a da bi se koliko-toliko uspostavio mir i suzbile namjere kurije da preko vikara u Solunu podijeli Ilirikum, imperator odlučuje 14. aprila 535. godine da episkopu Justinijane Prime dodijeli titulu arhiepiskopa. Do tog časa nepriznavan od episkopa i mitropolita Ilirikuma, poglavar carskog grada postaje prvosveštenik čitavog Balkanskog poluostrva. Svi mitropoliti, podrazumijevajući dukljanske i prevalitanske, o kojima nema pomena jer liste i dokumenti još nijesu pročitani, od tog časa morali su da budu njemu podređeni - i sa stajališta kanona i sa stajališta upravne civilne vlasti. * Odjednom se na Ilirikumu pojavio neprikosnoveni gospodar i sudija o pravima i zakonu vjere*

* "Odnosi cara sa rimskim papom su se osjetno poboljšali. Justinijan je primio Jovana iz Rima, ovlašćenog izaslanika gotskog kralja, kao novog Petra; bio je to prvi episkop Apostolske stolice koga je zvanično prihvatio Novi Rim. Jedinstvo vjere i Crkve je ponovo uspostavljeno, Justinijan se latio da obnovi moć antičkog Rima" (Ch. P. p. 48)

- Justinijan je obznanio da je njegova odluka samo dio propisa koji treba da utemelje "Carsku Crkvu" na čitavom prostoru nekadašnje Rimske imperije. Crkva, do tog časa stvar imperatora i prvosveštenika, postala je isključivo briga države: postala je njen ideološki oslonac.

U poslanici prvom arhiepiskopu Katelianusu car je naveo po stavkama političke i razloge lične prirode koji su ga nagnali da reorganizuje crkvu na Ilirikumu.* Dotadašnja kanonska prava starih episkopata u Sirmijumu i Solunu (posljednji je bio arhiepiskopat i zastupnik-vikar Rima), od kojih je sirmijumski bio nosilac odbrane arianstva i mjesto sabora svih jeretičkih i crkvenih organizacija, bila su ukinuta - po zakonu "Carske Crkve" oni su potpali pod vlast arhiepiskopa Justinijane Prime. Justinijana Prima, postavši nosilac svih kanonskih prava episkopata u Sirmijumu, dobila je sve crkve u Panoniji, dobrim dijelom arijanske, dok je patrijarhat u Akvileji dobio prostore Donje Dalmacije, sjeverne Italije i dobar dio Evrope - Justinijana Prima postala je posrednik između prestonog i najsevernijeg vizantijskog patrijarhata.

Justinijan je svojim ediktima izmijenio i pravila imenovanja arhiepiskopa; arhiepiskop Justinijane Prime postao je titularni čitave dijeceze Dakije, a pod njegovu su vlast pali i Prva Mezija, Dardanija i Prevalitana. Od 545. godine Justinija Prima počinje da gubi svoj uticaj - jedna se njena provincija odvaja i priključuje civilnoj dijecezi Makedonije.

Vikariat u Solunu, sa papskim predstavnikom, iz političkih je razloga naizgled dobio pretpostavljeni značaj; razriješivši episkope u dijecezi Dakije njihovih dužnosti "car im je dao priliku da se vrate u Solun i da traže zajednicu svog episkopa". Politički i sistem uprave Vizantije je tako odstanio rimske uticaje na dijelu Ilirikuma koji je bio pod djelimičnim ili potpunim uticajem kurije - 529. godine nanovo je obznanjen zakon Teodosija Drugog kojim je oglašeno i ozvaničeno pripajanje dijeceza Ilirikuma patrijarhalnoj stolici u Konstantinopolju. Ovim aktom i reformom državne uprave Justinijan je u praksi počeo da sprovodi namjeru koju je kao patrijarh htio da ostvari Akacije - sada, sa vojnom moći i obznanjivanjem namjere da se povrati slava antičkog Rima pod vizantijskom upravom. Kuriji nije ostalo mnogo prostora za uzmak i protivljenje.

Dekretom donijetim 535. godine arhiepiskopima su data prava da odlučuju u svim sporovima, vjerskim i civilnim, na čitavoj teritoriji koja je pod njihovom upravom. Oni postaju najviša instanca civilne i crkvene uprave. Arhiepiskop, u ovom slučaju Justinijane Prime, postaje nadziratelj, u ime crkve i države, izbora episkopa u svakom sjedištu Ilirikuma i Rimu više nema praktično nikakav uticaj. On više ne može ni da bira, ni da imenuje ljude. Njegov vikariat u Solunu postaje samo simbol papske vlasti u okviru države koja sprovodi svoj zakon. Dopunom već donijetih zakona, 545. godine, arhiepiskopu Justinijane Prime dato je u nadležnost "da drži mjesto sjedišta Apostolske stolice". Podjela crkvene vlasti između Justinijane Prime i Soluna, Rimu je oduzela svu moć: Justinijan ga je oglasio za simbol najvišeg poznavanja kanona vjere, ali je njegov vikariat na Ilirikumu izgubio svaki uticaj i, što je najvažnije, prestao je da zavisi od zapovijesti rimskog prvosveštenika. Pape su se žalile, pokušavajući da izmjene neku od imperatorovih odluka, ali je sve bilo uzaludno. Dalmacija je postala granično područje i na njenoj su se teritoriji i dalje miješali uticaji Rima i Konstantinopola - Rim je uspijevaо da održi stare veze i neprekidno je slao izaslanike. Tako se dogodilo da izaslanik pape Vigilija, đakon Sebastijan, nadzire episkopske izbore u Dalmaciji i da ih od strane Konstantinopola kontroliše, uz neizbjegne sugestije imperialne kancelarije, episkop Salone. Sukob sa Rimom počinje kada Justinijan doneće edikt "Tri poglavља" i sazove Drugi konstantinopolski vaseljenski sabor 551. godine. Osuđeni su teolozi Teodor iz Mopsuete, Teodor iz Kira i Iva iz Edese - Justinijan je počeo obraćun sa monofitskim učenjem i svim školama koje su dovodile u pitanje božansku prirodu Isusa i Marije. Tri slavna teologa, otuda "Tri poglavља", smatrana su da Hrist nije bogočovjek, niti Maria majka božja, ukazujući na niz nelogičnosti u teološkim postavkama dogmata

* U Noveli 11 Justinijan navodi: "... da moju domovinu obasja milosrđe." Takođe, car navodi da mu je cilj da se pravo zakona i demokratije obnovi u njegovom rodnom kraju - car je namjeran da od čitavog Ilirikuma stvorí jedinstvenu oblast, kako crkvenu tako i vojno-administrativnu.

donesenog na Halkidonskom saboru, posredno zagovarajući Nestorijevo učenje i pravdajući stavove njegovih sljedbenika po tim pitanjima. U razmatranjima dogmata i njegovoj filozofskoj analizi, prijalice Justinijana smatrali su da je uzrok svih sporenja u hrišćanstvu priroda Hrista i njegove majke i učenje aleksandrijskog patrijarha Origena iz trećeg vijeka. Uz osudu ova tri slavna teologa, sabor u Konstantinopolju za jeretičko je oglasio i Origenovo učenje bacivši na njega anatemu. U sporovima koji su nastali pred kraj vaseljenskog skupa, i odmah nakon njega, učestvovala je i kurija. Kakve je stavove Rim zastupao nije baš jasno, ali se nakon sabora episkop Salone Frontinus odvojio od kurije, oglasio je nenađežnom za područje Dalmacije ali - nije prekinuo sve veze sa Rimom. Tek na samom kraju šestog stoljeća, za stolovanja pape Pelagija Drugog (pred 590. godinu), odnosi dalmatinskih episkopa i Rima su koliko-toliko uspostavljeni.

Drugu polovinu šestog stoljeća karakteriše i pokušaj nekih od južnih episkopija Ilirikuma da se povežu sa Rimom, nadajući se da će tako izbjegći snažan pritisak i stalnu pasku Konstantinopolja. Stara borba između dva centralna sveštena sjedišta, uprkos kodeksu zakona i pravilima koje je Rim nevoljno prihvatio, nastavljala se - čekao se čas da Vizantija izgubi kontrolu nad nekom od svojih sjevernih provincija, pa da Rim i njegovi misionari krenu da nude saglasje sa Stolicom Svetog Petra. Rasprave povodom "Tri poglavlja" počele su da bjesne svom žestinom širom Ilirikuma - protiv arhiepiskopa Justinijane Prime Benenatusa digli su se listom svi episkopi Ilirikuma (po svemu sudeći i dukljanski i prevalitanski), jer je pristao da se pridruži osudi učenja tri teologa i dogmata o dvije prirode Božjeg Sina. Na Ilirikumu, nakon Konstantinopoljskog vaseljenskog sabora, počinje pravi haos - arhiepiskop Justinijane Prime ima nominalno vlast, ali nijednu njegovu odredbu нико ne poštaje. Protiv njega su svi stari arhiepiskopati koji su, utemeljenjem Justinijane Prime, izgubili nekadašnji prestiž i uticaj. Episkopi Ilirikuma i Dalmacije, koja je tada jedinstvena dijeceza, odbili su da prisustvuju Konstantinopoljskom vaseljenskom saboru - to je koliko znak moći cara, toliko i moći monofizita i starih patrijarhata koji su održavali tjesne veze sa svojim nekadašnjim dijecezama na Ilirikumu. Ipak, birajući između Rima koji je želio da se nametne i vjernosti Konstantinopolju, Ilirikum je pristao uz Istok, pobunom otvarajući vrata za širenje rimskog uticaja. Papa Gregorije Veliki šalje pisma arhiepiskopima i episkopima Ilirikuma, među njima i prevalitanskim i risanskim.

Kraj šestog vijeka je vrijeme ogorčene borbe rimskog pontifikata za Ilirikum i njegove dijeceze, za ostvarivanje kakvog takvog uticaja. Papa nudi arhiepiskopske palijume i preko legata pojavljuje se na saborima u Korintu (595. godine), Nikopolju (595. godine) i Saloni (599. godine). Rimski pontifeks ulazi u obračun sa monofizitim i nestorijancima, po svemu sudeći i katarima i pavlikijanima, na prostorima Duklje i Prevalitane - oslonac su mu odluke regionalnih sabora, a slobodu djelovanja nudi mu sučeljavanje starih mitropolija sa titularom Justinijane Prime, netrpeljivost, pokoravanje carskim ali ne i crkvenim zakonima. Justinijanova zamisao da se stvorи svijet jedne vjere u jedinstvenom imperijumu raspršila se pred tradicionalnom surevnjivošću i željom starih mitropolija da sačuvaju uticaj i ne podlegnu nijednom od prvosveštenih sjedišta.

Gregorije Veliki ovlašćuje prevalitanskog mitrololita Stefana da realizuje papsku poslanicu i ne dozvoljava, po svemu sudeći, stvaranje nezavisne monofizitske, pavlikijanske ili nestorijanske crkve, jer arhiepiskop Duklje Pavle nema namjeru da ustukne pred odlukom o smjenjivanju. Nemoćna Justinijana Prima i njen prvosveštenik nemaju izbor - prinuđeni su da prihvataju usluge kurije, da joj dopuštaju da sprovodi kanon kao zakon na njenoj teritoriji. Kakvu to dodatnu konfuziju izaziva, nije potrebno govoriti - epistole risanskom episkopu Sebastijanu govore o njegovim tjesnim vezama sa Antiohijom, a rimski pontifeks u sporovima koje monofiziti pokreću na Istoku staje na stranu umjerenih struja i crkvenih velikodostojnika. Dukljanski je arhiepiskop Nemezion usamljen i ne-moćan; on traži zaštitu rimskog prvosveštenika jer pomoć ne može da mu ponudi Justinijana Prima, niti da se pozivom na kanonske odluke i sazivanjem sabora potrudi da mu sačuva arhiepiskopsku stolicu.

U sukob ulazi novoimenovani arhiepiskop Justinijane Prime i počinje da smjenjuje arhiepiskope i episkope koje je postavio ili kojima je pružio podršku papa - sedmi vijek označava period ne-

milosrdnog obračuna kurije i Konstantinopolja, u vrijeme kada Sloveni u talasima preplavljuju Balkan i kada Vizantija čini sve da ih privuče na svoju stranu. Rimski misionari u toj situaciji žele da prisvoje što više crkvenih sjedišta na Ilirikumu, sazivajući brojne oblasne sabore, pokušavajući da na prvosveštena sjedišta dovedu ili svoje ili ljude na koje imaju uticaj. Stara lokalna aristokratija iz čijih se redova biraju mitropoliti tome se suprotstavlja; dokumenti svjedoče i o obračunima nakon kupovine glasova na izborima za arhiepiskopska zvanja, a kurija je nemoćna. Suočena sa tom pojmom pokušava da u Rimu organizuje crkvene sudove, ali za njih malo ko haje. Papa pokušava preko mitropolita iz Sardike, Salone, Larise, Skadra-Prevalitane, Korinta i Nikopolja, da utiče na izbor i imenovanje arhiepiskopa Justinijane Prime, piše pisma protiv konstantinopoljskog patrijarha i njegovih kandidata za prvosveštenu stolicu Ilirikuma, ali, u epohi kada slovenski ratnici nemilosrdno pustoše, dijeceze gledaju da nadu zakrilje - vojnu moć jedino ima Vizantija.

Do jednog broja dokumenata priređivač toma nije uspio da dode; riječ je o poslanici Gregorija Velikog upućenoj u novembru 597. godine Euzebiju Solunskom, Urbiciju Dračkom, Konstanciju Milanskom, Andriji Nikopoljskom, Jovanu Korintskom, Jovanu iz Justinijane Prime, Jovanu Kričaninu Skadarskom, Jovanu iz Larise, Marinjanu Ravenskom, Januariju iz Karalitane i "svim episkopima Sicilije podložnim istom carskom zakonu..." Povodom događaja sa Kirijakom, Gregorije Veliki je uputio i poslanicu u maju 599. godine i to Euzebiju Solunskom, Urbiciju Dračkom, Andriji Nikopoljskom, Jovanu Korintskom, Jovanu iz Justinijane Prime, Jovanu Kričaninu, Jovanu iz Larise i "skadarskom episkopu". Ovaj dokument ukazuje da u to vrijeme Jovan Kričanin nije više arhiepiskop Prevalitane, već po svemu sudeći Duklje, ali se ime novog prevalitanskog prvosveštenika ne navodi. Pitanje je da li Jovan Kričanin sam sjedi na tronu Dukljanske arhiepiskopije, da li je dijeli sa Pavlom koji je već oglašen za uzurpatora crkvenih dobara i jeres, ili i sam kao jeretik ima utočište i uživa podršku sveštenstva i u Duklji i u Prevalitani - Jovan najvjerovalnije uživa podršku matične crkve, na ostrvu Kritu, a preko nje antiohijskog ili aleksandrijskog patrijarhata koji su u rukama monofitita.

Mjesec dana kasnije papa Gregorije Veliki upućuje poslanicu Marcelijanu, prokonzulu Dalmacije, pokušavajući da nametne uticaj Rima civilnom upravniku ove teme i pozivajući se na episkopa Salone Maksima. Ovom korpusu poslanica pripada i jedna, za naše prostore izuzetno značajna, koju je 600. godine Gregorije Veliki uputio salonskom prvosvešteniku: u njoj se spominje naseljavanje Slovena na prostore Istre i Italije. Tu je i poslanica pisana u martu 602. godine upućena arhiepiskopu Justinijane Prime u kojoj se rimski prvosveštenik osvrće na rat za tron između smijenjenog dukljanskog mitropolita Pavla i njegovog nasljednika Nemeziona koji, očito, ne može da uspostavi vlast nad klerom i episkopima podređenim dukljanskom arhiepiskopatu - u ovoj se poslanici ne pojavljuje ime Jovana Kričanina. Istog mjeseca, koji dan kasnije, papa Grigorije Veliki upućuje poslanicu arhiepiskopu Prevalitane, Konstanciju (Konstantinu), u kojoj se traži da sprječi aktivnosti Pavla Dukljanskog koji se više ne naziva arhiepiskopom, niti se navodi da je smijenjen.

Prevalitanski se arhiepiskopat nakon Konstancija (Konstantina) gasi i ne spominje se u sinalnim i episkopskim listama sve do polovine dvanaestog vijeka. Skadar se kao mitropolija pomije u vizantijskim noticijama iz vremena cara Lava Mudrog, gdje je zajedno sa Dukljom i mitropolijom u Baru podređen "mitropoliji - gospodarici" u Draču; ali nema bližih podataka o njegovim prvosveštenicima, niti o ulozi koju su imali u prelomnim vremenima stvaranja prvih slovenskih država na Ilirikumu tokom sedmog, osmog i devetog stoljeća.

Imajući u vidu da je moć Rimske crkve utemeljena na brzom prevodenju i kanonizaciji biblijskih spisa, te sprovodenju odredbi vaseljenskih sabora u čvrsto organizovanim hrišćanskim zajednicama, Justinian je pokušavao da, institucionalizovanjem arhiepiskopata u Justinijani Primi, "stvari osjećaj neke vrste latinske zajednice". Vidjevši da se crkve Istoka iscrpljuju u dugim i bezrazložnim sporovima, da se utemeljenje kanona i simbola vjere odgada zbog različitih mišljenja teoloških škola i surevnjivosti patrijarhata, imperator je pokušao da rimski model organizacije crkve, sa neprikosnovenim poglavarem, institucionalizuje kao moć Carstva. Tradicija Istoka to nije dozvolila; Rim nije

baštinio stare civilizacije, niti bogato duhovno nasljeđe antike. Njemu su gotski varvarski kraljevi, prelaskom u hrišćanstvo, dali vojnu moć i ponudili militaristički model organizacije države koji je počivao na pokrštavanju naroda putem mača i prinude. Na drugoj strani, vjekovni sporovi oko primata između Rima i Istoka uslovili su da bitka za Ilirikum i dijelove istočnih patrijarhata dobije na snazi - monofiziti su istražno branili civilizaciju Istoka, Konstantinopolj ih je podržavao i osuđivao u isto vrijeme, težeći da se politički nagodi sa kurijom, a sve je dovelo do podjele Ilirikuma i nepomirljivih sučeljavanja na prostorima starih patrijarhata. Justinijana Prima se pri samom nastanku suočila sa otporom starih mitropolija, među kojima su bile Duklja i Prevalitana; najžešći otpor, koji je doveo do cijepanja Ilirikuma, nastao je kada su se sukobili Justinianov arhiepiskop i arhiepiskopi Sardike i visoko sveštenstvo Dakije. Nikopolj je, već posljednjih godina Justinianove vlasti, oglasio svoje odvajanje od Justinijane Prime i formiranje samostalne crkve u Starom Epiru. Po svemu sudeći monofizitska ili nestorijanska, ta crkva je dobila podršku Rima i njegovih prvosveštenika - koristeći je kao oslonac kurija je počela da širi uticaj, uzdajući se da će moći da povrati prestiž svog vikarijata u Solunu. Epoha ikonoklazma, sukob sa monofizitim koji će biti osuđeni kao jeres i potpuno se odvojiti od zvanične crkve, označili su razdoblje kada je Rim počeo da vodi politiku trgovine ustupcima i uticajima.

Papa je početkom sedmog vijeka unekoliko uspio da uspostavi uticaj u pobunjenim arhiepiskopatima i episkopijama Ilirikuma, kojima se, stajući na stranu Rima, 692. godine pridružila i velika, za Vizantiju izuzetno značajna, mitropolija na Kritu. Sudeći po naznakama i posrednim navodima u nekim od dokumenata, Duklja i Prevalitana nijesu se priklanjale Rimu, ostajući van tokova borbe za prostore Ilirikuma. Ovo uočavaju gotovo svi proučavaoci ovog razdoblja, postavljajući pitanje - šta se zaista zbivalo na prostorima i u crkvama ova dva stara i izuzetno uticajna arhiepiskopata? Veze ovih područja sa patrijarhatima u Aleksandriji i Antiohiji posredno navode na pomisao da je razlog neučestvovanja dukljanskih i prevalitanskih mitropolita na najvećim crkvenim saborima, te njihova pojавa na skupovima kada je trebalo braniti jeretičke škole, predodređena organizacijom crkve i hristijanizacijom na njihovim područjima. O značaju dukljanskog i prevalitanskog arhiepiskopata i njihovih teritorija svjedoče dokumenti: gotovo da nema značajnijeg sinodalnog akta, bilo rimskog bilo konstantinopoljskog, koji barem riječju ne spominje Duklju i Prevalitanu. Po pravilu, kao prostor najžešćeg otpora zvaničnom hrišćanstvu ili kao crkvena sjedišta koja neće da se opredije ni za Rim, ni za Konstantinopolj.

Nakon gašenja mitropolije u Prevalitani, naglo se svojom moći uzdigla, kao samostalni crkveni činilac u velikoj oblasti, arhiepiskopija u Duklji. O njenim se arhiepiskopima zna malo - u vrijeme utemeljenja i osnivanja prvih slovenskih država Duklja je, po svemu sudeći, centralna mitropolija i kanonska podrška. Većina dokumenata iz arhiva kurije posredno naznačava značaj arhiepiskopata u Duklji; Rim želi da pod svoju kontrolu stavi Dalmaciju i uzan pojas zaleđa, pa papske poslanice uglavnom svjedoče o odnosu snaga sa Iltokom ili o reorganizacijama crkava u kojima kurija traži mjesto uticaja. Arhiv vizantijskih patrijarhata, podrazumijevajući i akvilejski, nije bio dostupan u toku priprema ove edicije, pa se svjedočenja o dukljanskim arhiepiskopima moraju svesti na podatke, izuzetno šture, koje daju latinski izvori.

Stručnjaci se o broju, imenu i vremenu vlasti dukljanskih mitropolita još spore. U periodu od početka osmog do kraja desetog vijeka noticije i latinski dokumenti spominju 700. godine arhiepiskopa Jovana, potom dva arhiepiskopa nepoznatog imena tokom devetog vijeka, po svemu sudeći od 850. do nakon 877. godine, da bi se u desetom stoljeću, kada arhiepiskopat u Duklji postaje mitropolija podložnica Drača, navodila još dva imena, od kojih je poznato i dokumentima potvrđeno samo posljednje - arhiepiskop Jovan. On je pred naletima Samuilovih bojovnika napustio grad i pobegao u Dubrovnik, gdje je imenovan za arhiepiskopa. Po nekim proučavaocima Jovan, arhiepiskop Duklje godine 700, posljednji je uticajni i značajni sveštenik na ovom području; Duklja nakon njega gubi status i značaj na Ilirikumu, ali i u krugovima imperijalne kancelarije. Ovaj arhiepiskop je uspio

da u vrijeme svoje vlasti, sudeći po posrednim podacima koje daje uglavnom latinska građa, utemelji neke od obrazaca zvaničnog hrišćanstva i da uspostavi model vjerske tolerancije. Na mišljenje da je Jovan posljednji arhiepiskop Duklje i da se sa njim gasi značaj ovog crkvenog sjedišta, ovaj krug tumača epohe osmog vijeka navodi činjenica da je u to vrijeme utemeljena nova vizantijska mitropolija, u Risanu, te da nije bilo potrebno, na relativno malom prostoru, održavati čak tri mitropolije: Duklju, Risan i Skadar.

Ovom zaključku ne ide u prilog činjenica da se u nekim izuzetno važnim dokumentima kurije, uglavnom pismima iz papske kancelarije, spominju dukljanski arhiepiskopi, ali da li su oni sa rianskim učestvovali, i u kojoj mjeri, u ikonoklastičkim sporovima, nema naznake. Kada se ima u vidu značaj Duklje za održavanje jeretičkih pokreta, te uloga njenih arhiepiskopa monofizita, nestorijanaca i pavlikijana, teško je vjerovati da se ova stara vizantijska mitropolija u vrijeme ikonoklastičkih sporova priklonila Rimu, kada se zna da je proces borbe protiv ikona bio podržavan od imperijalnog dvora i konstantinopoljskih patrijarha. Dukljanski arhiepiskopi nepoznatog imena su najvjerovatnije ikonoklasti, a kakva je uloga jednog od dukljanskih arhiepiskopa u Fotijevoj aktivnosti prevodenja jeretičke crkve Bugara i Slovena u okrilje Vizantije, može da se nagada. Jedan podatak je uputan - dukljanski arhiepiskop, čije ime nije zabilježeno, vlada u vrijeme kada veliki konstantinopoljski patrijarh stavlja Bugare pod okrilje Istoka i dozvoljava Slovenima da isповijedaju hrišćanstvo u sopstvenoj crkvi, po obredu za koji smatraju da im najviše odgovara. Praktično neotvoreni arhiv iz posljednjih decenija ikonoklastičkih sporova i uoči velike Fotijeve reorganizacije crkve, predstavlja jedini razlog što se o dukljanskom arhiepiskopu nepoznatog imena i njegovom djelu ne može izreći sud ni u naznakama.

Tri mitropolije na malom prostoru bile su od strateškog interesa za Vizantiju - Sloveni su predstavljali okosnicu najamničkih korpusa imperije na Ilirikumu i u Italiji. Preko prostora Gornje Dalmacije, Vizantija je imala najkraću i najbržu vezu sa svojim italskim posjedima i enklavama, zahvaljujući kojima je suzbijala uticaj Rima, ne dozvoljavajući kuriji da preduzme velike misije prevedenja Slovena u hrišćanstvo. Duklja je u toj epohi imala izuzetan značaj - bila je oslonac mitropolije u Risanu, a preko Prevalitane i Lihnidu vodio je strateški put za transport najamnika i njihovu opskrbu.

Posebno je pitanje uloga Duklje, taaa u bliskim odnosima sa arhiepiskopatom u Lihnidu, u vrijeme stavljanja države Bugara, Srba, Travunije i Zahumlja, pod jurisdikciju Konstantinopolja. Te su države imale autonomiju koja je bila određena njihovom ulogom u popunjavanju vojnih kontingenata imperijalnih korpusa i poštovanjem prvosveštenog konstantinopoljskog trona. Na drugoj strani, slovenski monasi u to vrijeme više borave na područjima antiohijskog i aleksandrijskog patrijarhata nego prijestonog, na taj način održavajući stare veze svojih mitropolija. Da li u toj epohi, kada Sloveni konačno potpadaju pod crkvenu i civilnu jurisdikciju Konstantinopolja, počinju ratovi između novostvorenih država, a one se vezuju za mitropolije, podataka nema. Da li je sukob između kraljeva - bazileusa Dalmacije, vojnih komandanata u toj vizantijskoj temi, sa bugarskim vladarima i sukob određenih jeretičkih crkava sa zvaničnom može da se nagada.

Na osnovu šturih podataka i posrednih naznaka može da se nasluti da su namjere slovenskih vladara i vojnih komandanata bile da prošire granice sopstvenih država i da sve Slovene na Ilirikumu stave pod jednu krunu. Ratovi Bugara, Srba, Travunije i Dalmacije, nijesu mogli da se vode bez sukoba crkava - bugarske koja je bila bogumilska, crkve na prostorima Mezije i Dardanije koja je bila okrenuta nestorijanstvu, dok su teritorije Dalmacije bile koliko utočište maniheja, pavlikijana i katara, toliko monofizita i ikonoklasta. Koju je jeretičku grupaciju zastupao i branio arhiepiskopat u Duklji ne zna se; izvjesno je da je sukob Vladimira sa Samuilom veliki međuslovenski rat povodom vjere, a za stvaranje moćne i jedinstvene države. Koliki je u svemu tome uticaj Rima i njegove politike takođe ostaje u sferi nagada, mada je izvjesno da je posljednji dukljanski arhiepiskop radije izabrao priklonstvo kuriji nego da se nađe na udaru razjarenih bogumila. Takođe, nepoznato ostaje kakva je bila uloga Duklje i njenog arhiepiskopata u jedinstvenoj Crkvi slovenskoj, stvorenoj odmah

nakon vlade patrijarha Fotija, a koja je bila pod zaštitom Konstantinopolja bez obaveze da ispovijeda kanonsko hrišćanstvo. Zna se, pouzdano, da je bugarsko bogumilstvo bilo samo jedna od struja u Crkvi slovenskoj, nesporno izuzetno jaka, koja je, po svoj prilici, težila da preuzme svu vlast u ovoj velikoj vjerskoj organizaciji. Tu je onda i novo pitanje: nije li posljednji dukljanski arhiepiskop bio pristalica pavlikijanskog, monofizitskog ili nestorijanskog učenja, koja nijesu trpjela radikalizam u okrilju bogumila, neprekidno se pozivajući na "Obrazac jedinstva" koji su u vrijeme Akacijeve šizme donijeli monofiziti? Po svemu sudeći pohod bugarskih bogumila u kome se prvi na udaru našao dukljanski arhiepiskopat i u kome je grad do temelja razoren, bio je koliko sukob između zvanične i radikalnog krila unutar jeretičke Slovenske crkve, toliko i bespoštredni obračun dvije najveće grupacije unutar organizovanog slovenskog ispovijedanja vjere. Početkom dvanaestog stoljeća pojaviće se samostalna Crkva bosanska, dok će na prostorima Dalmacije i Panonije ostati Crkva slovenska, uvažavana od čitave slovenske zajednice na Ilirikumu.

Duklja se u vizantijskim noticijama iz vremena Lava Mudrog spominje kao mitropolija-podložnica, zajedno sa mitropolijama Skadrom i Barom, avarskog arhiepiskopata u Draču, koji će imati jednu od glavnih uloga u epohi konačne šizme. I ta činjenica ukazuje da je arhiepiskopat u Duklji, u desetom vijeku podložan Draču, bio od značaja za Vizantiju: kao nosilac vlasti Crkve slovenske na prostorima provincije ili zajedno sa Barom i Skadrom kao brana latinizaciji koja je uveliko zahvatila čitavu Dalmaciju. U to je doba Istočna imperija podržavala Crkvu slovensku kao oslonac jedinstva najamničkih korpusa na prostorima Ilirikuma; po svemu sudeći sprega slovenskih komandanata - bazileusa i Crkve slovenske sa prijestonim dvorom Istoka bila je izazov i dodatni gnijev za Samuila i njegove bojovnike. Uništenjem dukljanskog arhiepiskopata odjednom je Lihniida (Ohrid) postala arhiepiskopija od prestiža, a sa njom i episkopska sjedišta u Meziji. Ista je stvar bila i sa arhiepiskopatom u Dubrovniku koji je do tog časa bio bez ikakvog vidnjeg uticaja. Sa uništenjem Duklje, koja je bila jedini nosilac "primasa", počela je velika preraspodjela civilne i crkvene moći na Ilirikumu - vrata Rimu i njegovom uticaju su otvorena i bilo je samo pitanje vremena kada će se sjeverna granica odbrane Vizantije na ovim prostorima potpuno slomiti.

Zbog značaja mitropolitskih (arhiepiskopskih) sjedišta za organizaciju države i njenu vlast, Istočni je imperijum počev od desetog vijeka strateškim crkvenim sjedištima i njihovim prvosveštenicima počeo da daje visoko administrativno-upravna zvanja. Arhiepiskopi, po pravilu najučeniji ljudi, dobijali su titule sinkela, protosinkela, proedra protosinkela. Te su titule bile "samo izraz počasti bez funkcije"; visoki sveštenici sa tim zvanjima morali su da učestvuju u nizu takozvanih "imperijalnih" ili "sabora carske kancelarije", koji su bili povremeno sazivani da bi se raspravljalo o neodložnim političkim pitanjima vezanim za vjeru - oglašavali su za jeretike neke visoke ličnosti ili čitave crkvene organizacije, ponavljali osude prethodnih vaseljenskih sabora, pokušavali da nadu način da se stvari mir na područjima starih patrijarhata. Titula je bila znak prestiža, u hijerarhiji sveštenika zvanih u imperijalni dvor označavala je "učenog grčkog prelata". U stvarnosti, mnogi od nosilaca zvanja nijesu imali znatniji uticaj u svojim dijecezama, niti su mogli da se ravnopravno nose sa arhiepiskopima u provincijama - oni su u svojim rukama imali stvarnu crkvenu i izvršnu administrativnu vlast. To je, na posredan način, izazivalo nove podjele, surevnjivosti. Nijedan od mitropolita i arhiepiskopa nije uzmicao pred nalozima članova "imperijalnog sinoda", niti se povinovao njihovim zahtjevima. Dešavalo se da odluke imperijalne i patrijarhalne kancelarije ne mogu da se sprovedu, a takvom redu stvari na ruku je išla i organizacija države: mitropoliti u dijecezama i oblastima bili su oslonac vojne uprave tema, vjerski pomoćnici vojnih komandanata, najuticajniji na odredenom području. Da li je i to bio jedan od razloga što je Samuilo u svom naletu da zagospodari prostorima čitavog Ilirikuma udario prvo na dukljanski arhiepiskopat nema pouzdanog navoda, ali liste mitropolita-sinkela i proedra zapućuju upravo na takvu vrstu zaključka.

U desetom stoljeću nijedan od arhiepiskopa sa Ilirikuma nije imao visoko imperijalno zvanje, što znači da nije bio član "imperijalnih sabora". Vezani za Crkvu slovensku ili neku od struja u

patrijarhalnim kancelarijama, mitropoliti Ilirikuma su zadržavali autonomiju svjesni ravnoteže vlasti - od njih je zavisio vojni komandant svake od tema, a oni su zavisiili od njega. Samuilov udar na dukljanski arhiepiskopat bio je od strateškog značaja za bugarskog vladara: bogumili koje je predvodio prevladali bi u Crkvi slovenskoj a "Obrazac jedinstva" donijet u Akacijevu vrijeme, na kome je počivala snaga mitropolije, bio bi razbijen. Na taj način bi bugarski samozvanac dobio sopstvenu crkvu, oslonac za državu, koja bi mogla da bude ravnopravan partner već umornom Vizantu. Posredni podaci iz malog broja takozvanih "pratećih dokumenata" ukazuju na ovakav poredak stvari, ali nema dovoljno pouzdanih informacija koje bi to i potvratile.

Arhiepiskopi Ilirikuma, sa visokim titulama imperijalnog dvora, javljaju se u jedanaestom stoljeću, kada je Duklja kao arhiepiskopija napaštena i ugašena. Na saboru šizme patrijarha Mihaila Kerularija, koji je bio "imperijalni sinod", sa zvanjem sinkela javlja se arhiepiskop Drača, Laurencije. Vijek nakon njega liste i izvještaji bilježe novog, ako se ne uzmu u obzir sinkel-mitropolit Krfa i jedan arhiepiskop Atine iz jedanaestog stoljeća, pored počasnog protoproedra Jovana Bugarskog iz istog doba. Godinu dana prije Laurencija na listama sinoda navodi se arhiepiskop bugarski Lav sa zvanjem protosinkela, ali je on bio stalni član patrijarhalne kancelarije i posrednik između bugarskog dvora i imperijalnog centra moći. Ovo ukazuje, istina posredno, da Kraljevstvo Dalmacije, nakon uništenja arhiepiskopata u Duklji i Prevalitani, pravi oslonac mora da traži na drugoj strani - u Rimu. Kada 1060. godine kurija preuzme dotadašnju Barsku mitropoliju i oglasi je za arhiepiskopat pod svojom zaštitom, Kraljevstvo Slovena dobiće ideološki oslonac jer će Bar postati "primas", titular prava, nasljeda i teritorija stare vizantijske arhiepiskopije u Duklji.

Papa Lav, Rim i Vizantija

U ovom tomu nalazi se i izbor poslanica pape Lava Velikog koji je polovinom petog vijeka pokušao da utvrdi model jedinstvene crkve i da se na taj način, preko vikarijata u Solunu, suprotstavi monarsima Istoka koji su željeli da obnove moć antičkog Rima. Suočen sa najezdama varvara, sa prevlašću učenih teološko-filozofskih škola Istoka, Lav Veliki je naumio da izvrši veliku reorganizaciju crkvene vlasti i da crkvu organizuje kao vjersko-svetovnu instituciju. Crkva je trebalo da dobije sve prerogative absolutne vlasti - po njegovoj zamisli to je bio jedini odgovor na naume Vizantije da zauzme prostore antičkog Rima i da poništi odredbe starog akta Valentinijana i Teodosija o diobi Imperije.

Lav preuzima tron rimskog prvosveštenika u času kada monofiziti već počinju da prijete, okupljujući polako male teološke škole i crkve koje nijesu pristajale uz dogovorene "simbole vjere". Prostori Ilirikuma, na kojima su svi otpadnici i protivnici zvaničnog hrišćanstva tradicionalno nalazili utočište, čiji episkopi i crkvena sjedišta nijesu pristajali uz dogmate, trebalo je po naumu rimskog prvosveštenika da postanu područje vjerskog mira i saglasja. Lav je smatrao da je za postizanje tog cilja nezaobilazan njegov zastupnik na Ilirikumu, arhiepiskop i vikar Soluna; pod njegovom su jurisdikcijom trebalo da se nađu crkvena sjedišta koja su aktom o podjeli Imperije trebalo da pripadnu isključivo Rimu. Vikar u Solunu trebalo je da štiti interes kurije, da širi njen uticaj i da pokuša, preko kanona vjere i kodeksa svetih spisa koji su već bili prevedeni na latinski jezik, da potisne uticaj istočnih patrijarhata i samog Konstantinopolja. Papa je znao da bez čvrstog i sređenog dogmata nema hrišćanstva ni vjere, i smatrao je da je to jedna od najvećih slabosti Vizantije - po njemu, u času kada se Zapadno carstvo raspadalo, rimski je prvosveštenik morao da ponese atrbute i insignaciju u kojoj je imperator bio i pontifeks maksimus. Vikar u Solunu trebalo je da obezbijedi i stalno prisustvo papske kancelarije u prestonom gradu Istoka, ali i kakvu-takvu kontrolu nad odlukama koje je donosila konstantinopolska patrijarhalna uprava. Između ostalog, arhiepiskop Soluna je trebalo da vodi politiku kao zastupnik kurije, uzimajući učešće u sporovima i svađama patrijarhata sa Konstantinopoljem.

Lav je uspostavio buduće "vjeruju" zapadnog hrišćanstva: poglavar crkve u Rimu je episkop sveukupnog hrišćanstva po pravu nasljeda apostola Petra, te se stoga rimske pravne mapse smatrati kodeksom zakona katoličke crkve. Napisao je ogroman broj poslanica episkopima širom hrišćanskog svijeta i gotovo iznudio edikt od imperatora Valentinijana Trećeg (445. godine), kojim su priznata isključiva prava i nadležnost Rima u crkvama Zapada. Edikt je proglašen, na Lavov zahtjev, prava pape da presudjuje u čitavom Zapadnom svijetu po pravilima i simbolima vjere koji su objelodanjeni Nikejskim vaseljenskim saborom. Na taj način je rimski prvosveštenik, priznavali ga patrijarsi ili ne, postao "branitelj vjere", polazući pravo da bude vrhovni sudija u svim crkvama i po svim pitanjima kanona. Kako je Istok sa svojim brojnim crkvama, pokretima i jereticima, proglašen drugačiju politiku Akacijevim "Obrascem jedinstva", to su edikt Valentinijana Trećeg, pisma pape Lava Velikog i odluke Istočne crkve potpuno odvojili dva hrišćanstva, s vremenom od njih ostvarujući nepomirljive protivnike.

Pisma Lava Velikog u ovom tomu tiču se neposredno hrišćanstva na prostorima Duklje i Prevalitane i njihovih arhiepiskopata. Lav se oslanja na vikariat u Solunu i svog zastupnika Anastasija, na taj način objelodanjući početak otvorenog sukoba sa Konstantinopoljem za područja na Ilirikumu i za njegove dijeceze. On pokušava da uspostavi hijerarhiju odgovornosti svih mitropolita-arhiepiskopa prema vikaru, ali se sukobljava sa interesima Konstantinopolja i imperijalnim pravom - podjelom Carstva sve dijeceze Ilirikuma, kao i vikariat u Solunu, pripali su caru i crkvi Istoka. Počinje sukob pravnih akata na kojima se temelje hrišćanstvo i imperijalna moć Zapada i Istoka: dekreti Teodosijevi i njegovi edicti, sa ediktom Valentinijana Trećeg nijesu u saglasnosti. Suprostavljeni su i korpsi crkvenog prava utvrđeni na vaseljenskim saborima, koje u Rimu kolegijum kurije doraduje i prepravlja u skladu sa proglašenim načelom da je papa vjerski i svetovni vladar. Rascjep je u toj mjeri dubok da ga više ne mogu zakonodavnim aktom ili političkim sporazumom zakriliti ni carevi Istoka ni rimski prvosveštenici.

Sabor u Efuzu, 431. godine, osuđujući nestorijanstvo izazvao je otvorenu pobunu u Istočnoj crkvi - aleksandrijski patrijarh Dioskor sazvao je Drugi vaseljenski sabor u istom gradu 449. godine i doslovce, silom znanja i moći starih patrijarhata, prudio zvaničnu crkvu da počne da preispituje utvrđene dogmate, da prizna monofizitsko učenje kao pravo i jednakost ostalim hrišćanskim. Na to je reagovao rimski prvosveštenik nazvavši Dioskora i njegove pristalice "razbojnica" - papa Lav se pojavio na Istoku, pozivajući se na Valentinjanov edikt, kao vrhovni sudija u pitanjima vjere. Na taj način postavio je pitanje prvenstva svoje stolice i svog primata nad ostalima. Stari patrijarhati to nisu mogli da prihvate, Konstantinopolj još manje, pa je Istok odbacio odluke cara Valentinijana i osporio pravo Lavu da presuduje "bez dozvole ekumenskog episkopa Konstantinovog grada". Svaka od strana počela je da traži, vrbuje, čak i kupuje pristalice i glasove na regionalnim, gradskim i za Vaseljenski sabor u Halkidoniji koji se pripremao. Rim, nemoćan i zavisan od vizantijskih najamnika, a Konstantinopolj nadmoćan ne vojno već i znanjem, počeli su da šalju misionare i glasnike u sve krajeve nekadašnjeg antičkog Rima: kurija je počela bitku za Ilirikum, izaslanici i misionari sa prostora starih patrijarhata u ogromnom su se broju prosto razmijeli Galijom, Iberijom i Italikom, osnivajući vizantijske manastire. Sa time se sukob sve više zaoštario: prostori čitavog hrišćanskog svijeta ušli su u epohu previranja, zađevica, čak i regionalnih oružanih sukoba. Dvije prijestone prvosveštene stolice počele su nemilosrdan obračun, svaka se pozivajući na svoja prava i kodekse zakona koji su im bili od koristi.

Seneciju se u poslanici iz 446. godine obraća papa Lav zahvaljujući mu, kao i ostalim episkopima koji su slijedili njegove preporuke, što je stao na stranu solunskog vikara i što se po pitanjima kanona podređuje njegovim nalozima. Da li je i čitav prevalitanski arhiepiskopat stao uz papu, nije poznato. Zna se da se na vaseljenskom saboru u Halkidoniji, pet godina pozne, nalazi arhiepiskop dukljanski Evander koji se izjašnjava za osudu monofizitskog patrijarha Dioskora, ali ne staje na stranu vikara i vikarijata u Solunu. Da li je između arhiepiskopata u Duklji kao "crkve-gospodarice" i mitropolije u Prevalitani kao "crkve-podložnice" došlo do sukoba po pitanju kanona i vjere, može da

se nagada. Evander je, stajući na stranu Konstantinopolja, odbacio svaku vlast rimskog vikara na prostorima svog arhiepiskopata a samim tim i Prevalitanu. Po svemu sudeći Senecijevo pristajanje na kanon po odlukama Rima bilo je i kratkovjeko i ne od bitnijeg uticaja za procese hristijanizacije i organizaciju imperijalne vlasti. U kasnijim će se epohama, opet s vremena na vrijeme, pojavljivati takva vrsta rimskog uticaja, ali uvijek kratkovjeka i nikada sa pravim rezultatima - sa Justinijanovom reformom Duklja i Prevalitana postaće bastion Istoka u njegovim sučeljavanjima sa Zapadom.

U dodatku toma, ispred poslanica pape Lava Velikog, našao se i izbor iz pisama četvorice rimskih prvosveštenika čija je vladavina prethodila Lavovoj - svaki od njih se, posredno ili neposredno, obraća i arhiepiskopima Duklje i Prevalitane, naglašavajući da treba, zajedno sa ostalim prvosveštenicima Ilirikuma, da se priklone vlasti i sudu vikara u Solunu, Anastasija, Anizija i Rufa. Sve poslanice su pisane u petom vijeku i neposredno osvjetjavaju uzroke dubokog sukoba Konstantinopolja i Rima, koji će polako čitav Ilirikum pretvoriti u poprište obračuna dvije crkve nakon Halkidonskog vaseljenskog sabora. U poslanici pape Inoćentija Prvog* vikaru Anisiju, iz 402. godine, ponovo se potvrđuje pravo kuriye na čitav Ilirikum. Naglašava se da su, bez obzira na odredbe dogovora o podjeli Rimskog carstva, sa tim bili saglasni i Inoćentijevi prethodnici: Anastasije, Siricije i Damasije. U poslanici istog pape vikaru Rufu nalazi se podatak na koji još nema pravog odgovora: Rufo je prvi među primasima, što svjedoči da je ovo, jedno od najvažnijih zvanja u katoličkoj crkvi, oznaka povjerenika za pitanja sprovodenja hristijanizacije na određenim teritorijama. Oskudni podaci, nedovoljno proučena građa, ne ukazuju da li je ovu titulu potvrdila imperijalna kancelarija Istoka. Ipak, sa koliko-toliko izvjesnosti može da se kaže da je dogовором Rima i prijestone imperijalne kancelarije Istoka, ovo zvanje dodjeljivano izabranim mitropolitima, iz redova lokalnog patricijata jedne oblasti, kako bi mogli da u svoje ruke preuzmu pored crkvenih i prerogative administrativnih vlasti. Istovremeno, ovom titulom, oni su izdvajani od ostalog visokog sveštenstva, najviše od poglavara jeretičkih ili polukanonskih hrišćanskih zajednica. U poslanici pape Siricija dukljanskom arhiepiskopu Basusu data je titula "primasa", ali ostaje nepoznato da li oblastima i dijecezama Dukljom i Prevalitanom, savezom prvih hrišćanskih crkava na Ilirikumu, ili pravom crkvenog sudenja na saborima koje su održavali primasi. Prvi za sada poznati arhiepiskop Duklje, Basus, sa zvanjem "primasa" stekao je pravo da nad "udruženim (gradovima) upravlja crkvom" - o kojim je gradovima riječ, i kom prostoru, ko su mu bili pomoćnici, podataka u ovom času nema.

Poslanica pape Bonifacija koju upućuje vikaru, ne bi li provincije Istoka na Ilirikumu, koje nisu u najboljim odnosima sa Konstantinopoljem, preveo na stranu Rima, označava da je među njima i Prevalitana. Poslanica je pisana 422. godine, u doba kada je čitava Makedonija sa Ahajom u sporu sa kanonom koji je ponudila Nikeja; rimski prvosveštenik, smatrajući da će sa arijancima moći da proširi svoj uticaj na dijeceze južno od Dunava, namjeran je da ograniči svaku od aktivnosti Konstantinopolja. Papa pokušava ili da prekine tradicionalne veze dijeceza u Ahaji, Makedoniji i Prevalitani, sa starim patrijarhatima, ili da preko njih uspostavi liniju odbrane pred legitimitetom imperijalne vlasti.

U svojoj se poslanici papa Celestin obraća, između ostalih, i Seneciju arhiepiskopu Prevalitane, ukazujući da njegov vikarijat nema nikakvu vlast i da je njegov uticaj sveden samo na prijateljske, nikako vjerske veze sa pojedinim prvosveštenicima sa Ilirikuma. Isto se iznosi i u poslanicama prethodnika Lava Velikog, pape Ksista, koji čak saziva sinod u Solunu, ali bez uspjeha: crkve na Ilirikumu, u svadi i pred raskidom sa Konstantinopoljem, prihvataju uticaj Rima, očekujući od njega pomoć, ali ne pristaju da se vežu uz kuriju. One pripadaju Istoku, i ako traže saveznika i nečije okrilje, onda su to isključivo stari patrijarhati - i njihove jeretičke crkve.**

Vojislav D. Nikčević

* Sve ove pape bile su proglašeni za svece.

** U ovom tomu i cijeloj ediciji poštovano je "pravo originala" - sve titule date su po izvornicima. Termin "biskup" i "nadbiskupija" javlja se samo kada se nađe u dokumentu, a to je tek krajem 14. vijeka. Tamo gdje nije postojala slovenska verzija imena i naziva data je njihova fonetska transkripcija sa originala.

**ARHIEPISKOPIJE
DUKLJA I PREVALITANA**

UVOD

Arhiepiskopije Duklja i Prevalitana
u organizaciji crkve Istočnog rimskog carstva

NOTICIJA 3*

Eparhija Frigija Kapatiana ima gradova 22

1. Mitropolija Laodikeje
2. Akmonija
3. Apija
4. Pelt
5. Ikrij
6. Iluz
7. Diokleja
8. Eumeneja
9. Sebast
10. Timeoter
11. Koma
12. Alij
13. Ardid
14. Atanas
15. Trapezopolis
16. Siblja
17. Kolas
18. Kidios
19. Heretopont
20. Aristeja
21. Horak
22. Sinaj

NOTICIJA 7

.....

Horak
Orin
Eluzs
Sinaj
Tapsiopolis
Diokleja
Aristeja
Oinokom ili Justinijanopolis

* Notitiae episcopatum ecclesiae Constantinopolitanae.

- 397 ΚΔ' ἐπαρχία Φρυγίας Πακατιανῆς
 ἔχει πόλεις ιβ' (= κβ')
 α' Λαοδίκεια μητρόπολις
- 398 β' ὁ Ἀκμονίας
- 399 γ' ὁ Ἀππίας
- 400 δ' ὁ Πελτῶν
- 401 ε' ὁ Ἰκρίων
- 402 ζ' ὁ Ἰλούζων
- 403 η' ὁ Διοκλείας
- 404 θ' ὁ Εὔμενείας
- 405 ι' ὁ Σεβαστῆς
- 406 ια' ὁ Τιμενουθηρῶν
- 407 ια' ὁ Ἀγαθῆς Κώμης
- 408 ιβ' ὁ Ἀλίων
- 409 ιγ' ὁ Ἀρδίδων
- 410 ιδ' ὁ (’Α)τανασσοῦ
- 411 ιε' ὁ Τραπεζουπόλεως
- 412 ιι' ὁ Σιβλίας
- 413 ιζ' ὁ Κολασσῶν
- 414 ιη' ὁ Κιδιωσοῦ
- 415 ιθ' ὁ Χα(ι)ρετόπων
- 416 κ' ὁ Ἀριστείας
- 417 κα' ὁ Ὁράκων
- 418 κβ' ὁ Συνάου

- 402 ιδ' ὁ Ὁράκων
- 403 ιε' ὁ Ὦρινων
- 404 ιι' ὁ Ἐλούζης
- 405 ιζ' ὁ Συνάου
- 406 ιη' ὁ Θαψιουπόλεως
- 407 ιθ' ὁ Διοκλείας
- 408 κ' ὁ Ἀριστείας
- 409 κα' ὁ Οίνουκώμης ἥτοι Ἰουστι-
 νιανουπόλεως

NOTICIJA 9

Laodikeja Frigijska Kapatiana
Trapezopolis
Akmonija
Sebast
Heretopont
Apija
Pelt
Eumeneja
Sublaja
Timenoter
Tranopolis
Atanas
Lund
Kebis
Horak
Orin
Eluks
Sinaj
Tampsiopolis
Diokleja
Aristeja
Oinokom ili Justinijanopolis

NOTICIJA 10

Dirahij
Stefanijak
Hunavija
Kron
Elis
Diokleja
Skodra
Drivast
Polat
Glavinic ili Akrokeraunija
Aulonija
Likinid
Antibar
Tzerenik
Poliheretopolis
Gradic

- 270 ΚΒ' τῇ Λαοδικείᾳ Φρυγίας Καπτα-
τιανῆς
271 α' ὁ Τραπεζουπόλεως
272 β' ὁ Ἀκμωνίας
273 γ' ὁ Σεβαστῆς
274 δ' ὁ Χαιρετόπων
275 ε' ὁ Ἀππίας
276 σ' ὁ Πελτῶν
277 ζ' ὁ Εύμενείας
278 η' ὁ Σουβλαίου
279 θ' ὁ Τιμένου Θηρῶν
280 ι' ὁ Τρανουπόλεως
281 ια' ὁ Ἀτανασσοῦ
282 ιβ' ὁ Λούνδων
283 ιγ' ὁ Κηδισσοῦ
284 ιδ' ὁ Ὁράκων
285 ιε' ὁ Ὅρινων
286 ις' ὁ Ἐλούζης
287 ιζ' ὁ Συναοῦ
288 ιη' ὁ Θαμψιουπόλεως
289 ιθ' ὁ Διοκλείας
290 κ' ὁ Ἀριστείας
291 κα' ὁ Οἰνοκώμης ἥτοι Ἰουστινια-
νουπόλεως

607 ΜΒ' τῷ Δυρραχίῳ

βδ

608 α'	ὁ τῶν Στεφανιακῶν	(1)
609 β'	ὁ Χουναβίας	(2)
610 γ'	ὁ Κροῶν	(3)
611 δ'	ὁ Ἐλισσοῦ	(4)
612 ε'	ὁ Διοκλείας	
613 σ'	ὁ Σκοδρῶν	
614 ζ'	ὁ Δριβαστοῦ	
615 η'	ὁ Πολάθων	
616 θ'	ὁ Γλαζινίτζης	
617	ἥτοι Ἀκροκεραυνίας	
618 ι'	ὁ Αύλωνείας	
619 ια'	ὁ Λυκινίδων	
620 ιβ'	ὁ Ἀντιβάρεως	
621 ιγ'	ὁ Τζερενίκου	
622 ιδ'	ὁ Πολυχαιρεπόλεως	
623 ιε'	τὸ Γραδίτζιν	

NOTICIJA 13

Laodikeja Frigijska Kapatiana
Laodikeja F. K.
Trapezopolis
Akmonija
Sebast
Heretopont
Apija
Pelt
Eumeneja
Sublaja
Timenoter
Trajanopolis
Atanas
Lund
Kedis
Orak
Orin
Eluz
Sinaj
Tampsiopolis
Diokleja
Aristija
Oinokom ili Justinijanopolis

22 (23)

- 328 ΚΒ' τῇ Λαοδίκειᾳ Φρυγίᾳς Καππα-
τιανῆς
- 329 ΚΓ' ἡ Λαοδίκεια Φ. Κ.
- 330 α' ὁ Τραπεζούπόλεως
- 331 β' ὁ Ἀκμονείας
- 332 γ' ὁ Σεβαστῆς
- 333 δ' ὁ Χαιρετόπων
- 334 ε' ὁ Ἀππίας
- 335 ζ' ὁ Πελτῶν
- 336 η' ὁ Εύμενείας
- 337 θ' ὁ Σουβλαίου
- 338 ι' ὁ Τιμένου Θηρῶν
- 339 ια' ὁ Τραϊανουπόλεως
- 340 ια' ὁ Ἀτανασσοῦ
- 341 ιβ' ὁ Λούνδων
- 342 ιγ' ὁ Κηδισσοῦ
- 343 ιδ' ὁ Ὦράκων
- 344 ιε' ὁ Ὦρίνων
- 345 ις' ὁ Ἐλούζης
- 346 ιζ' ὁ Συνάου
- 347 ιη' ὁ Θαμψιουπόλεως
- 348 ιθ' ὁ Διοκλείας
- 349 κ' ὁ Ἀριστείας
- 350 κα' ὁ Οίνοκώμης
- 351 ήτοι Ἰουστινιανουπόλεως

ARHIEPISKOPI DUKLJE I PREVALITANE

ARHIEPISKOP I PRIMAS DUKLJE

BASUS*

- prije 343 - nakon 387. godine -

* Mansi: "Sacrorum conciliorum nova et amplissima collectio", vol. VI, col. 1217-1221 (dalje: Mansi)

POSLANICA¹ SABORA U SARDICI* MAREOTSKIM CRKVAMA

Sveti sabor po Božjoj volji okupljen u Sardici, Božje crkve kod Mareota sa presviterima i đakonima u Gospodu pozdravlja.

Još po onome, voljena braćo, što je u² Aleksandriju poslato po braći, možete znati šta je urađeno na svetom i velikom saboru po Božjoj volji okupljenom u Sardici. Ali pošto ste i vi pisali da ste podnijeli nepodnošljive muke od najbezbožnijih jeretika, čiji je poglavar najiskvareniji Gregorije, sveti sabor je zbog toga smatrao neophodnim da se pismeno obrati vašoj milosti. Da time utješeni, sve više se uzdate u Boga i slijedite Hrista sa ljubavlju koju polažete u buduće spasenje. Ako ste dakle podnijeli zlo, nemojte se žalostiti, već se prije radujte, jer ste i vi zaslužili da u ime Gospodnje podnesete nepravdu. Ako ste stvarno podnijeli zatvor, okove i kazne, to vas neće ražalostiti, jer to su prije vas podnijeli Oci među kojima je i blaženi Pavle, zbog čega je i prozvan "okovani". Čuli smo koliko je i Ingenije presviter pretrpio i zaista smo bili žalosni zbog te nepravde, a saznali smo da je njegova sveta volja bila slobodna jer je zbog Hrista sve podnio. Ako, dakle, vas sve dosad drže u stisci, ono što se smatra tugom neka se preobrati u radost. Pisali smo pobožnim vladarima da ubuduće ne dopustite takve stvari protiv crkve i vjerujemo da će Gospod učiniti putem vjere najplemenitijih vladara da se i mi sa utjehom i slobodom zahvalimo Gospodu i da se blaženi nađemo na sudnjem danu. A ono što je učinjeno, kao što rekosmo, saznaćete od naše voljene braće koji su donijeli vaša pisma, tj. presvitera i đakona aleksandrijskih.

Sveti i veliki sabor je vašeg episkopa, voljenog brata našeg i koministra Atanasija proglašio nevinim i čistim od svake spletke. A Teodora, Narcisa, Stefana, Akacija, Georgija, Ursaciju, Valenta i Minofanta je skinuo sa episkopskog položaja zbog toga što su pogriješili, zbog najbezbožnije jeresi čiji su, izgleda, saveznici i pokrovitelji. A za Gregorija vjerujemo da nije toliko neophodno ni pisati. Jednom je, naime, uklonjen (sa položaja) i više se ne smatra episkopom. Njegovo djelovanje, dakle, slično je njegovom rukopoloženju. Ako je neko, dakle, od njega bio zaveden, neka se pouči i spozna istinu, a ako se suprotstavio njegovoj bezbožnosti neka se raduje što se i sam suprotstavio onome koga ni sveti sabor ne smatra episkopom. Nama nije nepoznato što je protiv vas počinio i koliko vas je podjarmio. Ali, radujte se jer ste za Hrista trpjeli od onih koji hule na Hrista. I mislimo da će već sva bahatost prestati nakon što se iznesu na glas i uklone zločinci koji su branili jeres koja se ne smije imenovati. Želim da budete sigurni u Gospodu.

Ja, episkop Osije vam želim da budete sigurni u Gospodu, voljena braćo.

Atanasije, vaš episkop želi da budete sigurni u Gospodu, voljena braćo, kao i:

Heliodor, Jovan, Jona, Dionisije, Paregorije, Etije, Valent, Arije, Porfirije, Atenodor, Alisije, Gerontije, Lucije, Asterije, Baso, Dioskor, Domicijan, Kalepodije, Aleksandar, Plutarh, Vinkentije, Vital, Sever, Restitut.

Ja, episkop Vinkentije želim da budete sigurni u Gospodu, voljena braćo. Pisao sam po nalogu moje braće i koepiskopa i potpisao umjesto ostalih.

¹ Tri naredna dokumenta došla su do nas samo iz Veronskog kodeksa 55. Iz istog kodeksa je već bio izdat prvi tom pod naslovom "Osservazioni letterarie" od V.C. Scipiona Mateja str. 29 i naredne kao i u Dodatku crkvene istorije str. 258 i naredne. A ovdje je ono što se nalazi u našem rukopisu sa ostalim dokumentima iz Sardike moralo biti ponovo napisano da bi svako lako mogao da uporedi sa mjestima u ovom tomu.

* Sardika - grad u Donjoj Meziji, današnja Sofija.

² Odaje se druga poslanica sinoda Aleksandrijskoj crkvi koja je u Apologiju ubaćena od strane sv. Atanasija 2.

b CONCILII SARDICENSES
AD MAREOTICAS ECCLESIAS
EPISTOLA.

Sancta Synodus secundum Dei gratiam collecta Sardicæ, Ecclesiis Dei apud Mareotam cum Presbyteris, & Diaconibus in Domino salutem.

Etiam ex his, fratres dilectissimi, quæ ad Alexandriam per fratres directa sunt, scire potestis quæ apud sanctam & magnam Synodum secundum Dei gratiam Sardicæ collectam, sunt adiutoria. Sed quia & vos scripsistis, intolerabilia sustinuisse ab impiissimis haereticis, quorum est princeps pessimus Gregorius; hanc ob causam scribere & ad vestram reverentiam necessarium sancta Synodus estimavit: ut iis consolati, magis ac magis habentes in Deo spem, futuram promissionem repositam diligentibus Christum consequamini. Si igitur passi estis mala, nolite contristari, sed magis gaudete, quoniam & vos meriti pro nomine Domini injurias tolerare. Si vero carceres, & vincula, & factiones tolerastis, haec vos non contristabunt: haec enim & ante vos Patres sustinuerunt, quorum unus est beatus Paullus, propter quod & *vincitus* vocatus. Audivimus quanta & Ingenius Presbyter passus est, & doluimus quidem propter injurias; libenter autem accepimus sacram ejus voluntatem, quoniam propter Christum cuncta sustinuit. Si igitur adhuc vos premunt; quæ putatur tristitia esse, in gaudium convertatur. Scripsimus enim piissimis Imperatoribus, ut ne de cetero talia committantur adversum Ecclesias; & credimus, quod Dominus faciet per religionem humanissimorum Imperatorum, ut & nos cum iustatio, & libertate Deo gratias agentes, & placentes inviamur in die judicii. Quæ autem sunt adiutoria, sicut prædictimus, cognoscetis ex dilectissimis fratribus nostris, qui vestras litteras portaverunt, hoc est Presbyteris, & Diaconibus Alexandrinis: Episcopum enim vestrum dilectissimum fratrem nostrum, & communistrum Athanasium innocentem, & sincerum ab omni calunnia pronuntiavit sancta & magna Synodus: Theodorum vero, Narcissum, Stephanum, Acacium, Georgium, Ursacium, Valentem,

& Minophantum Episcopatu depositu ob ea, quæ deliquerunt, & ob impiissimam haeresim, cuius socii, & patroni videntur. De Gregorio B autem nec tantum credimus necessarium esse scribere: olim enim depositus est, immo magis Episcopus penitus non est estimatus: ejus enim opus simile est ejus ordinationi. Si quis igitur ab eo deceptus est, erudiatur, & veritatem cognoscat, si vero resistit ejus impietati, gaudete, quod & ipse adversatus est hunc, quem sancta Synodus nec Episcopum estimavit. Nec enim nos latuit, quid adversus vos commiserit, & quantum vos presserit. Sed gaudete, quoniam pro Christo patimini ab his, qui Christum blasphemant. Estimamus autem, quod jam omnis insolentia cessabit, increpati ac depositis noxiis, qui haeresim non nominandam defendebant. Incolumes vos esse in Domino opto.

Ego Osiris Episcopus incolumes vos in Domino opto, dilectissimi fratres.

Athanasius Episcopus vester incolumes vos in Domino opto, dilectissimi fratres.

Heliodorus similiter.

Johannes	sim.
Jonas	sim.
Dionysius	sim.
Paregorius	sim.
Actius	sim.
Valens	sim.
Arius	sim.
Porphyrius	sim.
Athenodorus	sim.
* Alysius	sim.
Cerontius	sim.
Lucius	sim.
Asterius	sim.
Bassus	sim.
Dioscorus	sim.
Domitianus	sim.
Calepodius	sim.
Alexander	sim.
Plutarchus	sim.
Vincentius	sim.
Vitalis	sim.
Severus	sim.
Restitutus	sim.

* L. Alippus

Vincentius Episcopus incolumes vos in Domino opto, dilectissimi fratres: jussus a fratribus meis, & Coepiscopis scripsi, & subscripsi pro ceteris.

^b Tria sequentia monumenta ex solo cod. Veron. 55. ad nos pervenerunt. Ex eodem codice edita jam fuere a V. C. Scipione Maffeo primum tom. 3. operis inscripti *Osservazioni letterarie* pag. 29. & seqq. tum vero in Appendix Historiæ Theologicae pag. 258. & seqq. Hic autem ea cum ceteris Sardicensibus documentis, quæ in nostro MS. continentur, recudenda fuere, ut quisque eadem aliquot in locis hoc tomo allegata conferre facile possit.

^c Indicatur alia epistola synodica ad Alexandrinam Ecclesiam, quæ inserta est a S. Athanasio Apologia 2.

Poslanica sv. Atanasija istim crkvama

Atanasije presviterima, đakonima i narodu katoličke crkve kod Mareota, voljenoj i miloj braći u Gospodu šalje pozdrav.

Sveti sabor je pohvalio vašu vjeru u Hristu. Svim prisutnima dopala se hrabrost i srčanost sviju vas, jer ste podnoseći nepravde, bili jači od progona protiv vjere. Stoga su vaša pisma, dok su čitana, kod svih izazvala suze i svi su saosjećali sa vama. Voljeli su vas, iako odsutni, i vaša proganjanja smatrali svojim. A dokaz njihove ljubavi su pisma koja su vam poslana. I premda bi bilo dovoljno da vas svete crkve preko Aleksandrije pobjeđe, ipak vam je sveti sabor posebice pisao da obodreni ne klonete zbog onoga što ste pretrpjeli, već da zahvalite Gospodu što će vaše trpljenje biti plodonosno. Jednom su, dakle, običaji jeretika bili nepoznati, a sada su svima potpuno otkriveni i pokazani. Jer je sveti sabor otklonio od njih spletke skovane protiv vas, omrazio ih i saglasnjem svih uklonio Teodora, Valenta, Ursaciju u³ Aleksandriji i Mareotu. Isto je učinjeno i preko drugih crkava. I pošto je njihova okrutnost nepodnošljiva, a tiranija prema crkvama veoma poznata, uklonjeni su sa episkopskog položaja i otuđeni od svake zajednice. Inače, Gregorija nijesu htjeli ni da pomenu, jer on više nije ni nosio titulu episkopa i smatrali su izlišnim da ga imenuju. Ali zbog onih koje je zaveo pomenuli su njegovo ime. Ne zbog toga što se činilo da je dostojan sjećanja već zato da oni koje je zaveo saznavaju za njegovu sramotu i postide se kad saznavaju sa kakvim su čovjekom opštili.

Saznaćete, zaista, povrh njih spise iz aneksa i premda nijesu svi episkopi odgovorili ipak je od svih napisano i za sve su napisali. Međusobno se pozdravite u svetom poljupcu. Pozdravljaju vas sva braća.

Progotenet episkop želi da budete sigurni i ljubljeni u Gospodu, voljena braćo.

Atenodor episkop želi da budete sigurni u Gospodu, voljena braćo, kao i episkopi.

Julijan, Amonije, Aprijan, Marcel, Gerontije, Porfirije, Zosima, Asklepije, Apijan, Eulogije, Eugenije, *Liodor (*Diodor) Martirije, Eukarp, Lucije,⁴ Kaloj, ⁵Maksim.

Preko poslanica iz Galije želim da budete sigurni u Gospodu, voljeni.

Arkidan i Filoksen presviteri i Lav đakon iz Rima želimo da budete sigurni.

Gaudencije, naisitanski episkop, želim da budete sigurni u Gospodu, kao i:

- Florencije⁶ iz Merije u Panoniji
- ⁷Amijan iz Kastela u Panoniji
- Januarije iz Beneventa
- Pretekstat⁸ iz Narcidona u Panoniji
- ⁹Hipener iz Hipata u Tesaliji
- Kasto¹⁰ iz Auguste Cezarejske
- Sever¹¹ iz Kalkiza u Tesaliji

³ Nešto nedostaje po grčkom tekstu "zbog toga što su žestoko i opasno radili u Aleksandriji i Mareotu". Ova, naime, tri arijanska episkopa sa druga tri koji su već bili pokojni, od Tirijskog zborišta poslati u Egipat, u Aleksandriji i Mareoti su mnogo toga opasnog radili protiv Atanasija i izazvali burne i teške skandale.

⁴ Možda je to onaj koji se kod Atanasija u Apologiji 2 među episkopima, koji su potpisali sinodike svim crkvama, zove Galba.

⁵ Zabilježili smo da je u raspravi prvog dijela, gl. 7 unijeta na ovom mjestu greška, gdje smo raspravljali o potpisima otaca u Sardici. Čini se vjerovatnijim da treba čitati Maksimin episkop Galije.

⁶ Treba čitati iz Emerita u Španiji, jer kod Hilarija se zove Florencije od Španije iz Emerita.

⁷ Treba čitati Anjan iz Kastelona u Španiji, kao što je kod istog Hilarija.

⁸ Po istom Hilariju treba ispraviti "iz Barcinoma u Španiji".

⁹ Treba čitati Himenej. Uporedi raspravu o zbirci dio prvi, gl. 7.

¹⁰ Treba čitati "iz Cezarije Auguste".

¹¹ Treba čitati "iz Halkide".

1219

P R I S C A C A N O N U M

S. A T H A N A S I I
A D E A S D E M E C C L E S I A S
E P I S T O L A.

A Thanasi Presbyteris, & Diaconibus, & populo catholice Ecclesie apud Marcotam, dilectissimi, ac desiderabilibus fratribus in Domino salutem.

Sancta Synodus laudavit in Christo vestram religiorem. Omnes acceptos tulerunt in omnibus animum & fortitudinem, quoniam minus non timueritis, quod tolerantes injurias & persecutiones adversum pietatem, prævaluistis. **B** Litteræ itaque vestrae, dum legerentur, omnibus lacrymas commoverunt, & omnes ad vestrum pertraxerunt affectum: dilexerunt vos & absentes, ac vestras persecutions suas estimaverunt: indicium namque caritatis eorum sunt litteræ ad vos datae: & licet sufficeret vos consummare sanctæ per Alexandriam Ecclesie, tamen separatim vobis scripta sancta Synodus, ut adhortati non deficitis ob hanc, quæ patimini; sed gratias agatis Domino, quod vestra patientia bonum fructum habebit. Olim itaque latebant hereticorum mores; nunc tamen omnibus expansi sunt, & patescunt: nam sancta Synodus advertit ab his concinuatas adversus vos calumnias, & eos habuit odio, atque omnium consensu deposituit Theodorum, Valentem, Ursacium **z** in Alexandria, & Marcotam. Eadem etiam per alias Ecclesias facta sunt. Et quoniam intolerabilis est jam crudelitas eorum, & tyrannia adversus Ecclesias celebrata, ideo Episcopatu dejecti sunt, omnique communione alienati. Ceterum de Gregorio nec mentionem facere voluerunt: qui enim penitus Episcopi nomen nec habuit, hunc nominare superfluum estimaverunt; sed propter deceptos ab eo, nominis ejus mentionem fecerunt; non quia digna memoria videbatur, sed ut ex hoc qui ab illo decepiti sunt, ejus cognoscant infamiam, & erubescant cuiusmodi scitis homini communicaverunt.

Cognovetis vero super eos scripta ex super adnexit: & licet non omnes scribere Episcopi occurserunt, attamen ab omnibus scripta sunt, & pro omnibus scripserunt. Invicem salutate in osculo sancto. Salutant vos omnes fratres,

1220

A * Protegenes Episcopus, incolumes vos in ^{l.} Protagoræ.	
Domino opto, dilectissimi, & desiderabiles.	
Athenodorus Episcopus incolumes vos in	
Domino opto, fratres dilectissimi.	
Julianus Episcopus similiter.	
Ammonius sim.	
Aprianus sim.	
Marcellus sim.	
Gerontius sim.	
Porphyrius sim.	
Zosimus sim.	
Asclepius sim.	
Appianus sim.	
Eulogius sim.	
Eugenius sim.	
* Liiodorus sim.	
Martyrius sim.	
Eucarpus sim.	
Lucius sim.	
^b Caloes sim.	
^c Maximus sim.	
Per epistolæ de Galliis incolumes vos in	
Domino opto, dilectissimi.	
Arcidamus, & Philoxenus Presb. & Leo	
Diaconus de Roma incolumes vos optimus.	
Gaudentius Naissitanus Episcopus incolumes	
vos in Domino opto.	
Florentius ^d Merie Pannoniæ similiter.	
^e Ammianus de Castello Pannoniæ sim.	
Janarius de Benevento sim.	
Prætextatus ^f de Naccidono Pann. sim.	
^g Hypeneris de Hypata Thessaliciæ sim.	
Caftus ^h de Augusta Cesarea sim.	
Severus ⁱ de Calciso Thessaliciæ sim.	
Julianus ^j de Therapeptoli sim.	
Lucius de Verona sim.	
Eugenius ^k de Heccle Cythinis sim.	
Zolimus ^l Lychnis Sunioho Apulicæ sim.	
Hermogenes ^m Sycone sim.	
Thrypho de Magara sim.	
Paregorius ⁿ Capnius sim.	
^o Calbes Castromartis sim.	
Ireneus ^p Syconeus sim.	
Macedonius ^q Lypianensis sim.	
Martyrius Naupactiæ sim.	
Palladius de Diu sim.	
^r Broseus Ludonensis Galliz sim.	
Ursacius Brixienis sim.	
Amantius ^s Viminacensus, per	
Presb. Maximum sim.	
Alexander ^t Gyparenensis Achajæ sim.	
Enty-	

^a Aliqua desunt, ex gr. ob ea, que violenter & intque gesserunt in Alexandria & Marcota. Hi enim tres Episcopi Ariani cum aliis tribus jam defunctis a Tyro conciliabulo missi in Egyptum, Alexandria & in Marcotide multa intque contra Athanasium gesserunt, turbisque & gravissimis scandalis occasione dedere.

^b Forte est is, qui apud Athanasium in Apologia ^z, inter Episcoporum nomina, qui subscripti erunt Synodiæ ad omnes Ecclesias Galba dicitur.

^c Erronei hoc in loco inesse notavimus in tractatu part. 1. cap. 2. ubi de subscriptionibus Patrum Sardicenuum disservimus. Probabilius videtur legendum ^d Maximinus Episcopus de Gallis &c.

^d Legendum Emerita Spanæ, sive apud Hilarium vocatur Florenitus ab Spanis de Emerita.

^e Legendum Antanus de Castellona Spanæ, ut apud euidenti Hilarium.

^f Ex codice Hilario corrigendum de Barcinone Spanæ.

^g Leg. Hymenæus. Confer tract. de Collect. part. 1. c. 2.

^h Leg. de Cesarea Augusta.

ⁱ Leg. de Chalcedo.

^k Leg. de Thebæ Epiphyl.

^l Leg. de Heraclea Lasci.

^m In Hoc loco duæ subscriptiones in unam copulatae videntur. In prima legendum Zolimus Lychnis, idest de

ⁿ Lychnida Macedonii, in altera Stercorius de Canuso Apulæ. Vide tractatum loco citato.

^o Apud Hilas, Calvis a Dacia Ripensi de Castro Martis.

^p Apud Hilas. De Securo. Vat. 1342. de Secoro forte de Seyro Abaja.

^q Leg. Ulpianensis.

^r Corrigere Verissimus Lugdunensis.

^s Leg. Viminacensis.

^t Leg. Cyparenensis.

- Julijan¹² iz Teriseptapolisa
- Lucije iz Verone
 - Evgenej¹³ iz Hekleala Kihinskog
 - Zosima¹⁴ iz Lihnida Sinosija u Apuliji
 - Hermogen iz **Siceona** (Siciona)
 - Trifo iz Megare
 - Paregorije¹⁵ Kaspinski
 - ¹⁶Kaloj iz Kastromarta
 - Irenej¹⁷ Sikonejski
 - Macedonije¹⁸ iz Lipijana
 - Martirije iz Naupakta
 - Paladije iz Dia
 - ¹⁹Brosej iz Ludona u Galiji
 - Ursacije iz Briksija
 - Amancije²⁰ Viminaceuski
 - Presviter Maksim
 - Aleksandar²¹ iz Gipara u Ahaji
 - Eutihije²² iz Motona
 - Arpijan iz Petabiona u Panoniji
 - Antigonije²³ iz Pale u Makedoniji
 - ²⁴Domecije iz Akarija Konstantijskog
 - Olimpije iz Ena sa Rodopa
 - Zosima iz Oreomarga
 - Protasije iz Mediolane
 - Marko iz Siska na Savi
 - Eukarp iz **Oponsa** (Opunta) u Ahaji
 - Vital iz Vertare u Africi
 - Helijan iz Tirta
 - Simfor²⁵ iz Herapita na Kritu
 - ²⁶Mosinije iz Herakleje
 - Eucis Hisamenski
 - Sidonije iz Sidona

¹² Treba čitati "iz Tebe sa 7 kapija" (Heptapila).

¹³ Treba čitati "iz Herakleje Laoike".

¹⁴ Čini se da su na ovom mjestu spojena dva potpisa. Kao prvi treba čitati "Zosim iz Lihnide", tj. iz Lihnida u Makedoniji, a kao drugi "Sterkorije iz Kamesije u Apuliji". Vidi raspravu na navedenom mjestu.

¹⁵ Treba čitati "Skupinski". Kod Hilarija "iz Skupisa u Dardaniji".

¹⁶ Kod Hilarija "Kalvo iz Dakije Ripenske iz Kastromartisa.

¹⁷ Kod Hilarija. O Sekora. Vatikanski kodeks 1342 iz Skora možda iz "Skira u Ahaji".

¹⁸ Treba čitati "Ulpijana".

¹⁹ Ispravi "Verisim iz Lugdunuma".

²⁰ Treba čitati "Viminjacenski".

²¹ Treba čitati "sa Kipra".

²² Treba čitati "iz Metona".

²³ Treba čitati "iz Pele".

²⁴ Iskvareno mjesto. Atanasije pominje dva Domitrijana.

²⁵ Ispravi "iz Hiperapita".

²⁶ Kod Atanasija se zove Musonije.

1221

Eutychius ^a de Mothona sim.
Aprianus de Petabione Pannoniæ sim.
Antigonius ^b Pallenensis Macedoniae sim.
^c Dometius de Acaria Constantias sim.
Olympius de Eno Rôdope sim.
Zosimus Oreomargensis sim.
Protasius Mediolan. sim.
Marcus Siscensis Saviae sim.
^d I. Opuntius Eucarpus ^e Oponsius Achajæ sim.
Vitalis Vertarenis Africæ sim.
Helianus de Tyrtais sim.
Symphorus ^d de Herapythis Cretæ sim.
^e Mosinius Heracleæ sim.
Eucilius Chisamenus sim.
Cydonius Cydonensis.

^a Leg. *de Methona*.

^b Leg. *Pellenſis*.

^c Locus corruptus. Duo Domitiani ab Athanasio memorantur.

^d Corrige Dr. *Herapyntis*.

^e Apud Athanasiū *Mosonius* dicitur.

ARHIEPISKOP I PRIMAS DUKLJE

(ime nepoznato)*

- oko 414. godine -

* Mansi, vol. III, col. 1058

XXII Episkopima Makedonije

I - Ako sveštenik ili neki klerik oženi udovicu ili raspuštenicu neka izgubi službu.

II - Ako je neki katehumen imao ženu a kad je ona umrla uzeo je drugu nakon krštenja da ne može biti klerik.

III - Da se ne dopusti da jeretici rukopolože klerike.

IV - Da se vjeruje da se prilikom rukopoloženja zločini i grehovi sasvim otklanjaju.

V - Da oni koje je rukopoložio jeretik Bonos budu prihváćeni zato da ne ostane skandal u crkvi.

VI - Da u crkvi obično ostaju mnogi grijesi naroda.

VII - Da je Apostolskoj stolici bilo podmetnuto, te je ona svoju odluku izmijenila na bolje kada je ukinula osudu Fotina.

Inokentije Rufu, Euzebiju, Eustahiju, Klaudiju, Maksimijanu, Eugeniju, Gerontiju, Jovanu, Polihroniju, Sofroniju, Flavijanu, Hilariju, Makedoniju, Kalikratu, Zosimi, Profutu (Profuturu), Nikiti, Hermogenu, Vinkentiju, Asiologu, Terencijanu, Herodijanu, Marcijanu* i ostalim makedonskim episkopima i đakonima u Gospodu šalje pozdrav.

Veoma sam se obradovao što i poslije toliko razlika koje postoje u čitavom (da tako kažem) svijetu, arhiđakon Vital je kao nosilac vaših pisama, poslan iz ovih krajeva, došao do nas, i čim smo ga vidjeli odmah smo ga (kao što je trebalo) ispitali o vašem položaju. Istina, čim smo otkrili da vi po načelu živite, Gospodu Bogu našem smo se bogato zahvalili što se udostojio da vas - svoje sluge, koji služite njegovim oltarima, u nesreći pazi, a u sreći vodi. Kad su nam pisma predana, naredio sam da se odmah pregledaju. U njima sam video mnogo toga rečenog što nas je zapanjilo i učinilo da prilično posumnjamo da li da drugačije mislimo ili je to tako rečeno kako je zvučalo. Kad sam ih opet pregledao opazio sam da je Apostolskoj stolici kojoj je, kao glavi crkava, izvještaj poslan, nanijeta nepravda, jer se njena odluka do sada smatra spornom. Otuda, o čemu se sjećam da sam već pisao, ponovno raspitivanje u vašem izvještaju traži da se jasnijim dokazima ponovi pismo.

I

Saznao sam da su oni za koje se navodi da su se oženili udovicama ne samo učinjeni klericima, već su dostigli najviši položaj u crkvenoj hijerarhiji, što se protivi zakonu, kao što svi znaju. Jer zakonodavac Mojsije kaže: "Neka sveštenik uzme djevicu" i da u tom propisu ne bi ostalo nešto nejasno dodaje: "Ne udovicu, ni raspuštenicu". Protiv tog pravila, koje je poduprto božanskim autoritetom, ne suprotstavlja se nijedna odbrana drugačijeg naloga, osim vaš običaj, što se (kao što sami priznajete) ukorijenilo iz neznanja, da se blaže izrazim, a ne iz apostolske tradicije i zdravog razuma. A neka vaša milost zna da mi to ne dopuštamo dalje nijednoj crkvi na Istoku i Zapadu. A da se takvi ne primaju ni na najniži položaj u crkvenoj hijerarhiji, a ako budu otkriveni da se uklone.

II

Dalje se navodi da ne treba nazivati dvožencem onoga koji je kao katehumen imao i izgubio ženu, ako poslije krštenja bude drugu oženio i ona bude smatrana prvom zato što se spojila sa novim čovjekom. Jer je taj brak, kroz sakrament krštenja, sa ostalim grijesima razriješen. Ali

* Jedan od adresata je arhiepiskop Duklje.

* XXII. AD AEPISCOPOS
MACEDONIAE

- I. Ut si sacerdos, vel quilibet ex clero, viduam uxorem duxerit, vel ejecit, suum perdat officium.
- II. Ut si quis catechumenus habuerit uxorem, & defuncta ea post baptismum acceperit alteram, clericus esse non possit.
- III. Quod non admittantur clerici ab hereticis ordinati.
- IV. Quod in ordinationibus crimina vel vitia non bene credantur auferri.
- V. Quod hi qui a Bonifacio heretico ordinati sunt propterea sint recepti, ne scandalum remaneat ecclesia.
- VI. Quod in ecclesia peccatum populi multum soleat remanere.
- VII. Quod surreptum fuerit apostolicae sedi, & suam in melius sententiam commutarit, quando damnationem Photini refudit.

Innocentius Rufo, (a) Eusebio, Eustachio, Claudio, Maximiano, Eugenio, Gerontio, Joanni, Polycronio, Sophronio, Flavianio, Hilario, Macedonio, Calicrati, Zosimo, a Profuto, Niceta, Hermogeni, Vincentio, Asylogo, Terentiano, Herodiano, & Martiano, & ceteris episcopis Macedonibus, (b) & diaconibus, in domino salutem.

MAGNA me gratulatio habuit, cum post tot discrimina totius (ut ita dixerim) mundi, Vitalis archidiaconus vestiarum portitor literarum ex illis partibus ad nos usque directus advenit. Quem cum vidissimus, illico (ut oportebat) percontati de vestro statu sumus. Verum ubi reperimus, vos ex sententia degere, domino Deo nostro uberes gratias retulimus, quod vos famulos suos, suique altaris servientes, & in adversis tuerit, & in prosperis gubernare dignatur. Qui cum tradidisset epistolas, eas praecepi illico recenseri, in quibus multa posita esse pervidi, qua fluporeni mentibus nostris b inducerent, facerentque nos non modicum auotare, utrum autem pueremus, an ita illa essent posita, quemadmodum

ako se ona smatra jedinom, a on je kao pređašnji čovjek imao tri žene, ona će mu biti četvrta, koju je nakon krštenja uzeo a smatraće se prvom i zvaće se djevojkom, iako se kao četvrta udala. Ko (molim vas) ne uviđa da je ovo protiv apostolskog zakona koji kaže: "Sveštenik treba da bude muž jedne žene"? Ovome se prebacuje što krštenje razrješava od grijeha štogod da je kao pređašnji čovjek učinio. Recite mi, sa mirom vašim govorim, da li se krštenjem razrješavaju samo grijesi ili i ono što je učinjeno po zakonu i ustanovi Božjoj? Da li je grijeh ili nije oženiti se? Ako je grijeh, dakle (neka mi bude dopušteno da kažem), biće pokretač grijeha onaj koji ih je kao grešnike spojio u raju. A ako nije zločin, jer ono što je Bog spojio bilo bi grijeh nazvati zločinom, i Solomon dodaje: "Zaista je Bog pripremio za čovjeka ženu", kako se smatra da je među grijesima oprošteno ono za što se čita da je sprovedeno na Božji podsticaj? Šta kazati za sinove takvih? Zar neće imati udjela u nasljedstvu, zato što ih je rodila ona koja je prije krštenja bila supruga? I treba ih zvati zakonitim ili nezakonitim sinovima, jer nije zakonit brak osim onaj (kao što se vama čini) koji je sklopljen nakon krštenja. Sam Gospod kad su ga Judejci pitali da li je dozvoljeno ostaviti suprugu i izlaže da to ne može biti dodaje: "Što je Bog spojio, čovjek neka ne razdvoji". Neka se prisjetete da su ga to Judejci pitali i da je Judejcima odgovorio, što znači da nije govorio o onima koji su se oženili poslije krštenja. Pitam, i to zabrinuto pitam, ako ima jednu istu ženu onaj koji je ranije bio katehumen, a kasnije kao vjernik i prihvatio sinove od nje kao katehumen, a kasnije kao vjernik druge, da li ih treba nazivati braćom ili kasnije, kad im umre otac, nemaju udio u nasljedstvu oni za koje se vjeruje da im je duhovni preporod oduzeo ime sinova? Pošto je absurdno tako osjećati i misliti, jer se ne može nekim autoritetom osnažiti takvo naopako postupanje i isprazno razmišljanje, pošto se ne može ubrojati u grijehu ono što je naložio zakon i Bog spojio?

Ako se neko kao katehumen isticao vrlinama: bio ponizan, strpljiv, milosrdan, na neki način otrgnuo one koji su poslani u smrt, užasavao se preljube, držao čistote. Pitam da li sve ovo, kad postane vjernik, gubi, jer se smatra da se krštenjem uklanja sve što je kao stari čovjek učinio? Osmotrimo plemenitog Kornelija, predanog molitvama i dobročinstvima, koji je kroz otkrivenje video andela i samog Petra. Zar će mu krštenjem to biti oduzeto zbog toga što mu je, izgleda, dopušteno krštenje? Ako se tako smatra, vjerujte mi, mnogo se grijesi. Jer što god se dobro činilo, prema zakonu koji se čuva, ne može da propadne onome koji je to učinio. Bračna veza, dakle, zato što je sklopljena po Božjem zakonu, ne može se nazvati grešnom. A ono što nije grijeh, ne treba smatrati da se razrješava sa ostalim grijesima. I biće pošteno smatrati da se ne može izbrisati ime prethodne žene, jer se ne otpušta kao grijeh ono što je po Božjoj volji učinjeno.

III

Došlo se do trećeg pitanja koje zbog svoje težine zahtijeva dužu raspravu. Mi bismo rekli da oni koje su postavili jeretici imaju glavu povrijeđenu rukom koja se spustila na nju da je rukopoloži. A gdje je zadata rana treba primijeniti lijek da se izlijeći. Ali, nakon izlječenja od rane ostaje ožiljak. I zaključujemo da onamo gdje je neophodno pokajanje kao lijek, ne može biti mjesta za počast rukopoloženja. "Jer ako (kao što piše) što nečist bude dotakla, biće nečisto". Kako da mu se dodijeli ono što su obično primale čistota i neporočnost? No suprotno se kaže, da onaj koji je izgubio čast ne može dati čast. Niti je nešto primio onaj, jer ničega u davaocu ne bijaše, što je mogao da primi. Tješimo se i istina je. Sigurno, onaj koji to nije imao nije mogao dati, a osudu koju je dobio, naravno, prenio je izopačenom rukom koja rukopolaže i ne mogu da shvatim kako onaj koji je postao sudionik sa osuđenim može da primi počast.

IV

No, kaže se da istinski i pravedni blagoslov zakonito izabranog sveštenika otklanja svaki grijeh koji je počinio grešnik. Ako je, dakle, to tako, uz to ide i rukopoloženje bezbožnika, preljub-

personabant. Quæ cum sepius repeti fecissem, A sum. Quæro, & solitus quæro, si una eademque sit (b) uxore ejus, qui ante catechumenus, postea fit fidelis, filiosque ex ea, cum esset catechumenus, suscepit, ac postea alios, cum fidelis: utrum sint appellandi fratres, an non habeant postea, defuncto patre, circunstans hereditatis confortium, quibus filiorum nomen regeneratio spiritualis creditur abslusisse?

I.

Eos qui viduas accepisse suggeruntur uxores, non solum clericos effectos agnovi, verum etiam usque ad insulas summi sacerdotii pervenisse: quod contra legis præcepta, nullus ignorat. b Nam cum Moses legislator clamiter: *Sacerdos uxorem virginem accipiat*: ac ne in hoc præcepto aliquid putaretur ambiguum, addidit; *Nor viduam, neque ejclam*: contra quod præceptum, divina auctoritate subnixum, nulla defensio mandati alterius opponitur, nisi consuetudo vestra. Quæ (ut ipsi fatemini) ex ignorantia, & ut verecundius dicam, non ex apostolica traditione & ratione integra constituta est. Nos autem, omnesque per orientem occidentemque ecclesias, noverit vestra dilectio, hæc penitus non admittere; nec ad ultimum ecclesiastici ordinis locum tales asilumere, & si reperi fuerint, subinovere.

II.

Deinde ponitur, non dici oportere bigamum, cum qui catechumenus habuerit atque amiserit uxorem, si post baptismum fuerit aliam sortitus, eamque primam videri, quæ novo homini copulata sit: quia illud conjugium, per baptismi sacramentum, cum ceteris criminibus sit ablutum. Quod cum de una uique dicitur, certe si tres habuerit, in vetero positus homine, uxores, erit ei, quæ post baptismum quarta est, sic interpretantibus prima, virginis & quæ nomen accipiet, qua quarto duxa est loco. Quis (oro) istud non videat contra apostoli esse præceptum, qui ait: *Uamus uxoris virum oportere fieri sacerdotem?* Sed objicitur, quod in baptismo totum, quidquid in vetero homine glorium est, sit solatum. Dicite mihi, cum pace vestra loquer, crima tantum dimittuntur in baptismo, an & illa quæ secundum legis præcepta ac Dei instituta compleuntur? Uxorem ducere, crimen est, an non est crimen? Si crimen est, ergo (præfata venia dixerim) erit auctor in culpa, qui ut crima & committerent, in paradiſo, cum ipse eos jungeret, benedixir. Si vero non est crimen, quia quod Deus junxit, nefas sit crimen appellari, & Salomon addidit: *Etenim a Deo (a) preparatur viro uxori*: quomodo creditur inter crimina esse dimissum, quod auctore Deo legitur consummatum? Quid de talium filii percensem? Numquid non erunt admittendi in hereditatis consortio, quia ex ea suscepit sunt, quæ ante baptismum fuit uxori? Eruntque appellandi vel naturales, vel spuri, quia non est legitimum matrimonium, nisi illud (ut vobis videtur) quod post baptismum assumitur. Ipse dominus cum interrogaretur a Judæis, si licet dimittere uxorem, atque exponere fieri non debere, addidit: *Quod ergo Deus junxit, homo non separat*. Ac ne de his locutus esse credatur, qui post baptismum sortiuntur, meminerint hoc & a Judæis interrogatum, & Judæis esse respon-

demque sit (b) uxore ejus, qui ante catechumenus, postea fit fidelis, filiosque ex ea, cum esset catechumenus, suscepit, ac postea alios, cum fidelis: utrum sint appellandi fratres, an non habeant postea, defuncto patre, circunstans hereditatis confortium, quibus filiorum nomen regeneratio spiritualis creditur abslusisse?

Quod cum ita sentire aique judicare absurdum est, quæ (malum) ratio est, hoc defendi, & vacua magis opinione jactari, quam aliqua auctoritate roborari, cum non possit inter peccata deputari, quod lex præcepit, & Deus junxit? Numquid si quis catechumenus virtutibus studuerit, humilitatem fecutus fuerit, patientiam tenuerit, eleemosynas fecerit, morti definiatos qualibet ratione eripuerit, adulteria exhoruerit, castitatem tenuerit; quæro, si hæc, cum fuerit factus fidelis, amittit, quia per baptismum totum, quod vetus homo gesserat, putatur auferri? Aspiciamus gentilem hominem Cornelium, orationibus atque eleemosynis vacantein, per revelationem angelum, Petrumque ipsum vidisse. Numquid per baptismum hæc illi (c) ablata sunt, propter quæ baptismus ei videtur esse concessus? Si ita creditur, mihi credite, non modicum erratur: quia quidquid bene gestum fuerit, & secundum legis præcepta custoditum, non potest agenti b deperire.

(d) Nupiarum ergo copula, quia Dei mandato perficitur non potest dici peccatum. Et quod peccatum non est, solvi inter peccata, credi omnino non debet. Eritque integrum astimare, aboliri non posse prioris nomen uxoris, cum non dimissum sit pro peccato, quia ex Dei voluntate completum.

III.

Veatum est ad tertiam questionem, quæ pro sui difficultate longiorem exigit disputationem. Cum nos dicamus, ab hereticis ordinatos, vulneratum per illam manus impositionem habere caput: ubi vulnus infixum est, medicina est adhibenda, & ut possit recipere sanitatem. Quæ sanitas post vulnus secuta, sine cicatrice esse non poterit: atque ubi penitentia remedium necessarium est, illic ordinationis honorem locum habere non posse (e) decernimus. Nam si (ut legitur) quod tetigerit immundus, immundum erit: quomodo id ei tribuerit, quod munditia ac puritas confuevit accipere? Sed econtrario assertur, eum qui honorem amisit, honorem dare non posse: nec illum aliquid accepisse, quia nihil in dante (f) erat quod ille posset accipere. Acquiescamus, & verum est. Certe qui quod non habuit dare non potuit, damnationem utique, quam habuit, per pravam manus impositionem dedit: & qui particeps effectus est damnato, quomodo debeat honorem accipere, inventire non possum.

IV.

At dicitur vera ac justa legiti sacerdotis benedictio auferre omne vitium quod a virtuoso fuerit injectum. Ergo si ita est, applicentur ad ordinationem sacrilegi, adulteri, atque omnia criminum rei, quia benedictione ordinationis crimina vel vitia putantur auferri. Nullus sit penitentia locus, quia id potest praeflare ordinatio, quod longa satisfactio praeflare consuevit: (g). Nostræ vero lex est ec-

nika i krivca za svaki zločin, jer se smatra da se blagoslovom rukopoloženja otklanjaju zločini i grijesi. Nema mjesta za pokajanje, jer rukopoloženje može da ispuni ono što opširno opravdavanje obično čini. Zakon naše crkve je takav da je onima koji su došli od jeretika i koji su tamo kršteni dodijelio samo pravo da budu u zajednici preko rukopoloženja od strane laika, ali da se nijednom od njih ne dozvoli da stupi na neki sveštenički, makar i beznačajan položaj.

V

No, oni koji su iz katoličke vjere prešli u jeres i koje ne treba drugačije prihvati osim kao pokajnike, kod vas ne samo da se nisu pokajali, već ste ih još obasuli počastima. Nekada su naš brat Anisije i drugi kosveštenici bili u velikoj nedoumici da li prihvati kao rukopoložene one koje je bio rukopiložio Bonos, da ne bi ostali sa njim i da ne bi izbio veliki skandal. Savladasmo (kako mi se čini) neodlučnost. Poznato je da u početku nije postojao statut za pomoć i nuždu, kao i da su postojala stara pravila, koja predata od apostola i apostolskih ljudi rimska crkva čuva i onima koji je rado slušaju nalaže da ih čuvaju. No, nužda je veoma zahtijevala da tako bude. Dakle, treba na isti način odustati od onoga što nužda iznalazi kao pomoć, kad nema nužde koja bi to zahtijevala. Jer, jedno je legitimni red, a drugo usurpacija, koju okolnost, za sada, odbacuje. Ali, kanoni ustanovljeni u Nikeji dozvoljavaju ovo novatijancima. Treba navesti onaj raniji kanon, koji su ustanovili oci, da bismo mogli uvidjeti šta su i kako su mislili i nalagali. Sveti veliki sinod kaže za one koji sebe nazivaju katarima, to jest "čistuncima", da kad jednom dođu u katoličku crkvu, pošto se rukopolože, ostanu u kleru. Mogu reći da se ovo pravilo odnosi samo na novatijance, a ne i na klerike drugih jeresi. Jer da je tako za sve određeno dodali bi da novatijanci treba da prime u svoj red povratnike iz drugih jeresi. Da je tako, pa i više, moći će potvrditi ono što je rečeno za pavlikijance pošto nalažu da se krste oni koji dolaze od njih. Kad se za pavlikijance tako naređuje, za iste sve one koji se okreću od jeretika, po tom primjeru treba krstiti? Pošto se niko ne usuđuje da to učini sam razum kazuje da se pravilo odnosi samo na njih. Napokon, Petar i Jovan samim polaganjem ruke prihvataju one koje je po obredu krstio jevanđelista Filip. A apostol Pavle je naredio da se krste oni, za koje je otkrio da su kršteni samo Jo-vanovim krštenjem, koji su priznali, kad ih je pitao da li su primili Sv. Duha, da za to ime nijesu ni čuli. Vidite, dakle, da oni koji su kršteni po obredu ne mogu ponovo biti nagrađeni tim darom. Inače, neophodno je krstiti u ime Oca, Sina i Duha Svetoga one koji su kršteni samo vodom. Tako je i za novatijance naređeno, jasno i glasno. Očigledno je ono po čemu se razlikuju ove dvije jeresi. Pavlikijanci se ne krste u ime Oca, Sina i svetog Duha, a novatijanci se krste ovim strašnim i časnim imenima. Niti su oni ikada pokrenuli pitanje jedinstva božanske moći tj. Oca, Sina i Svetog Duha. Zbog toga je među svim jeresima samo ova izabrana, za koju vjeruju da joj to treba dopustiti, jer ništa nije zgrijješila prema sakramentu Oca, Sina i svetog Duha. Ako neko ko je iz katoličke vjere prešao u jeres, poželi da se vrati, pošto se osvijestio i preobratio u vjernika, zar će moći po istom principu da se uvrsti u kler koji mu to dopušta poslije dugog pokajanja? Ti kanoni mu ne dozvoljavaju da bude klerik ni poslije pokajanja. Otuda je jasno da oni, koji su iz katoličke vjere prešli ka Bonosu, koji je osuđen i dopustili ili su željeli da ih on rukopoloži, nije trebalo da prihvate dostojanstvo crkvenog rukopoloženja, jer su podijelili sa njim zajedničku presudu svih crkava i smatrali da njihova taština treba da slijedi Bonosa. Ali, poznato je da su mnogi, dovučeni na silu i nerado, uz opiranje, rukopoloženi od istoga. Hoću da mi svako ko u to vjeruje kaže. Onaj koji nije bio prisutan poslije Bonosovog rukopoloženja, kad je obavio sakramente, koji nije sudjelovao u njegovoj zajednici, koji je odmah istupio iz njegovog pogibeljnog drušva i vratio se crkvi, taj može, na neki način, da ima takav izgovor. Inače, oni drugi koji su se poslije godinu ili mjesec dana vratili u crkvu, za koje znamo da su bili svjesni da zbog svojih mana ne mogu da računaju na rukopoloženje u katoličkoj crkvi i zato su kod njega otišli, jer je

clesiæ, venientibus ab haereticis, qui tamen illic baptizati sint, per manus impositionem laicam tantum tribuere communionem, nec ex his aliquem, in clericatus honorem vel exiguum subrogare.

V.

At vero qui a catholica fide ad haeresim transierunt, quos non aliter oportet nisi per penitentiam suscipi, apud vos non solum penitentiam non agunt, verum etiam honore cumulantur. Sed ^a Anilii quondam fratris nostri, aliorumque consacerdotum summa deliberatio hæc fuit, ut quos e Bonos ordinaverat, ne cum eodem remanerent, ac fieret non mediocre scandalum, ordinati reciperentur. Vieimus (ut opinor) ambigua. Jam ergo, quod pro re-medio ac necessitate temporis statutum est, constat primitus non fuisse: ac fuisse regulas veteres, quas ab apostolis vel apostolicis viris traditas ecclesia Romana custodit, custodiendaque mandat his qui eam audire consuue-runt. Sed necessitas temporis id fieri magnopere postulabat. Ergo quod necessitas pro re-medio invenit, cestante necessitate, debet utique cessare pariter quod urgebat: quia aliis est ordo legitimus, alia usurpatio, quam ad prefens fieri tempus impellit. Sed canones apud Nicæam constituti, de Novatianis fieri permisérunt. Priors ille canon, a paribus institutus, ponendus est, ut posimus advertere, vel quid, vel qualiter ab eisdem tensum sit vel præcep-tum. De his, inquit, qui nominant seip-sos Catharos, id est, mundos & aliquando veniunt ad catholicam ecclesiam, placuit sancti & magna synodo, ut accepta manus impositione, sic maneat in clero. Possum vero dicere, de so-lis hoc Novatianis esse præceptum, nec ad aliarum haeresim clericos pertinere. Nam si utique de omnibus ita definit, addidissent, a Novatianis, alisque haereticis revertentes, debere in suum ordinem recipi. Quod ita esse, etiam illud maxime, quod de Paulianistis dictum est, poterit confirmare, a quibus venientes, etiam baptizari præcipiunt. Numquidnam, cum de Paulianistis jubent, omnes qui ab haereticis revertuntur, erunt hoc exemplo baptizandi? Quod idcirco distinctum est, cum nullus audeat facere, de ipsis tantum esse præceptum, ratio ipsa demonstrat. Denique: baptizatos rite ab evangelista Philippo, Petrus & Joannes sola manus impositione consummant. Illos vero, quos apostolus Paulus Joannis baptinate baptizatos reperit, interrogavit que ad Spiritum sanctum accepissent, fatenti-bus se, ne illud quidem nomen audisse, jussit eos baptizari. Videtis ergo, rite baptizatos, illo dono iterari non posse; & aliter, sola aqua lotos, baptizari in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, necessarium pervideri. Ita & de Novatianis tantum iussum esse, lucida manifestatio perlegitur. Quod idcirco distinctum est, ipsi duabus haeresibus, ratio manifesta declarat: quia Paulianistæ, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti minime baptizabant, & Novatiani iisdem tremendis venerandisque nominibus baptizant: nec apud istos de unitate potestatis divinae, hoc est, Patris, & Filii, & Spiritus sancti, quæstio aliquando mota est; & ideo omnibus segregatis, hæc sola electa est, cui iustus credentes concedendum, quia nihil in Patris, & Filii, & Spiritus sancti sacramen-to peccarent. Si quis vero de catholica ad haeresim transiens, aut fidelis, ab apostasia rever-

A tens, & resipicere redire voluerit; numquid eadem ratione poterit ad clericum admitti, cu-jus commissum non nisi longa penitentia po-terit absoleri? nec post penitentiam clericum fieri ipsi canones sua auctoritate permittunt. Unde confitat, qui de catholica ad Bonos transierunt damnatum, atque se pasti sunt, aut cupierunt, ab eodem ordinari: non oportuisse ordinationis ecclesiasticae suscipere dignitatem, qui commune omnium ecclesiarum judicium de-lerentes, suam peculiariter in Bonos vanita-tem sequendam esse duxerunt. Sed multos con-stat vim passos, atque invitatos, attrados, re-pugnanteque ab eodem ordinatos. Dicat mihi, volo, quisquis hoc eredit: si non post or-dinationem Bonos interfuit, cum conficeret sa-cramenta, si communioni ejus participatus non est, si statim discedens de ejus pessimo conciliabulo, ad ecclesiam rediit, iste talis potest ha-bebere excusationis aliquem colorem. Ceterum ali i qui vel post annum, vel mensem ad ecce-liers redierunt, intelligimus eos qui in catholica uoverant se, propter vitia sua, non posse suscipere ordinationem, idcirco ad illum per-rexisse, qui passim, & sine ulla discussione or-dinationes illicitas faciebat, credentes se posse per istam institutionem, in eccllesia catholica invenire locum, de quo antea desperaverant. Nunc illud quod supererit, interrogo: qui potest mensem aut eo amplius reddit, cum se presby-C terum a Bonos confidet ordinatum, si non sacramenta consecrit, si non populi distribuit, si non missas secundum confuetudinem complevit, quid de his censatis quæso, promatis aperi-tius? Ad summam certe, qui nihil a Bonoso accepserunt, rei sunt usurpatæ dignitatis, qui conficiendorum sacramentorum sibi vendicave-runt auctoritatem, atque id se putaverunt esse, quod ^b de his nulla fuerat regulati ratione concessum.

VI.

Pervideat ergo dilectio vestra, hactenus ta-lia transisse, & advertere, quod (^b ut dicitis) necessitas imperat, in pace jam ecclesias con-stitutas non posse presumere: sed ut sœpe ac-Dicidit, quoties a populi aut turba peccatur, quia in omnes propter multitudinem non po-test vindicari, inultum solē transfere, priora dimittenda dico Dei iudicio, & de reliquo ma-xima solicitudine præcavendum.

VII.

Veniam nunc ad maximum quasi quoddam thema Photinum, & quod mihi anxius est ac difficultimum, majorum meorum revolvam sententias. Fuerat de illo quoquo pacto (ut etiam ipsi commeministis) aliquid utique gra-vius constitutum. Verum quoniam id per ru-morem falsum, ut assertis, subreptum huiusfe-di & elicium per insidias demonstratis, quia res ad salutem redit, veniam nos hanc intan-tum, vobis annitentibus, post condemnationem more apostolico subrogamus, tantisque vestris assertionibus, vobisque tam bonis, tam caris non dare consensum, omnibus rebus duris durius arbitramur. Pro vestra ergo approbatione, fratres carissimi, & sententia ac postulatione, episcopum Photinum habetote licetum ita con-situere, ut deprecamini, & nostram in me-lius conversam sententiam, labore vel testimo-nio vestro, compotes voti suscipe, atque Eu-stathium, a me sepiissime comprobatum, noli-te expectare, ut diaconii gratia expolietur. So-

on bilo gdje i bez ikakve rasprave vršio nedozvoljena rukopoloženja, vjerovali su da kroz tu instituciju mogu naći za sebe položaj u katoličkoj crkvi, za što su ranije bili izgubili nadu. Sad pitam još i ovo: pitam i kažite otvoreno - šta biste mislili o onome koji se vratio poslije mjesec ili više dana, kad je, rukopoložen od strane Bonosa, zasjeo na položaj prezvitera, iako nije izvršavao sakramente, iako nije dijelio narodu, iako nije obavljao mise kako treba? Na kraju, naravno, oni koji od Bonosa nijesu ništa primili krivi su zbog uzurpacije položaja, jer su sebi dali za pravo da izvršavaju sakramente i smatrali za sebe da su nešto za što nije bilo nikakvog valjanog razloga da im se odobri.

VI

Nekada, dakle, Vaša Milost uvidi da su takve stvari već prešle svaku mjeru; a obratite pažnju na to da u miru osnovane crkve ne mogu da preuzimaju ono što (kako kažete) nalaže nužnost; nego, kako se često događa da, kada narodi ili gomila grijše, to obično prolazi nekažnjeno, jer se zbog velikog broja ne mogu svi kazniti; što se tiče onog prvog, kažem da to treba prepustiti Božjem sudu, a kada je u pitanju ostalo - to treba najbrižljivije preduprijediti.

VII

Doći ću sada do takoreći najvažnije teme, Fotina, i pošto mi je to mučno i teško, izložiću mišljenje mojih starijih. O njemu je, kao što se i sami sjećate, donijeta jedna prilično teška odluka. No, pošto je to, kako tvrdite, ovoj Stolici podmetnuto na osnovu lažnih glasina, i, kako pokazujete da je u pitanju bila spletka, a pošto se stvar okrenula na dobro, molimo, a na Vaše zalaganje, po apostolskom običaju, za ovo pomilovanje poslije osude, smatrajući da bi, s obzirom na toliku Vaša uvjerenja, Vašu dobrotu i milost, ne dati saglasnost bilo okrutnije od svega što je okrutno. Po vašem, dakle, odobrenju, voljena braćo, i po vašem mišljenju i zahtjevu, odlučeno je da se pomiluje episkop Fotin, kao što ste molili, i našu presudu ću promijeniti na bolje, zbog vašeg truda odnosno dokaza i kao sudionici u zavjetu prihvatile a za Eustatija koga sam ja veoma često hvalio, nemojte očekivati da će zbog đakonskog položaja biti pomilovan. Vas koji ste zabilježili za spas rado slušam. I ako treba sprovesti nešto protiv nekoga, to nije lako dopustiti. Kome ruku pružite sa vama ću je pružiti, kome je ja pružim sa mnom je pružite. Ovo je, naime, apostolska Milost objavila Korićanima da kao čestiti ljudi uvijek jednodušno, bez rasprave, misle. Jer, priznajem da me je ova činjenica u prvom redu rukovodila u dobrom mišljenju o Eustatiju, što nikada ništa nije govorio protiv vjere, niti je ikome dozvolio da govori (protiv), niti je počinio neki smrtni grijeh, niti sam ikada za njega saznao da je razmetljiv ili licemjeran. A onoga ko se u pogledu svega ovoga spasio, pa ako na neki način i nema sasvim ljubazan način ophođenja, treba za izvjesno vrijeme manje cijeniti, ne smatram je neprijateljem, a svakako ga ne treba zauvijek prepustiti đavolu. Znam da je on, između tih neprijateljstava i smicalica protiv nastojanja mnogih, ne kažem kakvih, znao za mnogo toga i kad je stvar i nesreća ispravljena kod vas sve do sada nije izvršilo uticaj posredovanje đakona Dizonijana i Kirijaka. Umirite, molim vas, sve one za koje vidite da su nepravedno ljubomorni, da bi kod nas potpuno zasluzio mir, a kod vas kao novi čovjek sa svojima video iskrenu ljubav. Svima, dakle, vama kao i pojedinačno neka se nađe ljubav sa vama za vječno povezana okovima koje Hrist ni na koji način ne raskida, neka se raduje u Gospodu. Poslato na decembarske ide, za vrijeme velecijenjenog konzula Konstancija (13. decembar 414. god.)

licitos enim vos pro salute , libenter audio : contra caput etiam si faciendum sit , non libenter admitti . Cui manum porrigitis , vobis- cum porrigo ; cui porrigo , mecum porrigit . Hæc enim ad Corinthios apostolica est decla- rata benignitas , ut in uno spiritu ducent ac reducent fententiam , boni semper indifferenter iequantur . Nam fateor , hæc me prium res bene habet erga Euſtathium diaconum , quod nec contra fidem unquam quidquam locutus sit , nec loquenteſ admiferit , nec ad mortem crimen aliquod commisſe , vel jaſtatum unquam vel fictum de eo recognoverim . Et qui in his salvus est , si quo paſto conuerſationes amabiles non habet , habendus est , ut minus pro tempore dilectus , non ut inimicus existi- matus , diabolo in perpetuum mancipandus . Cognoſco illum , inter illas ſimilitates , ac tur- bines contra multorum ſtudia , non dico qua- lia , diversa ſenſiſe , & hinc cum res ac calamitatiſ ipſe emendaſe fint , adhuc Dizoniani & Cyriaci ſubdiaconorum non potuisse apud vos ^a commendationem reviviscere . Compelci- te , quæſo , ab illis prædiſiſque , quorūcumque videtis animos ac non justas emulaſiones , ut ipſe apud nos integer , apud vos , cum ſuis reparatus , mereatur pacem , non fictam perva- dens caritatem . Omnibus igitur vobis ac ſingulatim occurrat caritas , & vinculis , quæ nul- lis modis a Christo ſolvuntur , vobis ſum par- ter in perpetuum connexa , lætetur in domino .
^b Datum Idibus Decembriſ , Conflantio viro cariſimo conſule ,

**ARHIEPISKOP PREVALITANE
SENECIJE***

- prije 431 - prije 450 -

* Mansi, vol. IV, col. 1123

PREGLED DOGAĐAJA SA SABORA U EFESU

Početak sabora

Prva rasprava

Poslije konzulata naših gospodara Flavija Teodosija XIII i Valentijana III uvijek uzvišenih, deset dana prije julskih kalendi, pošto je, po odluci pobožnih i hrišćanskih vladara skupljen sabor u glavnom gradu Efesu, u crkvi Sv. Marije, prisustvovali su pobožni i presveti episkopi.

- Kiril iz Aleksandrije koji je zauzimao mjesto Celestina, arhiepiskopa presvete Rimske crkve;
- Juvenal iz Hijerosolima;
- Memnon iz Efesa;
- Flavijan iz Filipa koji je zauzimao mjesto velečasnog Rufa, episkopa Soluna;
- Teodot iz Ankire u Galatiji Prvoj;
- Akacije iz Melita u Armeniji;
- Ikonije iz Gortine na Kritu;
- Perigen (Peregrin) iz Korinta u Heladi;
- Kir iz Afrodisijade u Kariji;
- Valerijan iz Ikonija;
- Hesihije iz Parija;
- Gelanik sa Rodosa;
- Donat iz Nikopolja u Starom Epiru;
- Euharije iz Dirahija u Novom Epiru;
- Perecije (Perebjije) iz Farmala;
- Eudoksije iz Homata u Likiji;
- Silvan iz Heretapa u Frigiji;
- Berinijan iz Perga u Pamfiliji;
- Amfilohije iz Side u Pamfiliji;
- Epifanije iz Kratije Honorijade;
- Gregorije iz Kerasunta sa Ponta Polemonijaha;
- Protimije iz Koma;
- Paladije iz Amasije na Helespontu;
- Senecion iz Kodra (Skodra);
- Dalmacije iz Kizika;
- Akacije iz Arke;
- Dokimasije iz Maronije u Trakiji;
- Jovan iz Prekonesa;
- Danijel iz Kolonije u Kapadokiji Drugoj;
- Roman iz Rafije;
- Paulijan iz Majume Gaze;
- Pavle iz Antedona;
- Fido iz Jope;
- Ean (Ajan) iz Sikamazona;
- Teodor iz Gadare;

C O L L E C T I O E O R U M
Q U A E I N C O N C I L I O E P H E S I N O
A C T A S U N T.

P R I N C I P I U M S Y N O D I A A P X H T H ^ S S T N O D O T.

Actio prima.

POST² consulatum dominorum nostrorum, Flavii quidem Theodosii ^{xiii.} Valentiniani vero ^{iiii.} semper Augustorum, ^{v.} x. Kalend. Julii, synodo congregata in Ephesiorum metropoli ex decreto religiosissimorum & Christianissimorum imperatorum; & confidentibus in sanctissima ecclesia, quae appellatur Maria, religiosissimis & sanctissimis episcopis,

Cyrillo Alexandriæ, qui & Cælestini quoque sanctissimi sacratissimique Romanæ ^B ecclesiæ archiepiscopi locum obtinebat; & Juvenali Hierosolymorum, & Memnōne Ephesiorum, & Flaviano Philippensem, qui Rufi quoque reverendissimi Thessalonicensium episcopi locum gerebat, & Theodoto Ancyra Galatiæ primæ, & Firmo Cæsareæ Cappadociæ primæ, & Acacio Melitenæ Armeniæ, & Iconio Gortynæ Cretæ, & Perigene Corinthi Helladis, & Cyro Aphrodisiadis Carœ, & Valeriano Iconii, & Hesychio Parii, & Gellano Rhodi, & Donato Nicopolis, veteris Epri, & Euchario Durrachii Epri novæ, & b) Perecio ⁴ Pharmali, & Eudoxio Chomatis Lyciæ, & Silvano Cheretaporum Phrygiæ, & Beriniano Pergæ Pamphyliæ, & Amphilochio Sidæ Pamphyliæ, & Epiphanio Cratia Honoriadis, & Gregorio Cerasuntis Ponti Polemoniaci, & Prothymio Comanae, & Palladio Amasia Helleponsi, & Senecione ⁵ Codorum, & Dalmatio Cyzici, & Acacio Arcæ, & Docimasio Maroniæ Thraciæ, & Joanne ⁶ Præconesi, & Daniele Colonie secundæ Cappadociæ, & Romano Rhaphia, & Pauliano ⁷ Majumæ Gazzæ, & Paulo Anthedonis, & Fido Joppe, & c) Æano ⁸ Sycamazonis, & Theodoro Gadarorum, &

Πρᾶξις α.

MEITA tīw ὑπατεῖαν ἦδεσποτῆβ ἡμῶν, Φλα-
νίας Θεοδοσίας τὸ ἔισκηδέκατον, καὶ Οὐαλεν-
τινιαῖς τὸ ἔιτον, ἥ αἰώνιων Αὐγύστων, περὸ δεκακα-
λαῦδιῳ Ιεράλιῳ, συνόδῳ συγχροτηθείσῃς οὐ τῇ Εφε-
σίων μητροπόλεις ἐκ θεοφίσματος τῷδε θεοφίλεσά-
των χριστοχριστῶν βασιλέων. Εκαθεοδοτών οὐ τῇ
ἀγιωτή ἐκκλησίᾳ, τῷδε καλεμβή Μαρίᾳ, τῷδε
θεοφίλεσάτων καὶ * ὁσιωτάτων ἐπισκόπων.

Κυριήλα Αλεξανδρίας, διέποντος καὶ σὺν πόπον τῷ ἀγιωτάτῳ καὶ
οσιωτάτου ἀρχιεπισκόπου τῆς Ραματίν έκκλησίας Κελεζί-
ναβενολία Τερεσολύμων· καὶ
Μεμνονος τῆς Εφεσίου· καὶ
Φλανιαῖς Φιλίππων, επέχοντος καὶ πώπον Ράφη τῷ Αλα-
βερδίᾳ επισκόπου τῆς Θεσαλονίκεων· καὶ

Οτεδίκια Αγκύρας Γαλατίας πρώτης· καὶ
Φίρετος Καισαρέας, Καππαδοκίας πρώτης· καὶ
Ακαΐας Μελιτείας Αρμενίας· καὶ
Ικονίας Γορτών τῆς Κρήτης· καὶ
Περιγένες Κορίνθου τῆς Επιάδος· καὶ
Κύρια Αφροδιτίας τῆς Καρείας· καὶ
Ουαλεντινού Ικονίη· καὶ
Ησυχίας Παρούση· καὶ

CΕλλατίκη Ρόδου· καὶ
* Δονάτη Νικοπόλεως, Ηπείρου παλαιᾶς· καὶ
Εύκαρπειας * Διαραχίας, Ηπείρου νέας· καὶ
* Περεκία Φαρμακίας· καὶ
Εύδοξεια Χαριτος τῆς Δυνατας· καὶ
Σιλευκειας * Χαιρεπότα Φρυγίας· καὶ
Βερνιανή Πλέγης τῆς Παμφυλίας· καὶ
Αμφιλοχία Σίδης τῆς Παμφυλίας· καὶ
Επιφανίας Κερυτίας τῆς Ουαγραδος· καὶ
Γρηγορίας Κερασοῦώς Πόλης Πολέμουπαλατί· καὶ
Πρεθυμίας * Κακανίας· καὶ
Παλλαδίας Αμασίας Ελανιπόντας· καὶ
οἱ Σινεκίωνος * Κόδρων· καὶ
* Δαλματίας Κυζίκης· καὶ
Ακαΐας Αἴρης· καὶ

DΔοκιμασία Μαρωνίας τῆς Θράκης· καὶ
Ιανίας Προκοπίου· καὶ
Δανιήλα Κελωνίας, Καππαδοκίας διδύμειας· καὶ
Ρωμανού Ρωφίας· καὶ
Παυλίνας Μαΐαμα· καὶ
Παύλη Διατίδωνος· καὶ
Φίδια Ιόππης· καὶ
* Λίλως Συκαμαζόρος· καὶ
Θεοδόρης Γαδαρίνη· καὶ

- Letoj iz Libijade;
- Ampela iz Heluse;
- Teodor (Teodul) iz Arbela (Aribila);
- Petar iz Parembole;
- Jovan iz Augostopolisa;
- Saida iz Fenisa;
- Rufin iz Taba;
- Anisije iz Tebe;
- Kalikrat iz Naupakta;
- Domno iz Opunta;
- Nikija iz Megare;
- Agatokle iz Kolonije;
- Feliks iz Apolonije i Belijade (Belijade);
- Teodor iz Dodone;
- Kiril iz Pila u Hersonesu;
- Anderije iz Hersonesa na Kritu;
- Pavle iz Lampe (Lape);
- Zenobije iz Knosa;
- Lukijan iz Topera u Trakiji;
- Enepije iz Maksimianopolisa;
- Sekundijan iz Lamije;
- Dion iz Tebe u Tesaliji;
- Teodor iz Ehine;
- Martirije iz Helistra;
- Toma iz Derbe;
- Atanasije iz Parosita;
- Temistije iz Jasa;
- Aftonet iz Herakleje;
- Filet iz Amazona;
- Apela iz Kibire;
- Spudasije iz Kerama;
- Arhelaj iz Minda;
- Fanija iz Herpasa;
- Promahije iz Alinda;
- Filip iz Pergama u Aziji;
- Maksim iz Kume;
- Dorotej iz Mirine;
- Maksim iz Asa;
- Europ iz Hipera;
- Aleksandar iz Arkadiopolisa;
- Eutihiye iz Teodosiopolisa;
- Rodon iz Paleopolisa;
- Eutropije iz Egeja;
- Afobije iz Kolone;
- Nestorije iz Siona;
- Herakleon iz Trala;
- Teodot iz Nise;
- Teodor iz Anineta;
- Timotej iz Briula;
- Teodosije iz Mastaura;
- Eutihiye iz Eritre;

Δημήτριος Λιβυκόδεις * κα
 * Δημητρίου * Ελαύστης * κα
 Θεοδώρου * Αργεντινόν * κα
 Πέτρης Παρθενίδης * κα
 Γαλάνης Λύγειανπόλεως * κα
 Σαΐδη Φαινος * κα
 Ριφίνη Ταβών * κα
 Αννισίν Θεβών * κα
 Καλλικράτης Ναυπάκτου * κα
 Δόμην Οπένης * κα
 Νικίν Μεγάρου * κα
 * Διαδοχέων ο Καλανίτας * κα
 Φύλικος ο Αποκλωνίτας, κα * Βελλαΐδης * κα
 Θεοδώρου Διαδώνης * κα
 Κυρζίλιας ο Παλάνη της Χερσονήσου * κα
 Αγριόριος Χειρόνησος Κερτητος * κα
 Ηπαύλης * Λαδιπης * κα
 Σταυρίδης Κυνατος * κα
 Λαχανίτης Τσικνίου Θράκης * κα
 Ειννετίν Μαζίμιανπόλεως * κα
 Σεργενδιανός * Λαμίας * κα
 Δίνιος Θεβών Θεσσαλίας * κα
 Θεοδώρης * Εγκηνίας * κα
 Μαργυρέας Ηλισθρόν * κα
 Ουμά Δέργης * κα
 Α' Ζαρατίας * Παραστίδης * κα
 Θερμίσιας Γαστού * κα
 Α' φερνήτης Ηγαλλίας * κα
 Φιλιππος Αμαζόνες * κα
 Α' πολλά Κιβύριος * κα
 Σπυρούσια Κεράμιους * κα
 Α' ρχελάς Μιαδίν * κα
 Φεργία Λεπτάσιου * κα
 Προμαχία Λαλινδος * κα
 Φιλίππης Ηγεργάμου της Λοινίας * κα
 Μαζίμην Κύρης * κα
 Διαρθρία Μυργίλινς * κα
 Μαζήρης Αίστης * κα
 * Α' πόρος Τεύκτων * κα
 Α' λεξανδρεια Α' γραδιανπόλεως * κα
 Εύτυχίδης Θεοδοσιανπόλεως * κα
 Ρόδους Παλαίας πόλεως * κα
 Εύτροπος * Αιγαίρην * κα
 Ληφθίδης * Κολώνες * κα
 Νεσσερίας Σιδίν * κα
 Ηγαλλέωντος Τράκηνου * κα
 Οιοσέρια Νότης * κα
 Θεοδώρου Αντιτην * κα
 Τιμοθέας Βεργίλιου * κα
 Θεοδοσίας Μασαύρου * κα
 * Εστρυχίδης Ερυθρών * κα
 Ιουστρίδης Κλαδεμαών * κα
 Εύθαλης Κολοφόνης * κα
 Μοδέζης * Λιένων * κα
 Οεροσέρια Περιάνης * κα
 Εύτρεβίδης Μαργηνίας * κα
 Συκρίτης Πάφου της Κύπρου * κα
 Ζωίωνος * Κυρών * κα
 Ρηγίνης * Κονσαρίας * κα
 Εύαγγελης Σελάνη * κα
 Κασταρίδης Συρεπισκόπου * κα
 Τερβισιανός Α' στάδηρη της Παμφυλίας * κα
 Ναυτχίδης * Σέληνης * κα
 Σόλωνης Καρακίας * κα
 Α' χαζίς * Κοτίνους * κα
 Νησίου Κορεμβρίας * κα
 Ματιδιανής Κοραχισίου * κα

A Letojo Libyadis, &
 Ampela * Heliūsa, &
 * Theodoro ^b Arbelorum, &
 Petro ^a Parembole, &
 Joanne Augustopolis, &
 Saida Phænis, &
 Rufino Taborum, &
 Anysio Thebarum, &
 Callicrate Naupacti, &
 Domno ^c Opuntis, &
 Nicio Megarorum, &
 Agathocle ^b Coloniz, &
 Felice Apolloniæ, & ^d Belliadæ, &
 Theodoro Dodonæ, &
 Cyrillo ^e Pylorum Chersonesi, &
 B Andorio Cherronesi Cretæ, &
 Paulo ^c Lampæ, &
 Zenobio Gnoissi, &
 Luciano Toperi Thracia, &
 Ennepio Maximianopolis, &
 Secundiano Lamiæ, &
 Dione Thebarum Thesalia, &
 Theodoro Echinæi, &
 Martyrio Helistrorum, &
 Thoma ^f Derbæ, &
 Athanasio Parosithi, &
 Themistio Jaffi, &
 Aphthoneto Heracleæ, &
 Phileto Amazonis, &
 Apella Cibyrrhæ, &
 C Spudasio Ceramorum, &
 Archelao Myndi, &
 Phania Harpaforum, &
 Promachio Alindorum, &
 Philippo Pergamorum Aliæ, &
 Maximo Cumæ, &
 Dorotheo Myrrhinæ, &
 Maximo Assi, &
 Euporo Hypēporum, &
 Alexandro Arcadiopolis, &
 Eutychio Theodosiopolis, &
 Rhodone Palæopolis, &
 Eutropio ^g Agæorum, &
 Aphobio Colonæ, &
 Nestorio Sionenisi, &
 D Heracleone Tralleorum, &
 Theodoro Nyssæ, &
 Theodoro Anincti, &
 Timotheo Briulorum, &
 Theodosio Maftaurorum, &
 Eutychio ^h Erythrorum, &
 Eusebion Clazomenorum, &
 Euthalio Colophonis, &
 Modesto Aneorum, &
 Theodosio Prienæ, &
ⁱ Eusebio ⁱⁱ Magnesia, &
 Sapricio Paphi Cypri, &
 Zenone ⁱⁱ Cyrii, &
 Rhiegino ^j Constantiæ, &
 Evagrio Solorum, &
 E Casafario chorepiscopo, &
 Triboniano Aspendi Pamphyliæ, &
 Nunechius Selgas, &
 Solone Carallia, &
 Acacio Cotenorum, &
 Nistio Corybraissi, &
 Matidiano Coracisiorum, &

- Euzebije iz Klazomena;
- Eutalije iz Kolofona;
- Modest iz Anea;
- Teodosije iz Prijene;
- Euzebije iz Magnesije;
- Sapricije iz Pafa na Kipru;
- Zenon iz Kirija (Kirene na Kipru);
- Regin iz Konstantije (Katanije);
- Evagrije iz Sola;
- Cezarije horepiskop;
- Tribonijan iz Aspenda u Pamfiliji;
- Nunehije iz Selge;
- Solon iz Karalije;
- Akacije iz Kotena;
- Nisije iz Koribrasa;
- Matidijan iz Korakisija;
- Nektarije iz Sine;
- Eutropije iz Etena;
- Taurijan iz Libre;
- Euzebije iz Aspona u Galatiji;
- Filumen iz Kine;
- Astrapet;
- Euzebije iz Herakleje Honorijade;
- Paralije iz Andrapa na Helespontu;
- Silvan iz Keratapa;
- Hermogen iz Rinokura;
- Evoptije iz Prolemaide Pentapolisa;
- Euzebije iz Pelusija;
- Eulogije iz Terenutide;
- Adelfije iz Onufe;
- Pavle iz Flavone;
- Febamon iz Kopta;
- Teopempt iz Kabasa;
- Makarije iz Metele;
- Adelfije iz Saje;
- Makedonije iz Ksoe;
- Marin iz Heliopolisa;
- Metrodor iz Lenta;
- Makarije iz Anteja;
- Pabisk iz Apolona;
- Petar iz Oksirinha;
- Strategije iz Atribida;
- Atanasije iz Paralije;
- Silvan iz Kopritida;
- Jovan iz Hefesta;
- Aristobul iz Tmueosa;
- Teon iz Setreta;
- Lampetije iz Kasija;

Nestario ^a Synensi, &
Eutropio Etennorum, &
Tauriano Lyrbæ, &
Eusebio Asponorum Galatiæ, &
Philumeno Cinnæ, &
Astrapeto:
Eusebio Heraclæs Honoriadis, &
Paralio Andraporum ^b Hellestonti, &
Silvano Cerataporum, &
Hermogene Rhinocurorum, &
Evoptio Ptolemaidis Pentapolis, &
Eusebio Pelusii, &
Eulogio Terenuthidis, &
Adelphio Onuphenisi, &
Paulo ^c Flavonensi, &
Phœbammonne Copti, &
Theopempto Cabasi, &
Macario ^d Meteleni, &
Adelphio Saensi, &
Macedonio Xoensi, &
Marino Heliopolis, &
Metrodoro Lentorum, &
Macario Antei, &
Pabisco Apollonis, &
Petro Oxyrinchi, &
Strategio Athribidis, &
Athanasio Paralii, &
Silvano Coprithidis, &
Joanne Hephaëli, &
Aristobulo Thmues, &
Theone Sethretri, &
Lampetio Casi, &
Cyro Achæorum, &
Publio Olbiæ, &
Samuele Dythensis, &
Zenobio Barca, &
Zenone ^e Teuchirorum, &
Daniele ^f Darnensi, &
Sosipatro Septimiaca, &
Eusebio Nilopolis, &
Heraclide Heraclæs, &
Chrysaorio Aphrodite, &
Andrea Hermopolis, &
Sabino Panensi, &
Abraam Ostracenæ, &
Hierace Aphnei, &
Alypio Salæ, &
Alexandro Cleopatridis, &
Isaac Tavae, &
Ammono ^g Buti, &
Heraclide Thyneos, &
Isaac Elearchæ, &
^h Heraclito Tamathidis, &
Theona ⁱ Byschi, &
Ammonio ^j Panephesi, &
Bessula diacono Carthaginis:

Petrus presbyter Alexandriæ, & princiarius notariorum, dixit: Cum ^k religiosissimus Nestorius sanctæ Constantiopolitanae ecclesiæ episcopus nuper esset creatus, diesque ab illius creatione fluxissent non admodum multi, mox nonnullæ expositiones ejus ex urbe Constantinopolitana a quibusdam illatæ sunt, quæ lectors perturbando, non exiguum in sancta ecclesia tumultum concitarunt. Hoc

A Νεκτηρίου * τοῦ Σωτέρος ^λ
Εύτροπίου * Επίπνων ^μ
Ταυριανοῦ Λύρβης ^ν
Εὐστεβίου Λ' σπόνων τῆς Γαλατίας ^ο,
Φιλιμενοῦ Κίννης ^π
Α' Ασφαπτηνοῦ
Εὐστεβίου Ηρακλεῖας τῆς Οἰνωνείδος ^ρ
Παραλίου Ανδρέπων τῆς * Ελληνοπόλεων ^σ
Σιλικανοῦ Κεραπτων ^τ
Ερισιγάνου * Ρινοκυράρεων ^υ
Εὐστεβίου Πιλαρειάδος τῆς Πιραιωπόλεως ^ψ
Εὐστεβίου Πιλαριών ^χ
Εὐλογίου Τέρσανθίδος ^ζ
Α' δελφίου Οἰνόφεως ^η
Παιύλου * Φλαβιανίας ^η
Βοιβάζιμωνος Κοντέων ^η
Οστείαντος Καβίτανος ^η
Μικαήλιος Μετίλεως ^η
Α' δελφίου Σατέας ^η
Μακεδονίου Ξεόνεως ^η
Μαρξίου * Ηλιαπολιστήρος ^η
Μητροδότου Λιόπονταν ^η
Μακεδονίου Λ' ντ' ^η
Παβίσκου Α' ποδίανος ^η
Πίλητρου Οἰκυστήρος ^η
Στρατηγίου Α' ζεύβιδος ^η
Α' Ζαρατίου Παράλιου ^η
Σιλικανοῦ Κεραπτωνίδος ^η
Ιωάννου Πλαστίνης ^η
Λ' εις οβεύλα Θρικίων ^η
Θέωνος * Σειρρώποιης ^η
C * Λάμπτηρος Καστίας ^η
Κύρου Α' χαϊδῶν ^η
Πεπλίου Ολύμπιας ^η
Σαμιτέλη Διοδέας ^η
Ζινοβίου Βάρης ^η
Ζωνώρου Τάχαρην ^η
Δαριάλη Δάρρενος ^η
Συνιπάτηρ Συντεμιακής ^η
Εύστεβίου Ναλαπόδεων ^η
Ηρακλεῖδος Ηρακλεῖης ^η
Χρυσορείου Α' φροδιέων ^η
Λ' αρέτης * Ερμοπόδεων ^η
Σεβίνη Πανόρας ^η
Λ' θρασόμ Οστρακίνης ^η
Ιεράρχης Α' θαυμάς ^η
D * Επύπης Σειληνοῦ ^η
Λ' αεράνδηρου Κλεοπάτρευδος ^η
Γ' σαάκης * Ταβέδ ^η
Α' μμανος * Βινη ^η
Ηρακλεῖδης * Θρινεως ^η
Ι' σαάκης * Ελασσέριας ^η
Η' ροκλεῖτη Τεμιαζίδος ^η
Θεωράς * Ψυχέδης ^η
Α' μμανος Παντερέου ^η
Βερσέλα διακόνου Καρδαγάνης ^η

Περί Θεοφραστού Α' λεξανδρείας, ηδι φριμικήριος γοτυρίων, ἐπον. Εἳτι φρότερον τοῦ Άλλαβεστάτου Νεστορίου χειροτονθέντος ἐπισκόπου τῆς ἀγίας Κωνσταντινουπολεῖτῶν ἐκκλησίᾳ, καὶ τινῶν οὐ πολλῶν διαδραμουσῶν ἡμερῶν, παρίσεχθησαν ἀπὸ τῆς Κωνσταντινουπόλεως παρὰ τινῶν ὑπηγήσεις αὐτοῦ, ἐκτιράττουσαν τοὺς ἀναγιγωσκούτας, ὡς πολιὺς ἐκ τέτου ταῖς ἀγίαις ἐκκλησίαις γῆμέσι τὸ θέ-

- Kir iz Ahaje;
- Publike iz Olbije;
- Samuilo iz Diste;
- Zenobije iz Barke;
- Zenon iz Teuhira;
- Danijel iz Darne;
- Sozipatar iz Septimijake;
- Euzebije iz Nilopolisa;
- Heraklid iz Herakleje;
- Hrisaorije iz Afrodite;
- Andrej iz Hermopolisa;
- Sabin iz Pana;
- Avram iz Ostrakene;
- Hiperak iz Afneja;
- Alipije iz Sale;
- Aleksandar iz Kleopatridera;
- Isak iz Tave;
- Amon iz Buta;
- Heraklid iz Tineosa;
- Isak iz Elearhije;
- Heraklit iz Tamijatide;
- Teona iz Psiha;
- Amonije iz Panefesa;
- Besula đakon iz Kartagine.

Petar presviter Aleksandrijski i glavni bilježnik je rekao: "Kad je pobožni Nestorije nedavno bio izabran za episkopa Konstantinopolske crkve i nije proteklo mnogo dana od njegovog izbora, uskoro su izvjesni ljudi iz Konstantinopolja spomenuli neka njegova istupanja koja su, zbunivši čitaoce, izazvala priličnu uzinemirenost u Svetoj crkvi. A kada je za to doznao Kiril pobožni episkop Aleksandrijski, jedno a onda i drugo pismo puno, preporuka i opomene, napisao je njegovo visosti. Odgovarajući na njih on je sve odbio i usprotivio se opomenama koje su mu poslane. Dalje, kad je pobožni episkop Kiril to doznao poslao je pisma i dokaze svojih istupanja u Rim. I još je poslao svog đakona Posidonija Celestinu pobožnom episkopu Rimske crkve sa pismima i ovakvim nalogom: Ako saznaš da su pisma i spisi o njegovom istupanju predati, ti predaj još i moja pisma. U drugom slučaju ne predaj ih već ih ovamo donesi. Kad je Posidonije, dakle, saznao da su i pisma i njegovi istupi bili predloženi Celestinu, bio je prinuđen da i on predloži ono što je donio. Celestin je dalje jasno otpisao ono što je trebalo. Kad se, dakle, po carskom i pobožnom zahtjevu vaš sveti sabor okupio na ovom mjestu, smatramo neophodnim da objelodanimo ovakva pisma, da bude ono što odredi vaša pobožnost."

Juvenal, episkop Hijerosolima, rekao je: Neka se pročita pobožna i sveta namjera pobožnih i hrišćanskih naših vladara svim mitropolitima i neka se jasno utvrde nacrti o onome što sada započinjemo raspravlјati. Ono što je uskoro naveo velečasni Petar, presviter Aleksandrijske crkve i na ovaj način je pročitano.

Vladari Cezari, Teodosije i Valentinjan, pobednici, trijumfatori, najveći i uvijek uzvišeni, Kirilu episkopu: Zavisi odvjere kojom se poštuje Bog, položaj naše države itd.

Firmo, episkop Cezareje u Kapadokiji, reče: "Velečasni i presveti Memnon, episkop grada Efesa, neka nam izloži koliko je već dana prošlo nakon našeg dolaska u ovaj grad".

Memnon, episkop grada Efesa, reče: "Minulo je 16 dana od dana koji je u svim i pobožnim pismima utvrđen".

Θόρυβον . τέτοι μαζῶν ὁ δύσεβεστος καὶ θεοτεβέ-
στος τῆς Αὐλέζανδρειας ἐπίσκοπος Κύελλος , ἡ
γραφει φωτίων καὶ διδάσκαλον ἐπίσκοπος τὸν δι-
λλαβίσαν αὐτόν , συμβολῆς καὶ παρακίστεως γεμέσας .
τῷρος τοῦτος αὐτέρων φαντασίαι ανατίθεται , καὶ σκαντιόμε-
νος τοῖς ἀπειροτάτοις μήναις . καὶ τοῦτος ἔτι μαζῶν
ὁ αὐτὸς διλαβίσατος ἐπίσκοπος Κύελλος , ὅτι καὶ εἰς
τοὺς Ρώμης ἀπειλήσαν παρὰ αὐτῷ ἐπίσκοπον , καὶ
βιβλίον τὸν οἰκουμενικὸν αὐτῷ , ἔγραψεν καὶ αὐτὸς τοῖς
τὸν θεοτεβέστοντος ἐπίσκοπον τῆς Ρώμης Κελεσίνον
δῆλον . Πολεμῶν τὸν διδάσκαλον , ἐντελούμενος αὐτὸν ,
ὅτεπερ εἰ διρεθεῖ ἀποδοθέσθαι αὐτῷ τὸ βιβλίον τὸν
εἰργυήσεων αὐτῷ , καὶ αἱ ἐπίσκοποι , ἀπόδος καὶ τὸ
παρὰ ἔμεν γράμματι . εἰ δὲ μὴ , σχύλης αὐτὰ τούτων
μηδὲ ἀποδοθέσθαι . ἔτος δέκαν τοῖς εἰργυήσεσι ,
καὶ τοῖς ἐπίσκοποις αὐτῷ ἀποδοθέσταις , ἀναγκαῖος καὶ
αὐτὸς ἀποδέδωκε . καὶ γέγραπται τὸ εἰκότα παρὰ τὴν
διστοπάτην ἐπίσκοπό της Ρώμων ἀνεκλητας Κε-
λεσίνος , * τύπον φανερὸν περιέχοντι . ἐπεὶ δὲ τὸν εἰρ-
γυήσεων ναὸν θεοφιλές ναμότος ἡ ἀγία ὑμὴν συγ-
κεκρότηται σωμὸς ἀντιτίθαται , ἀναδιδόσκολον ἀναγ-
καῖος , ὅτι δὴ τὰς ἐπὶ τέσσοις χόρτις μὲν χεῖρας
χορδῶν παρὸς τὸ παρεγάμμον τὸ ἴμαν θεοτεβέστοις .

Γεβρανδίλιος ἐπίσκοπος Ἰεροσολύμων ἐπειν . Αὐτοῦ
γινωσκέσθω τὸ θεοφιλές τὸ δύσεβεστον καὶ φιλο-
χείσων ἡμῶν βασιλέων γράμμα . τὸ παρὸς ἔκαστον
τὸ μητέροποτον γράφον , οὐδὲ προλαμπτέων τὸ
πατριτόμην γνωὶ ἵπομημάτων . ὅπερ προχωρι-
ῶσα δῆλον τὸ διλαβίσατο Πέτρον φρεσβύτερον Αὐλέ-
ζανδρειας , ἀνεγνώσθη διότι .

Αὐτοκράτορες Καισαρεῖς , Θεοδόσιος καὶ Οὐαλεν-
τίνιανος , νικηταί , ξεπαινόμενοι , μέγιστοι , διεστ-
βασιοι Αὐγούστοι , Κυείληφ ἐπιτκόπωφ . Ήρτηται τῆς
εἰς Θεον θεοτεβείας η τῆς ημετέρας πολιτείας κατά-
στος . Εἰ τὰ δοκιμα .

Φίρμος ἐπίσκοπος Καισαρείας Καππαδοκίας ἐπει-
πε . Τέτοι ἡμῖν μαρτυρῶν παρὰ τὸ θεοφιλεστά-
την ἀγιωτάτην ἐπίσκοπό της πόλεως Εφέσου Μέ-
μυνος , πάσος δεινόμενος ἡμερῶν ὑζῆγε μὲν τὴν
ἀφίξην ἡμῶν .

Μέμυνον ἐπίσκοπος πόλεως Εφέσου ἐπειν . Α'-
πο τῆς ὡροσύμβουλης προθεσμίας δύνη τῷ δύσεβετον
θεοφιλέτον γράμματι , παρατίθοντον ἡμέραν δεκατέξῃ .

Κύελλος ἐπίσκοπος Αὐλέζανδρειας ἐπειν . Αρ-
χέντως ἡ ἀγία καὶ μεγάλη αὐτῆς σωμὸς διεκαρτέρησεν,
ἐκδεχομένη τὸν ἀφίξεν τὸν ήζεν προσδοκιδέστερον
θεοφιλεστάτων ἐπίσκοπον . ἐπειδὴ δὲ πολλοὶ τὸ δύ-
πισκόπων , οἱ μὲν ἀρρώστια περιέπεσον , ἀπογεγό-
ναστοι δὲ οὐδὲ τίνεις , καὶ ἐστὶν ἀκόλαθον τὸ ικανὸν ἡδη
τοῦς τεθεοπιστήμην παρατείνων , καὶ τὸ περὶ τῆς πι-
σεως διαλαθεῖν εἰς ὀφέλειαν ἀπάσσοντος τὸν ὑπ' θρανόν .
ἀναγνωσκέσθω καθ' ἔξης τὸ εἰς τὸν ὑπόθεσον συ-
γελῶντα χαρτία . μαλιστὶ δὲτο καὶ διάτερον θεοτεβέ-
στον τὸ θεοφιλεστάτων καὶ φιλοχείσων βασιλέων ὑ-
πανεγνώσθη τὴν σωμὸν διὰ τὸ μεγαλοφρεστεστάτην
καὶ ἀνδρεστάτην κόμητος τὸν καθωσιωμένων δομεσ-
τῶν Κανδιδίαν ; τὸ προσάτου , τὸ τῆς πίσεως ἐρδ-
ναῖται , καὶ τυπωθεῖ δίχα πάσης ἀναβολῆς .

Θεοδόσιος ἐπίσκοπος Αγκίρας ἐπειν . Η' μὲν

A autem cum Cyrilus * piissimus Alexandriæ episcopus rescivisset , unam ac alteram item epistolam suasionis & commonitionis plenam ad ejus reverentiam scripsit . Ad quas ille respondens , abnuit omnia , & ² paræneticis ad se missis repugnavit . Porro cum ³ religiosissimus episcopus Cyrilus dicisset , literas & suarum quoque expositionum libellos Romam misisse ; & ipse quoque Possidonium diaconum suum ad Cælestinum ⁴ piissimum Romanæ ecclesiæ episcopum cum literis & ejusmodi mandato misit : Si literas , & expositionum illius codices redditos compereris , & tu quoque meas literas redde : si autem , ne reddas , sed hoc referas . Possidonus ergo cum comperisset , tam epistles , quam expositiones illius Cælestino fuisse exhibitas , compulsius est ipse quoque quas ferebat exhibere . Cælestinus porro ea quæ aportebat , perspicue rescripsit . Cum igitur imperiali & religioso nutu sacra vestra synodus in hunc locum convenierit , necessario indicamus , nos ejusmodi epistles præ manibus habere , ut fiat quod pietati vestrae placuerit .

Juvenalis Hierosolymorum episcopus dixit : Legatur pia ⁵ piissimorum Christianissimorumque imperatorum nostrorum sacra ad omnes metropolitanos destinata , & commentariis rerum de quibus nunc agere incipiimus , sua luce præfigatur . Quæ mox per Petrum reverendissimum Alexandriæ ecclesiæ presbyterum prolatæ , & in hunc modum lecta eit .

Imperatores Cæsares , Theodosius & Valentinianus , viatores , triumphatores , maximi , semper Augusti , Cyrillo episcopo . ⁶ Pendet a religione qua Deus colitur , nostra reipublicæ status , &c.

Firmus Cæsarei Cappadociae episcopus dixit : Reverendissimus sanctissimumque Ephesiæ civitatis episcopus Memnon nobis exposuit , quot elapsi jam sint dies post nostrum in hac civitate adventum .

Memnon episcopus urbis Ephesiæ dixit : A præfinita die in piis & religiosis literis præterire sexdecim dies .

Cyrillus Alexandriæ episcopus dixit : Sacra & magna haec synodus fatis jam hæcennus cunctata , Deo dilectissimorum episcoporum , qui venturi sperabantur , adventum exspectavit . Quia ergo multi ex episcopis in ægritudinem incidunt , & nonnulli decelerant , tempus monet , ut decretis facturi fatis , de his quæ ad fidem statuendam pertinent , in utilitatem totius orbis terrarum differere incipiamus . Proinde chartula illæ , quæ ad præfens institutum faciunt , ordine recitentur maxime quod alterum jam piissimorum Christianissimorumque imperatorum nostrorum decretum per Candidianum ⁸ magnificum illustremque devotorum domesticorum comitem præleatum est , quod præcipit , ut quæ ad fidei questionem spectant , discutiantur , ac citra omnem cundationem definiantur .

Theodorus Aneyrat episcopus dixit : Sche-

Kiril, episkop Aleksandrije, reče: "Ovaj sveti i veliki sabor je do sada već dovoljno oklje-vao u očekivanju dolaska Bogu ljubljenih episkopa, za koje se nadao da će doći. Jer mnogi epi-skopi su se razboljeli a neki su preminuli. Vrijeme opominje da počnemo da raspravljamo o ono-me što se tiče načela vjere držeći se odluka, na korist čitavom svijetu. Stoga ova dokumenta koja čine osnovu za sada, neka se po redu pročitaju, pogotovo što je druga odluka naših pobožnih i hrišćanskih vladara već pročitana zalaganjem Kandidijana uzvišenog i časnog Komesa devoto-rum domesticorum, kojom se nalaže da se raspravi ono što se odnosi na pitanje vjere i definiše bez ikakvog okljevanja".

Teodot, episkop Ankire, reče: "Čitanje spisa neka se ostavi za prikladan čas. A sada, treba se pobrinuti da sinod raspravi slučaj pobožnog Nestorija. Da se o onome što se odnosi na vje-ru doneše zajednička odluka svih".

Hermogen, episkop Rinokura, reče:

"Juče nas je vaša milost poslala da nagovorimo pobožnog Nestorija da se ne ogluši o sa-glasnost sinoda. Otišli smo kod njega i opomenuli ga. A on je odgovorio: "Razmisliću i doći će ako bude trebalo da dođem".

Atanasije, episkop Paralije, reče: "Juče nas je vaša milost poslala kod pobožnog episkopa Nestorija da ga nagovorimo da pristupi skupštini ovog svetog sabora. Sastali smo se sa njim i obavijestili ga o trenutnom stanju stvari. A on obeća da će razmotriti stvar i ako mu se učini neophodnim da će se svakako pojavit".

Petar, episkop Parembola, reče: "Poslani juče od vaše milosti kod velečasnog episkopa Nestorija javili smo da će se upravo na ovaj dan održati zasijedanje svetog sabora. On odgovori: "Razmisliću i ako bude potrebno pridružiću se vašoj skupštini". Istovremeno smo šest ili čak sedam drugih velečasnih episkopa, koji su upravo tamo bili, jednako podsjetiti na istu stvar. Oni takođe rekoše: "Razmislićemo i ako nam se učini shodnim sjutra ćemo doći".

Pavle, episkop Lampe, reče: "Po nalogu vašeg svetog i blaženog sabora došli smo kod velečasnog Nestorija sa svetom braćom koja su već izlagala i opomenuli ga da se danas pri-druži vašem svetom i blaženom saboru i zajedno sa vama da bude na sjednici. A on reče: "Ako mi se bude dopalo doći će do tada". I nijesmo samo njega opomenuli već i neke druge velečasne epi-skope na koje naiđosmo kod njega. A sa njim je bilo više-manje šest ili sedam episkopa".

Flavijan, episkop Filipa, reče: "Otišli su ponovo neki drugi pobožni episkopi koji su ga opet opomenuli da dođe i pristupi ovom svetom saboru."

A sveti sabor je poslao episkope Teodula iz Heluse u Palestini, Anderija iz Hersonesa na Kritu, Teopempta iz Kabaza u Egiptu, lektora Epafrođita i sekretara Helanikovog, pobožnog episkopa grada Rodija. A pismo koje su oni donijeli pobožnom episkopu Nestoriju od svetog sabora ovako je glasilo:

- Tvoja milost je, zaista, trebalo da dođe na sveti sabor, koji se upravo danas održava u svetoj katoličkoj crkvi, jer su te juče opomenuli odani i pobožni episkopi, a ti nijesi došao. Jer, zaista primjećeno je odsustvo tvoje svetosti i ponovo te, po nuždi, molimo preko Teopempta, Anderija i Teodula, odanih i pobožnih episkopa, i Eparodita lektora i sekretara grada Rodija, da nam se priključiš, i da ubuduće ne odsustvuješ nipošto sa rasprave o ovim stvarima koje su na dnevnom redu, osobito zato što pobožni i Bogu posvećeni vladari navaljuju da se, zapostavivši sve drugo, najvećim žarom zauzmemu a jačanje vjere. -

A onda, okrenuvši se ovima, Petar presviter Aleksandrijski i glavni sekretar reče: "Pošto su se odani i pobožni episkopi, koje je sveti sabor bio poslao kod Nestorija, vratili, zahtijevamo da javno iznesu kakav su odgovor dobili od njega.

darum lectio suo tempore servetur : nunc **A**πό χαρτίων ἀνάγνωσις ἔσαι κατὰ τὸ δέοντα ιμ-
ρόν . νῦν μὴν τὸ ἀκόλθιόν ἔσι τοῖς φραστοφίδιοις
συνεῖναι καὶ τὸ Θεοφιλέσατον ἐπίσκοπον Νεσόειον ,
ώσε τὰ τῆς Σερβίας σκυτάλης κοινῆς γνώμην καὶ συ-
νανθέσεως .

Hermogenes Rhinocerorum episcopus dixit : Hellerno die a vestra pietate destinati sumus , ut ² religiosissimum Nestorium ne a synodi confessi abesse vellet , admonemus : & eum adiunimus , deque eo monimus : respondit autem : Mecum deliberabo , & si quidem venire me oportuerit , ve-
niām.

Athanasius episcopus Paralia dixit : He-
ri a vestra pietate ad ³ religiosissimum epi-
scopum Nestorium missi sumus , cumdem ut sacrae hujus synodi cœtuī presto ef-
fet , monituri . Convenimus hominem , de-
que re præsenti certiorē fecimus . Ille ve-
ro se rem consideraturum , ac si illi necel-
fariū videretur , utique se assuturum spo-
pondit .

Petrus Parembolorum episcopus dixit : Missi a vestra pietate heri ad reverendissi-
mum episcopum Nestorium , hac ipsa die
sacram synodum sessionem habituram indi-
cavimus : qui respondit : Cogitabo , & si
quidem opus fuerit , vestro me cœtuī adjun-
gam . Similē sex quoque aut septem alios
reverendissimos episcopos , qui ibidem ade-
rant , eadem de re commonefecimus . Qui
ipsi itidem : Deliberabimus , & si quidem
ita viuum fuerit , crastina die accedemus ,
dixerunt .

Paulus episcopus Lampæ dixit : Sancta ac
beata vestra synodo præcipiente , ad reverendissi-
mum Nestorium accessimus cum san-
ctis fratribus qui jam deposuerunt ; cum-
demque ut hodierna die ad sanctam ac
beatam vestram synodum sese adjungeret ,
unaque vobiscum consideret , admonui-
mus . Ille autem : Si , inquit , mihi pla-
cerit , ad id tempus adero . Neque il-
lum solum admonuiimus , sed & quosdam
quoque alios reverendissimos episcopos ,
quos apud illum invenimus . Erant autem
cum illo plus minus sex aut septem epi-
scopi .

Flavianus Philippensium episcopus dixit : Abeant rursus alii nonnulli ex ⁴ religiosissi-
mum episcopis , qui illum denuo adesse ,
nec non ad sanctam hanc synodum accedere
moneant .

Et destinati sunt a sancta synodo Theodo-
dulus Heluſe Palæstinæ , Audearius Cher-
ronei Cretæ , Theopemptus Cabasorum Æ-
gypti , episcopi , & Epaphroditus lector &
notarius Hellanici ⁵ piissimi Rhodiorum ci-
vitatis episcopi . Syngrapha autem , quam
a sancta synodo ad ⁶ religiosissimum episco-
pum Nestorium iidem afferebant , hujus sen-
tentia erat .

Oportebat quidem ⁸ pietatem tuam per
religiosissimos piissimosque episcopos , ut ad
sanctam synodum , quæ in sancta & catho-
lica ecclesia hoc ipso die celebratur , veni-
re , hesterno die admonitam , nullatenus
desuisse . Quoniam vero sanctitas tua in sy-

Eρμοφίδης ἐπίσκοπος Ρινοκερόπολις εἶπεν . Α'-
πειδὲν πάλιν κατὰ τὺς χρήστους ἡμέραν παρὰ τῆς ὑμετέ-
ρας Θεοσεβίας , ὑπομήνται τενδὲλαβέσατον Νεσό-
ειον , * συνεδρίσαται εἰς τὺς ἀγίους ταῦτην συνόδου .
καὶ παρεχθύμεδα ψήφος αὐτοῖς , ὑπομηνήσαντες πε-
τεῖ τέττα . * οὐ δὲ διεβεβαχτὸν λέγων , ὅτι σκοπῶ .
καὶ τὸν δεῖτημεν εἰλθεῖν , ἔρχομαι .

AΓαναστὸς ἐπίσκοπος * Παραδίλειας . Απε-
ιδὲν πάλιν παρὰ τῆς ὑμετέρας Θεοσεβίας κατὰ τὴν
χρήστους ἡμέραν τὸν διλαβέσατον ἐπίσκοπον Νεσό-
ειον , συνεδρίσαται εἰς τὴν αγίαν ταῦτην συνόδου .
καὶ παρεχθύμεδα ψήφος αὐτοῖς , ὑπομηνήσαντες πε-
τεῖ τέττα . οὐ δὲ διεβεβαχτὸν λέγων , ὅτι σκοπῶ . καὶ
τὸν δεῖτημεν εἰλθεῖν , ἔρχομαι .

Pέρος ἐπίσκοπος Παρεμβολῶν εἶπε . Κατὰ τὴν
χρήστους ἡμέραν συνέδεντον παρὰ τῆς ὑμετέρας Θεο-
σεβίας ψήφος τὸν διλαβέσατον ἐπίσκοπον Νεσό-
ειον , ὑπομήνται αὐτοῖς , ὅτι κατὰ τὴν διετί τὸν ἡ-
μέραν συνεδρίσεις ἡ ἀγία σύνοδος . καὶ ἀπε-
χεντο λέγων , ὅτι σκοπῶ . καὶ τὸν δεῖτημεν εἰλθεῖν ,
ἔρχομαι . ἐπειδηνσθησον δὲ καὶ οἱ ὄν-
τες ἐκεῖ διλαβέσατος καὶ Θεοφιλέσατος ἐπίσκο-
ποι , ὕπτες μικρῷ ψήφῳ εἴξεη ἢ ἐπτέ . καὶ ἐποιη-
καὶ αὐτοῖς σκοπόδην , καὶ ἐποιημάσθη . αὐτοῖς
ἐρχόμενος .

Iησαῖος ἐπίσκοπος Λάριπης εἶπε . Τῆς ἀγίας ὑμῶν
καὶ μακαρίας συνόδου ἐπιβεβάστης παρεχθύμεδαι ἡμᾶς
ψήφος τὸ διλαβέσατον Νεστόειον καὶ συνεμήνται τῷτο ,
ἄστε κατὰ τὴν σύμερον ἡμέραν παρεχθύμεδαι εἰπεῖ τῆς
ἀγίας ὥμουν καὶ μακαρίας συνόδου παρεχθύμεδην καρχά-
διον τὴν ἀγίαν αδελφῶν τὸ διηρηταῖσθαι τὴν σύμερον ἡμέραν παρεχθύμεδαι εἰπεῖ
μετὰ τὴν ἡμέραν συνόδου καὶ συνεδρίσαι . δέ εἰ φησι , εἰδού-
μενος , φαστοῖς , ποτηνιαῖται παρεχθύμεδαι μόνον δὲ ἀν-
τὸν ὑπερηνίσαμεν διλαβάκητοι τίνας , εἰς διλα-
βεστάτης ἐπίσκοπος τυγχάνοντας . οἵσαι δέ
μετ' αὐτῷ μικρῷ ψήφῳ εἴξεη ἢ ἐπτέ πίσκοποι .

Fλωκικός ἐπίσκοπος Φιλίππων εἶπε . Διαβού-
τες τινὲς τῷ διλαβεστάτων ἐπίσκοπον , ὑπομήνται
καὶ αὐθιστοῖς , ὕπτε παρεχθύμεδαι αὐτοῖς , Καὶ συνε-
δρευσται τῇ ἀγίᾳ συνόδῳ .

Kαὶ ἀπεστάλησαν παρὰ τῆς ἀγίας συνόδου Θεο-
δολίος ἐπίσκοπος Ελάστης Παλαιστίνης , Αὐδήρεος
ἐπίσκοπος Χερρανῆς Κρήτης , Θιόπεμπτος ἐπίσκο-
πος * Καβασταὶ Αἰγαῖσται , καὶ Επαφρόδιτος ἀναγνώ-
στης καὶ νοτιειος τὸ διλαβεστάτης ἐπίσκοπος Ελαστίκη
τῆς Ροδίων πόλεως . ἐπιφερόμενοι καὶ παρασηγνωστι-
κον τῆς ἀγίας συνόδου ψήφος αὐτοῖς τὸν διλαβεστά-
την ἐπίσκοπον Νεστόειον , περιέχον δύτας .

Εἶδε μοι ὑπομηνᾶσσα τὴν σὴν Θεοσεβίαν
τῇ χρήστους ἡμέρᾳ δῆμος τὸ διλαβεστάτων καὶ Θεοσεβί-
αστων ἐπίσκοπων , ἐφ' ὧ τε συνδραμεῖν εἰς τὴν ἀ-
γίᾳ συνόδου , τὴν σύμερον συγχρωτεμοῦν οὐ τῇ
ἀγίᾳ καὶ καθολικῇ ἐκληπτίᾳ , μηδ ἀπολειφθῆναι
ταῦτα .

Teopompt, episkop Kabaza, reče: "Poslani od ovog svetog i velikog sabora kod pobožnog Nestorija, dodosmo njegovoju kući. I vidjevši mnoštvo vojnika sa toljagama, zatražimo da mu saopšte za naš dolazak. A oni su to spriječili, rekavši da se on odmara i da je naredio da ne puste u kuću nikoga ko bi došao. Kad smo rekli da ne možemo da se vratimo bez ikakvog odgovora, jer ga sveti sabor poziva javnim spisom i želi da on na svaki način prisustvuje njegovoju skupštini, izašli su njegovi sveštenici i odgovorili isto što i vojnici. Ali kad već ostajemo pri tome da dobijemo odgovor, Florencije odani tribun, koji je sa Kandidijanom, časnim i slavnim pratiocem, komesom carske garde (comes devotorum domesticorum) bio došao, izašavši na sredinu, kao da će donijeti neki odgovor, naredi da sačekamo. Rado popustismo. Napokon, izašavši zajedno sa nekim Nestorijevim sveštenikom napolje, tako nam odgovori. Ja, zaista, ne mogah vidjeti Nestorija, već je preko drugih objavio da će i on doći pošto su se svi episkopi okupili. I to izvještavam vašoj milosti. A mi odosmo, a svjedoci su nam on, svi prisutni vojnici i njegovi sveštenici".

Teodul, episkop Heluse, reče: "I ja sam isto to čuo i isto ponavljam."

Anderije, episkop Hersonesa na Kritu, reče: "I ja koji sam po nalogu svetog sabora onamo bio, kao što su pobožni episkopi, moje kolege, tačno izložili, isto sam rekao i čuo".

Flavijan, episkop Filipa, reče: "Budući da ništa od onoga što se na crkveni poredak odnosi ne valja propustiti i pošto je sigurno da se pobožni Nestorije i juče i danas nanovo pozvan nije pojavio, opet je pozvan trećim pozivom. Potom pobožni koministri svetinja, episkopi: Anisije iz Tebe u Heladi, Domno takode iz Helade, Jovan iz Hefesta Augustamnike i Danijel iz Darne u Libiji ponovo su došli kod istoga i po treći put ga opomenuli da dođe. I otišli su sa Anisijem sekretarom i lektorem Firmom, episkopom Kapadokije koji je nosio pismo ove sadržine:

- Sveti sabor koji se pokorava kanonima i milostivo i strpljivo te podnosi, evo, po treći put te poziva na svoju skupštinu. Stoga se udostoji da nam se napokon pridružiš i da se na zajedničkoj crkvenoj skupštini vratiš vjeri koju si napustio zbog onih učenja koja si, kako kažu, jeretički sijao. Jer ako sam ne dođeš i odgovoriš na ono što ti se prebacuje po spisu, odnosno prema spisu, znaj da će presveti sabor, natjeran nuždom, obznaniti protiv tebe ono što je utvrđeno kanonima svetih otaca.

A kad su se i ovi vratili Petar, presviter Aleksandrijski i glavni sekretar reče: "Budući da su se pobožni episkopi vratili ovamo i sa ovog zadatka tražimo da iznesu kakav su odgovor dobili."

Jovan, episkop Hefesta, reče: "Poslani od ovog svetog i Bogu milog sabora da pobožnog Nestorija po treći put opomenemo, ne bi li se makar sada priključio ovom svetom saboru i da se u njegovom prisustvu raspravi o vjerskom učenju, zbog toga nam je vaša svetost naložila da se pravo uputimo njegovoju kući. Inače, kad se približimo predvorju, naiđosmo u samom predvorju na ne malu četu vojnika naoružanih toljagama. Zamolismo da nas ili puste u stan u kome je boravio isti velečasni Nestorije ili da ga bar oni obavijeste da smo već došli, poslani od svetog sabora sa trećim pozivom, koji ga ugodno i sa svakim blagodušjem poziva. Zaista smo dugo i mnogo čekali, a perjanici nijesu dopustili ni da stanemo u hlad, štaviše drsko smo odbijeni i otjerani sa mjesta. I čak nas nijesu udostojili bilo kakvog ljudskog i dobrohotnog odgovora. Dalje, jer smo dugo i mnogo očekivali, ponovo smo zatražili to, jer nas je bilo samo četiri episkopa i nijesmo poslani sa željom da ukorimo, niti smo zbog toga poslani da činimo nešto uvredljivo ili nečasno, već da ga u skladu sa zakonom još jednom opomenemo da požuri u ovu svetu crkvu i prisustvuje svetom saboru. Napokon nas vojnici otpustiše, govoreći da nijedan drugi odgovor nećemo odnijeti, čak i ako budemo čekali sve do večeri u predvorju kuće. Dodali su još i to da oni stražare u predvorju zato što im je on sam tako naložio da nipošto ne dopuste da uđe kod njega iko ko je poslan od sabora".

ταῦτης. ἐπειδὴ δὲ σὺν αὐτῷ τῆς ἀγίας συνέστησεν οὐ πάλιν δῆλον· Θεοφίλης τοιούτος, ἀναγκαῖος πάλιν δῆλον· Θεοφίλης, καὶ Θεοδόλος, καὶ Αὐδήνης, τοῖς διλαβεῖστοις, καὶ Θεοσεβεῖστοις ἐπίσκοποι, καὶ Εὐπαρθορδίτες ἀγαγνώσταις καὶ νοτιεῖς τῆς Ρωμαϊκῆς πόλεως; παρακαλέσμένοις παραχρέωδαις, καὶ μη ἀποληφθῆναι τοῖς παρακαλέσμένοις· τοῖς μάλιστα τῶν δισεβεῖστοις καὶ Θεοφίλεστοις βασιλέας προσάρξαις, πάντι παραλιπόντις ἡμᾶς τοῖς περὶ τῆς πίστεως βεβαίωσιν ποιήσασθαι.

Καὶ ἐπανελθόντων αὐτῶν, Πέτρος παρεσβότερος Αἰλεζανδρείας, καὶ παριμικήνος νοτιείων εἶπεν· Επειδὴ παραχρεύσασιν οἱ ἀποστόλοις παρὰ τῆς ἀγίας συνέδεις διλαβεῖσταις καὶ Θεοφίλεστοις ἐπί· Βοσκοτοι, ἀξέρειροι αὐτὲς κατατέθεωδαι, ποίαν ἀνόησιν εἰδῆσθαι.

Θεοφίλης ἐπίσκοπος * Καβάσιος εἶπεν· Αποστόλοις παρὰ τῆς ἀγίας ταῦτης καὶ μεγάλης συνέδεις πρός τὸν διλαβεῖστον Νεστόριον, ἐργάσμεθα σὺ τῇ τέττῃ οἰκίᾳ· καὶ Θεωρίσαντες πλήθος σρατιών μετὰ ρόπαλων, * παρεκάλεσαρχον μισθωθῆναι· οὗτοι δὲ κεκαλύκασθαι ἡμᾶς, λέγοντες· ἴδιαζει, καὶ * ἀναπαύεται, καὶ ἐκελέσθημεν μηδεὶς συγχωρῆσαι εἰσελθεῖν, καὶ συντυχεῖν ἀντα. οἵμων δὲ λεγόντων, ὅτι ἀδικήσαντέν εἰναι ἡμᾶς ἀποστάταις, εἴ μη ἀπόκειστι δεξόμεθα· ἀπέξειλε γάρ πρὸς ἀνταν παραναγνωστοῦ ἡ ἀγία συνέδεσθαι παρακαλέσσα, ὥστε ἀμαρτιῶν συνεργεῖσαι. Βέλτιόντες οὖν οἱ κληροκοὶ ἀντα, τὰ ἀντα τοῖς σρατιώντις ἡμῖν ἀποκείναστο· ὡς δὲ ἐπεργάσθημεν (τὰ ἀντα τοῖς σρατιώντις) ζητεύεις ἀπόκειστι δεξαδω, σεβελθῶν ὁ καθαρισμός τελεύτης Φλωρίστιος, ὁ συγκαν Κανδιδίσκων τὸ μεγάλον πρετεράτων καὶ σιδοροτύπη κόμποι τοῖς καθαρισμόντων δομεσίκων, παρεσκεύασσαι ἡμᾶς μετανασταῖς, ὡς μέλλων ἡμῖν ἀπόκειστι φέρειν· καὶ δὴ δεξαδωθεῖσα. Οὔτερον σεβελθῶν μῆτη * κληροκοῖς ἀντα, ἐφ πρὸς ἡμᾶς· ἔγρα μὴν ἰδεῖν ἀνταν δεδεῦημαι· ἐδηλώσει δέ· ὥστε εἴπεν τῷ Θεοσεβείᾳ ὑμῖν, ὅτι μετὰ τὸ συνελθεῖν πάντας τὰς ἐπίσκοπες, συντυχάνομεν ἀνταῖς· ἡμᾶς δὲ διεμαρτυράμενος καὶ ἀντα, καὶ τὰς παραγνωστικὰς πάντας, οἱ τὰς κληροκοῖς ἀντα, ἀνεχωρήσαμεν.

Θεοδόλος ἐπίσκοπος Ελάστης εἶπε· Κάγω τῷ ἀνταν ἱκεσα, καὶ τῷ ἀνταν κατατίθεμαι.

Αὐδήνης ἐπίσκοπος Χερρονίου Κρήτης εἶπε· Καὶ ἀνταν κατὰ τὸ δρόν τῆς ἀγίας καὶ μακαελος συνέδεις παραχρήματος ἐκεῖ, τὰ ἀνταν ἐπίσκοπον καὶ ἱκεσα, ἀστερ ἀπαραλέπτως κατέθεστο οἱ μετ' ἐμοὶ Θεοσεβεῖστοις ἐπίσκοποι.

Φλωρίστης ἐπίσκοπος Φιλίππων εἶπεν· Επειδὴ δέσμῳ προστίκαι παραλιπῶν τοῖς ἱκεσίνων εἰς ἀποληφθεῖσιν ἐκκλησιαστικῶν φανερὴ τυγχάνοντος, ὅτι κατὰ τοῖς χρήστες καὶ σήμερον διέπερν Σαρμανοθεῖς ὁ Θεοφίλεστος Νεστόριος ἐπίσκοπος; καὶ τέττῳ πάλιν παραναγνωστικῶν ὑπομνηστεῖται. διαβαυνόντων δηλαδὴ Αὐδήνης ἐπίσκοπος Θηβῶν τῆς Ελλάδος, καὶ Ιωάννης Μέμυνονος ἐπίσκοπος τῆς ἀντῆς Ελλάδος, καὶ Ιωάν-

νοδο desiderata est, per Theopemptum, Anderium & Theodulum, * religiosissimos piiissimosque episcopos, & Epaphroditum lectorum & Rhodiorum civitatis notarium necessario te denuo rogamus, ut te nobis adjungas, neque illo pacto ab earum rerum tractatione, quae jam præ manibus sunt, diutius abesse pergas: præsertim cum * religiosissimi, Deoque addicissimi imperatores urgeant, ut ceteris omnibus posthabitis, ad fidem confirmandam summo studio incumbamus.

* His porro reversis, Petrus presbyter Alexandrinus & notariorum primicerius dixit: Quandoquidem religiosissimi piiissimique episcopi, qui a sancta synodo ad Nestorium missi fuerant, redierunt; postulamus, ut coram exponent, quale responsum ab illo acceperint.

Theopemptus Cabasorum episcopus dixit: A sancta & magna hac synodo ad * religiosissimum Nestorium destinati, in ejusdomum venimus. Et videntes multitudinem militum cum fustibus, nostrum adventum ei indicari rogavimus. Illi autem, ne id fieret, impediabant, dicentes seorsim non nihil quiescere, sequi ne quempiam omnino conveniendi sui causa intromitterent, jussos esse. Cum vero assureremus fieri non posse, ut nullo accepto responso recederemus, quod sancta synodus publico scripto illum citaret, suoque conventui modis omnibus adesse cuperet: illius clerici egredi, idem quod milites, responderunt. At vero ubi perstamus, responsum urgente, Florentius * devotus tribunus, qui cum Candidiano magnificientissimo glorioſissimoque devotorum domesticorum comite una venerat, in medium prodiens, tamquam qui responsum aliquod allaturn sit, expectante nos jubet. Paremus non gravatim. Tandem una cum quodam Nestorii clero foras egressus, ita nos affatur: Milii quidem Nestorium videre non licuit; per alios tamen significavit, cum omnes episcopi simul convenerint, tum se quoque affuturum. Atque hæc vestræ pietati renuncio. Nos vero contestant & ipsum, & omnes praefentes milites, & clericos ejus, recessimus.

Theodulus Helusæ episcopus dixit: Ego quoque eadem audivi, eademque * refero.

Anderius Cherronesi Cretæ episcopus dicit: Et ego quoque, qui sanctæ synodi jussu illuc me contuli, sicuti * religiosissimi episcopi collegæ mei accurate retrulerunt, eadem dixi & audivi.

Flavianus Philippensis episcopus dixit: Quoniam nihil ex iis quæ ad ecclesiastici cum ordinem pertinent, prætermitti par est; cum certum sit, * piiissimum Nestorium & heri, & hodie denuo vocatum non comparuisse, & tertia rursum citatione accersatur. * Religiosissimi proinde sacrorum communis, Anysius Thebarum Helladis, Dominus ejusdem Helladis, Ioannes

Anisije, episkop Tebe, reče: "Istina je ono što je izložio presveti brat i koministar. Jer to smo vidjeli i čuli boraveći mnogo vremena u predvorju pobožnog Nestorija".

Domno (Memnon), episkop Opunta u Heladi, reče: "Ja sam vidio i čuo ono što su presveti i Bogu premili koministri i braća Jovan i Anisije izložili."

Danijel, episkop Darne, reče: "Čuo sam ono što su izložili pobožni episkopi i to je istina".

nes Hephaisti Auguſtannicæ , & Daniel¹ A ni ἐποικίσθω Η'φαίſις τῆς Αὐγυſtannicῆς , ἢ Δα-
νηſis Libyæ , epifoci eodem rurſum ſe conſerant ; ut accedat , tertio commo-
nēlaciōni . Et abierunt cum Anysio nota-
rio & lectori Firmi Cappadocia epifoci ,
qui anagniticum deſerbat , quod ita fo-
nabat .

Sancta synodus canonibus obtemperans ,
teque leni patientique animo haſtenus fe-
rens , en tertio ad ſuum confeſſum te invi-
tat . Digneris itaque vel nunc tandem huic
te adjungere , corumque dogmatum qua
hæretice pro coniōne diſeminasse diceris ,
in communī ecclesiā conuentu rationem red-
dere . Quod ſi tu ipſe non acceſſeris , re-
ponderiſque ad ea que tibi de ſcripto ſive B
citra ſcriptum objiciuntur , ſcito ſanctissimum
ſynodum neceſſitate compulſam ea de te pro-
laturam , que ſanctorum patrum canonibus
fuit ſancta .

Posteaquam vero & hi quoque revertiſ-
ſent , Petrus presbyter Alexandrinus &
notariorum primicerius dixit . Qoniam & hac
quoque vice ² religioſiſimi epifoci huc re-
dierunt , petimus ut referant , quale reſpon-
ſum conſecuti ſint .

Joannes Hephaisti epifocus dixit : Miſſi
a ſancta hac Deoque dilecta ſynodo , ut
piissimum Nestorium tertio moneremus , quo
vel nunc tandem ſancta huic ſynodo ſe
ſe adjungeret , & fidei doctrina ipſo pra-
fente diſcuteretur , pro eo ac veſtra ſan-
ctitas nobis preceperat , reſta ad illius ho-
ſpitium nos contulimus . Ceterum cum veſ-
tibulo appropinquaremus , non parvam mi-
litum ſuſtibus armatorum manū in ipſo
veſtibulo invenimus . Rogavimus , ut vel
ad ſedium , quas idem reverendissimus Ne-
ſtorius incoit , januam nos admittant , vel
ſaltem ut ipſi illum , nos jam addeſſe , cer-
tiore faciant , a ſacra ſynodo cum ter-
tia citatione destinatos , a qua ille bla-
nde , omniq[ue] cum manuſtudine invita-
tur . Verum diu mulumque p[re]frolati ſu-
mus , ne ad umbram quidem a ſatelli-
bus confiſtere permiſſi , imo vero inſolent-
ter repuliſſi , deque locis exturbati . Sed ne-
que ullo quoque humano benevoloque reſ-
poſto nos dignabatur . Porro autem cum
diu multumque expeſtaſſemus , illud re-
petentes quod quatuor tantum epifoci
præſto ſumus , nullo conviciandi ſtudio miſſi , neque ob id miſſi , ut quidipam
contumelioſum aut inhoneſtum agamus ,
fed ut ſecondum juris ordinem etiam nunc
illum admoneamus , ut ad ſacram hanc ec-
clesiā properan[tes] ſancta ſynodo interfici :
tandem milites nos dimiſerunt , dicentes ,
aliud nullum reſpoſum nos eſſe ablatoſ[us] ,
etiam ſi ad veſperam uſque in domus veſ-
tibulo opperirem[us] . Addunt & hoc quo-
que , nempe ea de cauſa veſtibulo ſe cuſto-
des adhibitos , illudque ab ipſo in mandatis
acepiſſe , ne ullum omnino , qui a ſynodo
miſſis effet , ad iſipſum ingredi permittant .

Anysius Thedatum epifocus dixit : Qua
ſanctissimi frater & commiſſiſter expoſuit ,
ea vera ſunt ; ſiquidem multo temporis ſpatio
in veſtibulo piissimi Nestorii conſiſtentis ,
hæc vidimus & audiuiſſimus .

Dominus Opunitis Hellacis epifocus di-
xit . Que ſanctissimi ¹ Deoque dilectiſſi-
mi fratres & commiſſiſti Joannes & Anysius expoſuerunt , hæc ego etiam vidi & au-
divi .

Daniel² Darnenſium epifocus dixit : Que
expoſuerunt ² piissimi epifoci , hæc audivi ,
& vera ſunt .

Α ν ἐποικίσθω Η'φαίſiς τῆς Αὐγυſtannicῆς , ἢ Δα-
νηſis Libyæ , epifoci eodem ſe conſerant ; ut accedat , tertio commo-
nēlaciōni . Καὶ ἀποτελέθου μὲν ³ Αὐγυſtis τὸν τοπεῖον καὶ ἀνα-
γνώſις Φίρμα τὸ ἐποικόποτε Καππαδοκίας , ἐπιφ-
ροῦμεν τὸ παραγγελτοκόν , πειμήσον ἔτω .

Τετρη τιτη̄ κλίσεις τῶν διλαβεῖσά σε συγκα-
λεῖται ἡ ἀγωγὴ τὸν ſύνοδον , τῷ κατονὶ ὑποταρθρῷ ,
ἡ νέμετος τὸν ἀνοχεὺν καὶ μακροθυμίαν κατι-
ζούσσονται ἡνὶ γρῦπῃ ἀπαντήσας ἀπολογήſοδαι
περὶ ὃ φασὶ σε εἰρηκός εἶπ' ἐκεληſίας αἱρετικῶν
δογμάτων ἐπὶ τὸν τοπεῖον τῆς ἱκαληſίας : εἴδος , ὅτι
εἰ μὴ ἀπαντήσας σὺ τὸν πόρον τῇ ἀγράφῳς ἐγ-
γράφως κατὰ τὸ λεγόμενα , ἀνοχεὺν ἔχει ἡ ἀγω-
γὴ τὸν ſύνοδον τὸ δικαιοῦ τοῖς θρήνων πατέμαν κα-
νόσιν ἐπὶ σοὶ σὺ θέσσαι .

Οὐ ἐπωλέθωνται , Πλήθος παρεσθύτερος Α'λε-
ξανδρεῖος , ἡ πεμμικήλος νοτιεἰων ἐπίστα . Εἰπε-
δή Ο νῦν ἐπωλέθων εἰς ἀποσταλότες διλαβεῖσαι
ἐπισκόποι , παρακαλέθων κατεθέασαι , ποιας ἀπο-
κεῖται ἔτυχον .

Γαύδων ἐπίσκοπος Η'φαίſiς ἐπίστα . Α'ποσταλέ-
τες παρὰ τὴν ἀγίαν τούτην θεοφιλές συρόδος , ἣς εἰ-
δεὶ τὸ παρονοματικόν τοῦ τεγέτε διπομηθεῖ τὸν θεο-
φιλέστατον Νείτιέων , συνδραμένη καὶ νῦν γενεῖς
τὴν ἀγίαν τὸν ſύνοδον , πρὸς τὸ παρεστήσαντον τὸν θεο-
φιλέα τὸν περὶ τὴν πίστεως κατέχειποδίαν : λό-
γος , ἀκολέθως τοῖς παρεστημένοις ἡμῖν παρὰ
τὴν ιμετέρας θεοφιλέας ἀφικομέθα εἰς τὸ τέλον κα-
τηγοροῦν . Καὶ τοῖς παρεστημένοις ὁμοίως , ἀρ-
μάνῳ πλῆθος σεκταῖοῖς μὲν ῥοπάλων ἴσταμενον ὃν
αὐτοῖς τοῖς προσδύορος αὐτὸν παρεκάλισται δὲ ,
διστοὶ ἡ ἐπικέντρων ἡμῖν εἰς τὸν πυλόνα χρέωδαι τὴν
οἰκίας , ἐνθα διέλεγε ὁ αὐτὸς θεοφιλέστατος Νείτο-
ειος , ηγένετο αὐτὸς κατηγορίσας ἀποστηλμέ-
νος παρὰ τὴν ἀγίαν συνόδον μετὰ παρονοματικοῦ
τετράτητον , τοῦ παρὰ τὸν σεκταῖον ἐπικέπομέ-
νοι παρὰ τὸν σεκταῖον , ὁθέντων θρονός , ηγένετο
ἀποπεμπτόντων ἡμᾶς τὸν τοπον , ηγένετο παρεκάλι-
σται , ηγένετο προσταῖον ἀπόκειτο παρεχθύτων . οὐ δὲ ἐπὶ
πολὺ ἐπεμβόλῳ παρακαλέστε , ηγένετο , οὐ
τέ τεταρτεὶς ἐπὶ μὲν ἐπίσκοποι τὸν ἀερούμονον , ηγένετο ἐ-
νεκα ἀπεστηλμόνος , ἀλλὰ ὡσπερ ἐφύβελοτόν τοις παρακα-
λέσται τὸν μὴ προστηκόνταν , ἀλλὰ ὡσπερ μὲν
* φιλανθρωπίας ἀπόκειτο παρεχθύτων . οὐ δὲ ἐπὶ
καλύπτοντος τὸν ἀγίαν τὸν ſύνοδον . Καὶ πολὺ διεπεί-
σαρμόν , οὐ δὲ παρὰ τὸν σπιάν στργαὶ ἐπικέπομέ-
νοι παρὰ τὸν σεκταῖον , ὁθέντων θρονός , ηγένετο
τοῦ μὴ προστηκόνταν , ἀλλὰ ὡσπερ μὲν πατέ-
ρας τοῖς προσδύοροις τοῖς οἰκίαις . προστεῖγκαν δὲ ηγένετο , φά-
σκοντες διὰ τὸν ιστιοθάνατον τοῖς προσδύοροις , ὡσπερ
μὴ ἐπικέντρων μηδεὶς τῶν ἀπὸ τοῦ ſυνόδου εἰσελ-
θεῖ , τοῦτος εἰδυπόθεος παρὰ αὐτὸν τὸν ἐρτολάς .

Α'νύστος ἐπίσκοπος Θηβαῖς ἐπίστα . Α'περ κατέ-
θετο ὁ ἀγιοτάτος ἀδελφὸς ηγένετο συλλειτυργός Γονά-
τος , ἀληθήεισον . ἐπὶ πλεῖστον γάρ στόντοντον ἡμῶν
ἐν τοῖς προσδύοροις τὸ διλαβεῖστατο Νείτοεις , ταῦ-
τα εἰδομόν , ηγένετο .

* Δάσκαλος ἐπίσκοπος Ο'πάντος τῆς Ε'λλαδος ἐ-
πίστα . Α'περ κατέθετο οἱ ἀγιοτάτοις ηγένετο θεοφιλέ-
σται ἀδελφοὶ ηγένετο συλλειτυργοί Γαύδων ηγένετο Α'νύ-
στος , τοῦτο καργά εἶδον , ηγένετο .
Δασκαλοῦ ἐπίσκοποῦ ηγένετο Α'περ κατέθετο οἱ θεοφιλέσταις
ἐπίσκοποι , ταῦτα ηγένετο , ηγένετο .

*Odavde počinje sveti sabor da istražuje
Nestorijevo učenje*

Juvenal, episkop Hijerasolima, reče: "Premda crkveni zakoni propisuju da je dovoljno ako su prestupnici tri puta pozivani da se odbrane od optužbi, mi smo, ipak, bili spremni da pobožnog Nestorija pozovemo i četvrti put, preko Bogu ljubljenih episkopa. A pošto je njegova kuća sa svih strana bila zaposjednuta četama perjanika, tako da je svakome bio onemogućen dolazak kod njega, kao što su posvjedočili velečasni episkopi koji su se otuda vratili, očito je da je potpuno svjesno odbio da se suoči sa ovim svetim saborom. Stoga, u skladu sa zakonima kanona, koje već imate pred sobom, i koji su napisani radi jačanja naše valjane i pobožne vjere, neka se izvrši sljedeće: Prvo, neka se pročita "kredo" koji su postavili 318 otaca i episkopi koji su se jednom okupili u Nikeji. Da oni koji se slažu budu u vjernosti utvrđeni, a oni koji se ne slažu da budu izbačeni po odlukama vjerskog nauka koje su u skladu sa ovim "kredom".

I simbol je ovako pročitan.

Sabor u Nikeji je izložio ovaj "kredo"

Vjerujemo u jednog Boga itd.

Pošto je pročitan ovaj simbol Petar, presviter Aleksandrijski i glavni sekretar, reče: "U rukama držite poslanicu Kirila presvetog i pobožnog arhiepiskopa koju je on, prepunu uvjerljivog i podsticajnog učenja, napisao velečasnom Nestoriju, kao onome koji nedovoljno tačno zna. Ako vaša svetost naredi, pročitaću je".

Akacije episkop Melita reče: "Kad je već odani i pobožni presviter Petar, koji je u uvodnom govoru obznanio da je pobožni i presveti episkop Kiril pismom obilježio pobožnog Nestorija kao rodonačelnika krivog učenja, prirodno je da se to i pročita".

I pročitana je poslanica i priložena je prethodnica. Početak poslanice je ovakav:

- Primjerak poslanice koju je Kiril napisao Nestoriju. Opažam da neki odvlače moju vjeru i tvoju, pobožnost i mnogo toga blebeću nepromišljeno itd.

I pošto je poslanica pročitana Kiril, episkop Aleksandrije, reče: "Ovaj sveti i veliki sabor je čuo ono što sam napisao pobožnom Nestoriju, braneći pravu vjeru".

.....
.....
.....

Ἐγενέθη δὲ οὐδεὶς ἄρχεται δοκιμάζειν τὰ
Νεσοῖς δόγματα.

Γεβενάλιος ἐπίσκοπος Γερσολήμων ἔπειτα. Τῶν
ἐκκλησιαστικῶν θεσμῶν ἀρχεῖσθαι κελεύοντων τῇ τρί-
τῃ κλήσει εἰς ἀπολογίαν τέσσαρες καλυμμένες περὶ ἣν ὅτι
* ἐγκαλοῦντο, ἵπειροι ἐκ περιττῶν καὶ πετράρφων
παραναγνωσικῷ διὰ θεοφιλεστάτων ἐπίσκοπων * πά-
λιν καλεσσαὶ τὸν διλαβέσατο Νεσέρον. ἐπειδὴ δὲ
σύσημα στρατιῶν περιστάσας τῷ ἴδιῳ οἰκήματι, ὡς
οἱ παραγγελμένοι θεοσεβέστατοι ἐπίσκοποι κατέθε-
το, ἢ συγχώρει παροικαῖ, δηλόεστιν, * ὃν ἀ-
γαθῷ τῷ σωματότητι τῶν τελῶν τοῦτον σύνοδον ἀφί-
ξει παραιτέρην. Ὡς τοῦ παρατίθεται τὸν ἔξης καππὶ τὴν
τῶν κανόνων πίξιν, καὶ ὅσα * ἐν ὀφελείᾳ τυγχάνουσι
τῷ τῷ σύσασιν τῆς ὁρθῆς ἡμῶν καὶ δισεβεῖς πίσεως.
ἀναγνωστήθεται δὲ ἐν παροικοῖς ἡ ἐκτεθέστα πίσις πα-
ρὰ τῶν σωματίστων ἐν τῇ * Νικαίᾳ ἀγνωτῶν πα-
τέρων καὶ ἐπίσκοπων τῶν τελακοτῶν δεκαοκτὼ. ὡς ε-
πειδὴ τῇ * ἐκθέσει παραβαλλομένων τῶν περὶ τῆς
πίσεως λόγων, τοῖς μὲν συμφωνήσας βεβαιωθέσθαι,
τοῖς δὲ διαφορεύντις ἐκβληθέσαι. Καὶ ἀνεγνώσθη
τὸ σύμβολον ὃτως.

Η' Ἐν Νικαίᾳ σύνοδος πίσιν ἐξέθετο τιθῆν.

ΠΙΣΤΟΛΗ εἰς αἷς Θεὸν, καὶ τὰ ἔξ. &c.
Οὐ αἰαγνωθέντος, Πεῖρος πρεσβύτερος.
Αλεξανδρεῖας καὶ πριμικήρεος νοταρίων ἔπειτα. Ε-
χομένοι μὲν τὴν ἀγιωτάτην καὶ θεοσεβέστατην ἀρ-
χιεπίσκοπον Κυρίλλον ἐπιστολήν, γραφεῖσαν πρὸς τὸν
διλαβέσατο Νεσέρον, συμβολῆς καὶ παρανέσεως
γέμιστην, ὡς ἐκ ὅρθων φρονεύντος ἀπότομον, ίω, εἰ κα-
λέσσειν ὑμᾶς η ὁσιότης, ἀναγνωσσομεί.

Αὐτόκιος ἐπίσκοπος Μελιτηνῆς ἔπειτα. Επει-
δὴ δὲ διλαβέσατο καὶ θεοφιλέσατος πρεσβύτερος Πέ-
ιρος, ὁ τὸν ἀρχὺν τῆς διηγήσεως ποιοσάμβηνος, ἐ-
φοσποῦ ἐπεισάλθαι τοῦ παρὰ τῷ θεοφιλεστάτη καὶ
ὅσιωτάτην ἐπίσκοπην Κυρίλλην πρὸς τὸν διλαβέσατον
Νεσέρον, ὡς ἐκ ὅρθη διδασκαλίᾳ χρώμυνος ἀκό-
λυθον καὶ τῶντα ἀναγνωθέσαι.

Καὶ ἀνεγνώσθη, ἐν καθετοῖς στοῖσι προλαβε-
σσοι, καθὼς περέχει τὸ ἀρχὺ τῆς ἐπιστολῆς.

Αὐτίγραφα ἐπιστολῆς γραφεῖσαν παρὰ Κυρίλλην
πρὸς Νεστόριον. Καταφαναρβότι μὲν, ὡς μανθά-
νω, τινὲς τῆς ἐκκλησίας ἐπολήψεως ἐπὶ τῆς σῆς θεοσε-
βείας. καὶ τὰ λοιπά.

Καὶ μὲν τὸ ἀναγνωθέσαι τῷ ἐπιστολῷ Κυρίλ-
λος ἐπίσκοπος Αλεξανδρεῖας ἔπειτα Η' καστονήσια
καὶ μεγάλη ἀγιτή σύνοδος ὡν * ἀπέστειλα τῷ διλαβέσ-
τῳ Νεσέρῳ, συναγορεύων τῷ ὅρθῃ πίσεις.

Hinc incipit sacra synodus examinare
Nestorii dogmata.

Juvenalis Hierosolymorum episcopus dicit: Quamvis ecclesiasticæ sanctiones sat esse statuant, si rei ad diluenda objecta criminis tertio citentur; nos tamen & religiosissimum Nestorium quarta insuper citatione advocare, per Deo amabilissimos episcopos parati eramus. Verum quod satellitum turmis ædes suas undique obseffas habeat, quodque nemini, sicuti reverendissimi episcopi inde redeentes testati sunt, aditum ad se patefaciat; manifestum est, conscientia nequaquam pura sanctæ hujus synodi conspectum reculari. Proinde juxta canonicas sanctiones quæ jam præ manibus sunt, & ad rectam piamente fidem nostram corroborandam conferunt, ea capessantur. In primis autem recitetur fides, quam trecenti decem & octo patres & episcopi Nicææ quondam congregati exposuerunt; ut sententiis ad fidei doctrinam spectantibus cum ea expositione collatis, consentientes quidem confirmentur, dissentientes autem rejiciantur. Et lectum est symbolum hoc modo.

Nicæa synodus hanc fidem exposuit.

* C Redimus in unum Deum, &c.
Symbolo hoc recitato, Petrus presbyter Alexandriæ, & notariorum primicerius dixit: Est in manibus nostris Cyrilli sanctissimi & piissimique archiepiscopi epistola, quam ille persuatoria exhortatoriaque doctrina refertam ad reverendissimum Nestorium tanquam minus recte sentientem percepit; hanc, si vestra sanctitas iussit, legam.

Acacius Melitenæ episcopus dixit: Quandoquidem piissimus & religiosissimus presbyter Petrus, qui sermonis exordium fecit, quædam * a piissimo sanctissimo episcopo Cyrillo ad religiosissimum Nestorium tanquam pravam doctrinam profeminantem perscripta esse indicavit, consentaneum est ut illa quoque legantur.

Et lecta est epistola, & posita in præcedentibus. Principium epistolæ sic habet.

Exemplum epistole a Cyrillo ad Nestorium scriptæ. Intelligo quosdam meæ apud E tuam pietatem existimationi detrahere, multaque temere effutre, &c.

Et postquam lecta est epistola, Cyrillus episcopus Alexandriæ dixit: Audivit sancta & magna hæc synodus, quæ ad * religiosissimum Nestorium scripsi, rectam fidem defendens

ARHIEPISKOP I PRIMAS DUKLJE EVANDER

- 451. godina -

ARHIEPISKOP I PRIMAS DUKLJE MAKSIM

- 451-458. godina -

EPISKOP (ROSA) KOTORA JULIJAN*

- 451. godina -

* Mansi, vol. IV, col. 563

DRUGI TOM

Koji sadrži dokumenta sa sabora u Kalhedonu¹

Početak sabora u Kalhedonu

(U ime Gospoda našeg Isusa Hrista)

Za vrijeme konzulata pobožnog poštovaoca Hristovog, cara Flavijana Marcijana, vječno Uzvišenog, na dan osmi od oktobarskih ida (8. oktobar), (četvrtog indikta) objavio je početak sabora u Kalhedonu (glavnom gradu provincije Bitinije). Po odluci pobožnih i vjernih careva Valentijana i Marcijana, pošto su se u crkvi Svetе trijumfatorice mučenice Autemije, okupile najslavnije sudije tj. uzvišeni i slavni magistar militum i ekskonzul ordinarius kao i patricije Anatolij, uzvišeni i slavni prefekt svetih pretorija Paladij, uzvišeni i slavni prefekt grada Tacijan, uzvišeni i slavni magister sacrorum officiorum Vinkomal (uzvišeni i slavni eksmagister Marcijal), uzvišeni i slavni komes najodanijih prijatelja, Sporacije, uzvišeni komes privatnih svetinja (sacrorum privatorum), Genetlige. Pribiraju im se još iz slavnog i svjetlog senata tj. uzvišeni i slavni eksprefekt pretorija i ekskonzul ordinarius i patricije Florencije, uzvišeni i slavni konzul ordinarius i patricije, senator, uzvišeni i slavni eksmagister officiorum i ekskonzul ordinarius i patricije Mono, uzvišeni i slavni eksprefekt i ekskonzul ordinarius i patricije Protogen, uzvišeni i slavni eksprefekt Zoil, uzvišeni i slavni eksprefekt grada Teodor, uzvišeni i slavni eksprefekt² grada Apoloniјe, uzvišeni i slavni eksprepozitus sacri cubiculi Roman, (uzvišeni i slavni eksprefekt Ilirika Teodor), uzvišeni i slavni eksprefekt pretorija Konstantin, uzvišeni i slavni eksprepozitus sacri cubiculi Artakserks, uzvišeni i slavni eksprefekt Ilirika Eulogij. Još su na sveti i opšti sabor okupljen u Kalhedonu, prema svetom nalogu došli tj.

- Velečasni episkopi Pashasin i Lucentije,
- Pobožni presviter Bonifacije, koji je došao umjesto presvetog velečasnog arhiepiskopa časnog grada Rima, Lava;
- Presveti arhiepiskop Anatolije čuvenog grada Konstantinopolja, novog Rima;
- Velečasni episkop Dioskor iz velikog grada Aleksandrije i ostali presveti i pobožni epis- kopi, tj:
 - Maksim iz Sirijske Antiohije;
 - Juvenal iz Hijerosolima;
 - Kvintil iz Makedonske Herakleje (sa punomoćjem) u ime Anastasija, episkopa Soluna;
 - Talasije iz Kapadokijske Cezareje;
 - Stefan iz Efesa;
 - Lucijan iz Bize sa punomoćjem Kirijaka, episkopa Tračke Herakleje;
 - Eusebije iz Ankire u Galatiji,
 - Diogen iz Kizika;
 - Eleuterije iz Kalhedona;
 - Petar iz Korinta;
 - Basilije iz Seleukije, glavnog grada Isaurije;
 - Florencije iz Sarda, glavnog grada Lidije;
 - Amfilohije iz Side, glavnog grada Pamfilije,

¹ Prim. prevodioca: U zagradi pod zvjezdicama je data grčka varijanta teksta.

² Za titule pogledati rečnik u tomu "Vrijeme kraljeva".

ΤΟΜΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ
ΤΗΣ ΕΝ ΧΑΛΚΗΔΟΝΙ ΣΥΝΟΔΟΤ
ΠΕΡΙΕΧΩΝ ΤΑ' ΠΡΑΚΤΙΚΑ'.
CONCILII CALCHEDONENSIS
PARS SECUNDA,
IN QUA EJUS ACTA CONTINENTUR.

Initium synodi Calchedonensis. A Αρχὴ τῆς συνοδίας Χαλκηδόνος.

ACTIO PRIMA.

ΠΡΑΞΙΣ ΠΡΩΤΗ.

IN nomine domini nostri Jesu Christi)
Consulatu * & piissimi & amatoris Christi
imperatoris Flavii Marciani perpetui Augusti,
& ejus qui fuerit * declaratus, sub die octa-
vo Idus Octobris, (^b indictione quarta,)
in Calchedonensi civitate (metropoli provin-
ciae Bithyniae,) facta est Synodus * ex de-
creto * piissimorum & fidelissimorum impe-
ratorum Valentianii & Marciani, congrega-
tis in * ecclesia sanctae ac triumphatricis
martyris Euphemiae glorioissimis * judici-
bus, id est, magnificentissimo & gloriofis-
simo magistro militum, & exconsule ordi-
nario ac patricio Anatolio & magnificentis-
simo & glorioissimo praefecto sacrorum pre-
toriorum Palladio, & magnificentissimo &
glorioissimo praefecto urbis Tatiano, & ma-
gificentissimo & glorioissimo magistro * fa-
crorum officiorum Vincenalo, (& magnifi-
centissimo & glorioissimo exmagistro Mar-
tiali,) & * magnificentissimo & gloriofis-
simo comite devotissimorum domesticorum
Sporatio, & magnificentissimo comite * fa-
crorum privatorum * Genethlio: & apposi-
tis etiam ex gloriofisimo & amplissimo se-
natuu, id est, magnificentissimo & gloriofis-
simo expraefecto * prætoriorum, & excon-
sule ordinario ac patricio * Florentio, &
magnificentissimo & glorioissimo i consuli
ordinario & patricio senatore, & magnifi-
centissimo & glorioissimo exmagistro * of-
ficiorum, & exconsule ordinario ac patricio

ΥΠΑΤΕΙΑ, τῇ δεσπότῃ ἡμῶν Μαρκιανῷ τῇ
αιώνιᾳ Αἰγύπτῳ, καὶ τῇ δηλωθησομένῃ τῇ
ῷ ὅκτω ἴδιῳ ὁκτωβέσιῳ τὸν Χαλκηδόνι, κατὰ κέ-
λλεσιν τῇ θεοτάτῃ, καὶ δεσπότῃ δεσπότῃ ἡμῶν,
Μαρκιανῷ τῇ αἰώνιᾳ Αἰγύπτῳ, συνελθόντων ὅν-
τῃ ἀγιωτάτῃ ἐκκλησίᾳ τῆς ἀγιωτάτης μάρτυρος,
Εὐφημίας ἦδι οὐδοξοτάτων ὄρχθνων, τετέσι, τῷ
μεγαλοφρεπεσάτε, καὶ οὐδοξοτάτε σρατηλάτε, καὶ
ἀπὸ ὑπατῶν πατερεών Αὐτολίου, καὶ τῷ μεγαλο-
φρεπεσάτε καὶ οὐδοξοτάτε ἐπάρχῳ ἦδι ἱεραρχῷ πατρι-
τηρίου Παλλαδίου, καὶ τῷ μεγαλοφρεπεσάτε, καὶ
οὐδοξοτάτε ἐπάρχῳ πόλεως Τατιανῆ, καὶ τῷ με-
γαλοφρεπεσάτε, καὶ οὐδοξοτάτε μαργίστρῳ ἦδι Ζεύκου
ὄφρικῳ * Βιγκομάλῳ, καὶ τῷ μεγαλοφρεπεσά-
τε, καὶ οὐδοξοτάτε κόμιτος ἦδι κατωσιωμένων δο-
μεσίκων Σπαρακίν, καὶ τῷ μεγαλοφρεπεσάτε κό-
μιτῳ ἦδι θείων πειρατῶν Γενεθλίου. προσέτι
δὲ καὶ τῆς οὐδόξης συγχαλήτε, τετέσι, τῷ μεγαλο-
φρεπεσάτε, καὶ οὐδοξοτάτε ἀπὸ ἐπάρχων, Καὶ ὑπά-
των, καὶ πατερεών, Φλωρεντίου, καὶ τῷ μεγαλο-
φρεπεσάτε, καὶ οὐδοξοτάτε ἀπὸ ὑπατῶν, καὶ πατε-
ρίων, Σεντάπερθ*, καὶ τῷ μεγαλοφρεπεσάτε, Καὶ
οὐδοξοτάτε ἀπὸ μαργίστρων, καὶ ὑπατῶν, καὶ πατρι-
τηρίων, * Μόννου, καὶ τῷ μεγαλοφρεπεσάτε, καὶ οὐ-
δοξοτάτε ἀπὸ ἐπάρχων, καὶ ὑπατῶν, καὶ πατερεών,
Πρωτοχρήστου, καὶ τῷ μεγαλοφρεπεσάτου, καὶ οὐδοξο-
τάτε ἀπὸ ἐπάρχων Ζωΐλου, καὶ τῷ μεγαλοφρεπεσά-

- Eunomije iz glavnog grada Nikomedije;
- Teodor iz Tarsa, glavnog grada Kilikije;
- Eusebije i Konstantin, presviteri, sa punomoćjem Anastasija, episkopa Nikeje,
- Julijan iz Koe, sa punomoćjem Lava, Apostolske stolice drevnog Rima,
- Meletije iz Larise, svete crkve, sa punomoćjem Domna, episkopa Apameje, glavnog grada druge Sirije;
- Konstantin iz Bostre, glavnog grada Arabije;
- Kir iz Anazarba, glavnog grada Kilikije druge;
- Fotije iz Tira, glavnog grada Fenikije Primorske;
- Teodor, iz glavnog grada Damaska;
- Stefan iz Hijerapolja, grada Prve Sirije;
- Simeon iz Amida, glavnog grada Mesopotamije;
- Epifanije episkop sa punomoćjem Olimpija, episkopa Konstance Kiparske;
- Jovan iz Sevastije, glavnog grada prve Armenije;
- Seleuk iz glavnog grada Amasije,
- Konstantin iz Melita, glavnog grada Armenije;
- Patricije iz Tijane, glavnog grada Kapadokije Druge;
- Petar iz Gangre, glavnog grada Galatije Druge;
- Apragmonije iz grada Tije, sa punomoćjem Kalogera, episkopa glavnog grada Klaudio-polja iz Pontske Honorije;
- Atarbije iz Trapezunta, sa punomoćjem Doroteja, episkopa Neocezareje;
- Fotin arhiđakon, sa punomoćjem Teoktista, episkopa Pesinunta, glavnog grada Punta iz Galatije Druge;
- Roman iz Mire, glavnog grada Likije;
- Kritonijan iz Afrodizije, glavnog grada Gratije;
- Nunehije iz Laodikeje, glavnog grada Frigije, Pakatije Trimitarije;
- Marijan iz Sinade, glavnog grada Frigije, Pakatije;
- Onesifor iz Ikonije, glavnog grada Likaonije;
- Pergamije iz Antiohije, glavnog grada Frigije Salutarije;
- Epifanije iz Perga, glavnog grada Pamfilije;
- Atik iz Nikopolja, glavnog grada starog Epira;
- Martirije iz Gortine, grada na ostrvu Kritu;
- Luka iz Dirahija (Drača), glavnog grada novog Epira;
- Frankion iz Filipopolja (Filipopoliso), glavnog grada Trakije;
- Konstantin iz Demetrijade u Tesaliji, sa punomoćjem Vigisantija (Vigilantija) episkopa Larise u Tesaliji;
- Sebastijan iz grada Beroje;
- Basilije iz Trajanopolisa, svete crkve, glavnog grada Rodopske provincije;
- Trifon sa ostrva Hija, sa punomoćjem Jovana, episkopa glavnog grada ostrva Rodosa;
- Teoktist iz Beroje u Siriji;
- Euzebije iz Doroleje u Frigiji Salutariji;
- Gerontije iz Seleukije u Siriji;
- Saba iz grada Palta, Prva Sirija;
- Euzebije presviter, sa punomoćjem Makarija, episkopa Laodikeje u Siriji;
- (Olimpije iz Aratopolisa u Fenikiji);
- Petar iz Gabale u Siriji;
- Sofronije iz Konstantina;
- Patricije iz Neocezareje, grada Auguste Eufratezije;

τε, καὶ αὐδοξοτάτου ἀπὸ ἐπάρχων πόλεως, Θεοδώρου, καὶ τῷ μεγαλοπρεπεστάτου, καὶ ἐνδοξοτάτου ἀπὸ ἐπάρχων, Αὐτολαοίου, καὶ τῷ μεγαλοπρεπεστάτου, καὶ ἐνδοξοτάτου ἀπὸ πραιποσίτων, Ρώμανοῦ, . . . καὶ τῷ μεγαλοπρεπεστάτου καὶ ἐνδοξοτάτου ἀπὸ ἐπάρχων πραιποσίτων Κωνσταντίνου, Ἀποτομού τοῦ μεγαλοπρεπεστάτου καὶ ἐνδοξοτάτου ἀπὸ πραιποσίτων * Αὐτίκου, καὶ τῷ μεγαλοπρεπεστάτου καὶ ἐνδοξοτάτου ἀπὸ ἐπάρχων Γλυκερίου, Εὐλορίου. σωμελθέσης δὲ καὶ τῆς αἵριας καὶ οἰκουμενικῆς συνόδου, τῆς κατὰ Θείου Θεσπισμάτων τῇ Χαλκηδονέων πόλει σωματροιάθεσης· ποτέσι,

A¹ Monno, & magnificentissimo & gloriofimo exprefecto & exconsule ordinario ac patricio Protogene, & magnificentissimo & gloriofissimo exprefecto Zoilo, & magnificientissimo & gloriofissimo exprefecto ² urbis Theodoro, & magnificientissimo & gloriofissimo exprefecto urbis Apollonio, & magnificentissimo & gloriofissimo exprefecto sacri cubiculi Romano, (& magnificentissimo & gloriofissimo exprefecto Illyrici Theodoro,) & magnificientissimo & gloriofissimo exprefecto ³ praetoriorum Constantino, & magnificentissimo & gloriofissimo exprefecto sacri cubiculi Artaxerxe, & magnificentissimo & gloriofissimo exprefecto Illyrici Eulogio; ⁴ conveiente etiam sancto & universali concilio, secundum sacram præceptionem in Calchedonensi urbe congregato, id est,

Παρασίου καὶ Δουκίου, τῇδε διλαβεστάτων ἐπισκόπων, καὶ Βονιφατίου πᾶν διλαβεστάτου πρεσβυτέρου, ἐπεχόντων τὸν τόπον τῆς ὁσιωτάτου, καὶ θεοφιλεστάτου ἀρχιεπισκόπου τῆς πρεσβυτέρας Ρώμης Λέοντος, καὶ Αὐτοδίου, τῆς ὁσιωτάτου ἀρχιεπισκόπου τῆς μεγαλούμου Κωνσταντίνου πόλεως, γένεσις Ρώμης, καὶ Διοσκόρου, τοῦ θεοφιλεστάτου ἀρχιεπισκόπου τῆς μεγαλοπόλεως Αἰλέξανδρειας, καὶ τῇδε λοιπῷν ὁσιῶτάτων καὶ διλαβεστάτων ἐπισκόπων· ποτέσι, Μαξίμου Αὐτοχέτας Συρίας, Γοργοβανάδιου Γεροσολύμων, Κωντίλου Ηρακλέας Μακεδονίας, ἐπέχοντος τὸν τόπον Αὐαστιστού ἐπισκόπου Θεσαλονίκης, Θαλασσίου Καισαρείας Καππαδοκίας, Σηφανού Εφέσου, Λουκανοῦ Βιζής, ἐπέχοντος τὸν τόπον Κυρακχοῦ Επισκόπου Ηρακλέας Θράκης, Εύστριου Αγχίας Γαλατίας, Διογόνου Κυζίκου, Ελαύαθεου Χαλκηδόνος, Πέτρου Κοενθοῦ, Βασιλείου Σελδικέας Ισανίας, Φλωρεντίου Σάρδεων, Αμφιλοχίου Σίδης, Εύνομίου Νικομηδίας. Θεοδώρου Ταροῦ, Εύστριου καὶ Κωνσταντίνου πρεσβυτέρων, ἐπεχόντων τὸν τόπον Αὐαστιστού ἐπισκόπου Νικαίας, Γουλιανῆς τῆς Κάιων πόλεως, ἐπέχοντος καὶ αὐτῆς τὸν τόπον τοῦ ἀποστολικοῦ Θρόνου τῆς * πρεσβυτέρας Ρώμης Λέοντος, Μελετίου Λαριστοῦ, ἐπέχοντος τὸν τόπον Δόμυου ἐπισκόπου Απαμείας Συρίας, Κωνσταντίνου Βότρων, Κύρου Αἰγαλέρβου, Φωτίου Τύρου,

Paschafino & Lucentio reverendiss. episcopis, &
Bonifacio religiosissimo presbytero, tenentibus locum sanctissimi & reverendissimi archiepiscopi * aliae urbis Romæ Leonis, &

Anatolio ¹ sanctissimo archiepiscopo inclita urbis Constantinopolitanæ novæ Romæ, & Dioſcoro reverendissimo episcopo magna Alexandriae civitatis, & reliquis sanctissimis & religiosissimis episcopis, id est,

^b Maximo Antiochiae Syriæ, Juvenali Hierosolymorum

Quintillo Heracleæ Macedoniacæ, agente vicem Anastasi episcopi Thessalonicensis,

Thalassio Cæsareæ Cappadociæ,

Stephano Ephesi,

Luciano Byzæ, & agente vices Cyriaci episcopi Heracleæ Thraciæ,

Eusebio Ancyra Galatia,

Diogene Cyzici,

Eleutherio Calchedonis,

Petro Corinthi,

Basilio Seleucia metropolis Isauria,

Florentio Sardium Lydiæ metropolis,

Amphilochio Sidæ civit. metropolis Pamphyliæ,

Eunomio Nicomedia metropolitanæ civitatis,

Theodoro Tarsi metropolis * Ciliciæ,

Eusebio & Constantino presbyteris, agentibus vicem Anastasi episcopi Nicææ,

Juliano civitatis Coensis, & ipso agente vicem sedis apostolicæ * antiquæ Romæ Leonis,

Meletio civitatis Larissenæ sanctæ ecclesiæ,

& agente vicem Domni episcopi Apameæ

metropolis Syriæ secundæ,

E Constantino Boltenæ civ. metropolis Arabiæ,

Cyro Anazarbi metropolis Ciliciæ, secundæ,

Photio Tyri metropolis Phœnicia maritimæ,

- Mara iz Anastarta;
- Romul iz Halkide;
- Eustatije iz Berita, grada u Primorskoj Fenikiji;
- Leontije iz Askalona u Palestini;
- Anian iz Kapitolisade;
- Zeben iz grada Pele;
- Jovan iz Tiberijade;
- Antioh iz Arhelaide (Arke) u Palestini;
- Beril iz Alale (Ale);
- Areta iz Eluze u Palestini drugoj;
- Musonije iz Zoare (Segora, Sigora), u Palestini Drugoj;
- Rufin iz Biblosa, grada u primorskoj Fenikiji;
- Pankratije iz Libijade;
- Zosima iz Minoide;
- Polihronije iz Antipatrida;
- Jovan iz Gadare u Palestini Drugoj,
- Pavle iz Antedona;
- Fotin iz Lida;
- Heraklije iz Azota (u Palestini Prvoj*);
- Marcijan iz Gerare;
- Stefan iz Jamnije u Palestini;
- Epiktet iz Dioklecijanopolisa;
- Roman iz Eudoksiopolisa koji je i Selimbrija, grad u Trakiji (Isauriji*);
- Julijan iz Kelendera u Isauriji;
- Tiran iz Germanikopolisa u Isauriji;
- Jovan iz Diocezareje;
- Akacije iz Antiohije;
- Epifanije iz Kestre;
- Elijan iz Selinunta;
- Gaj iz grada Egeja (Siedra*) (Sinedra*);
- Amonije iz Jotape;
- Megal iz Filadelfije; (Matal*)
- Marko iz Bretuze (Aretuze) grada u Siriji Drugoj;
- Timotej iz Balanea, grada u Siriji Drugoj;
- Euzebije iz Seleukobela;
- Eutihijan iz Epifanije, grada u Siriji Drugoj;
- Pavle iz Marijamne, grada u Siriji Drugoj;
- (Glikon iz Cezareje, preko Zosime, episkopa Minoide);
- Lampadije iz Rafane, grada u Siriji Drugoj;
- Aleksandar iz Sevasta, grada u Kilikiji;
- Filip iz Adane (Dane*) (u prvoj Kilikiji*);
- Hipatije iz Zefirije;
- Hrisip iz Male;
- Julijan iz Rosa;
- Polihronije iz Epifanije, grada u Kilikiji Drugoj;
- Jovan iz Flavijade u Kilikiji;
- Idam iz Irenopolisa u Kilikiji Drugoj (Indim*);
- Sofronije Horepiskop, sa punomoćjem Busijana, episkopa Mopsuestije (u Drugoj Kilikiji*)

Theodoro * Damascenæ civitatis metropolis, A Θεοδώρου Δαμασκοῦ,
 Stephano Hierapolis civitatis primæ Syriæ,
 Στεφάνου Ἰεραπόλεως,
 * Nomio Edessæ civitatis primæ Syriæ,
 Νόμιον Εδέσσης,
 Symeone Amidene civitatis metropolis Me-
 sopotamiaæ,
 Συμεόνου Αμίδης,
 Epiphanio episcopa, & agente vices Olym-
 pii episcopi Constantiæ * Cypri,
 Ιωάννου Σεβαστεῖας,
 Joanne Sebasiaæ metropolis primæ Armeniæ.
 beleuco Amasias civitatis metropolitanæ,
 Βελεού Αμασίας
 Constantino Melitenæ civit. metropolis Ar-
 meniæ.
 Κωνσταντίνου Μελιτίνης,
 Patricio Tyanorum civitatis metropolis Cap-
 padociaæ secundæ,
 Πατρίκιου Τυάνων,
 Petro Gangraæ metropolis Galatiaæ secundæ,
 Πέτρου Γαγγρᾶ.
 * Apragmonio Tii civitatis, agente vices Ca-
 logeri episcopi metropolis Claudiopolis B
 Ponticae Honoriadis,
 Αὐταρβίου Τραπεζοῦτθ, ἐπέχοντθ τὸν τόπον Κα-
 λογήρου ἐπισκόπου Κλαυδίου πόλεως,
 Atarbio Trapezuntiæ civitatis agente vices
 Dorothei episcopi Neocæsareæ *,
 Αὐταρβίου Τραπεζοῦτθ, ἐπέχοντθ τὸν τόπον
 Photino archidiacono, agente vices Theostati-
 li episcopi Pessinuntiæ metropolis Ponti
 Galatiaæ secundæ,
 Φωτίου σάρχιδονός, ἐπέχοντος τὸν τόπον Θεο-
 κτίστου ἐπισκόπου Πιστινῆτθ,
 Romano Myrensis civitatis metropoli Ly-
 cie,
 Ρωμανοῦ Μύρων,
 Critoniano Aphrodisiadis civit. metropolis
 Gratiaæ,
 Κερτωνιανῆς Αὐφροδίσιαδθ Καεῖας,
 Nunechio Laodiceæ, metropolis Phrygiaæ
 Pacatianæ Trimitarie *
 Νουνέχιου Λαοδίκειας Φρυγίας,
 Mariano Synnadeæ, metropolis Phrygiaæ *
 Pacatianæ,
 Μαριανῆς Σιναΐδων,
 Onesiphoro Iconii metropolis Lyconiaæ,
 Ονεισφόρου Ικονίου,
 Pergamio Antiochiæ, metrop. * Phrygiaæ Sa-
 lutariae,
 Πέργαμου Αντιοχεῖας Σιναΐδων,
 Epiphanio Pergæ, metropolis Pamphyliæ,
 Attico Nicopolis, metropolis veteris Epiri,
 Martyrio Gortynæ civitatis Cretæ insulæ,
 Λουκᾶ Διορράχιου,
 Luca Dyrachii, metropolis novæ Epiri,
 Φραγκίων Φιλίπποπολεως,
 Francione Philippopolis, metropolis Thra-
 ciae,
 Constantino Demetriadi斯 Theßaliam, agente
 vices Vigilantii episcopi Larissæ * Theß-
 saliam,
 Σεβαστιανῆς Βερροίας,
 Sebatiano Berhœæ civitatis,
 Basilio Trajanopolis, fandæ ecclesiæ, me-
 tropolis Rhodopæ provinciæ,
 Tryphone Chii insulæ, agente vices Joan- D
 nis episcopi metropolis insulæ Rhodi,
 Theoſtisto Berhœæ civitatis Syriæ,
 Τρύφων Χίου, ἐπέχοντθ τὸν τόπον Ιωάννου
 Eusebio Dorylaei Phrygiaæ Salutariae,
 Θεοκτίστου Βερροίας Συεῖας,
 Gerontio Seleuciaæ Syriæ,
 Εὐσέβιου Δορυλαίου,
 Saba Palti civitatis primæ Syriæ,
 Γερόντιο Σελεύκειας Συρίας,
 Eusebio presbytero, agente vices Macarii
 episcopi Laodicææ Syriæ,
 (Olympio Aratopolis Phœniciae,)
 Petro * Gabale civitatis Syriæ,
 Sophronio Constantiæ;
 Patricio Neocæsareæ, civitatis Augustæ Eu-
 phratetriaæ,
 * Mara Anafartaæ,
 Romulo Chalcidis,
 Eustathio Beryti civitatis Phœnices mariti-
 mæ,
 Leontio Ascalonis Palæstinaæ,
 Aniano Capitoliadis,
 * Zebeno Pellaæ civitatis,
 Joanne Tiberiadis,
 Antiocho * Archelaidis Palæstinaæ.
 Beryllio * Alalaæ civitatis,
 Areta Elusaæ Palæstinaæ secundæ,
 Musonio * Zoara Palestinaæ secundæ,

A Θεοδώρου Δαμασκοῦ,
 Σιεφάνου Γεραπόλεως,
 Νόννου Εδέσσης,
 Σμεώνου Αμίδης,
 Επιφανίου ἐπισκόπου, ἐπέχοντθ τὸν τόπον Ο-
 λυμπίου ἐπισκόπου Κωνσταντίας,
 Γωάννου Σεβαστεῖας,
 Σελδίου Αμαστέας,
 Κωνσταντίου Μελιτίνης,
 Πατρεκίου Τυάνων,
 Πέτρου Γαγγρᾶ.
 Αὐταρβίου Τραπεζοῦτθ, ἐπέχοντθ τὸν τόπον Κα-
 λογήρου ἐπισκόπου Κλαυδίου πόλεως,
 Αὐταρβίου Τραπεζοῦτθ, ἐπέχοντθ τὸν τόπον
 Δωροθέου ἐπισκόπου Νεοκυπαρείας,
 Φωτίου σάρχιδονός, ἐπέχοντος τὸν τόπον Θεο-
 κτίστου ἐπισκόπου Πιστινῆτθ,
 Ρωμανῆς Μύρων,
 Κερτωνιανῆς Αὐφροδίσιαδθ Καεῖας,
 Νουνέχιου Λαοδίκειας Φρυγίας,
 Μαριανῆς Σιναΐδων,
 Ονεισφόρου Ικονίου,
 Πέργαμου Αντιοχεῖας Σιναΐδων,
 Επιφανίου Πέργυν,
 Αὐτικῆς Νικοπόλεως Ηφαίσιου,
 Μαρτυρείου Γορτύνης,
 Λουκᾶ Διορράχιου,
 Φραγκίων Φιλίπποπολεως,
 Κωνσταντίου Δημητριάδθ, ἐπέχοντος τὸν τόπον
 Βιγιλαντίου ἐπισκόπου Λαρίσης Θεσσαλίας,
 Σεβαστιανῆς Βερροίας,
 Βαστιλείου Τραϊανουπόλεως,
 Τρύφων Χίου, ἐπέχοντθ τὸν τόπον Ιωάννου
 οὐρανού Ρόδου,
 Θεοκτίστου Βερροίας Συεῖας,
 Εὐσέβιου Δορυλαίου,
 Γεροντίου Σελδύκειας Συρίας,
 Σάββα Πάλτου,
 Εὐσέβιου πρεσβυτέρου, ἐπέχοντος, τὸν τόπον Μαχα-
 ρέου ἐπισκόπου Λαοδίκειας Συεῖας,

 Πέτρου * Γαβαδλῶν,
 Σωφρονίου Κωνσταντίνης,
 Πατρεκίου Νεοκυπαρείας,
 Μάρα Αγασταρθᾶς,
 Ρωμανῆς Χαλκίδθ,
 Εύσαθρης Βηρυτῆς,
 Δεοντίου Ασκάλωνθ,
 Ανιανῆς Καπετωλαδθ,
 Ζεβσάνης Πέλλης,
 Γωάννης Τιβεραδθ,
 Αντιόχης Αρκάς,
 Βηρύλλης * Αλάζ,
 Αρέτη Ελάσσης,
 Μασωνίς Σηγώρ,

- Proklo iz Adre (Adare*, Arabije* ili Adaure*);
- (Leomandit iz Antiohije u Kilikiji);
- Eulogije iz Filadelfije, glavnog grada Arabije;
- Teodosije (Teodot*) iz Kanote;
- Hormisda iz Filipopolisa u Arabiji;
- Damijan iz grada Sidona;
- Teodor iz Tripolisa u Fenikiji Prvoj;
- Olimpije iz Peneade grada;
- Pavle iz Ptolomeaide;
- (Teodor iz Klaudiopolisa u Isauriji)
- (*U kodeksima Jol. i Boh. stoji - Julijan iz Kelendera);
- Pavle iz Arada grada;
- Toma iz Porfiriona;
- Pofririje iz Botre (*Botrija);
- Fosfor iz Orfositade u Siriji;
- Jozef iz Haliopolisa grada Fenikije Libanske;
- Jordan iz Abile u Siriji;
- Porfirije arhidakon, sa punomoćjem Uranija episkopa Emise, grada u Fenikiji Libanskoj; (Mara iz Urima);
- Valerije iz Laodikeje, grada u Fenikiji
- Toma iz Eurome (*Evarije), grada u Fenikiji;
- Rufin iz grada Samosate
- Jovan iz Germanikije (*Eufratesijade)
- (Eufrat iz grada Idija);
- Timotej, sa ostrva Doliha;
- Evoltije (*Evorkije) iz Zeugmata;
- Atanasije sa ostrva Parosa (*Pere, Perge)
- Zeben iz Martiopolisa;
- Kajuma iz Markopolisa;
- Jovan iz Kare;
- Abraham iz Kastrokirkene (*Kirkizije);
- Jovan iz plemena Saracena;
- Noje sa ostrva Kefa Kastela (Kefalenije);
- Hijerak iz grada Afne;
- Sabin sa ostrva Dela;
- Apolonije iz grada Tane;
- Heron iz Temise (*Tenes);
- Atanasije iz Busirida, grada Tripolisa u Egipcu;
- Pasmej iz Parale;
- Isidor iz grada Setreta;
- Teofil iz Kleopatridera koja je i Arsiona;
- Teodul iz Ticelije (*Heluse) Pentapolisa;
- Januarije iz grada Leonta;
- Jovan iz Psinhe;
- Ausonije iz Sebenita;
- Isak iz Tave;
- Eulogije iz grada Atriba;
- Isaija iz Hermopolisa malog;

Ρεφίνε Βιβλίο,
 Παγκρατίο Αιβαϊδό^Θ,
 Σωτίμα Μινοϊδό^Θ,
 Πολυχρονία Αντιπατείδό^Θ,
 Ιωάννης Γαδέρων,
 Παιών Ανθηδόν^Θ,
 Φωτεινός Λιόδδος,
 Ηρακλείς Αζάτη,
 Μαρκιανός Γερέρων,
 Σπεφάρος Καρύντας,
 Επικτήτης Διοκληπιανόπολεως,
 Ρωμαῖος Εύδοξιεπόλεως Ισανέιας,
 * Γελιανός Κελσιδέρεως,
 Τυράννος Γερμανικοπόλεως,
 Ιωάννης Διοκληπαρέας,
 Ακαΐας Αντιοχέας.
 Επιφανίς Κέρρων,
 Αιλιάνος Σελίσιαντ^Θ,
 Γαϊδ Συέδρων, *
 Αμμωνίας Ιωάννης,
 * Μεγάλιος Φιλαδέλφειας,
 Μάρκος Αρεθέστης,
 Τιμοθέος Βελανέων,
 Εσεβίτης Σελάχοβηλος,
 Εύτυχιανός Επιφανείας,
 Παιών Μαχεύμνης,

 Λαμπαδίς Ράφαναίων,
 Αλεξανδρός Σεβαστής,
 Φλέππης * Δαντής,
 Τ' πατίς Ζερψίου,
 Θεοδώρης Αύγυστης,
 Χρυσίππης Μαλλής,
 Γύλιανός Ράφαν,
 Πολυχρονίας Επιφανείας,
 Γιώάννης Φλωνίαδ^Θ,
 Γιδάμιος Είρικωπόλεως,
 Σωφρονίου χωρεστικόπου, ἐπέχοντ^Θ τὸν τόπον
 Βασιλιανός ἐπισκόπου Μολένειας,
 Πρόκλου Αδράνων,

 Εὐλογίου Φιλαδέλφειας,
 Θεοδότου Κανούθας,
 Ορμίσδου Φιλικπούπολεως,
 Δαμανός Σιδών^Θ,
 Θεοδώρου Τερπόλεως,
 Ολυμπίου Πλακάδ^Θ,
 Πιανόου Πιπλεμαΐδ^Θ,

 Πιανόου Αράδου,
 Θωμᾶς Περουρεάν^Θ,
 Πιρροφίλου Βοΐνων,
 Φωσφόρου Ορθοστάδ^Θ,
 Ιωσήφ Ηλησουπόλεως,
 Γερδάνου Αβίλης,
 Πορφυρίου αρχιδιάκονου, ἐπέχοντ^Θ τὸν τόπον
 Ούρανίου ἐπισκόπου Εμέσης,

 Οὐαλεγίου Δασού κέας,
 Θωμᾶς Εύαρειας,
 Ρουφίνου Σαμοσάτων,

A Rufino Bybli civitatis Phœnices maritimæ,
 Pancratio Libyadis,
 Zofimo Minoidis,
 Polychronio Antipatridis,
 Joanne Gadaræ Palæstina secundæ,
 Paulo Anthedonis,
 Photino Lyddæ,
 Heraclio Azoti *,
 Marciano Gerarorum civitatis,
 Stephano Jamniæ Palæstina,
 Epipheto Diocletianopolis,
 Romano Eudoxiopolis, quæ & Selymbria,
 civitatis * Thracie,
 Juliano Celenderis Iauria,
 Tyranno Germanicopolis Iauria,
 Joanne Diocæsareæ,
 Acacio Antiochiæ,
 Epiphanius Cestriæ,
 Eliano * Selenuntis,
 Cajo * Aegeorum civitatis,
 Ammonio Jotapæ,
 * Megalo Philadelphiæ,
 Marco Brethusæ civitatis Syriæ secundæ,
 Timotheo Balaneorum civitatis Syriæ se-
 cundæ,
 Eusebio Seleucobeli,
 Eutychiano Epiphaniæ civitatis Syriæ secun-
 dae,
 C Paulo Mariamnæ civitatis Syriæ secundæ,
 (Glycone Cæfariensi, per Zofimum episco-
 sum Minoidensem,) Lampadio Raphanæorum civitatis Syriæ se-
 cundæ,
 Alexandro Sebastei civitatis Ciliciæ,
 Philippo * Adanæ,
 Hypatio Zephyri,
 Chrysippo Malli civitatis,
 Juliano Rhossi civitatis,
 Polychronio Epiphaniæ civitatis Ciliciæ se-
 cundæ,
 Joanne Flaviadis Ciliciæ,
 * Idamo Irenopolis Ciliciæ secundæ
 Sophronio Chorepiscopo, agente vices Bu-
 fiani episcopi Mopifuelitiæ *,
 Proclo * Adranæ,
 (Leomandito Antiochiæ Ciliciæ,) Eulogio Philadelphiæ metropolis Arabiæ,
 * Theodosio Canothæ,
 Hormisda Philippopolis Arabiæ,
 Damiano Sidonis civitatis,
 Theodoro Tripolis Phœnicia primæ,
 Olympio Paneadis civitatis,
 Paulo Ptolemaidis,
 (* Theodoro Claudiopolis Iauria,) Paulo Aradi civitatis,
 Thoma Porphyriionis,
 E Porphyrio * Botrorum,
 Phosphoro Orthosiadis Syriæ,
 Joseph Heliopolis civitatis Phœnices Libani,
 Jordano * Abilæ Syriæ,
 Porphyrio archidiacono, agente vices Urani
 episcopi Emisa civitatis Phœnices Libani,
 (Mara Urimorum,) Valerio Laodicea civitatis Phœnices,
 Thoma * Euromæ civitatis Phœnices,
 Rufino Samosatenensis civitatis,

- Stefan iz grada Geronta (*Gere, Gane);
- Nestorije iz Fragonije (Fragone);
- Teofil iz Eritre;
- Makarije iz grada Kabaza;
- Kalinik iz Apameje u Bitiniji;
- Leukadije sa ostrva Tinijena (*Mnize);
- Jovan iz Polemonija;
- Gratidijan (*Gratidije) iz Kerasunta;
- Julijan iz Tabije;
- Meliftong iz Juliopolisa;
- Hiperehije iz grada Aspona;
- Akacije iz Kine;
- Eufrazije iz Laganije (*Lasanije);
- Kekropije iz Sevastopolisa;
- Jovan iz Nikopolisa, u Armeniji Prvoj
- Atik iz grada Zela;
- Dorotej presviter, namjesto Anatolija episkopa grada Satala;
- (Danijel iz Makedonopolisa);
- Antioh iz Sinope;
- Heraklije iz grada Komana;
- Euharije đakon, namjesto Paralija
(*Pailija) episkopa Andrape (*Adrapi) na Helespontu;
- (Demijan iz Kalinikopolisa);
- Pavle presviter, sa punomoćjem Urana episkopa Hibore (*Hibere, *Ibore)
- Akacije iz Ariaratije;
(Olimpije iz Prusijade);
- Adelfije horepiskop (okružni episkop) sa punomoćjem Adolija (*Adula) episkopa grada Arabisa;
- (Markijan iz Stefana)
- Eufronije presviter, sa punomoćjem Domna, episkopa grada Kukusa;
(Markijan iz Iluje)
- Otrej presviter (*Eufronije presviter), sa punomoćjem Jovana episkopa Arke (*Arfe);
- Musonije iz Brimene;
- Teodosije iz Nazijane u Kapadokiji Drugoj;
- Aristomah iz Kolonije, grada Kapadokije Druge;
- Ren iz Junopolisa;
- Epifanije presviter, sa punomoćjem Eterija episkopa Pompejopolisa;
- Filotim presviter, sa punomoćjem Temistija episkopa Amastride grada na Pontu;
- Teodor iz Herakleje Pontske;
- Eulogije presviter, sa punomoćjem Genetlijia episkopa grada Kratije;
- Pelagije presviter, sa punomoćjem Teofila episkopa Adrianopolisa;
- Elpidije iz velike Terme;
- Akvila iz Eudoksiade;
- Misterije iz grada Amorije;
- Krisip presviter, sa punomoćjem Kirijaka iz grada Trokmade;
- Longin iz Orkifta;
- Dokimasije iz Maronije, grada Tračkih Rodopa;
- Seren iz Maksimijanopolisa sa Rodopa;

Joanne Germanicia *, (Euphrate Idii civitatis,) * Timotheo Dolichæ insulæ, Evoltio Zeugmatis, Athanasio * Pari insulæ, Zebenno Martyropolis, Cajuma Marcopolis, Joanne * Carrhæ, Abrahamo * Castricircensis, Joanne Sarracenorum gentis, Noe * Cepha castelli insulæ, Hierace Aphonæ civitatis, Sabino Deli insulæ, Apollonio Taneæ civitatis, Herone * Themissi, Athanasio Busiris civitatis Tripolis Ægypti, Palmcio Parali, Isidoro Sethræti civitatis, Theophilo Cleopatridis, quæ & Arslonoe, Theodulo * Ticelias Pentapolis, Januario Leontorum civitatis, Joanne Psinches, Ausonio Sebennytæ, Isaac Tavaæ, Eulogio Athribis civitatis, Isaia Hermopolis minoris, Stephano * Gerontis civitatis, Neftorio * Phragoneæ, Theophilo Erythræ, Macario Cabaforum civitatis, Callinico Apameæ Bithyniæ, Leucadio * Thinniensis insulæ, Joanne Polemonii, Gratidiano Cerasuntis, Juliano Tabiaæ, Meliphthongo Juliopolis, Hyperechion Asponensis civitatis, Acacio Cinnæ, Euphrasio * Laganiæ, Cecropio Sebastopolis, Joanne Nicopolis, Armeniæ prima, Attico Zellorum civitatis, Dorotheo presbytero, tenente locum Anatolii episcopi Satalorum civitatis, (Daniele Macedonopolis,) Antiocho Sinopæ, Heracio Comanorum civitatis, Euchario diacono, tenente locum * Paralii episcopi * Andraporum Helleponsi, (Damiano Callinikopolis,) Paulo presbytero, agente vices Urani episcopi * Hibororum, Acacio Ariarathiæ, (Olympio Prustadensi,) Adelphio chorepiscopo, agente vices * Adolli episcopi, Arabissi civitatis, (Marciano Stephanorum.) Euphronio presbytero, agente vices Domini episcopi Cucusi civitatis, (Marciano Iluz, * Otrejo presbyt., agente vices Jo. episcopi * Arcæ, Musonio Brimenæ,)	A Γ'ωνιου Γερμανικέας, Τιμοθέου Δολίχης, Ευόρχιου Ζεύγματος, Α'θανασίου Πέρρης, Ζεβσίου Μαρτυροπόλεως, Καισουρᾶ Μαρκενπόλεως, Γ'ωνιου Καρφᾶν, Α'θραμίου Καρχιστοῦ, Γ'ωνιου Σαράρχεωδην, Νώου Κηφᾶ, Ιέραχος Α'φναίου, Σαβίνου * Δήλου, B Α ποιλωγίου Τάιεως, Η'ρων Θανάσου, Α'θανασίου Βουσίρεως, Πασμηνίου Παράλου, Γισιδώρου Σεθράτου, Θεοφίλου Κλεοποτελόδοτος, Θεοδούλου Ελάσσης, Γαναρείου Λεόντων, Γ'ωνιου Ψινχάνων, Αύστονίου Σεβσινίπου, Ισσακ Ταϊω, Εύλογίου Α'θείβεως, Η'σαιου Ερμουπόλεως, C Σιερφίνου Γερού, Νεισορίου Φραγονέως, Θεοφίλου Ερυθρᾶ, Μακαρείου Καβασσαών, Καλλινίκου Α'παμείας Βιθυνίας, Δελκαδίου Μυιζᾶ, Γ'ωνιου Πολεμονίου, Γρατιδιγνῆς Κερασύνης, Γευλιανοῦ Ταβείας, Μελιφθόργου Γευλιουπόλεως, Τ' περεχίου Α'σπανών, Α'χαίου Κίννης, Εύφραστον Λασανίας, D Κερποτίου Σεβασιοπόλεως, Γ'ωνιου Νικοπόλεως, Α'πτικοῦ Ζήλων, Δωροθέου ψηφιστηρού, ἐπέχοντος τὸν τόπον Α'νατολίου Σατίλων, Α'γιού Σινιάπη. Η'ρακλείου Κοράνων, Εύχαρείου δύχονον, ἐπέχοντος τὸν τόπον Παραλίου ἐπισκόπου Α'νδραπον, Παύλου ψηφιστηρού, ἐπέχοντος τὸν τόπον Ουρανίου ἐπισκόπου * Ιβόρων. E Α'χαίου Α'ειραθέας, Α'δελφος χωρεπιστοῦ τοῦ, ἐπέχοντος τὸν τόπον Α'δολίου ἐπισκόπου Α'ραβισσᾶ, Εύφρογονος ψηφιστηρού, ἐπέχοντος τὸν τόπον Γ'ωνιου ἐπισκόπου Α'ρχης,
--	---

- Eterih iz Azjske Smirne;
- Eusebije iz Klazomena;
- Kirijak iz Egaje (*Egeje, *Egare, *Egije), grada u Aziji;
- Mama iz grada Anineta;
- Leontije iz Magnesije Meandra;
- Kvint (*Koint) iz grada Fokije;
- Proklo iz Argise;
- Toma iz Alalkomene (*Auliokome);
- Olimpije iz Teodosiopolisa;
- Filip iz Nove aule koja je i Teodosiopolis;
- Rufin iz grada Brula (*Briula, Briale)
- Marcellin iz Metropolis;
- Isajja iz Elaite;
- Paulin iz Teodosiopolisa u Aziji;
- Julijan iz Hipepa;
- Hesperije iz grada Pitane;
- Proterije iz Mire, grada u Aziji;
- Basilik iz Paleopolisa;
- Meonije iz Nise, grada u Asiji;
- Petar iz Dardana, grada na Helespontu;
- Talasije iz Parija na Helespontu;
- David iz Adrijane na Helespontu;
- Eulalije iz Pionije na Helespontu;
- Pionije iz Troade na Helespontu;
- Stefan iz Primnesije (*Pemanine) na Helespontu;
- Teosebije iz Ilija na Helespontu;
- Hermija iz Abida, grada svete crkve Božje sa Helesponta;
- Danijel iz Lampsaka;
- Patricije iz Adrijanutere svete crkve Božje sa Helesponta;
- Menekrat iz Karise (*Kerase) u Lidiji;
- Kosinije (*Kusin) iz Hijerocezareje u Lidiji, sa punomoćjem Andrije episkopa Sektorije (*Satala) u Lidiji;
- Kosinije (*Kusin) iz Hijerocezareje u Lidiji, sa punomoćjem Andrije episkopa Sektorije (*Satala) u Lidiji;
 - Elija iz grada Bleandra (*Blanda);
 - Polikarp iz Gabale u Lidiji;
 - Patricije iz Krese (*Akrase)
 - Pavle iz Tripolisa u Lidiji;
 - Amahije iz Septorije (*Seta ili Sitisa) u Lidiji;
 - Leucije iz grada Apoonovog svetilišta (*hrama);
 - Gemel iz Stratonikije;
 - Alkimed (*Alkidim) iz Silanda u Lidiji;
 - Dionisije iz Atalije, grada u Lidiji;
 - Nikolaj iz Akarase, sa punomoćjem Stefana episkopa Limire, grada u Lidiji;
 - Zenodot iz Telmesa i Enijada grada u Joniji;
 - Fronton iz Faselida (*Basilida);
 - Filip iz grada Liburna (*Balbure ili Balburije);
- (Matrinjan iz Pompejopolisa u Kilikiji)

Θεοδοσίου Ναζιανζοῦ, Α'εισομάχου Κολωνείας.	A Theodosio Nazianzi Cappadociae secundæ, Aristonacho Colonia civitatis Cappadociae secundæ
Ρ'ινού Γαστοπόλεως, Ε'πιφανίου αρεσβυτέρου, ἐπέχοντ ^Θ τὸν τόπον Αιθερίου ἐπισκόπου Πομπηϊουπόλεως,	Rheno Junopolis, Epiphanius presbytero, agente vices Aetherii episcopi Pompejopolis.
Φιλοτίμου αρεσβυτέρου, ἐπέχοντ ^Θ τὸν τόπον Θεμιστού ἐπισκόπου Α'μασειδ ^Θ ,	Philotimo presbytero, agente vices Themisti- tii episcopi Amatridis civitatis Ponti,
Θεοδώρου Ηρακλείας, Εύλογού ^Θ αρεσβυτέρου, ἐπέχοντ ^Θ τὸν τόπον Γκαεθλίου ἐπισκόπου Κρατείας,	Theodooro Heraclæa Ponti, Eulogio presbytero agente vices Genethi ⁱⁱ episcopi Cratiæ civitatis,
Πελαγίου αρεσβυτέρου, ἐπέχοντ ^Θ τὸν τόπον Θεοφίλου ἐπισκόπου Α'δειανουπόλεως,	Pelagio presbytero, agente vices Theophili episcopi Adrianopolis,
Ε'λπιδίου Υδρίου Θερμίδη, Α'κύλου Εύδοξιδ ^Θ ,	Elpidio Thermensis majoris,
Μυσησίου Α'μασιου, Χρυσίππου αρεσβυτέρου, ἐπέχοντ ^Θ τὸν τόπον Κυριακῆς ἐπισκόπου Τροχμαδῶν,	B Aquila Eudoxiadis, Mysteriorum Amorii civitatis, Chrysippo presbytero, agente vices Cyriaci, Trocmodorum civitatis,
Λογγήνου Ορκισ ^ς , Δοκιμασίου Μαρωνίας,	Longino Orcisti, Docimasio Maroniæ civitatis Rhodopæ Thra- cias,
Σερβίου Μαξιμιανουπόλεως Ρ'οδόπης, Αιθερίου Σμύρνης,	Sereno Maximianopolis Rhodopæ, Aetherico Smyrnæ Asiæ,
Εύσεβειου Κλαζομηνίδη, Κυελακῆς * Ε'γαρ ^ς ,	Eusebio Clazomenarum civitatis, Cyriaco * Egaes civitatis Asiæ,
Μάμα Α'νιντ ^ς , Λεοντίου Μαργυρίας Μαιάνδρου,	Mama Aninetensis civitatis, Leontio Magnesiæ Meandri,
Καίνου Φωκείας, Πρόκλου Α'ργιλ ^ς ,	* Quinta Phociensis civitatis
Θωμᾶ ^ς Αύδιος Κάρμης, Ο'λυμπίου Θεοδοσιουπόλεως,	C Proclo Argissæ, Thoma * Alalcomenæ,
Φιλίππου Νίας α'λητ ^ς ,	Olympio Theodosiopolis,
Ρουφίνου Βεργάλω, Μαρκελλίου Μηξιοπόλεως,	Philippo Novæ aulæ, quæ & Theodosio- polis,
Η'σαιού Ε'λαϊ Υδρί ^ς ,	Rufino * Brullenæ civitatis,
Παυλίνου Θεοδοσιουπόλεως,	Marcellino Metropolis civitatis,
Ι'ουλιανοῦ Τ'παίπω, Ε'σπερίου Πιταύης,	Isaia Elaitarum,
Προπερίου Μυρρίων, Βασιλικῆς Παλαιάς πόλεως,	Paulino Theodosiopolis Asiæ,
Μαγνιου Νίατ ^ς , Πέτρου Δαρδάνου,	Juliano Hypsæporum,
Θαλασίου Παζέου, Δαβιδ Αδειανῶν,	Hesperio Pitanæ civitatis,
Εύλαλιου Πιονίων, Πιονίου Τρωάδος,	Proterio * Myrrhinæ civitatis Asiæ,
Στεφάνου Ποιμανικῆ, Θεοσεβίου Ι'λιου,	Basilico Palæopolis,
Ερμῆ ^ς Α'βύδου, Δανιήλου Δαμιανάκου,	Maonio Nysse civitatis Asiæ.
Πατερικίου Α'δειανῆ Θηρῶν, Μεμεράτους Καιράσσαν,	D Petro Dardani civitatis Hellesponti,
Κοστίνου Σερογιαστείας, ἐπέχοντ ^ς τὸν τόπον Α'νδρέου Σαττίλων,	Thalassio Partii Hellesponti,
Η'λία ^ς Βλαυδήν, Πολυκάρπου Γαβάλων,	David Adrianæ Hellesponti,
Παΐκινου Α'κρασσοῦ, Παύλου Τερπόλεως,	Eulalio Pioniæ Hellesponti,
Α'μαχίου Σετηρ ^ς , Δαλκίου Α'πόλλωνος Ι'ερρ ^ς ,	Pionio Troadis Hellesponti,
Γερέλλου Σέκατονικίας, Α'λκιμιδίου Σιλανδοῦ,	Stephano * Primnæsiæ Hellesponti,
Διογυσίου Α'ττιλείας,	Theosebio Ilii Hellesponti,
	Hermia Abydi civitatis sanctæ ecclesiæ Dei Hellesponti.
	Daniele Lampaci, Patricio Adrianatherorum sanctæ ecclesiæ Dei Hellesponti,
	Menecrate * Caryfforum Lydiæ,
	* Cosmilio Hierocafareæ Lydiæ, agente vi- ces Andree episcopi * Septiorum Lydiæ.
	E Elia * Bleandri civitatis, Polycarpo Gabalorum Lydiæ, Patricio * Crefissæ, Paulo Tripolis Lydiæ, Amachio ** Septiorum Lydiæ, Leucio Apollinis * fani civitatis, Gemello Stratonicæ, * Alcimede Silandi Lydiæ, Dionyfio Attalia civitatis Lydiæ,

- Mampret iz Titiopolisa u Kilikiji Drugoj;
- Jovan iz Krisopolisa u Arabiji;
- Teodor iz Antifela;
- Leontije iz Araksa u Likiji;
- Antipatar iz Kauna u Likiji;
- Andrija iz Tloe (*Trogla);
- Roman iz Bubona;
- Nikija iz Megare, grada u Heladi;
- Atanasije iz Opunta u Ahaji (*Heladi)
- Dominin iz Plateje u Heladi;
- Onesim iz Arga u Heladi;
- Marko iz Eurije (*Etroje, Eubije ili Eusebije)
- Peregrin iz Fenikije u Heladi;
- Eutihije iz Hadrijanopolisa u starom Epiru;
- Kaludije iz Anhijaksa (*Anhijazma) u starom Epiru;
- Soterih iz Korkire (*Kerkire) u starom Epiru;
- Dionisije iz Antiohije, grada u Kariji;
- Jovan iz Alinda, grada u Kariji;
- Flakil iz Asa (*Jasa);
- Papija iz Eriza;
- Dionisije iz Herakleje Linkestide (*Latme);
- Menandar iz Herakleje Salbake;
- Eupitije iz Stratonikije, grada u Kariji;
- Jovan iz Knida (Gnide) u Kariji;
- Danijel iz Kada, grada svete crkve Božje;
- Joljan presviter, sa punomoćjem Kalandiona episkopa Halikarnasa;
- Modest iz Sevaste (*Sebastije);
- (Makarije iz Ene Tračke);
- Pavle iz grada Aristija;
- Eulalije iz Silbijia (*Siblje u Likaoniji);
- Hariton iz Dionisiopolisa;
- Jovan iz Trapezopolisa;
- Genadije iz Akmone, grada Frigije Pakatijane;
- Toma iz Teodosiopolisa u Frigiji Pakatijani;
- Genadije iz Mosina;
- Evandar iz Dioklijie (Duklje) (*Prevalitane ili Prevalisa)
- Gerontije iz Basilinopolisa;
- Teoktist presviter, sa punomocnjem Diogena, episkopa Ortosije grada u Kariji;
- Alfije iz Munde u Kariji;
- Filotej presviter, sa punomocnjem Zotika, episkopa Arpase (*Ariasa ili Adrasa);
- Miro iz Eulandre;
- Lukijan iz Ipse, grada u Frigiji;
- Filip iz Lisijade grada;
- Epifanije iz Mideja;
- Aberkije iz Hijerapolisa u Frigiji;
- Kirijak iz Eukarpije;
- Eustohije iz Dokimija u Frigiji;
- Akvila iz Androse (*Aulokre)

Nicolao Acarasseorum, agente vices Stephani episcopi Limyræ civitatis Lydiæ,
Zenodoto Telmessi, & Eniadis civitatis Joniae,
Frontone * Phaselidis,
Philippo * Liburnæ civitatis,
(Matriniano Pompejopolis Ciliciæ,
Mampreto Titiopolis Ciliciæ secundæ,
Joanne Chrysopolis Arabiæ,) Theodoro Antiphelli,
Leontio Araxorum Lyciæ,
Antipatro Cauni Lyciæ,
Andrea * Tlosorum,
Romano Buboneorum,
Nicia Megare civitatis Helladis,
Athanasio Opuntis * Achajæ,
Dominino Platearum Helladis,
Onesimo Argorum Helladis,
Marco * Eurizæ,
Peregrino Phoeniciæ Helladis,
Eutychio Hadrianopolis veteris Epiri,
Claudio * Anchiaxi veteris Epiri,
Sotericho * Corcyra veteris Epiri,
Dionysio Antiochizæ civitatis Cariæ,
Joanne Alindorum civitatis Cariæ,
Flacillo, * Afli,
Papia Erizorum *,
Dionysio Heraclæ * Lyncestidum,
Menandro Heracleæ * Salbacæ,
Eupithio Stratonicia civitatis Cariæ,
Joanne Amyzonis Cariæ,
Tynchanio Apolloniadis Cariæ,
Theodoreto Alabandorum Cariæ,
Joanne Gnidii Cariæ,
Daniele Cadorum civitatis ecclesiæ sanctæ Dei,
Joliano presbytero, agente vices Calandronis episcopi Halicarnassi.
Modestio * Sebaſtæ,
(Macario Äni Thraciæ,) Paulo Ariſtii civitatis,
Eulalio * Silbi,
Charitone Dionysiopolis,
Joanne Trapezopolis,
Gennadio Acmoniorum civit. Phrygiæ Pacatianæ,
Thoma Theodosiopolis Phrygiæ Pacatianæ,
Gennadio Mossynorum,
Evandro Diocliæ, * Gerontio Basiliopolis,
Theofisto presbytero, agente vices Diogenis episcopi Orthofia civitatis Cariæ,
Alphio Myndi Cariæ,
Philotheo presbytero, agente vices Zotici episcopi * Arpaſe,
Miro Eulandæ,
Luciano Ipsensis civitatis Phrygiæ,
Philippo Lygiadis civitatis,
Epiphanio * Midæi.
Abercio Hierapolis Phrygiæ,
Cyriaco Eucarpiaæ,
Eustochio Docimii Phrygiæ,
Aquila * Androsiorum,
Basilio Nacoliæ,

A Νικολάου Ἀ' καραπατέων, ἐπέχοντος καὶ τὸν τόπον
Στεφάνου Διμύρων,
Ζηνοδότου Τελμυσσοῦ,
Φρόντινος Φαστλιζῆ,
Φιλίππου Βαλβουρέων,
· · · · · · · · · · · ·
Θεοδώρου Α' ντιφέληνος,
Λεοντίου Α' ραζῶν,
Α' ντιπάζου Καϊνου,
Α' νδρέου * Τλοαιών,
Ρωμανῆς Βουθανέων,
ΒΝικίου Μεγάρου,
Α' Θανασίου Ο' πῖντος,
Δομινίου Πλατεύν,
Οντσίμου Α' ργούς,
Μάρκου Ε' θροίας,
Περεγέρου Φονίκης,
Εύτυχίου Α' δειμανουπόλεως,
Κλαυδίου * Α' γηιαζού,
Σωτηρίου Κερκυρᾶς,
Διονυσίου Α' ντιοχείας,
Γωνίου Α' λινδων,
Φλακίλου Γαστή,
Πακίου Ε' εζῶν,
C Διονυσίου Ηρακλείας Λάτμου,
Μενάδρου Ηρακλείας Σαλβάκης,
Εύτερίου Σεβαστονικείας,
Ιωάννου Α' μιζόνος,
Τυγχανίου Α' πολλωνιάδος,
Θεοδωρίτου Α' λαβανδῶν,
Ιωάννου Κιλδού,
Δακίλου Καδών,
Γουλανῆς πρεσβυτέρου, ἐπέχοντος τὸν τόπον Καλανδίων Α' λικαρκιασῆ,
Μοδέσου Σεβαστῆς,
· · · · · · · · · · · ·
Παύλου Α' εισίου,
D Εδλαθίου Σιβλίας,
Χαρίτινος Διονυσίου πόλεως,
Ιωάννου Τραπεζοπόλεως,
Γενναδίου Α' χρονέων,
Θωμᾶ Θεοδοσίου πόλεως,
Γενναδίου Μοαγιών,
Εύανδρου Διοκλείας,
Γεροντίου Βασιλινού πόλεως,
Θεοκτίσου πρεσβυτέρου, ἐπέχοντος τὸν τόπον Διονύσου Ο' ρθοσταίων,
Α' λφεῖς Μιώδου,
Φιλοθέου πρεσβυτέρου, ἐπέχοντος τὸν τόπον Ζωτικοῦ Α' ςασθ,
E Μείρου Εὐλαύνδρου,
Δουκιανῆς Ε' ψᾶ,
Φιλίππου Λυσιάδος,
Ε' πιφανίου Μιδαίου,
Α' βερκίου Γεραπόλεως,
Κυριακῆς Εύκερπίας,
Εύσοχίου Δοκιμίου,
Α' κύλου Αύλακρων,
Βασιλίου Ναχολείας,

- Basilije iz Nakolije;
- Strategije iz Palibota (*Polibora) u Frigiji
- Neoptolem iz grada Karna;
- Pavle iz Derbe u Frigiji;
- Plutarh iz Listre;
- Ruf iz Side (*Sidene, Ide);
- Eugenije iz Kana;
- Tiran iz Homonada (*Humanide)
- Aholije (*Asholije) iz Larande;
- Eutropije iz Adade (*Adada)
- Pavle iz Filomelija;
- Paulin (*Milin) iz Apomeje, grada u Pisidiji;
- Teotekno iz Tira;
- Eortikije iz Nikopolja, glavnog grada Pisidije;
- Kir iz grada Sinianda;
- Libanije iz Parale u Likaoniji;
- Aleksandar iz Seleukije u Pisidiji;
- Olimpije iz Sozopolisa Hemimonta, grada u Pisidiji,
- Fontejan (*Fontijan) iz grada Sagalasa;
- Bosona iz Neapolisa (Napulja);
- Adil horepiskop, umjesto Mesalina, episkopa Laodikeje;
- Florentije iz Hadrijanopolisa;
- Musonije (*Mojan) iz Limera (*Limenije ili Mivan iz Liminije)
- Evelpist horepiskop, sa punomoćjem Florentija, episkopa sa ostrva Teneda u Helespontu;
- Soter iz grada Teodosijane, sa punomoćjem Heliodora (*Eterija) episkopa Amatunta i Proehija, episkopa Arsinoje;
- Epafrodit episkop grada Tamasa (*Tamisa), sa punomoćjem Didima, episkopa grada Lapita;
- Dionisije đakon sa punomoćjem Fotina episkopa Kitra;
- Jovan iz grada Mesene u Ahaji (*Helade);
- Ofelim iz grada Tegeje u Heladi;
- Irenej iz grada Naupakta u Heladi;
- Kiril iz grada Subrita;
- Genadije iz Gnose;
- Eusebije iz Apolonije;
- Demetrije iz Lape (*Lampe);
- Eufrat iz grada Eleuterne na Kritu;
- Hrisogon presviter, sa punomoćjem Pavla episkopa Kantane;
- Sozont iz grada Filipa u Makedoniji;
- Eusebije iz Topera (*Dobera ili Dobira) iz Makedonije Prve;
- Maksimin iz grada Sere (*Sera) iz Makedonije Prve;
- Nikolaj iz Stoba u Makedoniji Drugoj;
- Dardanije iz Bargale;
- Jovan iz Partikopolisa u Makedoniji Prvoj;
- Honorat iz grada Tesa ostrva provincije Helade;
- Teofil iz grada Oreja (*Arijasa);
- Neon iz grada *Silija (*Selija);
- Teodot (*Deodat) iz Lisineja (*Lisimaha);

- Σέργητου Πελυβοτῆς,
Νευπολέμου Κορυῶν,
Παύλου Δέρβης,
Πλουτίχου Λύστρων,
Ράφου Σίδης,
Εὐζήνου Κασσών,
*, Τυρανου * Μαράδων,
Αρχολίου Λαράνδων,
Εικόπιου Αδάδων,
Παύλου Φιλομηλίου,
* Μυλίνου Απαμείας,
Θεοτέκνου * Τυράνου,
Εργατίκου * Μηδεστάλεων.
Κύρου Σινιανδοῦ,
Αιβανίτ Παραλαῖ,
Αλεξάνδρου Σιλάκειας,
Ολυμπίου Σωζοπόλεως,
Φοντηΐας Σαχαλαῖ,
Βασινᾶ Νέας πόλεως,
Αδήλη χωρεποσχόπου, ἐπέχοντος τὸν τόπον Μεσ-
σαλίνης ἐπισκόπου Λασδικείας,
Φλωρεντίου Αδεραντόλεως,
* Μαιϊάνθ Αιμόνης,
Ενελπίτης χωρεποσχόπου, ἐπέχοντος τὸν τόπον
Φλωρεντίου ἐπισκόπου Τασέδη,
Σωτῆρος Θεοδοσιαῆς, ἐπέχοντος τὸν τόπον καὶ
Ηλιοδώρου ἐπισκόπου Αμαθύντου. καὶ Προεχί^{της}
ἐπισκόπου Αρσινόης,
Επαφρόδιτος * Ταμάστης, ἐπέχοντος τὸν τόπον Κ
Διδύμης ἐπισκόπου Λαπτίθης,
Διονυσίτης θέρακονού, ἐπέχοντος τὸν τόπον Φωτεινῆς
ἐπισκόπου Κύζων,
Κωνίου Μεσλίνης,
Ωφελίμου Τεγέας,
Εἰρηναίου Ναυπάκτου,
Κυρίλλου Σύβετος,
Γενναδίου Κυνουρῆς,
Εύσεβίου Απολλωνίας,
Δημητέου * Πάλητης,
Εύφρατου Ελλαθέρην,
Χρυσοῦ οὐνού φρεσβυτέρου, ἐπέχοντος καὶ τὸν τόπον
Παύλου ἐπισκόπου Καντάγου,
Σάζεντος Φιλίππων,
Εύσεβίου Δοβήρων,
Μαξιμίνου Σερρών,
Νικολάου * Στοβάνη,
Δαρδανίου Βαρρούν,
Γαληνού Παρθικουπόλεως,
Ονυράτου Θάσου,
Θεοφίλου Αγαστῆ,
Νίνων * Σιλλίου,
Θεοδάτου Λυσιναίων,
Μάρια * Κοδρήλων,
Παύλου Πέργων,
Μαρκελλίνου Γατινδόν,
Εύζηνου Κωτέννων,
Μακεδόνος Μαγύδου,
Ειδόζητου Ετσινών,
Μαρκιανοῦ Κοραλλίας,
Οβέρου Κορακηστού,
Πλέον Εχιναίου,
Ειρασθίου έθνους Σαρράκιων,
- A Strategio * Polybotorum Phrygiae,
Neoptolemo Cornorum civitatis,
Paulo Derba Phrygiae,
Plutarcho Lystræ,
Rufo * Sidæ,
Eugenio Cannorum,
Tyranno * Homonadum,
* Acholio Larandæ,
Eutropio * Adadæ,
Paulo Philomelii,
Paulino Αραμεώς civitatis Ριναιæ,
Theotecno Tyri.
Eorticio Nicopolis metropolis Pisidiæ,
Cyro Siniandi civitatis,
Libanio Paralai Lycaoniæ,
B Alexandro Seleucia Pisidiæ
Olympio Sozopolis Hæmimontus civitatis Pi-
siidiæ,
* Fontejano Sagalassii civitatis,
Bafliona Neapolis,
Adilo chorepiscopo, tenente locum Messa-
lini episcopi Laodiceæ,
Florentio Hadrianopolis,
* Mufonio Limerorum,
Evelpisto chorepiscopo, agente vices Floren-
tii episcopi civitatis Tenedi insulae Helle-
sponti,
Sotere Theodosianæ civitatis, agente vices
* Heliodori episcopi Amathuntis, & Proe-
chii episcopi Arisnoæ,
Epaphroditο Tamassi civitatis episcopo, agen-
te vices & Didymi episcopi Lapithi civi-
tatis,
Dionylio diacono, agente vices Photiti epi-
scopi * Chytrorum,
Joanne Meslenæ civitatis * Achææ,
Ophelimo Tegeæ civitatis Helladis,
Irenæo Naupacti civitatis Helladis,
Cyrillo Subriti civitatis,
Gennadio Gnossi,
Eusebio Apolloniæ,
Demetrio * Lappæ,
Euphrate Elecuteræ civitatis Cretæ,
Chrysogono presbytero, agente vices & Pau-
li episcopi Cantanensis,
Sozonte Philipporum civitatis Macedoniae,
Eusebio * Toperi Macedoniae primæ,
Maximino * Serres civitatis Macedoniae primæ,
Nicolao Stoborum Macedoniae secundæ,
Dardanio Bargalæ,
Joanne Parthicopolis Macedoniae primæ,
Honorato Thassi civitatis insulae Helladis
provincie,
Theophilo * Orei civitatis,
Neone civitatis * Sillyi,
* Teodoto Lysinæorum,
Mara * Cordylorum,
Paulo * Puglîorum,
E Marcellino * Isidis civitatis,
Eugenio Corennorum,
Macedonio Magydis civitatis,
Eudoxio Etennorum,
* Marcellino * Carissorum,
Obrimo Coraceisi,
Petro * Echinæi civitatis,
Eustathio gentis Saracenorum,

- Mara iz Kordila (*Kodrila);
 - Pavle iz Pugla (*Potla);
 - Markelin iz grada Isida (*Isinda);
 - Eugenije iz Korena;
 - Makedonije iz grada Magida;
 - Eudoksije iz Etena;
 - Markelin (*Markijan) iz Karisa (*Koralije);
 - Obrim iz Karakesija;
 - Petar iz grada Ehineja (*Akineja);
 - Eustatije iz plemena Saracena;
 - Aurelije Adrumetin;
 - Rufin (Rusticijan, Resticijan ili Restitucijan) Afro;
- Svi episkopi koji su se okupili u Kalhedonu.
- . *U kodeksu Boerija se kaže da ih je 353.*
 - . *Nedostaje broj. U Jolijevom kodeksu su ubilježeni do broja 353.*

A u sredini presvjetlog senata ispred ograde presvetog oltara sjedjele su uzvišene i slave
ne sudije i sa lijeve strane presveti velečasni episkopi i vikari Bogu premilog, presvetog i velečas-
nog Lava, poglavara starog grada Rima i

- Anatolije, pobožni arhiepiskop Konstantinopolja, carskog grada;
- Maksim, pobožni arhiepiskop Antiohije;
- Talasije, pobožni episkop Cezareje Kapadokijske;
- Stefan, pobožni episkop Efesa i ostali pobožni episkopi sa Istoka i dijeceza Ponta, Azije
i Trakije, izuzev Palestine.

A sa desne strane na sličan način su sjedjeli:

- Dioskor, pobožni arhiepiskop Aleksandrije;
- Juvenal, pobožni episkop Herakleje u Prvoj Makedoniji, sa punomoćjem Anastasija po-
božnog episkopa Soluna.

(*Grčka verzija - Juvenal, pobožni episkop Hijerosolima i Kintil, pobožni episkop Herak-
leje Prve Makedonije, umjesto Anastasija pobožnog episkopa Soluna).

- Petar, pobožni episkop Korinta i ostali pobožni episkopi iz dijeceza Egipta, Ilirika i,
osim njih, još Palestine...

- Abraham iz Kastru Kirkisija

Abraham episkop Kastrokirka je rekao: "Glasam za ono što su sveti oci (odlučili) protiv
Dioskora, donedavnog episkopa Aleksandrije i da se otuđujem ga od svake crkvene službe".

- Demetrije iz Lapeta (*Lape).

Demetrije, episkop grada Lape (*Lapeta) je rekao: "Slažem se sa svetim ocima da se osu-
di Dioskor donedavni episkop Aleksandrije i da se otuđi, po presudi, od svake svešteničke službe".

- Boteslas iz Neapolja.

Bason, episkop Neapolisa je rekao:

"Saglasan sam sa deklaracijom svetih otaca o osudi Dioskora, donedavnog episkopa veli-
kog grada Aleksandrije, i odlučujem da se otuđi od svake sveštene i crkvene službe".

- Musonije iz Brimina.

Aurelio Adrumetino,
* Rufino Afro,
Omnes episcopi Calchedone congregati. *

Et residentibus magnificentissimis & gloriissimis judicibus & amplissimo senatu in medio ante cancellos sanctissimi altaris, & (g) ex leva quidem parte sedentibus sanctissimis & reverendissimis episcopis & vicariis. * Deo amicissimi, sanctissimi & reverendissimi Leonis antistitis presae urbis Romæ, &

Anatolio religiosissimo archiepiscopo Constantinopolitanæ regiæ civitatis, &

Maximo religiosissimo archiepiscopo Antiochiae, &

Thalassio religiosissimo episcopo Cæsareæ Cappadociæ, &

Stephano religiosissimo episcopo Ephesi, & ceteris religiosissimis episcopis orientis, & Ponti, & Asiana, & Thraciaæ regionum, exceptis Palæstinis.

Ex dextera vero parte similiter confidentibus

Dioscoro religiosissimo archiepiscopo Alexandriae, &

Juvenali religiosissimo episcopo Heracleæ primæ Macedoniae, & agente vices Anastasi religiosissimi episcopi Thassalonicensis, &

Petro religiosissimo episcopo Corinthi, & reliquis Ægyptiacæ dioecesis, & Illyrici, insuper etiam & Palæstinis religiosissimis episcopis,

A Aύρηλιον Α'φρου,
Ρεσικαιοῦ Α'φρου,
Πάντες οἱ σιωπήσαντες ἐπίσχοποι σὺ Χαλκηδόνι.

B Καὶ καθεδιστῶν τῷ μηχαλοπρεπεῖτων, οὐδὲ δόξετέτω ἀρχόντων, καὶ τῆς ὑπερφυεσάτης συγκλήτου, σὺ τῷ μέσῳ πρὸ τῷ καρχεῖλον τοῦ ἀρχιπάτου Θυσιασηρίου, καὶ ἐκ μὲν τῷ διωνύμου αὐτῷ μέρους καθεδιστῶν τῷ διοικητῷ τῷ Σεφιλεσάτου ἀρχιεπισκόπου τῆς θρεσβούπερας Ρώμης Λέοντος, καὶ

Αὐγούστου τῷ θεοτεμέσατε ἀρχιεπισκόπου τῆς βασιλεύσας Καντανιουπόλεως, καὶ

Μαζίμου τῷ διλαβεσάτου ἀρχιεπισκόπου Αντιοχείας, καὶ

Θαλασσιου τῷ διλαβεσάτου ἐπισκόπου Καισαρείας, καὶ

C Στεφάνου τῷ διλαβεσάτου Εφέσου, οὐδὲ τῷ λοιπῷ διλαβεσάτω ἐπισκόπων τῆς τε ἀνατολικῆς, καὶ Ποντικῆς, καὶ Ασιαῆς, καὶ Θρακικῆς, τῷ διοικητού, ἀνὰ τῷ Παλαιστινῶν.

Εἰ δὲ τῷ δεξίῳ αὐτῷ μέρους ὅμοιας καθεδεύτω,

Διοσκόρου τῷ διλαβεσάτου ἀρχιεπισκόπου Αλεξανδρείας, καὶ

Ιουβαλαίου τῷ διλαβεσάτου ἐπισκόπου Γεροσολύμων, καὶ

Kυντίλου τῷ διλαβεσάτου ἐπισκόπου Ηρακλείου τῆς τοκώτης Μακεδονίας, τοποτρέψτος Αναστασί τῷ διλαβεσάτῳ ἐπισκόπῳ Θεοσαλονίκης, καὶ

D Πέτρα τῷ διλαβεσάτῳ ἐπισκόπῳ Κορινθοῦ, καὶ τῷ λοιπῷ τῷ τῇ Αἰγαίου πακῆς διοικήσεως, καὶ τῷ Γλυκεῖ.

Musonije episkop Brimina (*Limena, Bribenena) je rekao: "I ja sam saglasan sa osudom Dioskora, donedavnog episkopa velikog grada Aleksandrije i sudim da se otudi od svake svešteničke i crkvene službe".

- Antioh iz Sinope (*Antiloh).

Antioh (*Antiloh) episkop Sinope je rekao: "I ja sam saglasan sa onim što je zakonito, pravedno i regularno odlučio presveti i preblagi arhiepiskop Rima, Lav i presveti arhiepiskop carskog grada Anatolije u vezi sa Dioskorom donedavnim episkopom velikog grada Aleksandrije, otuđujući ga od svake svešteničke službe".

- Paralije iz Andrapa.

Elpidije presviter, sa punomoćjem Bogu preminulog episkopa Paralija iz Andrape, rekao je: "Saglasan sam sa onim što su arhiepiskopi i čitav sabor (vaseljenski) odlučili protiv Dioskora, donedavnog episkopa velikog grada Aleksandrije".

- Domno iz Kukusa.

Eufronije presviter, zastupajući Domna velečasnog episkopa Kukusa, rekao je: "Odlučujem i slažem se sa pravednom odlukom koju je izglasao ovaj sveti vaseljenski sabor protiv Dioskora, donedavnog episkopa velikog grada Aleksandrije, otuđivši ga od svake svešteničke službe i položaja".

- Antonijan iz Amise.

Elpidije presviter sa punomoćjem velečasnog episkopa Antonijana iz Amise, rekao je: "I ja sam saglassan sa odlukom koju su zakonito i regularno donijeli presveti arhiepiskopa i sveti vaseljenski sabor protiv Dioskora, donedavnog episkopa velikog grada Aleksandrije".

- Teodor iz Klaudiopolja.

Teodor episkop Klaudiopolisa provincije Isaurije, rekao je: "Slažem se sa onim što su pravedno odlučili u ime presvetog arhiepiskopa kraljevskog grada Rima, Lava, Pashasin i Lucentije, episkopi Bogu premili i Bonifacije pobožni presviter, vikari istog preblagog arhiepiskopa Lava i presveti arhiepiskop kraljevskog grada novog Rima, Konstantinopolja, Anatolije i čitav sveti sabor, u vezi Dioskora, donedavnog episkopa svete crkve Aleksandrijske, odobravajući da se liši episkopskog položaja".

Svi su, po redu, govorili poslije Bogu predragog Anatolija, episkopa carskog grada Konstantinopolja.

(*Svi isto što i Bogu predragi Anatolije, episkop itd.)

I kad su svi presveti episkopi završili govor, potpisali su se na ovaj način (ovako su se potpisali):

POTPISI

Pashasin episkop crkve u Lilibetu, provincije Sicilije,* s punomoćjem preblagog i apostolske vaseljenske crkve pape Lava, grada Rima, predsjedavajući na Svetom sinodu, potpisao sam saglasje sa osudom Dioskora vaseljenskog sabora. (*umjesto presvetog arhiepiskopa velikog Rima, Lava, zajedno sa presvetim saborom potpisao sam odluku o osudi Dioskora).

Lukentije episkop *crkve Erkulana i sam sa punomoćjem Apostolske stolice velikog Rima, Lava, zajedno sa presvetim saborom, potpisao sam odluku o osudi Dioskora. (Herkulana, na dr. mj - Auskulana).

- Celije Bonifacije presviter i poslanik svete crkve drevnog i velikog Rima i sam na sličan način zauzimajući mjesto presvetog arhiepiskopa Lava, zajedno sa časnom, preblagom i Apostolskom crkvom pape Lava, potpisao sam odluku o osudi Dioskora.

pum, & alienum eum^a judico ab omni sacerdotali ministerio.

Αβραάμιος Κέστρε Κίρκιστε.

Abraamius episcopus.^{* b} Castricirensis dixit: Hæc eadem, quæ & sancti patres, adversus Dioscorum Alexandrinorum quondam episcopum decerno, & alieno eum ab omni ecclesiastico ministerio.

*Δημήτρεος * Δαυΐτου.*

Demetrius episcopus civitatis.^{* c} Lappæ dixit: Consentio sanctis patribus super damnatione Dioscori Alexandrinorum quondam episcopi, & alienum eum esse judico ab omni sacerdotali ministerio.

Βεζίσλαος Νέος πόλεως.

^{* d} Bassianus episcopus^{*} Neapolitanus dixit: Concordia efficior^f professionibus sanctorum patrum super damnatione Dioctori Alexandrinorum & magnæ civitatis quondam episcopi, alienum eum existimans ab omni sacerdotali & ecclesiastico ministerio.

Μεσώνιος Βεγούλιος.

Mesonius episcopus.^{* b} Briminensis dixit: Concordia & ego efficior^f super damnatione Dioctoriⁱ magnæ Alexandrinorum civitatis quondam episcopi, & alienum eum esse judico ab omni sacerdotali & ecclesiastico ministerio.

** Αυτίοχος Σινώπης.*

^{* e} Antiochus episcopus Sinopensis dixit: His^C quæ legitime & juste & regulariter definita suntⁱ a sanctissimo & beatissimo archiepiscopo Romano Leone,^m & a sanctissimo archiepiscopo regiæ civitatis Anatolio,ⁿ super Dioctori Alexandrinæ magnæ civitatis quondam episcopo, & ipse concors efficior,^o alienans eum ab omni sacerdotali ministerio.

Παραλίος Ανδραπόν.

Elpidius presbyter, agens vices^f Deo amantissimi episcopi Paraliiⁱ Andrapensis, dixit: His quæ legitime ab archiepiscopis & ab universali concilio adversus Dioscorum Alexandrinæ magnæ civitatis quondam episcopum decreta sunt, concors efficior.

Δόρνος Κεκετῆ.

Euphronius presbyter, verba faciens pro Domino reverendissimo episcopo^f Cucuseno-

Arum, dixit: Juste prolatæ a sancto hoc & universali concilio adversus Dioscorum Alexandrinæ magnæ civitatis quondam episcopum sententiæ consentio & concordo, alienans eum ab omni sacerdotali ministerio & dignitate.

Αντωνινὸς Αμιλῶν.

Elpidius presbyter, agens^f vices reverendissimi^u Antoniani episcopi^x Amisenorum, dixit: Legitime & regulariter^y a sanctissimis archiepiscopis, & a sancto & universalis concilio adversus Dioscorum Alexandrinæ magnæ civitatis quondam episcopum prolatæ sententiæ & ipse concors efficior.

Θεοδώρος Κλαυδιανόλεως.

Theodorus episcopus^z Claudiopolitanus, provinciæ Isauriæ, dixit: Consentio iis quæ justæ decreta sunt a sanctissimo archiepiscopo regiæ urbis Romæ Leone per Paschalimum & Lucentium^{aa} Dei amantissimos episcopos, & Bonifacium^{bb} religiosissimum presbyterum, vicarios ejusdem^{cc} beatissimi archiepiscopi Leonis, & a sanctissimo archiepiscopo regiæ urbis nova Romæ Constantinopolitano Anatolio, & ab omni sancta synodo, super Dioctori Alexandrinæ sanctæ ecclesiæ quondam episcopo, probans eum alienum esse ab episcopatus dignitate.

Oἱ πάντες εἴρηψε τὰ θεοφιλεσάτε τῆς βασιλείας
οὐς Καισαριανούλεως Ανατολίου δεσμάνη-
σαν.

^{* dd} Omnes per ordinem post Dei amantissimum Anatolium episcopum regiæ urbis Constantinopolis interlocuti sunt.

Kαὶ μὲν τὸ διγλασσοῦ πάντας τὰς ὁσιωτάτους
ἐπισκόπους, ὑπέγραψαν ἄπω.

Et cum omnes sanctissimi episcopi interlocuti fuissent, subscripterunt in hunc modum.

A I T Π Ο Γ Ρ Α. Φ Α I..

Παραχαῖνος ἐπίσκοπος Λιλυβαῖων τῆς Σικελῶν
ἐπαρχίας, ἐπέχων τὸν τόπον τῆς ἀγιωτάτης ὀρ-

D χιπισκόπου τῆς μεγάλης Ρώμης Δέοντος.^{* ω̄}
εισα ἔμα τῇ ἀγιωτάτῃ συνοδῷ ἐπὶ τῇ κα-
θαρίσει Διοσκορε, ὅμης καὶ ὑπέγραψε.

Anatolije arhiepiskop Konstantinopolja, novog Rima, jednako sam sa svetim saborom potpisao odluku o osudi Dioskora.

Maksim episkop velikog grada Antiohije, potpisao sam zajedno sa svetim sinodom odluku o osudi Dioskora.

- Kvintil episkop Herakleje u Makedoniji, sa punomoćjem Anastasija presvetog arhiepiskopa Soluna, potpisao sam zajedno sa svetim saborom odluku o osudi Dioskora.

I svi ostali po istom redu su potpisali odluku:

- Stefan episkop mitropolit Efesa, potpisao sam.

- Diogen episkop mitropolit Kizika, potpisao sam.

- (Lukijan episkop Bizea, umjesto Kirijaka velečasnog episkopa Herakleje Tračke, potpisao sam).

- Julijan Mali episkop Koene i poslanik *Rimske crkve (*Apostolske stolice) potpisao sam odluku.

- Petar episkop Korinta, provincije Ahaje, potpisao sam.

- Jovan episkop glavnog grada Sebastije, potpisao sam.

- Seleuk episkop Amasije, potpisao sam.

- Konstantin episkop glavnog grada Melitene, potpisao sam.

- Patricije episkop Tijane, potpisao sam.

- Teodor episkop glavnog grada Tarsa potpisao sam.

- *Teodosije (*Teodor) episkop grada Damaska, potpisao sam.

- Petar episkop grada Gangra, potpisao sam.

- Basilije episkop mitropolit grada Trajanopolisa, potpisao sam.

- Eleuterije episkop Kalhedona, potpisao sam.

- Basilije episkop Seleukije Isaurije, potpisao sam.

- Amfilohije episkop mitropolit grada Side, provincije Pamfilije, potpisao sam.

- Kir episkop glavnog grada Anazarba, potpisao sam.

- Kaloger episkop mitropolit grada Klaudiopolisa, potpisao sam.

- Eunomije episkop glavnog grada Nikomedije, potpisao sam.

- Roman episkop glavnog grada Mire, potpisao sam.

- Konstantin episkop mitropolit grada Bostre, potpisao sam.

- Francion episkop mitropolit grada Filipopolisa, potpisao sam.

- Domno iz Apameje.

- Meletije episkop Larise, govoreći umjesto Domna episkopa Apameje u Siriji, potpisao sam.

- Stefan episkop Hijerapolisa, potpisao sam.

- Florencije episkop mitropolit grada Sarda u provinciji Lidiji, potpisao sam.

- Pergamije, episkop mitropolit grada Antiohije u provinciji Pisidiji, potpisao sam.

- Nunehije, episkop glavnog grada Laodikeje, potpisao sam.

- Onesifor episkop glavnog grada Ikonije, potpisao sam.

- Luka, episkop grada Dirahija, mitropolit provincije novog Epira, potpisao sam.

- Epifanije episkop mitropolit grada Perga u provinciji Pamfiliji, potpisao sam.

- Marinijan episkop Sinade, potpisao sam.

- Fotije episkop mitropolit Tira, potpisao sam.

- Nono episkop grada Edese, potpisao sam.

- Sebastijan episkop Beroje, potpisao sam.

- Jovan episkop Nikopolja u Prvoj Armeniji, potpisao sam.

- Aristomah, episkop grada Kolonije, potpisao sam.

- Jovan episkop grada Sevastopolisa, potpisao sam.

- Akacije episkop grada Arijartije, potpisao sam.

S U B S C R I P T I O N E S.

- ^a Paschasius episcopus ecclesiarum Lilybetanarum, & provinciarum Siciliarum, * vice beatissimi atque apostolicarum universalium ecclesiarum papae urbis Romae Leonis sanctae synodo praesidens, in Dioscori damnatione consensu universalis concilii subscripsi.
- Διονύσιος ἐπίσκοπος Ερυθραίων, καὶ αὐτὸς ἐπέχων τὸν τόπον τῷ ἀποστολικῷ Ὑδρόν τῆς μεγάλης Ρώμης Λέοντος, ἄμα τῇ ἀγιωτάτῃ συνόδῳ ὁέστας ἐπὶ τῇ καθαιρέσει Διοσκόρου, ὑπέγραψε.
- ^b Lucentius episcopus Esculanæ Ecclesiarum, & ipse vicem gerens apostolicarum sedis magnarum Romanarum Leonis, simul cum sanctissima synodo in damnatione Dioscori definiens, subscripsi.
- Βουκόφατος πρεσβύτερος, καὶ πρεσβύτερος τῆς ἔκκλησις τῆς πρεσβύτερας, καὶ μητράλης Ρώμης, καὶ αὐτὸς ὅμοιος ἐπέχων τὸν τόπον τῷ ἀγιωτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ Λέοντος, τῷ πατρί, καὶ μακαρεστάτῃ ἄμα, καὶ ἀποστολικῇ ἔκκλησιᾳ τῷ πατρὶ Λέοντος, ἐπὶ τῇ καθαιρέσει Διοσκόρου, δέσποινας ὑπέγραψε.
- Cælius Bonifacius presbyter & legatus sanctae ecclesie antiquarum & magnarum Romarum, & ipse similiter locum tenens sanctissimi archiepiscopi Leonis, simul cum honorabili, & beatissima atque apostolica ecclesia papae Leonis, in damnatione Dioscori definiens, subscripsi.
- Ανατόλιος ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινούπολεως, δέσποινας ἄμα τῇ ἀγίᾳ συνόδῳ ἐπὶ τῇ καθαιρέσει Διοσκόρου, ὑπέγραψε.
- ^c Anatolius archiepiscopus Constantinopolis novarum Romarum definiens pariter cum sancta synodo in damnatione Dioscori, subscripsi.
- Μάξιμος ἐπίσκοπος τῆς μητράλης πόλεως Αντιοχείας, δέσποινας ἄμα τῇ ἀγίᾳ συνόδῳ ἐπὶ τῇ καθαιρέσει Διοσκόρου, ὑπέγραψε.
- ^d Maximus episcopus magnarum civitatis Antiochiae, definiens simul cum sancta synodo in damnatione Dioscori, subscripsi.
- Κωνστινος ἐπίσκοπος Ηρακλείας, ἐπέχων τὸν τόπον τῇ ἀγιωτάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ τῆς Θεσαλονικίων Αναστασίᾳ, δέσποινας ἄμα τῇ ἀγίᾳ συνόδῳ ἐπὶ τῇ καθαιρέσει Διοσκόρου, ὑπέγραψε.
- Quintillus episcopus Heracleæ Macedoniarum, gerens vicem Anastasiū sanctissimi archiepiscopi
- A pi Thessalonicensis, definiens simul cum sancta synodo in damnatione Dioscori, subscripsi.
 Καὶ οἱ λοιποὶ πάντες, τῇ αὐτῇ τάξει, καὶ εἴρημαι ὄντες, ὑπέγραψαν.
 Et reliqui omnes eodem ordine & serie definientes subscripterunt.
 Στέφανος Εφέσιος.
 Stephanus episcopus metropolitanus Ephesi subscripsi.
 Διογένης Κυζίκης.
 Diogenes episcopus metropolitanus Cyzici subscripsi.
 Lucianus episcopus Byzæ, pro Cyriaco reverendissimo episcopo Heracleæ Thraciæ, subscripsi.
 Γελιανὸς ὁ Κάλων ἐλάχιστος ἐπίσκοπος, καὶ πρεσβύτερος τῇ ἀποστολικῇ Ὑδρόν, καὶ τὰ εξῆς.
 Julianus minimus episcopus Coensis, & legatus ecclesiarum Romanarum, definiens subscripsi.
 Πέτρος Κορίνθιος.
 Petrus episcopus Corinthi, provinciarum Achajæ, subscripsi.
 Ιωάννης Σελεύσιος.
 Joannes episcopus Sebastiæ metropolis, subscripsi.
 Σελήνης Αμαλιαῖος.
 Seleucus episcopus Amaliam, subscripsi.
 Κωνσταντίνος Μελιτενῖος.
 Constantinus episcopus Meliteniæ metropolis, subscripsi.
 Πλαξίκης Τυρίνων.
 Patricius episcopus Tyaniæ, subscripsi.
 Θεόδωρος Ταρσος.
 Theodorus episcopus Tarrensis metropolis, subscripsi.
 Θεόδωρος Δαμασκεῖος.
 * Theodosius episcopus civitatis Damascenæ, subscripsi.
 Πέτρος Γαγγρῶν.
 Petrus episcopus Gangrenæ civitatis, subscripsi.
 Βασίλειος Τραϊανουπόλεως.
 Basilius episcopus metropolitanus Trajanopolitanæ civitatis, subscripsi.
 Ελλαδίσιος Χαλκηδόνος.
 Eleutherius episcopus Calchedonensis, subscripsi.
 Βασίλειος Σελεύσιος Γανανείας.
 Basilius episcopus Seleucia Iauriæ, subscripsi.
 Αμφιλόχιος Σιδηνος.
 Amphilius episcopus metropolitanus Sidenæ civitatis, Provinciae Pamphyliæ, subscripsi.

KD-

- Heraklige, episkop grada Komana, potpisao sam.
- Simeon episkop glavnog grada Amide, potpisao sam.
- Gratijan episkop Kerasunta, potpisao sam.
- Atarhije episkop grada Trapezunta, potpisao sam.
- Atik episkop mitropolit grada Nikopolja Starog Epira, potpisao sam.
- Filip episkop grada Adane, potpisao sam.
- Talasije episkop grada Para, potpisao sam.
- Teokrit episkop grada Beroje, potpisao sam.
- Gerontije episkop Seleukije Sirijske, potpisao sam.
- Timotej episkop Balaneja, potpisao sam.
- Sofronije episkop grada Konstantina, potpisao sam.
- Aleksandar episkop Sevaste u Kilikiji, potpisao sam.
- Marko episkop grada Aretuze, potpisao sam.
- Teodosije, episkop Nazijane, potpisao sam.
- Hipatije episkop grada Zefirija, potpisao sam.
- Teodot (*Teodor) episkop Klaudiopolisa, potpisao sam.
- Uranije episkop grada Emese, potpisao sam.
- Lukijan, episkop grada *Ipsa (*Ipse), potpisao sam.
- Julijan episkop grada Rosa, potpisao sam.
- Eustohije episkop grada Dokimija, potpisao sam.
- Teodor episkop Augoste, potpisao sam.
- Epiktet episkop grada Dioklecijanopolisa, potpisao sam.
- Polihronije, episkop Epifanije, potpisao sam.
- Evolcije episop Zeugmata, potpisao sam.
- Pavle, episkop Ptolemaide, potpisao.
- Trifon episkop ostrva Hija, potpisao.
- Jovan episkop mitropolit ostrva Roda, potpisao sam.
- Basilije episkop grada Nakolije, potpisao sam.
- Pavle episkop grada Marijamne, potpisao sam.
- Antioh (*Antiloh) episkop grada Sinope, potpisao sam.
- Apragmonije episkop grada Tija (*Tire), potpisao sam.
- Zenodot episkop grada Telmise, potpisao sam.
- Ren episkop Junopolisa (*Jonopolisa), potpisao sam.
- Kritonijan episkop grada Mala, potpisao sam.
- Kalinik episkop Apameje, potpisao sam.
- Indim episkop grada Karina, potpisao sam.
- Mir (*Ren) episkop grada Eulandre (Eulandra), potpisao sam.
- Kajuma episkop grada Markopolisa, potpisao sam.
- Jovan episkop grada Kare, potpisao sam.
- Abramije episkop Kirkesija, potpisao sam.
- Euzebije episkop grada Klazomena, potpisao sam.
- Mama episkop grada Anineta, potpisao sam.
- Eterih episkop Smirne, potpisao sam.
- Leontije, episkop Magnesije, potpisao.
- Pretorije episkop grada Mirine, potpisao sam.
- Meonije episkop grada Nise, potpisao sam.
- Marcellin episkop grada Metropolisa, potpisao sam.
- Isaija episkop grada Elaite, potpisao.

Κύρος Αναζάρβης.	Α Συμεὼν Αμίδης.
Cyrus episcopus Anazarbenæ metropolis, subscripti.	Symeon episcopus Amidæ metropolis, subscripti.
Καλέγηρος Κλαυδιαπόλεως.	* Γρατιανὸς Κερασεῖγρος.
Calogerius episcopus metropolitanus Claudio- politanæ civitatis, subscripti.	Gratianus episcopus Cerasuntensis, subscripti.
Εὐνόμιος Νικομηδεῖας.	Α' τάρβιος Τραπεζούντος.
Eunomius episcopus Nicomedia metropolis, subscripti.	Artabrius episcopus civitatis Trapezuntis, subscripti.
Ρωμανὸς Μύρων,	Α' πτικὸς Νικοπόλεως.
Romanus episcopus Myrenæ metropolis, subscripti.	Atticus episcopus metropolitanus Nicopolitanæ civitatis veteris Epiri, subscripti.
Κωνσταντίνος Βόσρω.	Φίλιππος Αδάμης.
Constantinus episcopus metropolitanus Bosre- næ civitatis subscripti.	Philippus episcopus civitatis Adanæ, subscripti.
Φραγκίων Φιλιπποπόλεως.	Θαλάσσιος Πάσχεια.
Francion episcopus metropolitanus Philippopo- lis civitatis subscripti.	Thalassius episcopus civitatis Pari, subscripti.
Δέμιος Απαχείας.	Θεόκτιστος Βερρόας.
Meletius episcopus Larissæ, & faciens sermonem pro Domino episcopo Apameæ Syriae, subscripti.	Theoctistus episcopus civitatis Berrhoensis, subscripti.
Στέφανος Γεραπόλεως.	Γερόντιος Σελλάκειας.
Stephanus episcopus Hierapolis, subscripti.	Gerontius episcopus Seleucia Syriae, subscripti.
Φλωρεύτιος Σάρδεων.	Τιμόθεος Βαλανίων.
Florentius episcopus metropolitanus Sardenæ civitatis, provinciæ Lydiae, subscripti.	Timoteus episcopus Balaneorum, subscripti.
Περγάμιος Αντιοχείας Πισιδίας.	Σωφρόνιος Κονσαντίνου.
Pergamius episcopus metropolitanus Antioche- næ civitatis, provinciæ Pisidiæ, subscripti.	Sophronius Episcopus civitatis Constantiæ, subscripti.
Νυνέχηος Δαοδικείας.	Αλέξανδρος Σεβαστῆς.
Nunechius episcopus Laodiceæ metropolis, subscripti.	Alexander episcopus Sebaste Ciliciæ, subscripti.
Οντοφόρος Γκονιγ.	Μάρκος Αρεθέσης.
Onesiphorus episcopus Iconii metropolis, subscripti.	Marcus episcopus Arethusæ civitatis, subscripti.
Λυκᾶς Δυρράχιος.	Θεοδόσιος Ναζιανζεύς.
Lucas episcopus Dyrrachenæ civitatis, metro- politanus Provinciæ novæ Epiri, subscripti.	Theodosius episcopus Nazianzenus, subscripti.
Επιφάνιος Πλέρης.	Τύπατιος Ζερμεύς.
Epiphanius episcopus metropolitanus Pergensis civitatis, provinciæ Pamphiliae, subscripti.	Hypatius episcopus civitatis Zephyrii, subscripti.
Μαρινιανὸς Σωάδων.	Θεόδωρος Κλαυδιαπόλεως.
Marinianus episcopus Synnadae, subscripti.	Theodotus episcopus Claudiopolitanus, subscripti.
Φώτιος Τύρος.	Ούρανιος Εμέσης.
Photius episcopus metropolitanus Tyri, subscripti.	Uranius episcopus Emesenæ civitatis, subscripti.
Νόννος Εδέσσης.	Λαζαλιδός Ιτάς.
Nonnus episcopus civitatis Edessæ, subscripti.	Lucianus episcopus * Ipinorum civitatis, subscripti.
Σεβαστιανὸς Βερρόας.	Ιουλιανὸς Ρώσος.
Sebastianus episcopus Berrhoensis, subscripti.	Julianus episcopus civitatis Rhosi, subscripti.
Ιωάννης Αρμενίας.	Εὐσόχιος Δοκημίων.
Joannes episcopus Nicopolis Armeniæ primæ, subscripti.	Eustochius episcopus civitatis Docimiorum, subscripti.
Α' εις θμαχος Κολωνείας.	Θεοδωρος Αυγύστης.
Aristomachus episcopus civitatis Coloniæ, subscripti.	Theodorus episcopus Augustæ, subscripti.
Ιωάννης Γερμανικείας.	Ε' πίχτης Διοχλητιανοπόλεως.
Joannes episcopus Germaniciæ subscripti.	Epiphetus episcopus Diocletianopolitanæ civita- tis, subscripti.
Κερόπτιος Σιβαστεπόλεως.	Πολυχρόνιος Επιφανείας.
Ceropius episcopus Sebastopolis civitatis, subscripti.	Polychronius episcopus Epiphanie, subscripti.
Α' κακίος Αγραραθέας.	Εὐάλκιος Ζάλγυματος.
Acacius episcopus Ariarathia civitatis, subscripti.	* Evoltius episcopus Zeugmatis, subscripti.
* Ηρακλᾶς Κωμάνων.	Παιᾶλος Πτολεμαΐδος.
Heraclius episcopus civitatis Comanorum, subscripti.	Paulus episcopus Ptolemaide, subscripti.
	Τρύφων Χίου.
	Tryphon episcopus insulæ Chii, subscripti.
	Ιωάννης Ρόδος.
	Joannes episcopus metropolitanus insulæ Rho- diæ subscripti.
	Βασιλείος Ναχραλείας.
	Basilius episcopus civitatis Nacolię, subscripti.

- Kvint episkop Fokeje, potpisao sam.
- Hesperije episkop grada Pitane, potpisao sam.
- Teotehno episkop grada Tireja, potpisao sam.
- *Bason (*Bitefal) episkop grada Neapolisa, potpisao sam.
- Pavle episkop Filomelije (*Filomelije), potpisao sam.
- Pavle episkop grada Tripolisa, potpisao sam.
- Kir episkop grada Sinianda, potpisao sam.
- Olimpije episkop Teodosijanopolisa, potpisao sam.
- Fontejan (*Fontinlan) episkop grada Sagale, potpisao sam.
- Kosinije episkop Hijerocezareje u provinciji Lidiji, potpisao sam.
- Paulin episkop Apameje grada Pisidije, potpisao sam.
- Sava episkop grada Palte, potpisao sam.
- Eudoksije episkop grada Homata, potpisao sam.
- Filip episkop grada Barbura, potpisao sam.
- Fronton episkop grada Faselide, potpisao sam.
- Patricije episkop Neocezareje, provincije Auguste Eufratske, potpisao.
- Timotej episkop grada Dolihe, potpisao sam.
- Kirin (*Kirijak) episkop grada Patare, potpisao sam.
- Stefan episkop grada Limire (*Libura), potpisao sam.
- Teodor episkop grada Antifele, potpisao sam.
- Leontije (*Longin) episkop grada Araksa, potpisao sam.
- Antipatar episkop grada Kauna, potpisao sam.
- Andrija episkop grada Trogla (*Tloa), potpisao sam.
- Gratijan episkop Panorma, potpisao sam.
- Nikolaj episkop grada Akarase, potpisao sam.
- Roman episkop grada Bubone, potpisao sam.
- Eulogije episkop mitropolit Filadelfije u provinciji Arabiji, potpisao sam.
- Olimpije episkop Sozopolisa, potpisao.
- Teozebije episkop grada Ilija, potpisao sam.
- Avercije episkop grada Hijeropolisa, potpisao sam.
- Eorticije episkop grada Nikopolisa provincije Pisidije, potpisao sam.
- Dominin episkop grada Plateje, potpisao sam.
- Irenej episkop grada Naupakta, potpisao sam.
- Atanasije episkop grada Opunta, potpisao sam.
- Hermija episkop Abida svete Božje crkve, potpisao sam.
- Eutropije episkop grada Adada (*Arada), potpisao sam.
- Florencije episkop grada Hadrijanopolisa, potpisao sam.
- Proklo episkop grada Adre, potpisao sam.
- Damijan episkop grada Sidona (*Ogdona), potpisao sam.
- Teodosije episkop Kanote, potpisao sam.
- Aleksandar episkop Seleukije, provincije Pisidije, potpisao sam.
- Rufin episkop grada Samosate, potpisao sam.
- Patricije episkop grada Akre, potpisao sam.
- Hormisda episkop Filipopolisa, provincije Arabije, potpisao sam.
- Teodor episkop grada Tripolisa, potpisao sam.
- Neoptolem episkop Korne, potpisao.
- Euzebije episkop grada Seleukobela, potpisao sam.

- Παῦλος Μαριάμνης.**
Paulus episcopus Mariannensis civitatis, subscripti.
- Αὐτίλοχος Σινώπης.**
* Antiochus episcopus civitatis Sinopæ, subscripti.
- Αὐραγμόνιος Τύρου.**
Aragmonius episcopus civitatis * Tii, subscripti.
- Ζενοδότος Τελμισσίων.**
Zenodotus episcopus Telmissenæ civitatis, subscripti.
- Ρήνος Γ' ανοικόλεως.**
Rhenus episcopus * Junopoleos, subscripti.
- Κειτωνιάνος Α' φροδιστάδος.**
Critonianus episcopus Metropolitanus Aphrodisiæ civitatis, subscripti.
- Χρυσίππος *** Μάλλας.
Chrysippus episcopus civitatis Malli, subscripti.
- Καλλινίκος Α' παμέικας.**
Callinicus episcopus Apameæ, subscripti.
- Ινδίμος Καρέινα.**
Indimus episcopus Carini civitatis, subscripti.
- Ρήνος Εὐλαύνδρου.**
* Myrus episcopus Eulandrenæ civitatis, subscripti.
- Καΐμος Μαρχεπόλεως.**
Cajumas episcopus Marcopolitanæ civitatis, subscripti.
- Ιωάννης Καρρένη.**
Joannes episcopus Carrhenæ civitatis, subscripti.
- Α' θραάμιος Κιρκηνίτης.**
Abraamius episcopus * Circensis, subscripti.
- Εὐσέβιος Κλαζομενῶν.**
Eusebius episcopus Clazomenenæ civitatis, subscripti.
- Μάρκος Α' νικήτας.**
Mamas episcopus Aninetenæ civitatis, subscripti.
- Αἰθέριχος Σμύρνης.**
Etherichus episcopus Smyrnæ, subscripti.
- Δεόντιος Μαγνησίας.**
Leontius episcopus Magnesia, subscripti.
- Προτέρειος Μυρρίνης.**
Proterius episcopus civitatis Myrrhinæ, subscripti.
- Μιόνιος Νίσαρης.**
Meonius episcopus Nissæ civitatis, subscripti.
- Μαρκελλίνος Μητόπολεως.**
Marcellinus episcopus Metropolis civitatis, subscripti.
- Ησαΐας Ε' λαϊτῶν.**
Ilias episcopus Elaitanæ civitatis, subscripti.
- Κοῖντος Φωκαίας.**
Quintus episcopus Phociensis, subscripti.
- Εσπέριος, Πιτανί.**
Hesperius episcopus Pitane civitatis, subscripti.
- Θεοτέκνος Τύραις.**
Theotecnus episcopus civitatis Tyræi, subscripti.
- Βασιλεὺς Νέας ωσδεως.**
* Bassas episcopus Neapolitanæ civitatis, subscripti.
- Παῦλος * Φιλομηλίη.**
Paulus episcopus Philomelensis, subscripti.
- Παῦλος Τριπόλεως.**
Paulus episcopus Tripolitanæ civitatis, subscripti.
- A Κύρος Σινιανὸς.**
Cyrus episcopus civitatis Siniandi, subscripti.
- Ολύμπιος Θεοδοσιαπόλεως.**
Olympius episcopus Theodosiopolitanus, subscripti.
- Φροντινίανος Σαγαλακαῖ.**
* Fonteanus episcopus Sagaleffenæ civitatis, subscripti.
- Κοατίνιος Ηροκυψαρέας.**
Cossinius episcopus Hierocæsarex, provinciæ Lydiæ, subscripti.
- Παυλῖνος Α' παμείκας.**
Paulinus episcopus Apameæ civitatis Pisidiæ, subscripti.
- B Σάββας Πάλτη.**
Sabbas episcopus Paltenæ civitatis, subscripti.
- Ευδόξιος Χώματος.**
Eudoxius episcopus Chomatenæ civitatis, subscripti.
- Φιλίππος Βαρβυρέων.**
Philippus episcopus civitatis Barbureorum, subscripti.
- Φρόντων Φαστηλίδων.**
Fronton episcopus Phaselidenæ civitatis, subscripti.
- Πατεύχιος Νεοκυψαρέας.**
Patricius episcopus Neocæsarex, provinciæ Augusta Euphratæ, subscripti.
- C Τιμόθεος Δολιχῆς.**
Timotheus episcopus Dolichenæ civitatis, subscripti.
- Κυρακής Παταρίου.**
* Cyrus episcopus Pataræ civitatis, subscripti.
- Στέφανος Λιθύρεων.**
Stephanus episcopus * Limyra civitatis, subscripti.
- Θεοδώρος Α' ντιφέλλας.**
Theodorus episcopus Antiphellenæ civitatis, subscripti.
- Λογγίνος Α' ράξων.**
* Leontius episcopus Araxenæ civitatis, subscripti.
- D Αντιπάτρος Καύνα.**
Antipatrus episcopus civitatis Cauni, subscripti.
- Α' νδρέας Τρογλεών.**
Andreas episcopus civitatis * Trogloeorum, subscripti.
- Γρατιανὸς Πανόρμου.**
Gratianus episcopus Panormi, subscripti.
- Νικόλαος * Α' καρασαῖ.**
Nicolaus episcopus Acaraffenæ civitatis, subscripti.
- Ρωμανὸς Βεβούρεων.**
Romanus episcopus Bubonensis civitatis, subscripti.
- E Εύλογιος Φιλαδέλφειας.**
Eulogius episcopus metropolitanus Philadelphia, provinciæ Arabiæ, subscripti.
- Ολύμπιος Σωζοπόλεως.**
Olympius episcopus Sozopolis, subscripti.
- Θεοφίλος Ι' λία.**
Theophilus episcopus civitatis Ilii, subscripti.
- Α' βέρκος Ηραπολέως.**
Abercius episcopus Hierapoleos civitatis, subscripti.
- Εορτίκος Νικοπόλεως Πισιδίας,**
Eorticus episcopus Nicopolitanæ civitatis provinciæ Pisidiæ, subscripti.

- Petar, episkop grada Dardana, potpisao sam.
- Jovan episkop Polemonija, potpisao.
- Martirije episkop Gortine, potpisao.
- Nikolaj, episkop grada Stoba, potpisao sam.
- Kir episkop grada Kibistra, potpisao sam.
- Genadije episkop grada Akmona, potpisao sam.
- Demetrije episkop grada Lapene (*Lapeta), potpisao sam.
- Eufrat episkop grada Eleuterne, potpisao sam.
- Konstantin episkop Demetrije, potpisao sam.
- Pavle episkop grada Derbe, potpisao.
- Plutarh episkop Listre grada, potpisao sam.
- Evgenije episkop grada Kane, potpisao sam.
- Ruf episkop grada Hide, potpisao sam.
- Tiran episkop grada Homona, potpisao sam.
- Asholije episkop grada Laranda, potpisao sam.
- Dionisije episkop grada Atalije, potpisao sam.
- Filip episkop grada Lisije, potpisao sam.
- Strategije episkop grada Polibe, potpisao sam.
- Kirijak episkop grada Trokme, potpisao sam.
- Diodot episkop grada Lisima, potpisao sam (*Lisina).
- Dionisije episkop Antiohije Karijske, potpisao sam.
- Jovan, episkop grada Alinda, potpisao sam.
- Tinhaniye episkop Apolonije, potpisao sam.
- Menander episkop Herakleje, potpisao sam.
- Jovan episkop grada Amizona (*Amazona), potpisao sam.
- Teodoret (*Teodor) episkop grada Albanda, potpisao sam.
- Eupitije episkop Stratoniikeje, potpisao sam.
- Roman episkop Eudoksiopolisa, tj. Selimbrije, provincije Trakije, potpisao sam.
- Kalandion iz Halikarnasa.
- Julijan presviter, sa punomoćjem Kalandiona episkopa grada Halikarnasa, potpisao sam.
- Teoktit episkop mitropolit grada Pisinunta, potpisao sam.
- Misterije episkop grada Amorije, potpisao sam.
- Kirijak episkop grada Egare (*Egeje), potpisao sam.
- Julijan episkop grada Hipepa, potpisao sam.
- Longin episkop grada Orhista, potpisao sam.
- David episkop grada Andrijanopolisa, potpisao sam.
- Alkimed episkop grada Silanda, provincije Lidije, potpisao sam.
- Polikarp episkop grada Gabale, provincije Lidije, potpisao sam.
- Amahije episkop grada Septa, potpisao sam.
- Elijas (Ilija) episkop grada Blande, potpisao sam.
- Menekrat episkop Keresa, potpisao.
- Leukije episkop (*Eleufinije) Apolonovog svetilišta, potpisao sam.
- Gemel episkop grada Stratoniikeje, potpisao sam.
- Stefan episkop grada Primnesa, potpisao sam.
- Toma episkop Teodosiopolisa, potpisao sam.
- Akvila episkop Eurokre, potpisao.
- Rufin episkop grada Bruila potpisao sam.
- Toma episkop Porfiriona, potpisao.

- Δομηνίκος Πλαταιών.**
Dominicus episcopus civitatis Platearum, subscripsi.
- Εἰρηναῖος Ναυπάκτου.**
Irenaeus episcopus civitatis Naupacti, subscripsi.
- Αὐθαδόσιος Οπέντος.**
Athanasius episcopus Opuntinæ civitatis, subscripsi.
- Ερμήνειος Αρβίδης.**
Hermias episcopus Abydi sanctæ Dei ecclesie, subscripsi.
- Εὐτρόπιος Αράδης.**
Eutropius episcopus * Adadæ civitatis, subscripsi.
- Φλωρούτιος Αδελαντόλεως,**
Florintius episcopus Hadrianopolitanæ civitatis, subscripsi.
- Πρόκλος * Αδράνων,**
Proclus episcopus Adranorum civitatis, subscripsi.
- Δαμιανὸς *** Σιδῶνος.
Damianus episcopus civitatis * Sidonis, subscripsi.
- Θεοδόσιος Καινώθας.**
Theodosius episcopus Canothæ, subscripsi.
- Αλεξανδρὸς Σελάκειας Πισιδίας.**
Alexander episcopus Seleuciae provincie Pisidiæ, subscripsi.
- Ρωμίος Σαμοσάτην.**
Rufinus episcopus Samosatenæ civitatis, subscripsi.
- Πλατείχιος Αχραντοῦ.**
Patricius episcopus Acerassenæ civitatis, subscripsi.
- Ορμίσδος Φιλιππεπόλεως.**
Hormisda episcopus Philippopolis provincie Arabie, subscripsi.
- Θεόδωρος Τεργέλεως.**
Theodorus episcopus Tripolitanæ civitatis, subscripsi.
- Νεοπτόλεμος Κόρυαν.**
Neoptolemus episcopus Cornæ, subscripsi.
- Εὐστέβιος Σελακοβῆλος.**
Eusebius episcopus civitatis Seleucobeli, subscripsi.
- Πλέκος Δαρδίγης.**
Petrus episcopus civitatis Dardani, subscripsi.
- Γαλάνης Πολεμωνίτης.**
Joannes episcopus Polemonii, subscripsi.
- Μαρτύριος Γορτύνης.**
Martyrius episcopus Gortynæ, subscripsi.
- Νικόλαος Στοβῶν.**
Nicolaus episcopus Stoborum civitatis, subscripsi.
- Κύρος Κυβιστρων.**
Cyrus episcopus civitatis Cybistrorum, subscripsi.
- Γενναδίος Αχμονεύων.**
Genadius episcopus civitatis Acmoniorum, provincia Phrygia, subscripsi.
- Δημητρίος Δασέπενον.**
Demetrius episcopus * Lappenæ civitatis, subscripsi.
- Ευφρατῖς Ελλαζερίνης.**
Euphratas episcopus civitatis Eleuthernæ, subscripsi.
- Κωνσταντῖνος Δημητριάδος.**
Constantinus episcopus Demetriadi, subscripsi.
- ΑΠΙΛΛΗΛΟΣ ΔΙΕΡΒΙΩΝ.**
Paulus episcopus civitatis Derbae, subscripsi.
- ΠΛΑΤΥΡΧΟΣ ΛΥΣΡΟΥ.**
Plutarchus episcopus Lystronæ civitatis, subscripsi.
- ΕΥΧΥΝΟΣ ΚΑΝΝΑΩΝ.**
Eugenius episcopus civitatis Cannorum, subscripsi.
- ΡΥΦΟΣ *** ΤΥΔΗΣ.
Rufus episcopus civitatis * Hydæ, subscripsi.
- ΤΥΡΑΝΝΟΣ ΟΜΟΝΑΔΩΝ.**
Tyrannus episcopus Homonadorum civitatis, subscripsi.
- ΑΧΕΔΛΟΣ ΔΑΡΑΔΥΝΩΝ.**
Acholius episcopus Larandenæ civitatis, subscripsi.
- ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΑΤΤΑΛΕΙΑΣ.**
Dionysius episcopus Attalæ civitatis, subscripsi.
- ΦΙΛΙΠΠΟΣ ΔΙΟΣΤΑΔΩΝ.**
Philippus episcopus Lydiadis civitatis, subscripsi.
- ΣΕΧΑΤΗΓΟΣ ΠΟΛΙΛΒΩΤΗΣ.**
Stratiogenus episcopus Polybotorum civitatis, subscripsi.
- ΚΥΡΙΑΧΟΣ ΤΡΟΧΑΙΔΩΝ.**
Cyriacus episcopus Trocmadorum civitatis, subscripsi.
- ΔΙΟΔΟΤΟΣ ΛΑΣΙΝΙΩΝ.**
Diadotus episcopus * Lysimachorum civitatis, subscripsi.
- ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΑΝΤΙΟΧΙΑΣ.**
Dionysius episcopus Antiochæ Cariæ, subscripsi.
- ΓΙΑΝΝΗΣ ΑΛΙΓΙΔΩΝ.**
Iannus episcopus civitatis Alindenæ, subscripsi.
- ΤΥΖΧΑΝΟΣ ΑΠΟΛΛΑΝΙΔΩΝ.**
Tychanius episcopus Apolloniadæ, subscripsi.
- ΜΕΝΑΝΔΡΟΣ ΗΡΑΚΛΕΙΑΣ.**
Menander episcopus Heracleæ, subscripsi.
- ΓΙΑΝΝΗΣ * ΑΜΑΖΗΝΟΣ.**
Iannus episcopus civitatis Amyzonis, subscripsi.
- * ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΑΛΑΞΑΝΔΡΩΝ.**
Theodoretus episcopus Alabandene civitatis, subscripsi.
- ΕΥΠΕΙΘΙΟΣ ΣΕΧΑΠΟΥΧΕΙΑΣ.**
Eupithius episcopus Stratonicæ, subscripsi.
- ΡΩΜΑΝΟΣ ΕΥΔΟΞΙΑΠΟΛΕΩΣ.**
Romanus episcopus Eudoxiopolis, id est, Selymbris, provincie Thraciæ, subscripsi.
- ΚΑΛΑΘΙΔΙΑ ΑΛΙΧΩΡΑΙΩΝ.**
Julianus presbyter, agens vices Calandonis episcopi Halicarnassene civitatis, subscripsi.
- ΘΕΟΧΤΙΣ ΠΛΑΙΣΙΝΗΤΟΣ.**
Theoctitus episcopus metropolitanus Pissinuntiæ civitatis, subscripsi.
- ΜΥΣΤΗΡΙΟΣ ΑΜΜΟΡΙΩΝ.**
Mysterius episcopus Ammorii civitatis, subscripsi.
- ΚΥΡΙΑΧΟΣ * ΑΙΓΑΙΝΩΝ.**
Cyriacus episcopus * Egaræ civitatis, subscripsi.
- ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ ΥΠΑΙΠΩΝ.**
Julianus episcopus civitatis Hypæporum, subscripsi.
- ΛΟΝΓΙΝΟΣ ΟΡΧΙΣΙΩΝ.**
Longinus episcopus Orchistenæ civitatis, subscripsi.
- ΔΑΒΙΔ ΑΝΔΕΛΑΝΤΟΛΕΩΣ.**
David episcopus Andrianæ civitatis, subscripsi.

- Valerije (*Valerijan) grada Laodikeje u Fenikiji, potpisao sam.
- Pionije episkop grada Troade, potpisao sam.
- Pavle, episkop grada Pugle, potpisao.
- Teodor episkop Herakleje Pntske, potpisao sam.
- Jovan episkop grada Flavije, potpisao sam.
- Genadije (*Atanasije) episkop grada Mosine, potpisao sam.
- Jovan episkop Trazepolisa, potpisao sam.
- Eulalije episkop grada Pionije, provincije Helesponta, potpisao sam.
- Neon episkop grada Silija (*Silijanda), potpisao sam.
- Teofil episkop grada Oreja (*Arija), potpisao sam.
- Makedonije episkop grada Magida, potpisao sam.
- Pavle episkop grada Arista, potpisao sam.
- Seren episkop Maksimijanopolisa, potpisao sam.
- Julijan episkop grada Kelendera (*Kelenderona), potpisao sam.
- Filip episkop grada Nove aule, potpisao sam.
- Paulin episkop Teodosiopolisa, potpisao sam.
- Tirani episkop Germonikopolisa, potpisao sam.
- Epifanije episkop grada Kestre, potpisao sam.
- Akacije episkop Antiohije Lamotide, potpisao sam.
- Amonije episkop grada Jotape, potpisao sam.
- Megal episkopp Filadelfije, potpisao sam.
- Elijan episkop grada Elinunta, potpisao sam.
- Petar episkop grada Gabale, potpisao sam.
- Noje episkop Kefa Kastela (tvrđave) potpisao sam.
- Romul iz Halkide.
- Mara iz Anastarta.
- Mara episkop grada Anasarta, umjesto mene i Romula episkopa grada Halkida, potpisao sam.
 - Genadije episkop grada Gnosa (*Knosa), potpisao sam.
 - (Indim episkop Irenopolisa, provincije Kilikije Druge, potpisao sam.)
 - Andrija episkop grada Sektorije, potpisao sam.
 - Patricije episkop Adramita svete Božje crkve, provincije Helesponta, potpisao sam.
 - Dionisije episkop grada Herakleje, potpisao sam.
 - Papija episkop Eriza, potpisao sam.
 - Atanasije episkop ostrva Para, potpisao.
 - Danijel episkop grada Gada, potpisao.
 - Eudoksiye episkop grada Etena, potpisao.
 - Makarije, episkop grada Ena u Trakiji, potpisao sam.
 - Basilije episkop Paleopolisa, potpisao.
 - Mesalin episkop Laodike, potpisao sam.
 - Jovijan episkop grada Develta, potpisao.
 - Natira episkop grada Gaze, potpisao.
 - Eutihiye episkop Hadrijanopolisa, Starog Epira, potpisao sam.
 - Eustahije episkop plemena Saracena, potpisao.
 - Pavle presviter, sa punomoćjem Uranija velečasnog episkopa grada Himera, potpisao sam.
 - Stefan, episkop grada Jamije, potpisao sam.
 - Pavle episkop grada Arada, potpisao.
 - Elpidije presviter, sa punomoćjem Paralija, episkopa grada Andrapa, potpisao sam.

Αλκιμόδης Σιλανδῶ.	ΑΤΟΡΑΝΝΟΣ Γερμανικυπολεως .
Alcimedes episcopus civitatis Silandi, provinciae Lydiae, subscripti.	Tyrannus episcopus Germanicopolis, subscripti.
Πολικάρπος Γαβαδλῶ.	ΕΠΙΦΑΝΙΟΣ Κέσπρων.
Polycarpus episcopus civitatis Gabalene, provinciae Lydiae, subscripti.	Epiphanius episcopus Cestriæ civitatis, subscripti.
Αμάχιος * Σελλαῖος.	ΑΧΑΪΟΣ ΑΝΤΙΟΧΕΙΑΣ Τῆς Λαριστίδος.
Amachius episcopus civitatis Septenæ, subscripti.	Acacius episcopus Antiochiae Lamotidis, subscripti.
Ηλίας Βλανδῶ.	ΑΜΜΩΝΙΟΣ Γωτάπηης.
Elias episcopus Blandorum civitatis, subscripti.	Ammonius episcopus Jotapensis civitatis, subscripti.
Μενεκράτης Κερασῶν.	ΜΑΤΤΙΛΟΣ Φιλαδελφέας.
Menecrates episcopus Cerassorum, subscripti.	Megalus episcopus Philadelphiae, subscripti.
Δέλχιος Α' πόλιωνος ἵερος.	ΑΓΛΙΑΝΟΣ Σελιλωάνης.
* Leucius episcopus Apollinis fani, subscripti.	Aelianus episcopus civitatis Selenuntis, subscripti.
Γεμέλλος Σχετονίκειας.	ΠΕΓΕΙΟΣ Γαββάλων.
Gemellus episcopus Stratoniceia civitatis, subscripti.	Petrus episcopus Gabalene civitatis, subscripti.
Στέφανος Ποιμανῖν.	ΝΑΞΟΣ Κήφα.
Stephanus episcopus * Prymnesia civitatis, subscripti.	Nox episcopus Cepha castelli, subscripti.
Θωμᾶς Θεοδοσιαπόλεως.	ΡΑΨΙΔΟΣ Χαλκίδος.
Thomas episcopus Theodosiopolis, subscripti.	Maras episcopus Anafarthenæ civitatis, pro me & Romulo episcopo Chalcidensis civitatis subscripti.
Ακύλας * Αύροκλῶν.	ΓΕΝΝΑΔΙΟΣ * Κρατεῖας.
Aquilas episcopus Aurocororum, subscripti.	Gennadius episcopus Gnossi civitatis, subscripti.
Ρεψίγος Βερμύλων.	C
Rufinus episcopus Briulenæ civitatis, subscripti.	Indimus episcopus Irenopolis, provinciae Ciliciae secunde, subscripti.
Θωμᾶς Πορφυρεῶν.	Andreas episcopus Scotoriorum civitatis, subscripti.
Thomas episcopus Porphyronis, subscripti.	Patricius Episcopus * Adramyterorum sanctæ Dei ecclesie, provinciae Helleponsi, subscripti.
* Οὐαλεγιανὸς Λασδικεῖος Φοινίκης.	Dionysius episcopus Heracleæ Ponti, subscripti.
Valerius episcopus Laodiceæ civitatis Phœnicia, subscripti.	Papias episcopus Erizorum, subscripti.
Πλούτιος Τρωάδος.	Athanasius episcopus Pari insulae, subscripti.
Pionius episcopus civitatis Troadæ, subscripti.	Daniel episcopus * Gadenæ civitatis, subscripti.
Παῦλος Πλευρῶν.	Eudoxius episcopus civitatis Etennorum, subscripti.
Paulus episcopus Puglorum, subscripti.	D Macarius episcopus civitatis ΑἘΝΙ Θραcie, subscripti.
Θεοδώρος Ηρακλείας Πόντου.	Basilius episcopus Palæopolis, subscripti.
Theodorus episcopus Heracleæ Ponti, subscripti.	Messalinus episcopus Laodicensis, subscripti.
Ιωάννης Φλαβιαδῶς.	Jovianus episcopus Devlantæ civitatis, subscripti.
Joannes episcopus Flaviadis, subscripti.	Natirus episcopus Gaza civitatis, subscripti.
Γεωναδίος Μοσαύρης.	Eutychius episcopus Hadrianopolis veteris Epiri, subscripti.
* Gennadijus episcopus Mossynorum civitatis, subscripti.	Eustachius episcopus gentis Saracenorum, subscripti.
Ιωάννης Τραπεζούντος.	Paulus presbyter, agens vices Uranii Reverendissimi episcopi Himerorum civitatis, subscripti.
Joannes episcopus Trapezopolis, subscripti.	Stephanus episcopus civitatis Jammiæ, subscripti.
Εὐλάδιος Πιονίων.	E
Eulalius episcopus Pioniæ civitatis, provincia Helleponsi, subscripti.	Paulus episcopus civitatis Aradæ, subscripti.
Νέων Σιλιάνων.	Elpidius presbyter, agens vices Paralii episcopi Andrapenæ civitatis, subscripti.
Neon episcopus civitatis * Siliæ, subscripti.	Euphronus presbyter, agens vices domini episcopi Cuculenzæ civitatis, subscripti.
Θεοφίλος Α' εγαστῶ.	Elpidius presbyter, agens vices Antoniani episcopi civitatis Aminhinorum, subscripti.
Theophilus episcopus civitatis * Orei, subscripti.	Andreas presbyter Thessalonicensis, pro Anastasio reverendissimo episcopo meo subscripti.
Μακεδών * Μαδύρα.	Paulus episcopus Anthedonis, subscripti.
Macedonius episcopus Magydenæ civitatis, subscripti.	Patricius episcopus Acamasenus, subscripti.
Παῦλος Α' εγιτία.	
Paulus episcopus civitatis Aristii subscripti.	
Σηρίων Μαξιμιανοπόλεως.	
Serenus episcopus Maximianopolitanus, subscripti.	
Ιελιανὸς Κελενδέρεως.	
Julianus episcopus Celenderitis civitatis, subscripti.	
Φίλιππος τῆς νέας αἰώνης.	
Philippos episcopus Novæ aulæ civitatis, subscripti.	
Παιυλίνος Θεοδοσιαπόλεως.	
Paulinus episcopus Theodosiopolis, subscripti.	

- Eufronije presviter sa punomoćjem gospodara episkopa grada Kukusa, potpisao sam.
- Elpidije presviter, sa punomoćjem Antonijana episkopa grada Aminsa, potpisao sam.
- Andrija presviter Soluna, umjesto Anastasija velečasnog episkopa mog, potpisao sam.
- Pavle episkop Antedona, potpisao sam.
- Patricije episkop Akamasenski, potpisao sam.

Svi ovi su se na sličan način potpisali ovim potpisom, tj. "potpisao sam odluku o osudi Dioskora":

- Juvenal episkop grada Hijerosolima, držeći se odluke presvetih i preblagih episkopa koji su udaljili episkopa Dioskora i slažući se sa njima, potpisao sam njegovu osudu.

- Talasije episkop Cezareje u Kapadokiji, slijedeći odluku svetih otaca, potpisao sam osudu Dioskora.

- Florencije episkop ostrva Teneda, Proselena (*Lezba) i Egijala, potpisao sam odluku o osudi Dioskora, preko Eulogija horepiskopa jer mi ruka drhti zbog bolesti.

- Soter episkop grada Teodosija, potpisao sam odluku o osudi Dioskora.

- Epafrodit episkop grada Tomasa (*Damasa) svete crkve, potpisao sam odluku o osudi Dioskora.

- Dorotej episkop glavnog grada Diocezareje (*Neocezareje), potpisao sam odluku o osudi Dioskora.

- Elpidije episkop kuće Terma, potpisao sam odluku o uklanjanju Dioskora.

- Akvila episkop svete Božje crkve grada Eudoksije, potpisao sam odluku o uklanjanju Dioskora.

- Atik, božjem milošću episkop grada Zele, potpisao sam odluku o uklanjanju Dioskora.

- Jovan episkop grada Diocezareje u Isauriji, potpisao sam odluku o osudi Dioskora preko Nila mog zastupnika.

- Eulalije episkop grada Siblja svete Božje crkve, potpisao sam odluku o osudi Dioskora.

- Eustatije episkop grada Berita, držeći se odluke Božjih miljenika presvetih episkopa koji su uklonili Dioskora, složio sam se sa njegovom osudom potpisavši se svojeručno.

- Euzebijije episkop Ankire u Galatiji, držeći se odluke presvetih i pobožnih episkopa koji su uklonili Dioskora, složio sam se i potpisao njegovu osudu.

- Julijan, Božjom milošću episkop Tabije na isti način se složivši sa presvetim episkopom našeg glavnog grada (mitopolije), potpisao sam osudu Dioskora.

- Meliftong Božjom milošću episkop grada Heliopolsa, svete Božje crkve, iako je bilo 11 časova, kao što je zapisano, kada sam došao na osudu Dioskora, saglasan sam sa presudom otaca i slažući se sa odlukom koju je sveti vaseljenski sabor donio protiv njega, potpisao sam se.

- Akacije episkop grada Kine, slažem se sa velikim vaseljenskim saborom o osudi Dioskora i potpisao sam je.

- Leukadije episkop grada Tinije (*Mniza), slažući se sa velikim ekumenskim saborom o osudi Dioskora, svojeručno sam se potpisao.

- Eufrasije episkop grada Laganije slažem se sa velikim ekumenskim saborom i potpisao sam osudu Dioskora.

- Danijel episkop grada Lampsaka, potpisao sam odluku o osudi Dioskora.

- Antioh episkop grada Alkene, potpisao sam odluku o osudi Dioskora.

- Rufin episkop grada Bibla, potpisao sam odluku o osudi Dioskora.

- Aleksandar episkop grada Antarada, potpisao sam odluku o osudi Dioskora.

- Leontije episkop grada Askalona, potpisao sam odluku o osudi Dioskora.

- Anijan episkop grada Kapitolijade, potpisao sam odluku o osudi Dioskora.

- Jovan episkop grada Knida, potpisao sam odluku o osudi Dioskora.

- Dokimasije episkop Maronije, potpisao sam odluku o osudi Dioskora.

- Οὗτοι πάντες παραπλησίως ὑπέγραψαν τῇ ἐπὶ-γραφῇ τινά, οὐτὶς ὁμοίας ἐπὶ τῇ καθαιρέσει Διοσκόρου, ὑπέγραψα.**
- Hi omnes similiter subscripterunt hac inscriptio-
ne, id est, definiens in damnatione Dioscori,
subscripti.
- Ιαυρούλιος ἐπίσκοπος Ἱεροσολύμων, πειθα-
τῇ ὑπολήψει τῇ καθελόντων ἀγιωτάτων, καὶ
ὅστιώτατων ἐπισκόπων Διόσκορον, συνθέμενος
ὑπέγραψε κάτιον τῇ καθαιρέσει αὐτῷ.**
- Juvenalis episcopus Hierosolymorum civitatis, ob-
temperans sententiae sanctissimorum & beatissi-
morum episcoporum, qui deposuerunt Dio-
scorum episcopum, contentiens & ego sub-
scripti in damnatione ejus.
- Θαλάσσιος ἐπίσκοπος Καισαρείας Καππαδοκίας,
ἀκολαθήσας πᾶς τύποι τῇ ἀγίᾳ πατέρων, ὑ-
πέγραψε τῇ καθαιρέσει Διοσκόρου.**
- Thalassius episcopus Caesarea Cappadociae, se-
quens formam sanctorum patrum, subscripti
in damnatione Dioscori.
- Φλωρίτος ἐπίσκοπος Τενίδος, Λίσσας, Προσε-
λώνης, καὶ τῇ Αἰγαλίῳν, ὄρισας ἐπὶ τῇ κα-
θαιρέσει Διοσκόρου. ὑπέγραψε δὲ Εὐλογίου
τῇ χωρεπισκόπῳ, διότι τὸ εὐτέρον ἔχει
ὑπὸ ἀρρωτίας τὸν χεῖρα.**
- Florentius episcopus Tenedi insula * Profeso-
nes, & ΑΞιαλορ, definiens in damnatione
Dioscori, subscripti per Eulogium chorepisco-
pum, eo quod habeam manum trementem ex
infirmitate.
- Σωτήριος ἐπίσκοπος Θεοδοσιανῆς, ὄρισας ἐπὶ τῇ
καθαιρέσει Διοσκόρου ὑπέγραψε.**
- Soter episcopus Theodosianae civitatis, definiens
in damnatione Dioscori, subscripti.
- Επαφρόδιτος ἐπίσκοπος τῆς κατὰ * Δάμασον ἀ-
γίας τῇ Θεῇ ἔκκλησίας, ὄρισας ἐπὶ τῇ κα-
θαιρέσει Διοσκόρου ὑπέγραψε.**
- Epaphroditus episcopus civitatis Tamassi sanctae
ecclésiae, definiens in damnatione Dioscori,
subscripti.
- Διορέθεος ἐπίσκοπος τῆς Διονυσιαρέων μητρο-
πόλεων, ὄρισας ἐπὶ τῇ καθαιρέσει Διοσκόρου,
ὑπέγραψε.**
- Dorotheus episcopus * Diocaesarea metropolis,
definiens in damnatione Dioscori, subscripti.
- Ελπίδιος μονῆς Θερμῶν, ὄρισας ὑπέγραψε τῇ
καθαιρέσει Διοσκόρου.**
- Elpidius episcopus mansiois Thermonorum, de-
finiens subscripti in depositione Dioscori.
- Αἴκιλος ἐπίσκοπος ἀγίας τῇ Θεῇ ἔκκλησίας τῇ
κατ' Εὐδοξίαδα, διότις ὑπέγραψε.**
- Aquila episcopus sanctae Dei ecclésiae Eudoxia-
dis civitatis, definiens subscripti depositioni
Dioscori.
- Αἴτικος ἐλάτω Θεῇ ἐπίσκοπος Ζήλων πόλεως,
ὄρισας ἐπὶ τῇ καθαιρέσει Διοσκόρου ὑπέ-
γραψε.**
- Atticus miseratione divina episcopus Zelensis ci-
vitatis, definiens in depositione Dioscori,
subscripti.
- Γιωάννης ἐπίσκοπος Διοκαστερίου τοῦ Γαστερίας,
ὄρισας ἐπὶ τῇ καθαιρέσει Διοσκόρου, ὑπέγρα-
ψε.**
- Ioannes episcopus Diocaesareae civitatis Isauriae,
definiens in damnatione Dioscori, subscripti
per Nilum lectorem meum.
- Α. Εὐλάζλος ἐπίσκοπος τοῦ Σιβιλιανοῦ ἀγίας τῇ
Θεῇ ἔκκλησίας, ὄρισας ἐπὶ τῇ καθαιρέσει
Διοσκόρου ὑπέγραψε.**
- Eulalius episcopus civitatis Sibili sancte Dei Eccle-
sie, definiens in damnatione Dioscori, subscripti.
- Εὐσέαθος ἐπίσκοπος τῆς Βηρυτίων πόλεως, πε-
νθεὶς τῇ ὑπολήψει τῇ θεοφιλεσάτων, καὶ ἀγιω-
τάτων ἐπισκόπων, τῇ καθελόντων Διόσκορον,
συνθέμενος τῇ καθαιρέσει, ὑπέγραψε χει-
ρὶ ἐμῷ.**
- Eustathius episcopus Beryti civitatis, obtempe-
rans sententiae sanctissimorum & lan-
dissimorum episcoporum qui deposuerunt Dio-
scorum, consensi in damnatione ejus, sub-
scribens manu mea.
- Εὐσέβιος ἐπίσκοπος Αγκύρας Γελατίας, πε-
νθεὶς τῇ ὑπολήψει τῇ καθελόντων ἀγιωτάτων,
καὶ ὥστατων ἐπισκόπων, συνθέμενος ὑπέγρα-
ψε τῇ καθαιρέσει Διοσκόρου.**
- Eusebius episcopus Ancyra Galatiae, obtempe-
rans sententiae sanctissimorum & religiosissi-
morum episcoporum qui deposuerunt, conser-
tientis subscripti in damnatione Dioscori.
- Ιεριανός ἐλέφη Θεῇ ἐπίσκοπος Ταβίας κατὰ τὸ
αὐτὸν θόπον τῇ ἀγιωτάτῃ τῆς μητροπόλεως ἡ-
μῶν ἐπισκόπῳ συνανέστας, ὑπέγραψε τῇ κα-
θαιρέσει Διοσκόρου.**
- Julianus miseratione divina episcopus Tabiae,
eodem modo consentiens sanctissimo metro-
polis nostrae episcopo, subscripti in damnatio-
ne Dioscori.
- Μελίφθονος ἐλέφη Θεῇ ἐπίσκοπος τῆς κα-
ταὶ Ηλιοπολις ἀγίας τῇ Θεῇ ἔκκλησίᾳ, εἰ
καὶ πελτὶ τοὺς εὐδικάτους, κατὰ τὸ γενερατιμί-
νον, συνθέσας τοὺς καθαιρέσοντα Διοσκόρου,
σύμψηφος τοῖς πατέσσοντος γινόμενος, συναν-
τῇ κατὰ αὐτὸν ἔξεκχθεισὸν ψῆφῳ παρὰ τῆς ἀ-
γίας, καὶ οἰκεμβυκῆς τωνόδῳ, καὶ ὑπέγραψε.**
- Meliphthonus miseratione divina episcopus ci-
vitatis Heliopolis sancte Dei ecclésiae, eti
undecima hora, sicut scriptum est, adveni in
damnationem Dioscori, concors factus iudicio
patrum, consentio sententias adversus eum a san-
cta & universali synodo prolatas, & subscripti.
- Αἴκανος ἐπίσκοπος πόλεως Κίννης, συναντὸν τὴν
μηχάνην, καὶ οἰκεμβυκῆς τωνόδῳ ἐπὶ τῇ καθαι-
ρέσει Διοσκόρου, ὑπέγραψε χειρὶ ἐμῷ.**
- Acacius episcopus civitatis Cinnae, consentio ma-
gnæ & universali synodo in depositione Dio-
scori, & subscripti.
- Αλκαδίος ἐπίσκοπος Μνίζης, συναντὸν τὴν
μηχάνην, καὶ οἰκεμβυκῆς τωνόδῳ ἐπὶ τῇ καθαι-
ρέσει Διοσκόρου, ὑπέγραψε.**
- Leucadius episcopus * Tynniensis civitatis, con-
sentiens magnæ & ecumenica synodo in da-
mnatione Dioscori, subscripti manu mea.
- Εὐφρατος ἐπίσκοπος Αρχαίας, συναντὸν τὴν
μηχάνην, καὶ οἰκεμβυκῆς τωνόδῳ, καὶ ὑπέγραψε
ἐπὶ τῇ καθαιρέσει Διοσκόρου.**
- Euphratus episcopus Laganice civitatis, con-
sentio magnæ & ecumenica synodo, & in da-
mnatione Dioscori subscripti.
- Δανιὴλ ἐπίσκοπος Αλμύρας, ὄρισας ἐπὶ τῇ
καθαιρέσει Διοσκόρου, ὑπέγραψε.**
- Daniel episcopus civitatis Lanifici, definiens
in depositione Dioscori, subscripti.

- Sozon episkop Filipa, znajući za raspravu svetih otaca i jer moram da slijedim njihovu presudu, potpisao sam osudu Dioskora.
- Eulogije presviter Krateje, umjesto episkopa Genetlija, potpisao sam odluku o osudi Dioskora.
- Modest presviter, sa punomoćjem Olimpija episkopa grada Prusijade, potpisao sam odluku o osudi Dioskora.
- Pelagije presviter, umjesto Teofila episkopa Hadrijanopolisa, potpisao sam odluku o osudi Dioskora.
- Persijanac, potpisao sam se na persijskom jeziku.
- Kirijak episkop grada Eukarpije, potpisao sam.
- (Musijan episkop grada Limera, potpisao sam (*Musonije iz Limenije)).
- Jovan episkop Hefesta, potpisao sam.
- Makarije episkop grada Laodike, potpisao sam.
- Jovan episkop grada Gadave, potpisao sam.
- Nikija episkop Megare, potpisao.
- Ofelim episkop grada Tegeje, potpisao sam.
- Evander episkop Diokleje (Duklje), potpisao sam.
- Zeben episkop Pele, potpisao sam.
- Fotin episkop grada Lide, potpisao sam.
- Kiril episkop grada Subrita na Kritu, potpisao sam.
- Euzebijepiskop grada Topira, potpisao sam.
- Peregrin episkop Fenika, potpisao.
- Klaudije episkop Anhijaksa, potpisao sam.
- Antiohije episkop grada Akre (*Arhelaide), potpisao sam.
- Jovan episkop Tiberijade, potpisao.
- Florencije episkop grada Jore, potpisao sam.
- Leontije episkop Zare, potpisao.
- Filip episkop grada Libera, potpisao sam.
- Iba episkop grada Edese, potpisao sam.
- Eterije episkop grada Sarda, potpisao sam.
- Aleksandar episkop Tomita, provincije Skitije, potpisao sam.
- U Boherijevom kodeksu je dodao đakon Rustik:
Nije zapisan čitav ni u mom ni u Akumenskom na grčkom jeziku.

Osuda koju je sveti vaseljenski sabor u Kalhedonu uputio Dioskoru

Sveti veliki i vaseljenski sabor koji je Božjom milošću po odluci pobožnih i Bogu milih naših vladara okupljen u gradu Kalhedonu u Bitiniji, u bazilici presvete i dobre pobjednice mučenice Eufemije, Dioskoru:

Znaj, da stoga što si prezreo božanske kanone i pokazao neposlušnost prema ovom svetom vaseljenskom saboru, mimo onog drugog što si počinio, zbog čega si nađen krivim, još tri puta pozvan od ovog svetog i velikog sabora prema božanskim pravilima da bi odgovorio na optužbe, i nisi došao. Na današnji si dan 13. oktobra od strane svetog vaseljenskog sabora uklonjen sa episkopskog položaja i udaljen od svake crkvene funkcije (*crkvenog položaja).

- Aντιοχος ἐπίσκοπος Αλκιων,** οὗτος ἐπὶ τῇ καθαρίσει Διοσκόρου, ὑπέγραψε.
- Antiochus episcopus Alcianus civitatis, definiens in damnatione Dioscori, subscripti.
- ΡεοῖνΘεος ἐπίσκοπος Βιβλί,** οὗτος ἐπὶ τῇ καθαρίσει Διοσκόρου, ὑπέγραψε.
- Rufinus episcopus civitatis Bybli, definiens in damnatione Dioscori, subscripti.
- Αλέξανδρος ἐπίσκοπος Αγιαράδος,** οὗτος ἐπὶ τῇ καθαρίσει Διοσκόρου, ὑπέγραψε.
- Alexander episcopus Antiaradi civitatis, definiens in damnatione Dioscori, subscripti.
- Δεινός ἐπίσκοπος Α' σκάλωνος,** οὗτος ἐπὶ τῇ καθαρίσει Διοσκόρου, ὑπέγραψε.
- Leontius episcopus civitatis Alcalone, definiens in damnatione Dioscori, subscripti.
- Ανιάνος ἐπίσκοπος Καπιτωλίαδος,** οὗτος ἐπὶ τῇ καθαρίσει Διοσκόρου, ὑπέγραψε.
- Anianus episcopus Capitoliadis civitatis, definiens in damnatione Dioscori, subscripti.
- Γαύληνς ἐπίσκοπος Κύδου.** οὗτος ἐπὶ τῇ καθαρίσει Διοσκόρου, ὑπέγραψε.
- Joannes episcopus civitatis Gnidi, definiens in depositione Dioscori, subscripti.
- Δοκιμάστος ἐπίσκοπος Μαρούσιας,** οὗτος ἐπὶ τῇ καθαρίσει Διοσκόρου, ὑπέγραψε.
- Dociamus episcopus Maronite, definiens in damnatione Dioscori, subscripti.
- Σάζω ἐπίσκοπος Φιλίππων,** γνώς τῶν ἔξεταν τὴν σύριται πατέρων, καὶ τὴν τέτων κερσεῖ ἔχασθεν ὄφειλων, ὑπέγραψε τῇ καθαρίσει Διοσκόρου.
- Sazon episcopus Philippensis, cognoscens discussionem sanctorum patrum, & cum sequi debeam eorum iudicium, subscripti in damnatione Dioscori.
- Εὐλόγιος παρεσβότερος Κρατείας,** τόπον ἐπέχων Γενεθλίου ἐπίσκοπον, οὗτος ἐπὶ τῇ καθαρίσει Διοσκόρου ὑπέγραψε.
- Eulogius presbyter Cratiae, tenens locum Genethlii episcopi, definiens in damnatione Dioscori, subscripti.
- Μοδεστος παρεσβότερος,** τόπον ἐπέχων Ολυμπίου ἐπίσκοπον Πρωστάδος, οὗτος ἐπὶ τῇ καθαρίσει Διοσκόρου ὑπέγραψε.
- Modestus presbyter, gerens vicem Olympii
- Καθαίρεστος πεμφθεῖσα παρὰ τῆς ἀγίας, καὶ οἰκείων συνοδὸς Διοσκόρῳ.**
- H' ἀγία, καὶ μεγάλη, καὶ οἰκείων συνοδὸς, τὴν κατὰ θεοποιήσαντα Θεοφίλεσσάτων, καὶ θεοφιλεσσάτων βασιλέων ἡμῶν σωμαχίας σὺν τῷ Χαλκηδονέων αόλει τῆς Βιθυνίας, ὃν τῷ μαρτυρεῖ τῆς ἀγίωτάτης, καὶ καλλινίκει μάρτυρος Εὐφημίας, Διοσκόρῳ.
- Γ**ιωσκε σωτήρι δέ τοι τῷ κατὰ τὸ θεῖον κανόνον ὑπεροφίαν, καὶ δέ τοι ἀπέδειν τὸ περὶ τῶν ἀγίων τιθέων, καὶ οἰκείων συνοδὸν, ὃπερ ὁν πρὸς τοῖς ἀλλοῖς ταῖς πλημμελή-
- A Prusiadis civitatis episcopi, definiens in damnatione Dioscori, subscripti.
- Πελαγίος παρεσβότερος,** τόπον ἐπέχων Θεοφίλου ἐπίσκοπον Αδριανούπολεως, οὗτος ἐπὶ τῇ καθαρίσει Διοσκόρου ὑπέγραψε.
- Pelagius presbyter, tenens locum Theophilii episcopi Hadrianopolis, definiens in damnatione Dioscori, subscripti.
- Πέρονς υπέγραψε Περσι.**
- Persas subscripti Persice.
- Κυριακός Εὐκαρπίων.**
- Cyriacus episcopus civitatis Eucarpiae, subscripti.
- Ι * Μυσιανός επίσκοπος Λιμερούμ,** subscripti.
- Joannes episcopus Hephaesti, subscripti.
- Macarius episcopus Laodiceæ civitatis, subscripti.
- Joannes episcopus Gadarae civitatis, subscripti.
- Nicias episcopus Megarenensis, subscripti.
- Ophelimus episcopus Tegeæ civitatis, subscripti.
- Evander episcopus Dioclia, subscripti.
- Zebennus episcopus Pellensis, subscripti.
- Photinus episcopus Lyddæ civitatis subscripti.
- Cyillus episcopus Subriti civitatis Cretæ, subscripti.
- Eusebius episcopus Topiri civitatis, subscripti.
- Peregrinus episcopus Phœnicis, subscripti.
- Claudius episcopus Anchiaxi, subscripti.
- Antiochius episcopus * Arcæ civitatis, subscripti.
- Joannes episcopus Tiberiadis, subscripti.
- Florentius episcopus civitatis Jororum, subscripti.
- Leontius episcopus Zarenensis, subscripti.
- Philippus episcopus Liberensis civitatis, subscripti.
- Ibas episcopus Edessenæ civitatis, subscripti.
- Ætherius episcopus Sardana civitatis, subscripti.
- Alexander episcopus Tomitanorum, provinciae Scythia, subscripti.
- In codice Bobierii additum est a Rustico diacono, Omnis numerus non adscriptus est, neque in meo, neque in Acumenium Graeco.
- Damnatio missa Dioscoro a sancto & universalis concilio Calchedonenſi.**
- Sancta & magna & universalis synodus, quæ gratia Dei secundum constitutum piissimorum & Dei amantissimorum principum nostrorum collecta est in Calchedonensem civitate Bithynie & basilica sanctissime & bonæ victoris martyris Euphemia, Dioscoro.
- C**ognosce te ipsum, & propterea quod diuinos canones despexisti, & inobediens exististi huic sancto & universali concilio, superque hæc, præter alia tua commissa, in

Takođe i sveštenicima Aleksandrijskim koji su bili u Kalhedonu o osudi Dioskora.

Sveti (veliki) i vaseljenski sabor koji je Božjom milošću, po naredbi pobožnih i Hristu voljenih naših vladara okupljen u gradu Kalhedonu, u oblastei Bitinije, u crkvi presvete mučenice i dobre pobjednice Eufemije, velečasnim presviteru i ekonomu Harmosinu i arhiđakonu Eutaliju i ostalim klericima, koji su ovdje.

Neka vaša prečasnost zna da je Dioskor, koji je bio vaš episkop uhvaćen kako na mnogo načina krši sveta i božanska pravila i crkveni poredak i još je nanio uvredu ovom svetom vaseljenskom saboru, jer je, iako tri puta pozivan prema božanskim kanonima, odbio da dođe, na jučerašnji dan tj. 13. oktobra, u subotu izopšten od svetog vaseljenskog sabora, onako kako odgovara crkvenoj disciplini, kako sa položaja episkopa tako i sa svakog crkvenog položaja. Čuvajte, dakle, sva crkvena dobra kao oni koji će položiti račun onome koji, po Božjoj volji i odobrenju pobožnih i Bogu milih naših vladara, treba da bude postavljen za episkopa (presvete) crkve velikog grada Aleksandrije.

quibus inventus es reus, etiam tertio evocatus ab hac sancta & magna synodo secundum divinas regulas, ut accusationibus responderes, minime occurrisse; ^a Octobris mensis presentis decimotertio die a sancto & universali concilio esse ab episcopatu depositum, & ab omni ecclesiastica functione submotum.

Item clericis Alexandrinis, qui erant Calcedone, de damnatione Dioscori.

Α μαστιν, οῖς ἑάλως, καὶ τείτον κληροῖς παρὰ τῆς αγίας τιμῆς, καὶ μεράλησσωνόδεκατα τὸ θεῖον κανόνας, ἐπὶ τῷ αἰτοκείναισθαι τοῦ ἐπαγορύφων σοι, οὐ διώτησας, ^b ὀκτυμβρεψη μιλισ τῷ συνέσθιτο τελοτριβεκάτῃ, παρὰ τῆς αγίας, καὶ οἰκουμενῆς συνόδευκαθαιρεῖσθαι τῆς ἐπισκοπῆς, καὶ πατέτος ἔχαλησισ εἰκαὶ ^c θεσμοὺς ὑπάρχεν ἀλλοτελού.

Τοῖς κληροῖς Αλεξανδρείας, τοῖς τυχόσιν ἐν Χαλκηδόνι, περὶ τῆς καθαιρέσεως Διοσκοροῦ.

Sancta (ὁ magna) ὁ universalis synodus, que gratia Dei secundum sanctionem piiissimorum ὁ amantium ὄbristum imperatorum nostrorum collecta est in Calcedonensi civitate Bithyniae regionis, in martyris sanctissimae ὁ bone vietricis Eupherme ecclesia, ὁ Charissimo presbytero ὁ¹ economo, ὁ Euthalio archidiacone, reverendissimi, ὁ ceteris clericis, qui hic sunt.

Cognoscat reverentia vestra, Dioscorum, qui sunt vester episcopus, multis modis reprehensum in sanctarum & divinarum regularum læsione, & ecclesiastici ordinis, insuper vero & huic sanctæ & universali synodo contumelias irrogantem, ^c quod tertio evocatus secundum divinos canones, contemptus occurrit; helletero die, qui est praesentis ^d Octobris mensis tertiusdecimus, ^e dies Sabbati, a sancta & universali synodo, secundum quod placuit ecclesiastice disciplina, ^f tam ab episcopatu esse depositum, quam & ab omni ecclesiastico gradu ^g factum extraneum. Custodite igitur res ecclesiasticas universas, ^h tanquam qui reddituri estis rationem ei, qui secundum Dei voluntatem & nutum pullulorum ⁱ Dei amantissimorum imperatorum nostrorum Alexandrinæ magnæ civitatis (sanctissimæ) ecclesie ordinandus est episcopus.

Η αγία, καὶ οἰκουμενὴ σύνοδος, η χάρετι Θεῷ κατὰ Σίσπισμα ἦρ δισεβεστῶν, Ε φιλοχείσων ημινθαστιλέων, συναγθεῖσα ἐν τῇ Χαλκηδονέω πόλει τῆς Βιθυνίας, ἐν τῷ μαρτυρίῳ τῆς αγίας, καὶ καλλινήν μάρτυρος Εὐφρύμιας, Χαρμοσύνης πορεσευτέρου, καὶ οἰκονόμων, καὶ Εὐθαλίης ἀρχιδριγκόγρη, τοῖς διλαβεσάτοις, καὶ λοιποῖς κληροῖς θοιν ὄνταισθα.

Gινωσκέτω ὑμῶν η διλαβεία, Διόσκορον, τὸν ψυχόμυθον ημάν ἐπισκοπον, πολλοῖς βόποις αλόντα επὶ βλάβῃ ἦρ αγίων, καὶ ἦρ θεῶν κανόνων, καὶ τῆς ἔκκλησιαστικῆς τάξεως, προσέτι γε μιλὶ καὶ οὐθρίσαντα τὸν αγίαν ταῖτον, καὶ οἰκουμενῆς σύνοδον, ἀπὸ τῷ κεκληθαῖ τρίτον κατὰ τὸ θεῖον κανόνας, καὶ κατηφρονήσαντα μὴ ἀπαντῆσαι, κατὰ τὸν χθὲς ημέραν, η τις εἰ τῷ συνέσθιτο μιλώς ^k ὀκτυμβρίᾳ τελοτριβεκάτῃ, ημέρᾳ σαββατοῦ, παρὰ τῆς αγίας μεράλης, καὶ οἰκουμενῆς συνόδεων, κατὰ τὸ δοκεῖ τῇ ἔκκλησιαστικῇ κατασάτει, καθαιρεῖσθαι τῆς ἐπισκοπῆς, καὶ παγῆς ἔκκλησιαστικῆς βαθμὸς ὥμεροις ἀλλοτελού. Φυλάζετε τοίνου τὸ ἔκκλησιαστικὸν σύμπαντα, ὡς μέλλοντας καὶ λόγου ἀποδηγναὶ τὸ κατὰ βθλητὸν Θεόν, καὶ γέματι ἦρ δισεβεστῶν, καὶ θεοφλεσάτων ημῶν βαστιλέων, χειροτονησομένῳ τῆς Αλεξανδρέων μεγαλοπόλεως ἔκκλησίας ἐπισκόπῳ.

JUSTINIJANA PRIMA I ARHIEPISKOPATI DUKLJA I PREVALITANA

- prije 541 - nakon 650. -

(541,) 18. marta. U Konstantinopolju.*

Car Justinijan, Petru prefektu svete pretorije, obznanjuje sljedeći zakon koga je sam donio: "a za neko vrijeme najblaženiji arhiepiskop Justinijane prime, naše domovine, svagda da drži pod svojom jurisdikcijom episkope provincije Mediteranske Dakije i Dakije Ripenzis i Prevalisa i Dardanije i Gornje Mizije, a i Panonije, i da ih on raspoređuje."

"Novele CXXXI." Ovu privilegiju Dimitrije Homatijan (1217-1230), ohridski arhiepiskop, navodi Pitra, *Analecta VII*, 489 (Gelzer, *Patriarchat* 18).

Iz edicije v. no 32. KUKULJEVIĆ, God. dipl. I, 4. FABER, Nos. glasnik. 17 (1905), 448, n. 5. - Da prihvatiš, takođe, i Duchesnium, *ByzZ.* 1 (1892), 535 s. ("patrimonium Prevalitanum" u pismu pape Vigilija, ispod no 34.)

* Res Albaniæ, 7

33.

(541,) 18. marcii. Constantinopoli.

Justinianus imperator Petro praefecto sacrorum praetoriorum nunciat legem sequentem a se prolatam esse: „per tempus autem beatissimum primae Justinianae, nostrae patriae, archiepiscopum, habere semper sub sua iurisdictione episcopos provinciarum Dacie mediterraneae et Dacie ripensis et Praevalis et Dardaniae et Mysiae superioris atque Pannoniae, et et ab eo hos ordinari.“

Novellae CXXXI. Quod privilegium Demetrius Chomianus (1217—1230) archiepiscopus Achridensis appellat Pitra, *Analecta VII*, 489 (Gelzer, *Patriarchat* 18).

De editionibus v. n° 32. KUKULJEVIĆ, Cod. dipl. I, 4. FABER, Bos. Glasnik 17 (1905), 448, n. 5. — Adeas etiam Duchesnium, ByzZ. 1 (1892), 535 s. („patrimonium Praevalitanum“ in litteris papae Vigilii infra n° 34).

ARHIEPISKOP I PRIMAS DUKLJE

(ime nepoznato)*
- 549. godina -

* Mansi, vol. IX, col. 352

EPISKOP VIGILIJE RUSTIKU I SEBASTIJANU

Već dugo vremena, Rustiče i Sebastijane, odlažemo da vam odredimo po kanonima naših prethodnika jednoglasnu kaznu u prilog apostolske uprave. Ali, pošto vidimo da su vaša srca puna onih riječi kojima se poslužio narodni učitelj (što kažemo sa velikom tugom): "Ne znate da trpljenje Božje vas vodi do pokajanja? A ti zbog svoje okrutnosti i nepokajanog srca rizničiš sebi gnjev za dan gnjeva". Da prikažemo samo neke od mnogobrojnih vaših ispada (koliko možemo): dok smo dolazili ovamo, u ovaj carski grad, ti si nam, Rustiče, čitao neke stvari za koje mi nijesmo znali, a koje su potpuno nedostojne čitanja za čovjeka tvog položaja, te si govorio da si počinio i više takvih stvari, koje su, da te nijesmo sprječili (daleko bilo), mogle sasvim da povrijede naše mišljenje i osjećaje. I kad nam je još Pavle Đakon govorio nešto o tebi i to u tvom prisustvu, kao što je i trebalo i zbog srodstva, kojim si nam, kao bratstvenik koga smo voljeli, bio priključen i zbog toga što smo te unaprijedili u đakonsku službu, opominjali smo te, često i tajno, očinskom ljubavlju, da uzmeš u obzir sve ono što se govorи protiv tebe, te da se od toga uzdržiš, da ne bismo, jer nam nije dopušteno da iz bilo kog razloga odustanemo od božjeg naloga, protiv tebe donosili kanonsku presudu. A ti ne samo da nijesi htio dobronamjeno da čuješ naše opomene već si još, kao što je zapisano: "Ukori mudroga i zavoljeće te; glupoga i zamrziće te" I opet: "Nije htio da uvidi da dobro čini. Snovao je nepravdu u postelji svojoj". Tvoja pakost te je dovela do toga da, prezrevši naše opomene, radije ogrezneš u mržnji i da tražiš opravdanje po pitanju kapitula, tj. o riječima Teodora Mopsuestena^{*} i njegove ličnosti, ali i o poslanici za koju se tvrdi da je napisao Iba^{**} Mari Persijancu, kao i spomenutih Teodorita što se protivi valjanoj vjeri i sinodskoj poslanici blaženopočivšeg Kirila Nestoriju sa 12 kapitula, koju je prihvatio i Prvi sveti sabor u Efesu i blaženi sabor u Halkedonu radi osude Nestorijevog bezumlja, o čemu se govorи u definiciji vjere. Poznato je da si i ti to ustrajno tražio tako da si govorio našim sinovima đakonima Sapatu i Pavlu, kao i Surgentiju primiceriju notara, da ne samo da treba da osudimo ime i spise Teodora Mopsuestena, već i da bi sa zadovoljstvom prihvatio ako bi neko iskopao njegove kosti iz groba i izbacio ih i spalio zajedno sa zemljишtem u kome je sahranjen. I pošto je bilo neophodno da se posao koji je bio sproveden u našoj presudi okonča odlukom, što je kao što je poznato i učinjeno, i ti si se čak najviše između drugih u tom svetom i nižem redu složio i što si po pitanju te presude i učinio i kako si nastojao da se ona brzo u palati preda našem bratu Meni,^{***} kome smo pisali, što svako zna, tako da za mnogo dana nisi htio dalje da je predaš našem sinu Surgentiju primiceriju koji je tražio papir sa našom presudom da je ima kod sebe kao što je običaj dok te primjerke ne pošalješ u provinciju Afriku preko mnogih sveštenika i laika, kao i slavnog Tirana zapovjednika vojske i drugih laika, što u našoj crkvi đakon još nikada nije učinio i još si te primjerke poslao bez našeg znanja. Pa i u svetu subotu kada smo, kao što smo već rekli, izrekli presudu, dok si ti čekao, zna se da si došao u crkvu, propovijedao i ispunio svoju dužnost. I istog dana vrativši se iz crkve, našem si koepiskopu Julijanu, kao što se tvrdi, rekao da bolje nije moglo biti nego što je izrečena ta presuda i ohrabrio ga da se moli Bogu da se ono što je učinjeno ne ukine. To si još na sličan način učinio i sljedeće nedjelje na Pashu i dugo istrajavajući u tom mišljenju ništa manje nisi ni druge bodrio da drage volje slijede našu presudu. Jer, dok smo odlagali da primjerke te presude damo apokrisarjima^{****} Antiohijske crkve koji su je tražili, te smo im rekli da je pravednije da te primjerke radije traže od našeg brata Mene,

^{*} Teodor iz Mopsuete^{**} Iva iz Edese^{***} Episkop Konstantinopolja kome je papa Vigilije poslao pismo 548. godine (prim. prir.)^{****} apokrisarj - službeno lice koje predstavlja određenu crkvu, na carskom dvoru u crkvenim stvarima (prim. prev.)

VIGILIUS EPISCOPUS RUSTICO
et Sebastiano,

Diu vobis, Rustice & Sebastiano, canonibus & decessorum nostrorum congruentem ultionem inferre pro apostolica moderatione distulimus: sed quia doctoris gentium in cordis vestri duritia (quod a nobis ^a cum nimia tristitia dicitur) verba videmus impleta, quibus ait: *Nescitis quia patientia Dei ad pœnitentiam vos adducit? tu autem secundum duritiam tuam & impunitus cor, thesauricas tibi iram in die iræ:* ^b ut excessus vestros ex plurimis paucos interim, inquantum possumus, designemus, venientibus nobis hic in regiam civitatem, tu Rustice, dum aliqua nobis ignorantibus legeres, quæ hominem loci tui omnino legere non decebat, & plura committere dicereris, quæ etiam nostram, si te non prohibuissentemus (quod absit) opinionem atque animam lardere ^c potuisset: dicente quoque de te nobis aliqua Paulo diacono, etiam te presente, sicut oportuit, & pro affinitate, qua nobis a germano, quem dileximus, jungeba-

A vexeramus officium, frequenter & secrete paterna monuimus caritate, ut si ea quæ de te dicebantur, ex aliqua parte cognosceres, a talibus temperares; ne, quia Dei causam indiscussam non pateremur qualibet ratione relinquere, canonicum per nos in te judicium proveniret. Tu autem non solum admonitionem nostram audire malevolo spiritu noluisti, sed etiam, sicut scriptum est, *Argue sapientem, & adamabit te: fultum, & odio habebit te.* Et iterum: *Noluit intelligere ut bene ageret; iniquitatem meditatus est in cubili suo:* ad hoc malitia tua perducta est, ut nostra admonitione contempta, in odium potius profiliens, & occasionem querentes, quatenus causa capitulo-
Brum, id est, de dictis Theodori Mopuesteni ejusque persona, sed & epistola quæ ab Iba ad Marim Persam perhibetur scripta, nec non & dictorum ^d Theodoriti, quæ contra rectam fidem & epistolam beatæ recordationis Cyrilli synodicam ad Neftorium cum duodecim capitulis, quam & sancta synodus Ephesina prima suscepit, & beata Chalcedonensis synodus, ad

kome je, kako nam se činilo, bila predata, ti si, s druge strane, javno zahtijevao rekavši da je gospodin Lav raznima primjerke svoje poslanice na taj način poslao i da mi slično treba da učinimo, jer si se bojao da kolegijum ne zadrži primjerke naše presude izdate iz carskog sekretarijata, koja bi se kasnije možda na neki način zatajila. Kad si otkrio priliku za odlazak na Siciliju, našu presudu i pohvale o njoj si htio da pošalješ kao garanaciju našoj braći đakonu Pelagiju i drugima, gdje su se još sa tobom, očigledno, potpisali naši sinovi đakon i primicerij, da ne bi slučajno neko mogao da sazna poslao si je, pa čak bez našeg znanja, potpisano na pergamentu i prečetvorostručenu, napisano najsitnjim slovima. Pa i podđakonu druge regije Vinčentiju, koga smo kasnije ponovo poslali na Siciliju i preko njega sinu našem Pelagiju đakonu si slično napisao. Ali, jer je spomenuti podđakon tako povoljno otplovio da bi mogao preteći onoga koji je nosio spis na pergamentu, kao što nam je javio, ono što si bio napisao na pergamentu, Pelagije đakon dobio je u njegovom prisustvu. Dakle, kada je prije svih na tvoje zalaganje presuda bila donijeta i pošto si o njoj dugo vremena pisao s najvećom hvalom, te si učinio da ne povjerujemo da možeš da zastraniš s pravog puta, otkrili smo da si se poslije izvjesnog kolebanja iznenada promijenio, pošto je tvoj stav objelodanjen, te da tajno šuruješ s protivnicima crkve koji su se opirali sadržaju naše presude i koji su u skladu sa tom presudom isključeni iz zajednice. A kada je naš sin, Pavle đakon, htio da ode u Italiju, i pošto je do njega doprlo kakav si skandal nastojao da napraviš, a ostajući još uvijek u zajednici naše crkve tajno i ovdje i u Africi, gdje ste ranije hvalili i branili našu presudu i tamo slali njene primjerke, počeo je da te ubjeđuje i da ti govori da, ako je to istina, trebalo je da je obznaniš, što ti kao dokazani krivac nijesi mogao zatajiti. I tada je spomenuti đakon počeo da nam prijeti ili da obećaš u našem i prisustvu klerika da ćeš se popraviti od onoga što je nedozvoljeno činio ili da sigurno moramo prihvati peticiju protiv tebe i dokaze o tvojoj nepostojanosti i prevrtljivosti koje je donio sa sobom. Do ovoga si sopstvenom voljom doveden da obećaš na sakramantu Jevandelja i riječi tvoje koje je zapisao bilježnik čuvaju se u našoj riznici, kojima si, između ostalog, obećao da nikada ubuduće sa našeg puta nećeš skrenuti. Poslije toga je, kao što je poznato, stigao Sebastijan koji je u pogledu skandaloznog ponašanja gori od tebe - kako se pokazalo odmah po njegovom dolasku u Konstantinopolj, a ishod je ispaо još gori - te ste tako - pri čemu si ti zaboravio na svoju zakletvu - skovali zavjeru protiv naših kanona, a bez našeg znanja, dok najzad taj vaš skandal nije izbio na vidjelo. Ali da bismo, Sebastijane, tvoja zla koja si počinio, i to ne sva već ona koja možemo da iznesemo, za koja mnogi znaju i obraćaju pažnju da, mada suviše kasno, podvrgneš se kanonskoj odluci, dolazimo do početka tvog postavljenja. Zbog odsustva naših sinova đakona Anatolija i Stefana tražio si od nas da te u međuvremenu postavimo na mjesto odsutnih đakona da bi za to vrijeme ispunjavao tu dužnost. Stoga smo ti, jer si se nadao tome, to dopustili, zato što si nam prije svog postavljenja svojevoljno poslao jemstvo, što si potpomogao i svjedocima i zakletvom na jevandelju, da ćeš što god ti mi za crkvenu korist naložimo ispuniti, odano i bez ikakve prevare, i da ćeš dužnost i položaj đakona, bez ikakvog skrnavljenja, oholosti, zanemarivanja, sa svakom poniznošću i marom, bez zanemarivanja, na svaki način ispunjavati dok se ne vrati spomenuti đakoni ili onoliko koliko mi budemo željeli da trenutno obavljaš posao đakona. Opet si pod istim jemstvom obećao sa zakletvom na Jevandelje da ćeš ako to ne ispuniš biti isključen iz svete zajednice. Tako da ako od dana tvog izlaska u toku godine pokajanja ne budeš htio da se poniziš sopstvenom rukom sam si sebi potpisao anatemu. I tada si pod tim uslovom učinjen onim čemu si se nadao i bio obećan kao đakon. Kasnije si uz najveće molbe tražio od nas da budeš poslan u nasledstvo Dalmacije, što smo mi sa sigurnošću, jer si dao takvo jemstvo, drage volje odobrili. Kad si za postavljenje naslijedstva došao u Solin, kao što su nas kasnije mnogi obavijestili, upleo si se u nedozvoljena i od Apostolske stolice zabranjena postavljenja koja je Honorije, tada episkop Solina, protiv običaja Rimske odnosno svoje crkve, svetim redovima odluke Apostolske stolice bio dodao, ne samo

convincendas Nestorii vesanas in definitione A fidei legitur posuisse, qua te etiam ^a instante certum est flagitata, ita ut filii nostris Sappato & Paulo ^b diaconis, sed & Surgentio notariorum primicerio clamitates dicens, non solum nomen & scripta Theodori Mopsuesteni a nobis debere damnari, sed & territorium ^c ejus ipsum ubi positus est, & si ossa ejus evulsa quisquam de sepultura ejiceret, & cum eodem territorio incenderet, gratauerit acciperes. Et cum necesse esset, ut negorium quod fuerat in iudicio nostro perduclum, te etiam quam maxime inter alios ^d tam sacrae ordinis, quam sequentis ^e consequente, sententia finiretur, quod constat effectum, & quid de eodem iudicato feceris, quomodo etiam in palatio ut fratri nostro ^f Mennz, ad quem scriperamus, celeriter traderetur infiliter, nulli haberet incertum, ita ut filio nostro Surgentio primicerio petenti schedam ipsam iudicati nostri, ut apud se pro loco secundum consuetudinem retineret, per multos dies dare penitus voluisse, donec exemplaria per plurimos sacerdotes ac laicos, sed & per gloriosum virum ^g Tyrannum magistrum militum, aliosque laicos in Africana provincia destinares, quod in ecclesia nostra a diacono nunquam factum est, ac nobis etiam nescientibus, ejus exemplaria destinares. Nam & sabbato sancto, quo ipsum, te, sicut praefati sumus, imminentem, proculimus iudicatum, ^h in ecclesiam sessum processisse, & communicasse, & officium tuum implesse cognoceris. Nam & eodem die revertens ab ecclesia, coepiscopo nostro, quantum perhibet, Julianu hoc diceres, quia melius fieri non potuit, quam quod factum est iudicatum, & hortareris ut Deus oraretur, ⁱ neque quod factum est, tolleretur. Quod etiam succedente dominico die paschæ similiter effecisti, & diu in eadem perdurando sententia, alios, ut iudicatum nostrum libenti animo sequentur, nihil minus hortabar. Nam dum Antiochenæ ecclesie apocrisiariis eisdem iudicati exemplaria nos dare penitus differremus, ^k sed hoc magis justum esse predictis apocrisiariis diceremus, ut a fratre nostro Menna potius exemplaria paterem, ad quem a nobis videbatur fuisse prolatum, tu autem publica voce de posceres, dicens dominum Leonem ita de epistola sua diversis exemplaria destinasse, nos facere debere similiter afferendo, quia metuentes, nisi universitas iudicati nostri exemplaria de serinio nostro ^l edita teneret, qualibet ratione postea forsitan celaretur. Nam dum occasionem euntis ad Siciliam reperisses, & iudicatum nostrum laudesque ejus, ubi etiam filii nostri diaconus primiceriusque tecum manifestum est subscriptissime, filii nostris Pelagio diacono aliisque dirigere voluisse pro cautela, ne ab aliquo inveniri forsitan potuisset, nobis etiam ignorantibus, in ^m membrana conscripsum, & in brevitate quadruplicatum, literis scriptum minutissimis destinasti.

Nam & Vincentio secunda regionis subdiacono, iterum a nobis postea ad Siciliam directo, per cum filio nostro Pelagio diacono similiter scriptissimi: sed quia ita memoratus subdiaconus prospere navigavit, ut illum qui in membrana ⁿ scripta portaverat, precedere potuisset, quantum nobis retulit, ea quæ in membrana scripseras, Pelagius diaconus ipso præsente percepit. Ergo dum & te præ omnibus imminente prolatum fuerit iudicatum, & tanta in ejus indicati laude succensus per multum tempus scripseris, feceris ut numquam te crederemus ab hac posse rectitudine deviare, immutatum te subito post haec quadam animi levitate, vulgante opinione comprimimus, & cum adversariis ecclesiæ, ^o qui contra iudicati nostri feriem nitebantur, & a nobis sunt per iudicati ipsius tenorem a communione suspensi, secrete tractare: & dum filius noster ^p Paulus diaconus ^q ad Italiam discedere voluisset, posteaquam & ad eum pervenit, quod scandalum ecclesiæ in communione adhuc nostra positus, secrete & hic, & in ^r Africana provincia, ubi antea defendendo & laudando iudicatum nostrum, ejus exemplaria destinatis, facere nitebaris, tunc tibi cepit infisteret & dicere, ut si verum esset, ^s producere debuisses; quod tu convictus, celare minime potuisti. Tunc vero memoratus nobis cepit imminere diaconus, ut aut corrigeret te ab his quæ illicite faciebat, sub nostra præsentia clericorumque promitteres, aut certe petitionem aduersum te, & varietatem tuam atque fallaciam ab eo factam, quam & præ manibus gerebat, debuissimus accipere: ad hoc es propria voluntate perductus, ut tactis evangelis sacramenta praestares, & verba tua a ^t notario scripta in nolto teneantur serinio, quibus inter alia legeris promisisti te nunquam a nostro penitus obsequio discessurum. Posteaquam vero peior te Sebastianus, pro solo scandalo faciendo, sicut & initia ipsius venientis in Constantinopolim monstravertunt, & exitus pejor edocuit, noscitur advenisse, ita ut mox tui immemor sacramenti, coniurationem inter vos contra statuta canonum, nobis ignorantibus, facientes, in apertum uterque prorumperet scandalum. Sed ut tua, Sebastiane, non in quantum sunt, sed in quantum referre possumus, male quæ feceris diversi cognoscant, & juste te, nam magis tarde, canonicam advertant subiisse sententiam, ad tua ordinationis veniamus initia. Absentibus filiis nostris ^u diaconis Anatolio atque Stephano, a nobis postulasti, ut ad tempus pro implendo officio, absentium loco diaconum te interim faceremus. Quod ideo tibi ad præfens speranti concelemus, quia ante ordinationem tuam cautionem nobis propria voluntate legeris emisisse, quam & testibus roborasti, & tactis evangelii juramentum corporaliter præstisti, ut quidquid tibi a nobis pro ecclesiastica utilitate fuisset injunctum, fideliter & sine aliqua fraude

samo da nijesi htio ubuduće da zabraniš već ni nas nijesi o tom problemu pismeno obavijestio. Kad si nam došao u Solun, svjestan svog saučesništva, nisi htio ni riječ da prozboriš i sa njima si kao sa legitimnim i razumnim redom nastavio u nasladi svoje žudnje da saobraćaš i otkriven si kao njihov saveznik u prevari zajednice. Ponovo si poslan iz Soluna u Dalmaciju radi upravljanja naslijedstvom i često smo te opominjali da iz te provincije ne otpućeš prije nego što sakupiš sve namete kako iz Dalmacije tako i iz Prevalisa, u skladu sa tvojim obećanjem.

Ali ti, zanemarivši sve to, požurio si da dođeš u Konstantinopolj samo da bi načinio skandal, kao što se na kraju i pokazalo. Čitajući ipak sadržaj naše odluke, koju je - tj. pomenuta poglavljia - kako smo pročitali, predstojnik ovoga grada dao meni, ti si ga, u prisustvu đakona i podđakona i uopšte klerika javno hvalio, govoreći klericima tako kao da je naša presuda došla sa neba te svima objavljena, kako smo ranije rekli. A za riječi Teodora Mopsuestena pripovijedao si da si ih pronašao u Rimu među nekim kodeksima, za koje si tvrdio da su pune svetogrđa i blasfemije. Govoreći ovako, poslušan prema nama javno, u crkvi i u bazilici Placidiji ispunjavao si dužnost đakona. Minule godine došao je dan rođenja Hrista Boga Gospoda i Spasitelja našeg po mesu. Pozvali smo te zato što je nedavno do naših ušiju doprlo ono što smo prethodno pomenuli da si činio u Dalmaciji. I kao što je trebalo, rekli smo ti da, ako si se pojavio sa onima koji su se protiv odluke Apostolske stolice pripojili mističnim redovima ili si se udružio u zajednicu sa njima, kao što se priča, biće neophodno da ako se Bog udostoji da nas pozove u našu crkvu, ispitamo to i sagledavši jasnije istinu, presudimo u skladu sa kanonima. A ti prestrašen optužbom za saučesništvo, jer si činio protiv odredaba apostolskih, pretvarajući se, tražio si priliku da se udaljiš. Jer, kad smo te sa određenim nalogom poslali zajedno sa episkopom Jovanom, primicerijem Surgencijem i našim savjetnikom Saturninom kod Mene našeg brata, poglavara ovog grada, vrativši se u Placidiju, u prisustvu mnogih ste ti i Rustik, po običaju, obavili dužnost đakona i kada je preblagi vladar gospodar, sin naš, poslao referendarija,* da smo dužni drugog dana doći u crkvu, ti i Rustik ste nas obodrili sa drugim đakonima i klericima da mu to obećamo. Ipak, obojica ste jednako bili kod nas na večeri i na sličan način ste se osvjedočili (kao krivci). Ali, kao što je Juda, pošto mu je dat obraz da ga poljubi, razmišljao o izdaji Gospoda, tako ste i vi u noćnim časovima istupili iz crkve radi podizanja skandala. A mi smo vam drugog dana uputili nalog ili da nastavite da po običaju ispunjavate dužnost đakona ili da znate da ćete biti isključeni iz zajednice. Ti si, Sebastijane, onima koje među drugim episkopima bijasmo poslali, braći našoj Jovanu i Julijanu, kao što su nam oni javili, rekao ovo: "Ja slijedim presudu koju je papa objavio, ukoliko ona djejstvuje protiv onih koji rade protivno presudi". Pa i onima si, kako se priča, na sličan način rekao kada su onamo došli monasi Lampridiye i Feliks, koji nijesu htjeli da prihvate našu presudu, i naložio si im: "Ne možemo da vas primimo, jer vi imate jedan stav, a mi drugi". A kasnije ste u svom nevaljalstvu došli do toga da ste u oholosti svog duha počeli da saobraćate sa ekskomuniciranim, tj. sa pomenutima i sa drugima, zbog toga što su pisali protiv naše presude i za koje se znalo da su sadržajem iste presude već bili isključeni iz naše zajednice. Katolička crkva je dokazala da ste vi, kao što je prethodno pomenuto, bili zadovoljni tom presudom sa kojom ste se složili i saglasili. Iz toga proizilazi da ste vi, po pravilima kanona, pravedno osuđeni. Jer, kanoni određuju: ako se neko prije saslušanja bude usudio da saobraća sa ekskomuniciranim, on sam protiv sebe izriče presudu.

Vaseljenski sabor je, takođe, odlučio da onaj koji je zbog svog nemara bio ekskomuniciran, bilo da je episkop ili neki drugi klerik, za vrijeme svoje ekskomunikacije prije saslušanja usudi se da saobraća, presuđuje se da je on sam protiv sebe izrekao odluku o osudi. Pridodali ste još, iz već proklete oholosti, ono o čemu nema pomena da je ikada čovjek vašeg reda pomislio, bez naredbe svog pontifeksa, da za vas propovjed ima veći značaj od svakog običaja ili kanona,

* referendij: carski ili papski činovnik čiji je posao da izvještava, podnosi molbe itd.

complexes, officium vero & locumque diaconi sine aliquo vitio, sine aliqua superbia, sine aliquo neglectuum, donec reverterentur diaconi memorati, ^b ant quanto te tempore in Letitiarum voluissemus & ordinatione ministrare, cum omni humilitate & studio sine neglegitu modis omnibus impleturum: in eadem cauione rursus adjiciens, quod si de his omnibus qua cum sacramento, tactis corporaliter evangelii, promisiisti, aliquid minus implesse, tunc a sancta communione estes suspensus; ita ut si a die excessus tui intra annum poenitentia noluisses colla submittere, tu tibi anathema manu propria scribendo dixisti. Tunc ergo ad praesens factus es sub ea quam sperabas & pollicitus fueras conditione diaconus. Postea vero ut a nobis ad Dalmatiarum patrimonium mittereris, summis precibus postulasti. Quod nos fecuri, quia talem feceras cauionem, animo libenti concessimus. Qui dum in ^a Salonitanam urbem pro ordinatione patrimonii advenisset, quantum ad nos postea est plurimorum relatione perductum, illicitis te & a sede apostolica prohibitis ordinationibus misceuisti, & quos Honorius, tunc praedictus civitatis episcopus, contra conuentudinem Romanarum vel suarum ecclesiarum, sedis apostolicae constituta sacris ordinibus applicaverat, non solum prohibere penitus nolnisti, sed nec nobis ex hac causa vel scripto referre, ^c vel quando Thessalonica nobis occurseras, memor conscientiae tuarum, ne verbo quidem fudderere voluisti, & cum illis, tamquam cum legitimo & rationabili ordine factis, cupiditatis spiritu acquiescisti procedere, & eorum socius es communionis renitentiae repertus. Iterum Thessalonica ad Dalmatias patrimonii regendi causa remissus es, ex qua provincia frequenter te auctoritate monuimus, ut non ante discederes, nisi omnes secundum pollicitationem tuam tam de Dalmatiarum patrimonio, quam de Praevalitano colligeres pensiones.

Sed tu omnia praetermittens, ad Constantiopolitanam urbem pro solo faciendo venire scandalum festinas, quantum & sequens exitus declaravit. Relegens tamecum constituti nostri seriem, quam de prefatis capitulis ad Mennam hujus civitatis anjistitem dedisse relegimus, in conspectu diaconorum, subdiaconorumque, vel universorum clericorum, publica voce ^d laudabas, ut de celo judicatum nostrum ordinatum atque prolatum omnibus, sicut praefati sumus, clericis loquereris. Dixa vero Theodori Mopsuesteni asserebas te in Roma urbe inter aliquos codices iuvenisse, quae confirmabas omni execratione & blasphemie esse completa. Haec dicendo, in nostro obsequio, & in ecclesia publice & in ^e Placidias officium diaconatus implebas. Nativitas Christi Dei domini & salvatoris nostri secundum carnem præterito anno dies advenit: vocavimus te, quia ad nos, quæ supra meminimus te fe-

cisse in Dalmatias, de recenti pervenerunt: & siue oportuit, diximus tibi, si cum illis qui contra sedis apostolicae constituta in sacris sunt applicati ordinibus, processisti, aut dormum te communioni, sicut dicitur, sociasti, necesse nobis est; ut si nos Deus ad nostram dignatur ecclesiam revocare, ^f quaramus ista, & veritatem manifestius cognoscentes, secundum canones vindicemus. Tu vero conscientiae tuarum reatu perterritus, quia contra apostolica feceras constituta, occasionem tibi discedendi dissimilans requirebas. Nam cum te pro certo ^g mandata cum Joanne episcopo, & Surgentio primicerio, atque Saturnino consulario nostro ad Mennam fratrem nostrum hujus civitatis antistitem missussemus, reversus in Placidias, multis praesertim & officium ^h diaconi tu & Rusticus ex more completestis, & quando clementissimus princeps dominus filius noster, ut alia die ad ecclesiam procedere debemus, referendarium destinavit, ut ei promitteremus, cum aliis ⁱ diaconis & clericis nos tu & Rusticus ^j suistis hortati. Nam & ad refactionem pariter in nostra mensa ambo fuisse simili ratione probabimini. Sed sicut Iudas, postquam bocellam accepit, de traditione domini cogitavit, ita & vos ^k noctis horis pro concitando scandalo ecclesiarum discressistis. Nos autem alio die mandantes vobis, ut aut procederetis locum diaconi ex more completes, aut a communione vos cognosceretis fuisse suspensos: tu vero Sebastiane his quos inter alios miseramus, fratribus nostris Joanni & Juliano ^l episcopos hoc, quantum renunciaverunt, dixisti. Ego judicatum quod papa protulit sequor, si tamen ^m in illos vindicat qui contra judicatum faciunt. Nam & simili eis, quantum perhibent, ratione dixisti, instantum ut dices ⁿ ibi venisse ^o Lampridium & Felicem monachos, qui nostrum judicatum suscipere noluerunt, & mandasse vos eis: Non vos possumus videre, quia vos aliam causam habetis, & nos aliam. Postea vero ad hoc nequitia vestra pervenit, ut excommunicatis communicare contra canones superbo prefumeretis Spiritu, id est, memorias vel aliis, quos pro hoc quod contra judicatum nostrum scriperant, per ejusdem judicati seriem constabat jam a nobis communione suspensos: cui judicato, sicut supra meminimus, vos acquisivisse & consensisse & communicasse, catholica probavit ecclesia. Unde constat vos secundum regulas canonum juste damnari. Definiunt enim canones: ^p Si quis excommunicatus ante audienciam communicare præsumperit, ipse in se damnationem protulit.

^a Item placuit universo concilio, ut qui excommunicatus fuerit pro suo neglectu, sive episcopus, sive quilibet clericus, & tempore excommunicationis suarum ante audienciam communicare præsumperit, ipse in se damnationis judicetur protulisse sententiam. Adiectis et-

zloupotreba i opovrgavanje prvog sabora u Efesu i blaženopočivšeg Kirila. Sličnom ludošću, još braneći rečena bogohuljenja protiv gospoda našeg Isusa i u svim provincijama lažno pišući, činili ste sve to upravo protiv odluke svetog Halkedonskog sabora, koji se slaže u vjeri sa tri sabora koji su mu prethodili tj. u Nikeji, Konstantinopolju i, prvi sabor, u Efesu. I tako je sve, koji ne poznavahu vaše nevaljalstvo, već jednostavno vjerovahu, prihvativši spise kao od rimskih đakona, do takvog zločina djelovanje vaše prevare dovelo da je prolivena ljudska krv na nekim mjestima unutar crkve (što se ne smije ni izgovoriti). I svaki crkveni zakon ste iz oholosti htjeli pogaziti i još ste djelovali nepravično prema svetim regulama i ono što je bezbožno i nedopustivo objavljivali protiv nas u svim provincijama. Nedavno ste pridodali svojim prethodnim nedjelima još gora, kad ste se usudili da dodate da je prethodnik naš Lav dao saglasnost i potvrđio riječ Teodora Mopsuestena, koji je pisao protiv pravevjere, poslavši spis sinu našem najhrisćanskijem gospodaru vladaru.

Ne daj Bože da bilo koji hrišćanin povjeruje u tako nešto da je svetost takvog poglavara prihvatile bilo čije spise koji se protive pravoj vjeri, jer je on jednakom odlukom osudio u svim svojim poslanicama i Nestorija i Eutihena^{*} i druge njima slične. U tom pomenutom spisu ste još pokušali predložiti svetogrđe protiv božanskih spisa, ne samo mnogim episkopima već i (što je grijeh veći) samom vladaru, da bi hrišćanski narod koji je neuk još više prevarili đavolskom lukavošću. Sve smo, dakle, ovo podnosili dugo vremena i odgađali da prekinemo iz sveštene trpeljivosti, vjerujući da se vi, možda, opametite i ne činite nedozvoljene stvari.

Ali, pošto ni na prvi ni na drugi naš podsticaj vi nijeste htjeli da poslušate, opomenuti od strane braće naše episkopa, tj. Jovana Marsikana i Julijana Cingulana, odnosno sina našeg đakona Sapata kao i slavnog patricia Cetega i pobožnog sina našeg senatora i drugih naših sinova, nijeste htjeli da se okrenete ni crkvi ni nama, iz proklete oholosti kao što sve i činite. Stoga je neophodno da vam po kanonima presudimo da ne bi izgledalo da odbacujemo tumačenje Sv. pisma, jer je zapisano: "Vidio sam lopova i trčao sam zajedno sa njim. I sa preljubnicima si potvrđio svoj tal". I sam gospodar i spasitelj naš kaže: "Jer, ako te desno oko tvoje sablažnjava, iskopaj ga i baci od sebe. Jer ti je bolje da propadne jedan od udova tvojih nego da cijelo tijelo tvoje dospije u pakao". I budući da se to još više podrazumijeva kad su u pitanju crkvene dužnosti, odnosno oni koji su na vrhu, a ne rade kako valja, i koji šalju sablazni u crkvu, zdravorazumski treba prihvatići kao što nas na jednom drugom mjestu opominje Sv. pismo govoreći: "Potrebno je da dođu sablazni, ali teško onome preko koga dolaze". I blaženi Apostol na sličan način propovijeda: "Kamo sreće da su odbačeni oni koji vas pomučuju". I ponovo nas Sv. pismo opominje, govoreći: "Odbaci kugu iz sabora i izaći će sa njom svađa". Treba, dakle, Rustiče i Sebastijane, da vas, poslije tolikih opomena, autoritetom bl. Petra, koji je kao gospodar želio da budemo njegove sluge, po pravilima osudimo, da se ne bi, ako bi duže oklijevali da to uradimo, čitavi crkveni red se ukinuo. I stoga sa žaljenjem, ali treba reći sa ovlašćenjem bl. Petra, zbog gorenavedenih ispada, odlučujemo da budete uklonjeni sa položaja đakona i svake đakonske službe. Ukidajući vam pomenuto zvanje ubuduće vas uklanjamo da ne biste imali više nikakvu slobodu da se, pod titulom đakona ili na tom položaju, usudite da nešto učinite ili da pišući pod titulom đakona opet pomutite Božju crkvu. Zaista, po apostolskoj odluci i očinskim pravilima protiv kojih ste mnogo toga oholo i bezbožno učinili, uklanjamo vas, koji ste nekada bili dostojni položaja, odlukom o sadašnjoj osudi. I da bi svi znali da smo ovo valjano učinili sa položaja na kome je Bog htio da se nalazimo i sa ovlaštenjem bl. apostola Petra, postavili smo odluke kanona koje je sveti sabor u Halkedonu, pročitavši ih, priznao. Arhiđakon Etije je ponovo pročitao: "Ako neki presviter ili đakon prezre svog episkopa, on samog sebe isključuje iz crkvene zajednice ako se tajno sastaje, postavlja oltar, ne želi da se složi sa episkopom koji ga poziva, ne želi da umiri niti

* Eutihija.

iam execranda superbia , quæ nec leguntur , A dominus ac salvator noster dicit : Quod si ocu-
nec sine fui pontificis iustione aliquando ordinis vestri homines præsumperunt , auctorita-
tem vobis predicationis contra omnem con-
suetudinem vel canones vindicare , Ephesinæ
prima synodi impugnationem & exprobra-
tionem , sed & * beati recordationis Cyrilli ;
blasphemias quoque b contra Jesum dominum
nostrum dictas simili defendentes insanias , &
per omnes provincias fallaciter scribentes , non
aliquid commisisti , quod reperiatur aduersum
definitioni sanctæ Chalcedonensis synodi , quæ
præcedentium se trium , id est , Nicænæ , Con-
stantinopolitanæ , atque Ephesinæ primæ con-
cordat fidei synodorum . Ita ergo cunctorum
animos , qui vestram malitiam nescierunt , sed tamquam a Romanis & diaconis suscipientes
scripta , simpliciter crediderunt , ad tantum scelus
operatio fallaciae vestrae pervenit , ut hu-
manus sanguis in aliquibus locis intra ecclesi-
am (quod dici nefas est) funderetur : & om-
nem legem ecclesiasticam superbo spiritu con-
culcare voluistis , sanctarum quoque regularum
consequentiām injuriis affecistiis , impia & que
non sunt licita per universas contra nos pro-
vincias fallaciter indicando . Nuper etiam ma-
lis vestris addentes pejora prioribus , dominum
Leonem prædecessorem nostrum in Theodori
Mopsuesteni diuis quæ contra rectam fidem
legitur scriptisse , consensum præbuisse atque
firmasse , dato scripto ad Christianissimum
principem dominum filium nostrum , auti fui-
stis adtruire . Absit ergo quemlibet credere
Christianum , quod aliquid tale , & quod con-
tra rectam fidem a quolibet inveniatur scri-
ptum , illius tanti præfusus sanctitas * suscep-
fuit , quippe qui in universis epistolis suis &
Nestorium , & Eutychen , vel eis similia sapien-
tes , pari legitur sententia condemnasse . In
quo memorato scripto , etiam contra divinas
scripturas , non solum pontificibus multis , sed
etiam (quod dico nefas est) ipsi quoque pri-
ncipi sacrilegas injurias irrogare tentasti , quan-
tenus ignorantem Christianum populum diabo-
lica amplius deciperetis astutia . & Hæc ergo
sustinentes b per multa temporis spatia , pa-
tientia fæderatali refecare distulimus , creden-
tes vos forsitan resipisci , & ab illicitis tem-
perare . Sed quia semel & secundo adhorta-
tione nostra per fratres nostros episcopos , id
est , Joannem Marsicanum , & Julianum Cin-
gulanum , vel Sapatum filium nostrum arque
diaconum , nec non & per gloriosum virum
patricium Cethegum , & religiosum virum item
filium nostrum Senatorem , aliosque filios no-
stros commoniti voluistis audire , & neque ad
ecclesiam , neque ad nos reverti , sicut omnia
facitis , voluistis b detestanda superbia : & ideo
necessæ vobis est in vobis canonice vindicare ,
ne videamus divinarum scripturarum interpre-
tationibus subjacere . Scriptum est enim : Vi-
debam forem , & simul currebas cum eo : &
cum adulteris portionem tuam ponebas ; & ipse

C

D

E

F

G

H

I

J

K

L

M

N

O

P

Q

R

S

T

U

V

W

X

Y

Z

posluša onoga koji ga jednom i drugi put poziva. Njega svakako treba osuditi da nikada ne zasluži ovu dužnost niti da može da povrati počasno zvanje. A ako bude istrajao da čini pometnju i neslogu u crkvi treba ga kao buntovnika zaustaviti putem izvanje vlasti". (Svi velečasni episkopi povikaše: Ovo su pravične regule, ovo su regule otaca). Jednako je donijeta odluka i da, ako za našeg života, kao što želimo da bude, ponovo spoznate majku crkvu pokajavši se ponizno i po običaju kanona, mjerodavno vam dajemo oprost od grijehova. A ako (što mi ne želimo) budete okljevali da se vratite majci crkvi uz pokajanje po regulama, zbog oholosti na koju ste navikli, neka se primijeni prema vama odluka sabora, čija smo pravila postavili, da нико poslije naše smrti, ako što obznanjujemo po ovlaštenju blaženog Petra, na čijem se položaju, premda nezasluženo, nalazimo slijedeći pravila Kanona, ne usudi se da ponovo pozove na crkveni položaj Jovana, Gerontija, Severina, Importuna, Jovana i Deusdedita, za koje se zna da su sudjelovali u vašoj uroti i zavjeri, a koje smo mi, smatrajući ih čestitima u naše vrijeme, postavili da služe crkvi kojoj, po Božjoj milosti, mi predsjedavamo. Ipak da bi i oni i drugi mogli znati, sa dužnosti podđakona, notara odnosno defensora* po ondašnjoj odluci uklonjeni su i nijedan ubuduće u našoj crkvi položaj više ne zauzima. Osim, ako bi slučajno, kao što smo prethodno rekli, dok smo mi živi, sami pognuli glave da prime pokajanje po kanonima. Takođe, protiv Feliksa monaha Afra, za koga se kaže da je bio poglavatar manastira Gilitana i za koga se zna da je svojom lakomislenošću i nepostojanošću po raznim mjestima rasuo tu kongregaciju i da je bio podstrelač vaše izopačenosti prema svima bilo da su klerici, monasi ili laici, koji se nakon sadašnje presude budu okaljali u nekom vašem udruženju ili budu dali pristanak ili saglasnost njemu odnosno vama, po regulama smo odlučili da opštane odluka, o čemu se opet gore čita. Da se ubuduće нико ne usudi da poremeti crkveni mir, koji Gospod voli pošto se ovim ljekovima sačuva kanonski red. A ovu sadašnju odluku zna se da smo vam poslali preko Jovana Marsikana, Zahea, Silacena, Julijana, Cingulana, naše braće i koepiskopa, ali i Sapata i Petra naših sinova đakona, kao i sina našeg Surgentija primicerija notara,** kao i Serva božjeg podđakona prve oblasti i Vincentija podđakona druge oblasti naše crkve kojoj predsjedavamo.

* defensor - branitelj crkvenog posjeda
** primicerij notara - glavni sekretar

gradu audeat revocare Joannem , Gerontium ,
Severinum , Importuum , Joannem atque Deus-
dedit , quos constat vestra conjurationis & con-
spirationis esse partipes , quos nos * potentes
bonos , militare ecclesie , cui Deo præsidemus
auctore , nostro tempore feceramus : tamen ut
& ipsi possint & diversi cognoscere , de subdia-
conorum & notariorum vel defensorum officio
præsenti se sententia neverint fuisse depositos ,
& nullum penitus in ecclesia nostra gradum
ulterius detinere ; nisi forte , sicut præfati fu-
mus , nobis in hac luce superstitibus , & ipsi
penitentias canonicæ colla submiserint . Feli-
cem etiam monachum Afrum , qui Gillitano
monasterio dicitur præfuisse , & levitate sua at-
que inconstituta congregationem ejusdem mo-
nastrorum per diversa loca certum est dispersisse ,
& vestrae pravitatis incitor est , cum univer-
sis , qui eum vel vos , tam clerici vel mona-
chi , quam laici , post præsentia interdicta in
aliqua vestra se societate polluerint , aut con-
fessum consiliumque præbuerint , regularem in
bis , quæ item superius legitur , constituius
manere sententiam : quatenus in his remedii ,
ordine servato canonico , nullus præsumat pa-
cer , quam dominus diligit , ulterius ecclesie
perturbare . Præsentem autem sententiam per
Joannem Mariscanum , Zaccœun ^b Sylace-
num , Julianum Ciugulanum , fratres & coepi-
scopos nostros , sed & Sapatum atque Petrum
filios nostros diaconos , nec non & filium no-
strum Surgentium primicerium notariorum ,
argue Servum dei subdiaconum regionis pri-
mae , nec non & Vincentium subdiaconum re-
gionis secundæ , nostræ , cui præsidemus , ec-
clesie , vobis noscimus transmisso .

**ARHIEPISKOP PREVALITANE
STEFAN***

- 590. godina -

* Mansi, vol. IX, col. 1058.

XXXVI - MALHU, EPISKOPU DALMACIJE

*Da se episkop Stefan natjera na izborni sud
Gregorije Malhu, episkopu Dalmacije*

Jovan veoma rječiti savjetnik uzvišenog gospodara Georgija, prefekta u Italiji, natuknuo nam je da u vezi nekih poslova ima nesuglasice sa Stefanom, episkopom Skadra, i zatražio da među njima posreduje sud. Stoga smo se pobrinuli da tvoje bratstvo opomenemo hitnim nalogom da spomenutog episkopa natjeraš da dođe na izborni sud. I kakva god bude krajnja odluka izabranih između spomenutog plemenitog Jovana i često pominjanog episkopa, ne propusti da je sprovedeš do kraja. Da i tužilac može izraziti zahvalnost zbog postignute pravde i da optuženi, kad mu se saopšti presuda, ne može da se žali da mu je nanijeta nepravda.

XXXVI. AD MALCHUM EPISCOPUM

DALMATIENSEM.

Ut Stephanus episcopus ad eligendum
judicium compellatur ,

Gregorius Malcho episcopo Dalmatiensi.

JOannes vir eloquentissimus , consiliarius vi-
ri excellentissimi domini Georgii præfecti
per Italiam , insinuavit nobis contra Stepha-
num episcopum Scodrensis civitatis , quorum-
dam se negotiorum habere controversias : &
petiit inter eum & se judicium debere con-
sistere . Propterea fraternitatem tuam præsen-
ti præceptione curavimus admonendam , ut
prædictum episcopum ad eligendum compel-
las venire judicium . Et quidquid inter præ-
dictum Joannem virum magnificum & sæpe-
fatum episcopum electorum fuerit sententia
diffinitum , ad effectum perducere non omit-
tas : ut & actor de consecuta justitia gratias
referat , & pulsatus cum ad cognitionem de-
ducitur , nihil contra se de illata injustitia
conqueratur .

**ARHIEPISKOP I PRIMAS DUKLJE
PAVLE**

- prije 590. - 602. godine -

**ARHIEPISKOP I PRIMAS DUKLJE
NEMEZION**

- 602. godina -

**ARHIEPISKOP PREVALITANE
JOVAN KRIĆANIN**

- 597-602. godine -

**ARHIEPISKOP PREVALITANE
KONSTANCIJE***

- 601. godine -

* Mansi, vol. X, col. 329.

43.

(597,) u mjesecu novembru.*

Gregorije I papa, Euzebiju Solunskom, Urbiciju Dračkom, Konstanciju Mediolanskom, Jovanu Korintskom, Jovanu iz Justinijane Prime, Jovanu Krićaninu Skadarskom, Jovanu Lariskom, Marinjanu Ravenatskom, Januariju Karalitanu i svim episkopima Sicilije šalje ovaj carski propis: "Oni koji su obavezani u vojnoj službi ili javnim poslovima, da ne pristupaju crkvenom življenju ili da se ne kriju u manastirima."

Reg. VIII, 10. Maurin, VIII, 5. Gussanville VII. ind. I ep. 11. Jaffe, Reg. 1497 (1131).

O ovom dokumentu opširnije je razložio Duchesne, Ilirska eklesiastika ByZZ, 1 (1892), 533s.

Zabilješka

1. "Možda otadžbina ili sa nadimkom Cretensis", kaže Farlati, VII, 307; ova hipoteza se ne može održati iz no 45. Vjerovatnije je prepostaviti da je Skadarskom takođe bilo ime Jovan.

45.

(599,) u mjesecu maju.*

Gregorije I papa, episkopee Euzebija Solunskog, Urbicija Dračkog, Andreju Nikopoljskog, Jovana Korintskog, Jovana Lariškog i Skadarskog, pozvane na saborni Konstantinopoljski sinod, opominje da ni na koji način ne dozvole apelaciju Kirijaku.

Reg. . IX, 156. MAURIN. IX, 68. GUSSANVILLE VII. ind. II. ep. 70. Jaffe, Reg. 1638 (1222).

* Res Albaniæ, 9.
* Res Albaniæ, 9.

43.

(597,) mense novembri.

Gregorius I. papa Eusebio Thessalonicensi, Urbitio Dyrrachiensi, Constantio Mediolanensi, Andreae Nicopolitano, Johanni Corinthio, Johanni primae Justinianae, Johanni Cretensi Sco(d)ritano.¹⁾ Johanni Larissensi, Mariniano Ravennati, Januario Caralitano et omnibus Siciliae episcopis mittit hanc imperatoris legem: „Ne hi, qui militiae vel rationibus sunt publicis obligati ad ecclesiasticum habitum veniant vel in monasteriis convertantur.“

„*Legem, quam.*“

Reg. VIII, 10. *MAURIN.* VIII, 5. *GUSSANVILLE* VII.
ind. I ep. 11. *JAFFÉ*, *Reg.* 1497 (1131).

De documento hoc fusius disserit Duchesne, *L'Illyricum ecclesiastique* *ByzZ.* 1 (1892), 533 s.

¹⁾ „Fortasse patria vel cognomento Cretensis“, ait Farlatus VII, 307; quam hypothesis non esse sustinendam ex n° 45 patet. Probabilius est supponere Scodritano quoque nomen fuisse Johannes. Cf. n° 47.

45.

(599,) mense maio.

Gregorius I. papa Eusebium Thessalonicensem. Urbicum Dyrrachinum, Andream Nicopolitanum. Johannem Corinthum. Johannem primae Justinianae. Johannem Cretensem. Johannem Larissensem et Scodritanum episcopos³⁾ ad synodum Constantinopoli congregandam invitatos, ne ullo pacto universalis episcopi appellationem Cyriaco concedant, hortatur.

„*Suscepti regiminis.*“

Reg. IX, 156. *MAURIN.* IX, 68. *GUSSANVILLE* VII. ind. II. ep. 70. *JAFFÉ*, *Reg.* 1683 (1222).

XXXIV JOVANU, EPISKOPU JUSTINIJANE PRIME

*O Pavlu, posrnulom episkopu Dukljanskom,
koji je opljačkao čak crkvene stvari*

*Gregorije Jovanu episkopu
Justinijanu Prime*

Kada se zla koja treba očistiti plačem i kajanjem uvećavaju ispadima, tada nad prestupnicima treba primijeniti jači prijekor, tako da oni sami djelstvom kazne spoznaju svoj prestup, a da druge strah od osvete crkve drži podalje od nedozvoljenih stvari. Tako je cijenjeni podnosilac izvještaja Nemezion, došavši kod nas, prijavio kao što su i primjeri postupaka koje je ovamo dojavio obuhvatili, da je episkop Dukljanski Pavle, između ostalih grijeha, posrnuo u tjelesni grijeh, od svojih klerika bio optužen i da je, pošto je održana istraga, to izašlo na vidjelo, o čemu ne možemo govoriti bez bola, te da je, pošto je osuđen, i pokazao i knjižicu u kojoj se nalazilo njegovo priznanje onoga zbog čega je osuđen. Zbog toga je episkopskom odlukom smijenjen i na njegovo mjesto je uz saglasnost vašeg brata on postavljen za episkopa. Ali sada je taj isti Pavle došao na episkopski sud, uz pomoć nekih svjetovnjaka na način razbojnika ušao i grubo odnio crkvene stvari, istjerao ga i do kranje nepravde i gotovo do umorstva doveo. I zato što izopačenost takvog nevaljalstva niti treba kriti, niti s blagošću posmatrati, neka se vaše bratstvo postara da o svemu ovome marljivo sazna i, ako je istina takva kakvu smo saznali da jeste, neka učini da se pomenuti Pavle natjera mnogoznačnom sudskom odlukom da sve što je odnio bez ikakvog oklijevanja, ili izgovora, vrati nazad. A ako bude rekao da ništa crkveno već da je svoje sopstveno odnio, ma kako teško i nepravedno bilo, da nije od vas ili od svog mitropolita to tražio, već je neopreznim pothvatom lično to smislio učiniti. Pa i ako je, ipak, nešto sopstveno odnio vaše bratstvo treba da istraži da li je to istina. Ali, treba marljivo ispitati i, ako je opljačkao nešto crkvenih stvari, da se od toga što je sada odnio na svaki je način natjera da to obnovi i nadoknadi. A ako bude pokušao da raznese, treba ga poslati u manastir dokle ne vrati sve što je razasuo ili odnio od crkvene svojine, da bar bude prinuđen da vrati ono što se nije plašio lupeški da odnese. Ako možda, u što ne vjerujemo, nakon svog smjenjivanja bude govorio nešto bezočno i izopačeno o episkopatu i ponovo bude pokušao nekim učenjem da potpiri na to, neka se svakako snaga vašeg bratstva raspali protiv njegovog nevaljalstva i neka se postara da u samoći okajava grijeha lišen nedjeljnog pričešća u manastiru sve do dana njegove smrti, dok ne nauči da dostojnim kajanjem izlijeći ljagu zbog počinjenog zločina, koju više u propadanju svoje duše lakoumno žudi da uveća. A gore pomenuti voljeni naš brat Nemezion na njegovo mjesto i episkopski položaj bez predomišljavanja neka se postavi ponovo da ne bi po drugi put zbog toga trpio uz nemiravanja i neprilike. Treba da i vi budete zabrinuti, jer ovo ne služi samo da bi se opomenuo onaj već još ima koristi i za popravljanje drugih, da se ubuduće izopačeni ljudi svojim poduhvatima ne usude da na bilo koji način nešto pokušaju protiv odluka svetih kanona ili crkvene discipline.

XXXIV. AD JOANNEM EPISCOPUM

PRIMÆ JUSTINIANÆ.

De Paulo Docleatinæ civitatis episcopo lapsø,
qui res quoque ecclesiæ deprædatus fuit,

Gregorius Joanni episcopo primæ Justinianæ.

Quando mala quæ pœnitentiaæ fletu purganda sunt augmentur excessibus, ita major delinquentibus est adhibenda correptio, ut & ipsi facinus suum saltem pœna vindicante cognoscant, & alios ab illicitis ecclesiæ ultiōnis timor inhibeat. Dilectissimus itaque lator præsentium Neumesion ad nos veniens indicavit, sicut & gestorum exemplaria quæ hoc detulit continebant, Paulum Docleatinæ civitatis episcopum inter alia mala in corporale crimen lapsum, a suis fuisse clericis accusatum, atque habita cognitione, ita, quod sine dolore dicere non possumus, claruisse, atque insuper, postquam convictus est etiam eum libellum, in quo ea de quibus accusatus fuerat vera esse confessus est, obtulisse. Qua de re sententia illum episcopali depositum, & ejus loco se cum fraternitatis vestræ consensu esse episcopum ordinatum. Sed nunc eumdem Paulum cum auxilio quorundam sacerdotalium judicum venientem episcopum more prædonis ingressum, ablatisque violenter rebus ecclesiæ ab eo se projectum, ac ad summam injuriati ac necem pene perductum. Et quoniam tantæ nequitias pravitas nec dissimulanda nec leviter attendenda est, fraternitas vestra hæc omnia diligenter curet addiscere, & si ita se, ut edocimus, veritas habet, prædictum Paulum stricta faciat executione compelli, ut quæcumque abstulit, omni mora vel excusatione cef-

sante restituat. Si vero nihil ecclesiæ, sed suum proprium se dixerit abstulisse, quamvis grave & iniquum fuerit ut non a vobis vel a metropolitano ejus hoc peteret, sed temerario autu manu prælumeret agere; verumtamen si quid proprium tulit, sub fraternitatis vestræ debet examinatione constare si verum est. Sed & illud diligenter querendum est, si quid male de rebus dilapidavit ecclesiæ, ut ex eo quod nunc abstulit, hoc reformatre ac satisfacere modis omnibus compellatur. Si autem differre tentaverit, quoisque omne quod dilapidavit, vel de substantia tulit, ecclesiæ restituat, in monasterium mittendus est, ut saltem coactus reddat quod male auferre non timuit. Qui si forte, quod non credimus, post depositionem suam invercunde ac mente perversa aliquid de episcopatu loqui, atque rursus ad hoc qualibet aspirare præsumptione tentaverit, fraternitatis vestræ se contra improbitatem ipsius omnino vigor accendat, atque dominici corporis ac sanguinis communione privatum in monasterium eum usque ad diem obitus sui ad agendum curet pœnitentiam retrudendum, quate-

Anus perpetrati sceleris maculas dignis discat fletibus emundare, quas magis in interitu animæ suæ nequiter augere desiderat. Suprascriptus autem dilectissimus frater noster Neumesion in loco suo & episcopatus officio procul dubio reforminetur, & ne denudo hac de re inquietudinem ac molestiam patiatur, sollicitos vos esse necesse est, quia hoc non solum ad hujus monitionem, verum etiam ad aliorum constat emendationem proficere, ut pravorum hominum præsumptio nihil de cetero contra sacrorum canonum statuta, vel ecclesiasticam disciplinam ullo modo audeat attentare.

XXXV KONSTANCIJU, EPISKOPU SKADRA

*O zločinu Pavla Dukljanina
Gregorije Konstanciju episkopu Skadra*

Ono na što nam se tužio očevidac Nemezion, koji kaže da je poglavar Duklje, na zločin Pavla, kako sam tvrdi, nekadašnjeg episkopa Dukljanskog, neka tačnije bude javljeno tom bratstvu, osim ako ne posvjedoči da ti sve znaš. On kaže da naravno saosjeća sa njim i da je htio da pomogne, ali nije mogao. I zbog toga što se tako očigledno nevaljalstvo ne smije zanemariti odnosno ne smije proći nekažnjeno, da ne bi, daleko bilo, drugi podržavali njegove zločine, treba biti odvažan. Neka tvoje bratstvo pažljivo pročita primjere spisa poslate ovima, u kojima smo poslali naše naloge velečasnom bratu našem Jovanu koji služi kao episkop Justinijane Prime. Iako zna da može ispuniti po njegovom redu sve ono što smo mu naložili, neka sve sam po našem nalogu slijedi i čini. A ako vidiš da ti je teško zbog nekih možda prepreka, treba nastojati da isti naši spisi, bez izgovora dođu do našeg pomenutog brata. I priliči da mu ti zaprijetiš, da tačno izvršava ono što smo mu naložili, i da ni u jednoj prilici to ne zanemari, već da se složno popravi ono što je lakoumno učinjeno tako da jedan događaj istovremeno bude i kazna koja dolikuje prestupnicima i bojazan za druge postavljene u istom redu.

B XXXV. AD C O N S T A N T I U M

EPISCOPUM SCODRITANUM.

De Pauli Doclealini facinore.

Gregorius Constantio episcopo Scodritano.

QUæ dilectissimus nobis lator præsentium Neemesion, qui se dicit * Doclealinæ civitatis esse antistitem de facinore Pauli Docleatini, ut ipse afferit, quondam episcopi questus sit, fraternitati tuæ fuerint subtilius indicanda, nisi scire te omnia testaretur: quippe quem & compassum sibi, & voluisse subvenire * perhibet, sed minime potuisse. Et quia * vila tanti caussa flagitiæ negligi vel * transiri non debet impunita, ne ejus imitatione scelestæ ab aliis, quod absit, sumatur audacia; fraternitas tua exemplaria scriptorum his subdita, quæ ad reverendissimum fratrem nostrum Joannem primæ Justinianæ civitatis episcopum servantem vices nostras direximus, diligentius relegat. Et si secundum eorum seriem explere se cuncta posse cognoscit, ea quæ illi mandavimus, ipse omnia ex nostra auctoritate exequatur & faciat. Si vero hoc tibi quibusdam forte adversantibus obstaculis vides esse difficile, studendum est, ut eadem scripta nostra ad antedictum fratrem nostrum sine excusatione perveniant. Cui etiam & te convenit immixtare, ut ea quæ ei a nobis mandata sunt, districius exequi, & nulla debeat occasione lentari: sed ita quæ nequiter acta sunt emendatione congrua corrigantur, quatenus unares & ultio competens delinquentis, & formido sit alius in eodem ordine constitutus.

ARHIEPISKOP I PRIMAS DUKLJE

(ime nepoznato)
- 860. godina -

54.

(860,) 25. septembra.*

Nikolaj I papa (između ostalih) naređuje Solunskom arhiepiskopu da, po starom običaju, treba da ima vikara iz Rimske stolice "za stari Epir, novi Epir i Ilirik, Makedoniju, Tesaliju, Ahaju, Dakiju ripenzis, Dakiju mediteransku, Meziju, Dardaniju, Prevalis."

MANNI XV, 162 (cf. XVI, 59). MIGNE 119, 773. FARLATI I11. sacrum III, 71. JAFFE, Reg. 2682 (2021).

* Res Albaniæ, 13.

54.

(860,) 25. septembris.

Nicolaus I. papa (*inter caetera*) archiepiscopum Thessalonicensem iubet more vetere haberi sedis Romanae vicarium „per Epirum veterem, Epirum novam atque Illyricum, Macedoniam, Thessaliam, Achaiam, Daciam ripensem, Daciam mediterraneam, Moesiam, Dardaniam, Praevalim“.

„*Principatum itaque.*“

MANSI XV, 162 (cf. XVI, 59). MIGNE 119, 773. FARLATI Ill. sacr. III, 71. JAFFÉ, Reg. 2682 (2021).

Razjašnjava uvod

II CARU MIHAILU*

Žali se da se sabor u Konstantinopolju usudio da bez naloga Apostolske stolice Ignacija liši položaja i da na njegovo mjesto postavi Fotija. Argumentovano pokazuje da laik ne može da se uzdigne do episkopskog položaja. Ne želi da odobri unapređenje Fotijevo osim ako poslanici prethodno ne ispitaju dogadaj i u potpunosti ga o tome obavijeste. Ovome dodaje ponešto o obožavanju slika. Poznata je kao prva poslanica koju je Apostolska stolica poslala caru Mihailu preko episkopa Rodoalda i Zaharija.

*Episkop Nikolaj, rob robova ljubljenom
Božjem sinu Mihailu, slavnom grčkom caru*

Principat božanske moći, koji je Osnivač svega dodijelio svojim apostolima, zasnovajući čvrstinu na čvrstoj vjeri prvaka Apostola (tj. Petra) kod ovoga je izuzetan; štaviše (Osnivač svega) dodijelio mu je prvu stolicu: jer njemu je rečeno glasom Božjim: "Ti si Petar i nad ovim kamenom ću podići svoju crkvu i vrata pakla neće biti veća od nje". Jer, najzad Petar - po čvrstini kamena koji je Hrist - sazdanost čitave crkve, učvršćenu snagom vjere, bez prestanka tako štiti svojim molitvama, da usrdno, kanonima vjere ispravlja mudrost zabludejih i zalaže se neustrašivo da oni koji crkvu učvršćuju budu nagrađeni, tako da vrata pakla, savjeti zlobnika i napadi jeretika ne mogu da skrše jedinstvo te crkve. Zato svemoćnom Bogu izražavamo mnogostruku zahvalnost što je udostojio da u vaša srca usadi da kao dokazani zaštitnici Božje crkve potpomognete njenu slogu, da ljepotu vjere ne bi potamnila rđa neke greške i poništio smisao apostolskog predanja. Zbog njenog jedinstva se mnogo puta (kao što i sami znate) sastao skup svetih otaca koji su donijeli odluku da se bez saglasnosti Rimske stolice i rimskog pape ne doneše nijedna konačna odluka. A vi ste na saboru okupljenom u Konstantinopolju (kao što su nam javili vaši sveštenici) odstupili od pravca gore pomenutih odluka, tako što ste Ignacija patrijarha gore već pomenutog grada, bez savjetovanja sa rimskim papom, upravo na toj skupštini lišili njegovog položaja. A kako je postupak dostojan ukora pokazuju oni svjedoci koji su mu bili protivnici. Jer, takve svjedočoke o kakvima smo pročitali u vašem pismu zabranjuju kanoni i sasvim je jasno da su svjedočili zbog mržnje, jer niti se on lično izjasnio (kao što potvrđuju pisma koja ste poslali) o tome što mu se prebacivalo, niti su njegovi tužitelji to dokazali na temelju svetih kanona. Najzad, pošto su već ovo ovako nepravedno sproveli, njihova želja za onim što je još vrijednije prezira izabrala je u svojoj nepromišljenosti, usmjeravajući gore pomenutu gomilu naroda na nekoga od laika da im bude pastir. O, kakva je to odvažna lakoumnost! Postavlja se za poglavara Božjoj ovci onaj koji ne zna da vlada svojim duhom. Jer kako da popravi nečiji tudi život onaj koji je iznenada izabran, a ne zna da upravlja svojim životom jer nije prošao kroz crkvenu hijerarhiju? Ne vjerujemo da ne znate šta je skup apostola učinio nakon dara dobijenog od Sv. Duha. Evo, doista, obradovani vizijom samog Gospoda, njegovim govorom i vaskrsenjem, i utješeni milošću Duha koji je sišao, nijesu se usudili da tek tako izaberu dvanaestog od sedamdeset dvojice, koji bi ponio mjesto izdajnika Jude, već su postupno (kako se priča) od broja 72 izabrali dvojicu, Josifa koji je bio nazvan "Pravedni" i Matiju. I tako od ovih, ne znajući, međutim, koga bi pretpostavili drugome, tražili su božansku provjeru i pošto je dat izbor, onaj koji se činio po ljudskim mjerilima pravedniji, pred božanskim je smatrana gorim. Onaj, dakle, sabor ništa od nečeg takvog nije pokušao da sproveđe te su, izgleda, zastranili sa staze pravog puta, jer su postavili za pastira čovjeka kome ne priliči da čuva Božje stado. Jer, u izvještaju sekularnih spisa, niko se, s pravom, ne imenuje učiteljem osim kroz stepen disciplina koje je prošao učenjem. A taj Fotije se, zaista, prije kao učeni čovjek nametnuo, nego što je bio takav. Prije želi da izgleda kao učitelj nego kao

* Mansi, vol. XV, col. 162.

¶ Explicit propositum. ¶

II. AD MICHAELM IMPERATOREM.

Conqueritur synodus Constantinopoli iojussu sedis apostolicæ ausam sive Ignatium honore privare, & in ejus locum Photium substituere. Oftendit multis rationibus laicum ad pontificalis dignitatis gradum concendere non posse. Promotionem Photii non vult comprobare, nisi prius causa legatis examinetur, & ad se integræ deferatur. His adjungit nonnulla de imaginum adoratione; estque epistola prima missa ab apostolica sede ad imperatorem Michaelem per Rodoaldum & Zachariam episcopos.

Nicolaus episcopus servus servorum Dei dilecto filio Michaeli glorioſo imperatori Gracorum.

* **P**rincipatum itaque divisa potestatis, quod omnium conditor electis suis apostolis largitus est, super solidam fidem apostolorum principis (Petri videlicet) soliditatem constituens, ejus egregium, immo primam fidem deliberavit. Nam voce dominica ipsi dictum fuerat: *Tu es Petrus, & super hanc petram aedificabo ecclesiam meam: & porta inferi non prævalebant adversus eam.* Petrus denique a firmitate petra, quæ Christus est, structuram universalis ecclesiæ inconcussam, & fidei robore solidatam, ita precibus suis munire non cessat, ut errantium vesaniaam rectas fidei norma reformare festinet, nec non intrepide eam consolidantes remunerare procuret: quatenus portæ inferi, malignorum utique spirituum suggestiones, atque hæreticorum impetus, non prævaleant ejusdem ecclesiæ unitatem refringere. Quapropter Deo omnipotenti multiplices referimus grates, qui vestro pectori hoc infundere dignatus est, ut fautores ecclesiæ Dei esse, concordia ipsius desideratis favere, ne quavis rubigine erroris consummatus pulchritudo fidei, & frangatur intellectus apostolicæ traditionis. Ad cuius etenim (sicut ipsi scitis) integratatem observationis multoties convenitus factus fuerit sanctorum patrum, a quibus & deliberatum ac observatum existit, qualiter abique Romanæ sedis, Romanique pontificis consensu, nullius insurgenlis deliberationis terminus daretur. Igitur a vobis Constantinopoli congregatum concilium (ut vestris apicibus nostris intimatum est auribus) hujus tenoris seriem parvipendens, ab institutis supradictis manu considerationis suæ reflectere non trepidavit; adeo ut Ignatium supra iam nominatae urbis pa-

učenik da bude slušan. Morao je prvo biti slušalac, a potom nastavnik. Ali je on, suprotno tome, birajući katedru doktora, prvo izabrao da poučava, a potom se počeo podučavati. Prvo se pobrinuo da posvećuje a potom da bude posvećen. Prvo je želio da prosvetljuje a potom da bude prosvijetljen.

Katolički red to zabranjuje, i naša sveta Rimska crkva je uvijek zabranjivala takav izbor preko prethodnika naših učitelja katoličke vjere, čijeg se pravca mi držimo i cijenimo njihova načela kao nepovredljiva. Napokon i sabor u Sardici je zabranio da se za poglavara bira laik, u XIII poglavljju, govoreći ovako: "Ako bi slučajno bio tražen za episkopa iz grada ili od upravitelja neki bogat čovjek ili skolastik da se ne postavi osim ako ranije nije obavljao dužnost lektora, đakona ili presvitera, da bi postepeno, ako bude dostojan tog položaja, dosegao najviši položaj - episkopa" itd.

Na isti način presveti učitelj Celestin, istaknuti poglavar naše Rimske stolice u odluci svoje naredbe gl. 21 kaže: "Čuli smo da neki gradovi koji su ostali bez sopstvenih upravitelja žele da traže za episkopa laika i vjeruju da je takva služba toliko malo cijenjena da misle da je mi možemo povjeriti onima koji su kao vojnici služili svijetu, a ne Bogu." Ne samo da loše sude o svojim klericima, prema kojima izražavaju prezir, već najgore o nama kada vjeruju da se možemo složiti sa tim. Na to se nikada ne bi usudili ako ih ne zauzda odluka koja to odobrava. Tako ništa ne koriste odluke koje su često donošene, budući da se ne zna za ovo, kao da nikada od ove strane nije bilo napisano. Od kakve će biti koristi što su klerici odvojevali pojedine službe i čitav vijek proveli u taborima Gospodnjim, ako se među laicima nalaze oni koji će ih predvoditi? Oni koji se provode u svjetovnom životu, ne poznajući čitav crkveni poredak, naglim skokom, iz neumjerene žudnje, mole da prekorače tuđu počast i, pogazivši poštovanje prema crkvenoj disciplini, prelaze na način života koji im je tuđ.

Stoga je, voljena braćo, potrebno da se mi, koji čuvamo kormilo našeg zakona (tj. kanona), suprotstavimo takvima. I ovim pismom opominjemo vaše bratstvo da ne da dâ se neki laik postavi za klerika i da ne dopusti da se to dogodi. Jer time bi prevario i njega i sebi bi stvorio problem jer bi bio kriv po odlukama dekreta. Lav, napokon, presveti učitelj i izvrsni poglavar Apostolske rimske stolice, čije se djelo veliča na četvrtom saboru, u svojim dekretima je ovo zabranio, gl. 33. U gradovima čiji su upravitelji preminuli da se sačuva ovo pravilo za one koji treba da dođu na episkopski položaj. Da onaj koji treba da bude postavljen na taj položaj, osim što ima svjedodžbu o čestito provedenom životu, ne bude laik, neofit ni muž druge žene, itd.

A Gelasije presveti poglavar rimske crkve, po zaslugama takmac pomenutog učitelja, tj. Lava, ne samo da je zabranio da laici budu episkopi, već da ni presviteri ne pomišljaju na to, zabranio je u svojim dekretima, gl. 3, govoreći ovako: "Ako neki laik treba da se upusti u obavljanje crkvenih poslova tim brižljivije ga treba ispitati u svim pojedinostima kao što je gore opisano". Poznato je kolika je razlika između svjetovnog i duhovnog života. Jer, naravno, dužnosti koje pripadaju crkvi treba pripremiti a ne nametnuti na osnovu neodgovarajućih zasluga. Pri njihovom postavljanju treba zahtijevati da budu sposobni za svaku službu utoliko više, ukoliko se skraćuje vrijeme za koje su do službe došli, da bi se njihova čestitost naučila sadržavati ono što nisu stekli dužim upražnjavanjem: da se ne bi pomislilo da smo nanijeli štetu svetim obredima, umjesto da obezbijedimo pomoć jednoj pravovaljanoj zajednici. A za njihovo unapređenje ipak tražimo rok od godinu dana i šest mjeseci.

Zbog toga, kao što je rečeno, treba da postoji razlika između osobe posvećene božanskom kultu i onoga koji dolazi iz svjetovnog života. Ipak smo vjerovali da to treba oprostiti onim crkvama koje se obnavljaju nakon pogibeljnih ratova ili nemaju nikakvu ili vrlo neznatnu službu. A kad se Božjom milošću obnove, neka se očuva staro pravilo očinskih kanona prilikom izbora na crkvene položaje; ni na koji način ne smije da prevlada ono što je predviđeno za lijek u slučaju nevolje. Novi zakon se ne prepostavlja starom. Ostalim crkvama koje nijesu u toj situaciji, koje nijesu opustošene sličnom nesrećom, pristoji se da se drže starog zakona o rukopoloženju.

Tim više ovom prilikom opomenuti od srca nalažemo da se čuvaju časni kanoni. One koje opominje svijest o pojedinim položajima da ne postavljaju temelje za prodiranje nedopustivih ispada, da se ne nada neki episkop da je dozvoljeno dvožence, oženjene ili od drugih ostav-

triarcham, sine Romani consulu pontificis, ibi. **A** tria nihil quæ frequentius sunt decreta proficiunt, ut hoc, quasi nunquam de hac parte scriptum fuerit, ignoretur. Quid proderit per singula clericos stipendia militasse, & omnem ecclesie in dominicis castris statam, si qui his præfuturi sunt, ex laicis requiruntur? Qui vacantes seculo, & omnem ecclesiasticum ordinem nescientes, salu præpropero alienum honorem ambiant immoderata cupiditate transcedere: & in aliud vitæ genus calcata reverentia ecclesiastice disciplinæ transire.

Ita inconsiderationis suæ votum, supradictam populi ceteram dirigendo, de laicorum habitu qui ei præfet elegit pastorem. O quam præsumptuosa temeritas! ille præponitur ovili divino qui nescit adhuc dominari spiritui suo. Nam qui ignorat disponere vitam suam per gradus ecclesiæ minime ductus, quomodo corrigere quibit vitam alienam subito electus? Latuisse vos non credimus, quid apostolorum egerit certus post acceptum donum sancti Spiritus. Ecce enim ipsi visione Domini, & locutione illius assidua, ejusdemque resurrectione laetificati, atque gratia spiritalis descentus consolidati, non præsumperunt de elecciónis lxxii. eligere tam audacter duodecimum, qui Judas prævaricatoris suppleret locum: sed per gradus quoddam (ut ita dicatur) de septuagenario binarioque numero elegerunt duos, Joseph qui vocabatur justus, & Matthiam. Et sic ex his, quem alteri præponerent interim ignorantes, divinum examen postulavere, electioneque data, qui humanis obtutibus junior videbatur, coram divinitatis conspectu inferior est inventus. Igitur illius congregatio conatus, nihil horum studentes exercere, vici sunt a recto itineris tramite declinasse, cum in custodiā domini cœli gregis non taliter, ut decuit, studuerunt pastorem præponere. In notitia liquide sacerdotalium literarum nemo magistri nomine merito censetur, nisi per gradus discipularum procedens fuerit doctus. Verum iste Photius videlicet antea doctor prorupit, quam dominus exiterit; prius magister videri cupit, quam discipulus audiiri: prius auditor esse debuit, ac deinde institutor: sed hic doctoris & contrario cathedrali eligens, docere prius elegit, ac deindecepit doceri: prius sanctificare curavit, ac deum fandificari: prius illuminare voluit, & postmodum illuminari.

Hæc itaque catholicus ordo prohibet: & sancta nostra Romana ecclesia talem electionem semper prohibuit per antecessores nostros catholicos fideli doctores. Quorum nos tenorem observantes, instituta ipsorum esse inviolabilia censemus, Sardicensis denique concilium, ut de laicis non eligeretur antistes, in xii. cap. per omnia prohibuit ita inquiens: Si forte aut dives, aut scholasticus de foro, aut ex administratore episcopus fuerit postulatus, ut non prius ordinetur, nisi ante electionem munere, & officio diaconii, aut presbyterii fuerit perfunditus, ut per singulos gradus, & dignus fuerit, ascendat ad culmen episcopatus. Et reliqua.

Cœlestinus itidem sanctissimus doctor, & nostra Romana sedis præfus egregius, in decreto sua sanctionis cap. 21. asserens dicit: Audivimus quoddam propriis desitutas rectoribus civitates, episcopos sibi petere velle de laicis, tantumque fastigium tam vile credere, ut hoc illis, qui non Deo, sed sæculo militaverunt, æstimant nos posse conferre: non solum male de suis clericis, in quorum contemptum hoc faciunt, judicantes: sed de nobis pessime, quos credunt hoc posse facere sentientes: quod nunquam auderent, si non quorundam illic his consentiens sententia cohiberet.

B Ita nihil quæ frequentius sunt decreta proficiunt, unde & illam recipiat, & sibi causas generet, quibus reus constitutus decretalibus hat. Leo de nique sanctissimus doctor, & apostolicæ romanae que sedis pontifex egregius, cuius laus in quarta synodo magnificatur, hoc ipsum in decretalibus suis prohibuit, cap. 33. In civitatibus, quorum rectores obierint, de substituendis episcopis hæc forma servetur, ut is qui ordinandus est, etiam si bona vita testimonio fulciatur, non laicus, non neophytus, nec secundæ conjugis sit maritus, & reliqua.

Gelasius autem supradicti doctoris, Leonis videlicet, meritis non impar, sanctissimus Romanæ ecclesia præfus, non solum episcopos de laicis fieri prohibuit, sed etiam presbyteros, ne talia præsumerent, vetavit in decretalibus suis, cap. 3. ita inquiens: Si vero de laicis quispiam ecclesiasticis est aggregandus officiis, tanto sollicitius in singulis, quæ superius comprehensa sunt, hujusmodi decet examinare personam; quantum inter mundanam, religiosamque vitam, constat esse discordinis: quia utique convenientia ecclesiæ ministeria reparanda sunt, non inconvenientibus meritis ingerenda: tantisque magis, quod sacris aptum possit esse servitii, in eorum querendum est institutis; quanto de tempore, quo fuerant hæc assequenda, decerpitur, ut morum habere doceatur hoc probitas, quod prolixior consuetudo non contulit: ne per occasionem supplenda penurie clericalis, vita potius divinis cultibus intulisse, non legitimæ familiæ reputemur procurasse compendia, quorum promotionibus super anni metas sex menses nihil minus subrogamus.

Quoniam, sicut dictum est, dilata convenit inter personam divino cultui deditam, & de laicorum conversatione venientem: quo tamen eatus indulgenda credidimus, ut illis ecclesiis, quibus infestatione bellorum, vel nulla penitus, vel exigua remanserunt ministeria, renoverentur; quatenus his Deo proprio restituis in ecclesiasticis gradibus subrogandis, canonum paternorum vetus forma servetur: ne contra eos ulla ratione prævaleat, quod pro occidentis defectus remedio providerit. Non adversus scita majorum nova iex proponitur, ceteris ecclesiis ab hac occasione cœstantibus, quas non simili clade vastatas pristinam in faciendo ordinationibus convenit tenere sententiam.

Quo magis hac opportunitate commoniti, observantiam venerandorum canonum propensius delegamus: singulorum graduum conscientias admonentes, ne in illicitos prorumpere moliantur excessus, ne fas esse confidat quicquam pontificum, bigamos, aut conjugia fortientes, aut ab aliis derelicta, sive quolibet post paenitentiam, vel fine litteris, vel corpore vitiosos, vel conditionarios, aut curias, publicarumque rerum rebus implicatos, aut passim nulla temporis congruentis

ljene, ili nekog poslije pokazivanja, ili nepismenog, ili tjelesno izopačenog, ili one koji su pod ugovorom, ili one koje su obavezani obavljanjem državnih poslova, ili koji su na sve strane ras-tjerani bez očekivanja zgodne prilike, da se uključe u obavljanje božje službe. Neka se ne trude da se po sopstvenoj želji dokopaju tuđeg prava i bez naloga pravedne naredbe Apostolske stolice.

I tako je naš prethodnik na ovoj blagoslovenoj stolici, tj. presveti poglavari Hadrijan, u poslanici koju je poslao u Konstantinopolj zbog časnih slika odredio da se ubuduće u vašoj Konstantinopoljskoj crkvi ne postavlja za poglavara laik. Ako želite da znate sadržaj poslanice, možete je naći na saboru koji je u to vrijeme održan u pomenutom gradu.

Stoga ne možemo dati saglasnost našeg apostolata za pokušaje posvećenja pomenutog čovjeka, sve dok nam naši poslanici koje smo vam poslali ne dostave što je već u pomenutom gradu, često, o crkvenim stvarima ili redovima urađeno ili se radi. I da bi se u svemu očuvao pravi red, o milostivi Avguste, želimo da se pobrinete da nam o Ignaciju, koga je uprava gorepo-menute stolice po sopstvenoj i spontanoj volji napustila i uklonjen je pošto je okupljen sabor čitavog naroda, dojave vaši sveštenici. Neka saznaju naši poslanici i vaseljenski sabor, po vašem, naravno, carskom nalogu, koliko je istraženo, zbog čega nije mario za narod koji mu je povjeren i zašto je prezreo naredbe naših prethodnika svetih papa, tj. Lava i Benedikta, i neka naše poslanstvo potanko istraži procjenu njegovog uklanjanja. Jer je očito da oni koji istražuju mogu otkriti da li se zadržala smjernica kanona ili nije. I, potom, kad našem poglavarstvu bude označeno, odredićemo apostolskom odlukom šta sa njim treba da se radi, da bi vaša crkva svakodnevno potresana takvim tjeskobama ostala potom nepovrijeđena i netaknuta.

A o slikama i njihovom držanju iako nema nikakve potrebe pisati, jer je sveta briga, raspirena katoličkom ljubavlju naših prethodnika časnih papa, mnogo toga veoma korisnog što će poslužiti crkvi Božjoj već ustanovila, ipak o tome radi očuvanja jedinstva trudimo se da ponešto objasnimo, jer često ponavljanje mišljenja slušaocu obično skrene pažnju na poštovanje toga. I tako staru tradiciju svetih otaca, koju smo od naših prethodnika preblagih pravovjernih papa, koji su poslije blaženog Petra stolovali na njegovoj Apostolskoj stolici, prihvatali da sačuvamo, sve do danas ova sveta katolička i apostolska crkva neiskvarenu drži i brani. Treba, dakle, krajnjom pažnjom duha i žudnje poštovati i obožavati časne slike, kako Gospoda našeg Isusa Hrista tako i njegove presvete roditelje, blaženih apostola i svih svetaca. Da bismo imali snage da se odupremo ludosti jeretika koji sprječavaju narod da ih poštuje.

Jer u miru ništa ne može biti protivno crkvenim uredbama, ako se ljubav vjernika uvećava posmatranjem kipova svetaca. Jer, zaista, dok se posmatra njihov lik i razmišlja o njihovom djelu, savršeno se hvali Bog čije se prisustvo u njima osjeća, zato ako se Bog koji je nevidljiv i bestjelesan u liku stvorenja prikazao očima smrtnika, a ne kroz materiju sopstvenog božanstva, u vjernicima izaziva najveće poštovanje. Zašto da duše svetaca za koje se zna da su, ostajući u tijelu, imale lik svakog pojedinog, a stvoreni su po liku Božjem, ne poštujemo sa najvećom počašću? Zašto da se ne zaklinjemo kipovima onih preko kojih smo upoznali istinu vjere?

Nema sumnje da se Bog ukazao Avramu, našem ocu, ne tjelesno, ni duhovno, već u liku tri čovjeka. Kad ih opazi i razumije ko su, pade ničice na zemlju i reče: "Gospode, ako nađoh milost u tvojim očima donijeću vodu i opraću vaše noge". Vjerovao je tada Avram Bogu, dodjeljena mu je pravda i nazvan je Božjim prijateljem. Pojavio se, napokon Jakovu kroz lik anđela, i zato je ovaj rekao: "Vidjeh Gospoda licem u lice i bi spasena duša moja". Eto kako je bestjelesni i nevidljivi Bog kroz anđelov lik htio da bude viđen snagom vizije tako da vjernicima bude na milost. I zašto bi se nama pripisivalo u grijeh ako kao istinske prijatelje Hristove poštujemo ikone svetaca za koje vjerujemo da su bili tjelesni i vidljivi? Jer, da se vjeruje da su njihovi kipovi grešni tada bi se i njihove relikvije, čije je meso istrunulo u grobu, (ne daj Bože!) morale smatrati ničim. Nego, ako želimo stupiti u njihovu zajednicu onda sve što se odnosi na svece, tj. kako relikvije ne samo tijela već i odjeće, tako i njihove slike na bilo kom mjestu naslikane, moramo sa najvećim poštovanjem štovati, sjećajući se onoga kad Isaija svjedoči da je video lik anđela govoreći: "Vidjeh Gospoda Savaota kako sjedi na uzvišenom prestolu i onim što bijaše pod njih ispunjavaše hram".

exspectatione discutios, divinis servituros applicare ministeris; neque pro suo libitu jura studeant aliena pervadere, absque sedis apostolicæ justæ dispositionis mandato.

Prædecessor itaque noster, hujus alma sedis Hadriatus videlicet sanctissimus presul, in epistola, quam Constantinopolim pro venerandis imaginibus destinaverat, ita instituit, ut amplius de laicis nullatenus in eadem vestra Constantiopolitanæ ecclesia ordinaretur antistes: cujus texum si scire vultis, in concilio quod ejus tempore in supradicta urbe celebratum est, invenire potestis.

His itaque paullisper prælibatis in supradicti viri consecratione consensum apostolatus nostri præbere non possumus, donec per missos nostros, quos ad vos destinavimus, cuncta que in jam Bili prænominata Iepius urbe de ecclesiasticis cauillis, seu ordinibus peracta sunt, vel agentur, nostris intimata fuerint auribus. Et ut in omnibus rectius ordo servari queat, volumus, o clemens Auguste, ut Ignatius, quem sedis supradictæ gubernacula propria spontaneaque voluntate deseruuisse, & rotius plebis congregato concilio depositum esse vestris apicibus nobis intimare curatis, in conspectum veniat nostrorum missorum, & universi concilii, vestris quidem imperialibus institutis, quatenus perquiratur, quamobrem spreverit traditam sibi plebem, & instituta antecessorum nostrorum, sanctorumque pontificum, Leonis videlicet papæ, atque Beati, parvipendendo contemperit, & in hoc agendum subili examine a nostræ justitiae legatis depositionis ejus censura perquiratur: quatenus inquirerent invenire queant, utrum canonicus tenor in eadem observatus fuerit, vel non, manifestum exsistat: ac deinde cum nostro prælaturui significatum fuerit, quid de eo agendum sit, apostolica saecula dissimilius: ut vestra ecclesia que tantis quotidie quatitur anxietibus, inviolabilis deinceps, & inconcussa permaneat.

De imaginibus autem, earumque observationibus, licet nulla necessitas esset scribere, eo quod nostrorum antecessorum venerabilium pontificum sancta sollicitudo catholico ardore succensa, multa & valida utilia ecclesiae Dei profutura instituit: tamen quia frequens iteratio informationis solet venerabiliorum intentionem reddere audiendi: id eoque de eisdem pro conservanda unitate populo Dei aliquid exponere curamus. Primitam itaque sanctorum patrum traditionem, quam a prædecessoribus nostris beatissimis & orthodoxis pontificibus, qui post beatum Petrum in ejus apostolica fede reledierunt, nobis observandam suscepimus, & hancenam immutatam hæc sancta catholica & apostolica tener ac defendit ecclesia. Oportet ergo tota mentis intentione, summiq[ue] desiderii conamine venerandas tam Domini nostri Jesu Christi, quam suæ sanctissimæ genitricis, & beatorum apostolorum, atque omnium sanctorum imagines venerari, & colere: ut eo quo valimus annixu contra haereticorum vesnam, qui ab earam generatione populum prohibent, resistere studeamus.

Nam in pace ecclesiae constitutis nil contrarium esse potest, si sanctorum effigies propriæ depictæ fidelibus augeant incrementi amorem. Re vera quia dum eorum vultus aspicitur, & operis actio recolitur, Deus, cuius habitat in eis esse dico, perfide laudatur. Certe si Deus, qui est invisibilis & incorporeus, non per propriam substantiam deitatis, sed per subjectam creaturam mortaliuum apparuit oculis, ut credentibus summum esset culmen honoris: quare animæ sanctorum, quæ manentes in corpore vultus uniuscunque habuisse noscuntur, secundum dispositio-

nem Dei dicit ipsi placentia operatas esse, non venerentur a nobis magno honore? Cur corum excremunt effigies, per quos agnoscimus fidei veritatem?

Apparuit nempe Deus Abrahæ patri nostro: non in carne, neque in anima, sed in specie trium virorum: quibus ille aliud cernens, & aliud esse intelligens, pronus in terra adoravit, & dixit: Domine si inveni gratiam in oculis tuis, afferam a quam, & tenuerit pedes vestri. Credidit illico Abraham Deo, & reputatum est illi ad justitiam, & amicus Dei appellatus est. Apparuit denique Jacob per subiecta creature speciem, unde & dicit: Vidi Dominum facie ad faciem, & salva facta est anima mea. Ecce incorporeus Deus & invisibilis per speciem subiecta creature ita se mortaliū voluit videri obtutibus, ut credentibus esset ad gratiam; Cur nobis sanctorum icones, quos corporeos, & visibiles fuisse credimus, si illos ut vere Christi veneremur amicos, poterunt esse ad culpam? Nam si corum effigies execrabilis esse cederent, profecto & ipsorum reliquæ, quorum caro corruptionem sensit in tumulo pro neutrō (quod absit) haberi deberentur. Verumtamen si ad eorum consortium venire optamus, profecto hic omnia in honore sanctorum, id est, tanta reliquias non solum corporum, sed & vestimentorum, seu etiam imagines vultus illorum in quolibet loco depictas, celeberrimo honore venerari debemus, reminiscentes illud, quod Isaías speciem subiecta creature se vidisse testatur, dicens: Vidi Dominum Iabaoth sedentem super solium excelsum, & ea que sub ipso erant, implicant templum, &c.

Accedit itaque Moses & Aaron, ut viderent thronum ubi steterat Deus, & erat sub pedibus ejus tamquam opus lapidis sapphiri, & velut firmamentum cali in claritate fulgoris, & stabant cherubim ex auro mundo. Quæ omnia, secundum quod Salomon postea in templo intruxit, in monte cum Domino loquens, imaginata, & praesignata vidit.

Hæc & his similia præcedentes patres sciendo, iconas Salvatoris nostri Jesu Christi, ejusque sanctissimæ genitricis semperque virginis, omniumque sanctorum in parietibus ecclesiastum, secundum quod tempus hodie probat, depinxerunt, & pingere pro congruis locis omni dilectione usque in præsens non prohibuerunt. Quid Christiano verissimo nocet, si quod amat & diligat, non ad adorandum deificet, sed ad tremendum terribiliter, in pariete vel ligno depingit?

Verum, quid officit, si aliquicimus imagines Christi in templo ecclesiæ, & in arcano cordis præmeditatur eum venturum, cujus imaginem cernimus, citius vivorum & mortuorum judicem adventurum? Quid fidei nostræ contradicit, quod in centro camera super altare, ejus figuram quod Verbum caro factum est, & habitavit in nobis, animæ nostræ affectando desiderant, cujus imago nominis titulum retentat, & quia per naturam filium adoramus, quare per adoptionem nomen novum scriptum in calculo, vel geminis non adremus? Altare itaque sanctum, in quo Deo omnipotenti sacrificiorum vota persolvimus, lapis est naturaliter communis, nihil differens ab aliis tabulis, quæ parietes nostros & pavimenta adornant. Quia vero sacramentum est Dei adjutorio, & benedictionem suscepit, unde & mensa sancta efficitur: panis iterum, qui super eum offeritur, panis est quidem communis; sed quando ipse sacramento sacratus fuerit, corpus Christi in veritate fit, & dicitur. Sic & vinum modicum aliquid digna existentia ante benedictionem, post sanctificatio-

Ovome se pridodaju i Mojsije i Aron koji su vidjeli tron gdje je stojao Bog i bijaše pod nogama njegovim, kao djelo od kamena safira, kao neka nebeska potpora u sjaju munje i stajahu heruvimi od čistog zlata. I sve ono što je video naslikano i obznanjeno, dok je sa Gospodom na brdu govorio, kasnije je Solomon u hramu sagradio.

Znajući ovo i tome slično, oci koji su bili prije nas naslikali su ikone spasitelja našeg Isusa Hrista i njegove presvete roditeljke vječno djevice i svih svetaca na zidovima crkava, kao što danas vrijeme dokazuje i nijesu zabranjivali da se slikaju na odgovarajućim mjestima svakom ljubavlju sve dosad. Što iskrenom hrišćaninu škodi ako na zidu ili drvetu slika ono što voli i obožava ne radi obožavanja božanstva, već radi straha od njega?

Zaista, što smeta ako posmatramo Hristove slike u crkvenom hramu i u dubini srca razmišljamo da će doći onaj čiju sliku posmatramo i da će brzo doći kao sudija živima i mrtvima. Što protivrječi našoj vjeri ako naše duše žude za njegovim likom na svodu iznad oltara, koje je riječ načinila tjelesnim i koje se nastanilo u nama, čija slika imena čuva časno ime i jer po prirodi obožavamo sina. Zašto da ne obožavamo ime, novo po adopciji, zapisano na kamenu ili gema-ma? Stoga je sveti oltar na kome se svemoćnom Bogu obavezujemo zakletvom prirodno obični kamen, koji se ništa ne razlikuje od drugih takvih koji ukrašavaju naše zidove i podove. A zato što je Božjom pomoći posvećen i blagosloven, time je postao sveta trpeza.

Hljeb, opet, koji se na njemu nudi je, zaista, običan, ali kad bude posvećen sakramentom, uistinu biva i zove se Hristovim tijelom. Tako i vino osrednje, gotovo bezvrijedno prije blagoslova, poslije blagoslova Sv. Duha postaje krv Hristova. I sama slika krsta prije nego poprimi njegovo obliće je drvo kao i svako drugo, ali kad poprimi sličnost sa njim, sveto je i demonima zastrašujuće zato što je na njemu Hristov lik.

O ovome smo pisali Vašoj Visosti u kratkim crtama, premda smo mnogo toga mogli reći zato što je naš prethodnik presveti poglavac Hadrijan mnogo o ovome napisao u poslanicama koje se do danas nalaze u crkvi u Konstantinopolju, u kojima ćete moći naći štogod bude iziskivala potreba u ovoj stvari. Treba, naime, da se vaše carsko dostojanstvo, za koje smo čuli da ima uticaj u svim crkvenim ustanovama, udostoji da obnovite u vaše vrijeme stari običaj koji je naša crkva imala, da vlast koju je naša stolica imala preko episkopa postavljenih u vašim oblastima tj. Solunskoj, koji vlast Rimske stolice u Starom i Novom Epiru, Iliriku, Makedoniji, Tesaliji, Ahaji, Dakiji na obali Dunava, Dakiji Mediteranskoj, Meziji, Dardaniji i Prevalisu, bl. Petru, prvaku apostolskom, нико ne poriče. A to se uvećalo svetim nalozima u vrijeme naših prethodnika, svetih prvosveštenika, tj. Damasa, Siricija, Inokentija, Bonifacija, Celestina, Ksista, Lava, Hilarija, Simplicija, Feliksa i Hormisde. Njihove, napokon, ustanove, koje su poslane od njih u ove krajeve preko naših poslanika, pobrinuli smo se da uputimo vašoj carskoj vlasti da biste mogli spoznati istinu.

Osim toga, nasljedstvo u Kalabriji i na Siciliji, koje je dato našoj crkvi i koje je dobila kao posjed, rasporedivši upravu nad njim svojoj sabraći, neka se sa vašim dopuštenjem vrati, jer je nerazumno da se crkveno vlasništvo, koje treba da bude sjaj i dika Božje crkve, razvlači nekakvom svjetovnom vlašću, nego da se imanja Božjeg doma uvećaju zaslugom onog koji ga vraća i neka se obdrži zavjet onoga koji ga prima iz duhovne žudnje za dobitkom. Između ostalog prethodno rečenog hoćemo da se zabrani sirakužanskem arhiepiskopu posvećenje od strane naše stolice da se ni u naše vrijeme ne oskrnavi tradicija koju su ustanovili apostoli.

A Vašoj Visosti smo poslali velečasne i presvete episkope Rodoalda iz svete Portske crkve i Zaharija iz svete crkve Anagne, koji obavljaju poslanstvo našeg apostolstva za koje molimo Vašu Visost da ih primite sa počastima, i da često razgovarate sa njima. I ne dvoumite se da bez kolebanja povjerujete u ono što vam budu rekli o stanju u crkvi. A kad budu prisustvovali crkvenoj skupštini radi donošenja crkvenih zakona, nemojte im ni vi, niti neko drugi, protivrjetiti. A kad im bude dopušteno da se vrate, ustupite im vaše poslanike i to takve koji bi se na zajedničkom putu potrudili da ih nepovrijedene dopratevere u Rim uz Božju pomoći i molitve apostola. Tako da za sva vaša dobra možemo odano iskazati zakletvama zahvalnost svemoćnom Bogu Ocu i njegovom jedinom nadrenom sinu Gospodu našem Isusu Hristu i Sv. Duhu kome je čast i slava na vjeki vjekova. Amin. Upućeno mjeseca septembra dana 25. indikta IX.

nem Spiritus, sanguis Christi efficitur. Ipsa enim crucis imago antequam suscipiat ejus formæ figuram, ligum so omnibus communè est. Suic平ens autem omnimodo venerandam similitudinem, sacra est, & dæmonibus terribilis, propter quod in ea figuratus est Christus.

Hæc brevi stylo transcurrentes, cum multa dicere quivissemus, vestra serenitati transcriptimus; quia Hadrianus tandem præsumus præsul antecessor noster multa de his in epistolis, quæ hactenus apud Constantinopolitanam habent ecclesiam, scribens contradidit, in quibus quidquid hujus rei necessitas coegerit, inventire poteris. Oportet enim vestrum imperiale decus, quod in omnibus ecclesiasticis utilitatibus vigerere audivimus, ut antiquum morem, quem nostra ecclesia habuit, vestris temporibus restaurare dignemini; quatenus vicem, quam nostra sedes per episcopos vestris in partibus constitutos habuit, videlicet Thessalonicensem, qui Romanæ sedis vicem per Epitum veterem, Epitumque novam, atque Illyricum, Macedonia, Thessalam, Achajam, Daciam ripensem, Daciisque mediterraneam, Moesiam, Dardaniam, Prævalim, B. Petro apostolorum principi contradicere nullus presumat; quæ antecessorum nostrorum temporibus, scilicet Damasi, Sicii, Innocentii, Bonifacii, Celestini, Sixti, Leonis, Hilari, Simplicii, Felicis, atque Hormisdæ sanctorum pontificum, sacris dispositionibus augebatur. Quorum denique institutiones ab eis illis in partibus destinatas per nostros missos, ut rei veritatem cognoscere queatis, vestra Augustali potentia dirigere curavimus.

Præterea Calabitanum patrimonium, & Siculum, quæque nostra ecclesia concessa fuerunt, & ea possidenda obtinuit, & disponendo per suos familiares regere studuit, vestris concessionibus reddantur, quoniam irrationabile est, ut ecclesiastica possessio, unde luminaria, & concinationes ecclesia Dei fieri debent, terrena quavis potestate subtrahantur; sed domui Dei reliqua meritum redditoris multiplicant, & suscipientis votum spiritalis desiderii lucris exerceantur. Inter illa, & superius dicta volumus, ut consecratio Syracufano archiepiscopo nostra a sede impendatur, ut traditio ab apollois instituta nullatenus * nostris temporibus violetur.

Destinavimus autem vestra serenitati reverendissimos & sanctissimos episcopos, Rhadoaldum videlicet sanctæ Portuensis ecclesiaz, atque Zachariam Anagninæ sanctæ ecclesiaz, fungentes legatione apostolatus nostri, quos ut honorifice suscipiatis, vestram amplitudinem deprecamur; quibus etiam frequens colloquium tributaris: & eis quæ de ecclesiastico statu irreprehensibiliter dixerint, credere non ambigatis. Et cum in conventu ecclesie federint pro ecclesiasticis distinctionibus, nihil a vobis, vel ab aliis alicujus contrarieatis impetum sentiant. Et cum fas illis fuerit revertendi, vestros concedite missos; & tales, qui in dromonibus congruis eos Romanæ incolumes faciente Deo apostolorum precibus studeant referre, quatenus pro omnibus vestris bonis devotionibus gratias Deo omnipotenti Patri, atque ejus unigenito filio Domino nostro Jesu Christo, & Spiritui sancto devotius agere valeamus, cui est honor & gloria in secula seculorum. Amen. Data mense Septembrio die 25. indictione x.

**ARHIEPISKOP I PRIMAS DUKLJE
JOVAN***

- 980. godina -

* Farlati: "Illyrici sacri", vol. VI, p. 41.

***Jovan II, arhiepiskop Raguze
Treći episkop***

Izgleda da se ne može sumnjati da je on prvi koji je imao pravo i moć mitropolita. Oni koji propast Duklje pripisuju Samuilu, bugarskom kralju, stavljaju Jovanov arhiepiskopat u posljednje godine, 10-og vijeka. A mi smatramo da ga treba smjestiti do god. otprilike 940. jer je oko god. 927. Simeon, bugarski kralj, uništilo i razorio Duklju, jer je, zaista, već 950. god. bila bez stanovnika i napuštena, kao što svjedoči Porfirogenit, kako je često rečeno. Nakon propasti ovog grada i crkve arhiepiskop Jovan je dospio u Raguzu i pošto je onamo nekoliko godina boravio, kad je umro episkop Raguze, prihvatio je upravu nad ovom crkvom, koju su mu ponudili Ragužani oko 940. godine i uvećao je arhiepiskopskom titulu i ugledom koji je nosio sa sobom.

"Za to vrijeme", kao što piše Lukarus u prvoj knjizi "Anal" Jovan, arhiepiskop Duklje je otišao obukavši se u svakidašnju odjeću da bi se prikrio i spasio svoj život i obreo se u Raguzi. Smatrao je da upravo onamo treba da živi u tajnosti dok se ne smire ratna zbivanja i ne ukaže se prilika za bezbjedan povratak u domovinu, premda je ona plamenom bila pretvorena u prah. Ali kad su ga prepoznali, Ragužani zadivljeni njegovim ugledom pitali su ga i molili da ostane kod njih u mirnom gradu i dijecezi, bezbjednoj od svakog straha i opasnosti, i da nakon smrti episkopa crkve u Raguzi prihvati upravu nad njom. Jovan se odazvao njihovoj molbi i pobrinuo se da mu senat odobri episkopat povjeren od pape. Tada je ova crkva dobila naziv arhiepiskopije. Episkopska stolica mu je bila predata kod Svetih Apostola blizu Kaštela, gdje tada bijaše katedralna bazilika. A da bi podigao ugled svoje arhiepiskopske ličnosti određeni su neki zakoni, odnosno cenz, koji su se odnosili na hranu i obradivanje zemlje, što su plaćale gradske kuće i plodne njive Ragužana. Kad je potom grad uvećao svoju moć proširenjem granica i razvojem kopnene i pomorske trgovine, uvećani su i prinosi arhiepiskopskog gazdinstva, pošto su mu data mnoga imanja na ostrvu Jupana (Šipana ?) i na teritoriji Burne, dobro obrađivana, plodna i osobito prijatna. I na ovaj način je nastala časna Mitropolija oko god. 990. (odnosno, po mojim proračunima 940) o čemu je ipak mnogo rasprave bilo u Rimu i napokon je ragužanskom kleru bilo dato pravo da imenuje 12 kanonika. To pravo je obnovljeno 1360. godine. Splitski arhiepiskop, čijoj provinciji je ranije bio podređen episkop Raguze, htio je da se suprotstavi i bori da mu se ne bi otregnuo od gospodarstva i vlasti i zadobio pravo mitropolije. Pozvao je u pomoć autoritet Apostolske stolice da posreduje, ali je kasnije, pridobijen ragužanskim poslanstvom, prestao da se opire.

Toliko Jakob Lukarus u "Ragužanskim analima", Knjiga I, na str. 9 i 10.

JOANNES II. ARCHIEPISCOPUS RAG. I.
TERT US EX EPISCOPIS.

Hic primus est, de cuius jure ac potestate metropolitica dubitari posse non videtur; Qui excidium Dioclesii Samueli Bulgariae Regi attribuunt, Archiepiscopatum Joannis postremos sacculi decimi rejiciunt; nos eundem ad annum ejusdem sacculi sere quadragesimum revocare oportet, qui anno circiter 927. Diocleam ab Simeone Rege Bulgatorum excisam ac funditus deletam fuisse ostendimus; quippe anno ejusdem sacculi quinquagesimo jam ab incolis vacua ac deserta erat, Porphyrogenito teste, ut saepius dictum est. Post urbis illius & Ecclesiae interitum, Joannes Archiepiscopus Ragusium se contulit; & cum ibi aliquot annos commoratus fuisset, Ragusii Episcopo vita functo, regimen hujus Ecclesiae ab Ragusinis sibi delatum suscepit anno circiter 940., illudque Archiepiscopali titulo, quem secum avexerat, ac dignitate auxit. Per idem tempus, ut est apud Luccarum lib. 1. Annalium, Joannes Archiepiscopus Dioclesii, abiens, & vulgari habitu sumptu, ut scipsum celaret, & suae saluti consuleret, Ragusium se recepit; & sibi latendum tantisper ibidem censuit, dum sedatis bellorum tumultibus, securior in patriam rediutus patret, quamvis haec incensa, & redatta in cineres fuisset. Verum agnitus cum esset, Ragusienses viri dignitatem admirati, rogarunt, & obsecrarent, manere apud ipsos ut vellet, in urbe ac diecisi pacata, zutaque ab omni metu, & periculo; & post obitum Episcopi, Ecclesiae Ragusinae administrationem suscepere. Annuit eorum precibus Joannes, & Senatus collatum eidem Episcopatum a Summo Pontifice approbadum curavit; tum primum haec Ecclesia titulum Archiepiscopalem obtinuit. Aedes Episcopales eidem assignatae fuerunt ad Sanctos Apostolos, prope Castellum, ubi tunc erat Basilica Cathedralis: Ut vero personam Archiepiscopalem pro dignitate sustineret, ad vitium cultumque attributi sunt candens quidam, sive census, quos domus urbanæ, & terra frugiferae agri Ragusiensis solvabant. Cum deinde Civitatē & propagatione finium, & commercio terrestri, ac marinimo in multas opes crevisset, proventus Mensa Archiepiscopalis auti sunt, traditis eidem in Jupana Insula, itemque in territorio Burnensi pluvimis prædiis, bene cultis, & fructuosis, amanisque in primis. Atque ad hunc modum orta est apud nos dignitas Metropolitana, anno circiter 990. (seu potius 940. juxta meos calculos) de qua tamen multæ contentiones Roma fuerunt, ac tandem Clero Ragusiensi jus nominandi duodecim Canonicos permisum fuit, quod anno 1360. revocatum est. Archiepiscopus Spalatensis, ad cuius provinciam antea pertinebat Episcopus Ragusinus, ne is ab sua ditione, & potestate dinelleretur, & jus metropoliticum obtineret, obistere ac repugnare volebat, Sedisque Apostolica autoritatem appellare & interpone-re; verum postea legatione Ragusiensi definitus obstatore destitit. Hacenus Jacobus Luccarus Annalium Rag. libi 1. pag. 9. & tot

DODATAK

PISMA I DEKRETI PAPE SV. INOKENTIJA*

a) PISMO PRVO, PAPE INOKENTIJA PRVOG SOLUNSKOM EPISKOPU ANISIJU

Inokentije potvrđuje Anisiju crkvenu vlast nad Ilirikom, koju su mu ostavili Anastasije i njegovi prethodnici

Inokentije, veoma cijenjenom bratu Anisiju

Kad se naš gospod Hrist udostojio, premda brzo, da sebi pozove blaženopočivšeg episkopa Anastasija, sračunao je njegove takve i tolike zasluge, koje su premašile uobičajeno čovjekoljublje u međusobnom opštenju i taj životni vijek, kojim je, zbog čistog života i bogatog znanja upravljao Božjim narodom potpunom strogosću crkvenog autoriteta. Da ne bi njegova crkva za izvjesno vrijeme ostala bez upravitelja odmah sam, prema svom milosrđu, uz saglasnost svetih sveštenika, čitavog klera i naroda, sa mirom, koji se gospod, vrativši se na nebo, udostojio pokloniti svojoj crkvi, postavljen na njegovo mjesto. Prikladno je bilo, najdraži brate, da te sa time upoznam i da ti brzo javim o svojim počecima (na tom položaju) kao čovjeku najboljem koji uvi-jek^{b)} vjerno radi u Gospodu. Moji takvi i toliki prethodnici episkopi tj. blaženopočivši Damas, Siricije, kao i gore pomenuti episkop su tako povjerili, da o svemu što se u ovim oblastima događa daju na znanje tvojoj svetosti, koja je puna pravičnosti. Treba da te upoznam sa tim da moja malenkost jednako želi da se drži tog mišljenja. Niti je bilo u redu da ja pokušam da idem protiv suda tolikih dobrih ljudi, na čije mjesto sam udostojen da budem postavljen kao nasljednik, niti da izgledam da nešto uskraćujem tvojoj zasluzi kojoj su slavni prethodnici ukazali toliku milost apostolskog autoriteta. Stoga, sa svoje strane iznosim da smatram da mojoj malenkosti preostaje samo to da po jednakom mišljenju i na sličan način tvojoj dobroti i milosrđu dodijelim ono što zaslužuješ.

Komentari:

a) Od onih koja su pripojena rimskom sinodu pod Bonifacijem II koja je objavio Holštajn u prvom dijelu Rimske kolekcije. Inokentije ta pisma svog episkopata koji je preuzeo "odmah" nakon Anastasijeve smrti naziva "počecima". Pisana su, kako smo s pravom zaključili, otprilike u mjesecu maju 402. god.

b) Istog Anisija hvali Paladije u dijalogu "O životu Hristostoma" gl. 3 kao najboljeg starca. Onamo se pominje sa Eulisijem, episkopom Apameje u Bitiniji koji je iz zahvalnosti prema Hristostomu donio u Rim 15 episkopskih pisama, i kao svoje ih predao.

* Migne, vol. I, col. 463.

S. INNOCENTII I PAPÆ EPISTOLÆ ET DECRETA.

• EPISTOLA I,

INNOCENTII PAPÆ I AD ANYSIUM THESSALONICENSEM
EPISCOPUM.

Anysio Innocentius eam in Illyrici Ecclesias potestatem confirmat, quam Anastasius ejusque decessores ipsi concesserant.

Dilectissimo fratri ANYSIO INNOCENTIUS.

Cum Deus noster Christus sanctæ memorię virum Anastasiū episcopum, licet celeriter, ad se vocare dignatus sit; computans ejus merita tanta esse ac talia, ut jam excederent conversationis humanæ consortium, sæculumque illud, præ vite puritate et abundantia doctrinæ, qua populum Dei toto ecclesiasticæ auctoritatis rigore regebat: ne ejus Ecclesia aliquantulum sine rectoris gubernaculo remaneret, statim pro sua misericordia, consentientibus sanctis sacerdotibus omniq[ue] clero ac populo cum pace, quam Deus Ecclesiæ suæ rediens ad cœlum

^a Ex iis est, quas synodi Romanae sub Bonifacio II gestis insertas Holstienius in prima parte Collectio[n]is Romanæ vulgavit. Cum Innocentius litteras istas episcopatus sui, quem statim ab Anastasii obitu iniit, primicias vocet; eas e rea mense M[ai]o anni 402 scriptas fuisse non immixtito colligamus.

donare dignatus est, ordinatum me in ejus locum, frater charissime, par fuit recognoscere (*f. te cognoscere*); primitiasque meas nonnisi viro ^a optimo alique in Deo semper fideliter laboranti celeriter nuntiare (*V. epist. 2 Nicolai 1*). Cui etiam anteriores tanti ac tales viri prædecessores mei episcopi, id est, sanctæ memorie Damasus, Siricius atque supra memoratus vir ita detulerunt, ut omnia, quæ in illis partibus gererentur, sanctitati tuæ, quæ plena justitia est, traducerent cognoscenda; meam quoque paritatem hoc tenere judicium, eamdemque habere voluntatem, te decet recognoscere. Neque enim fas erat, ut aut ego contra tantorum honorum virorum judicium venire tentarem, quorum in locum successisse dignoscor, aut tuo merito, cui præclari viri tantam gratiam auctoritatis hujuscem contulisse videntur, aliquid derogari videretur. Præ me itaque fero, ut hoc ipsum etiam meæ paritati reservatum recognoscam, ut pari judicio similiq[ue] forma et bonis adæque et tuæ charitati id tribuam quod mereris.

^a Idem Anysius a Palladio in dialogo de Vita Chrysostomi, cap. 3, *optimi senis τοῦ καλογέρου* encomio donatur. Ibi et memoratur Eulysio Apameæ Bithyniae episcopo, qui quindecim episcoporum litteras in gratiam Chrysostomi Romanam deferebat, suas etiam tradidissei

**PISMO^{a)} XIII
SOLUNSKOM EPISKOPU RUFU***

Povjerava mu se briga o raznim provincijama u kojima je postavljen kao Inokentijev vikar i prvi među primasima.

Veoma cijenjenom bratu Rufu, Inokentije

1) Izabranom veoma slavnom Mojsiju je Gospod povjerio oslobođanje i upravu nad čitavim Izrailem tako što mu je naložio, po dokazanom kazivanju, da treba da slijedi savjet svog tasta Jotora (Izlazak, XVIII), tj. da postavi ljude, po ugledu u suđenju gotovo jednake, koji bi razrješavali mnoge parnice među narodom na mjestu koje im je povjereno, jer će se sam posvetiti božanskim utjehama.^{b)} A ni Djela apostolska ne kažu drugačije (Akt. VI 2 i 3) nego da su sami prvaci Jevangelja odlučili da nalože svojim učenicima obavljanje ostalih neophodnih poslova. Tako, napokon Pavle, čudesan u svem sažaljenju, povjerava Titu o čemu da brine kod Krićana (Tit, 1, 5), Timotiju kako da upravlja Azijom (I Tim, I), kao što znamo iz čitanja svetih poslanica.

2) Dakle, dopirući dovde, iako su crkve udaljene od mene tako velikim razmacima (udaljenostima) Božja milost uči savjetovanju da uz pristanak Gospoda Hrista, tvojoj^{c)} mudrosti i odgovornosti treba povjeriti brigu i poslove, ako nešto iskrne u crkvama Ahaje, Tesalije, Starog Epira, Novog Epira i Krita, Mediteranske Dakije, Ripenske Dakije, Mezije, Dardanije i Prevalije. (Na ovom mjestu pogledaj drugo pismo Nikole I) Ovu brigu povjeravamo tvojoj mudrosti i vrlini zbog njegovih presvetih opomena najbiranije iskrenosti. O ovome ne odlučujemo tek tako, po prvi put, već se ugledamo na naše apostolske prethodnike, koji su to isto željeli da povjere preblaženima^{d)} Ahliju i Anisiju, zbog njihovih zasluga. Najpravičnije je, naime, tako dobro ukrasiti počastima one koji to zaslužuju kao što je neophodno zauzdati obijesne. Dakle, dobre treba nagrađiti a loše^{e)} kazniti. Tako se ovaj drugi popravlja, a onaj prvi proslavlja.

3) Stoga se, veoma cijenjeni brate, prihvati brige o gorenavedenim crkvama, s našim punomoćjem, dok je snažan njihov položaj. I kao prvi među primasima, neka ne traže da mi se bilo šta pošalje bez tvog suda. Tako, naime, nalažemo da se bilo što obavi zahvaljujući tvom iskustvu ili da po tvom savjetu dođe do nas. Znaj da je milošću Apostolske stolice dozvoljeno i odobreno tvom bratstvu da kad neki crkveni posao bude trebalo da se obavi, ili u tvojoj ili u pomenutim provincijama, one koje želiš od episkopa kao za saradnike i koje sa sobom uzmeš iz crkava čijom ćeš pobožnošću i uzdržljivošću, kako bude zahtjevala nužda ili potreba, kao najbolji i osobiti sudija upravljati, izabran, naravno, od nas, odredićeš kao posrednik. Naređujem da se svaka uputa spisa, u stvarif) arhiva obavi sa presviterom^{g)} Senacionem, čovjekom (osobito) sposobnim preko mjere. I tako iz prethodnog našeg pismah), kao i iz ovih papira, promislivši dobro, vidi šta treba da radiš, jer ovu našu želju smo svakoj pojedinoj provinciji, onako kako je trebalo, objavili pismima. Napisano dana 15. kalenda jula (17. juna 412. god.) za vrijeme uzvišenih konzula Honorija IX i Teodosija V.

* Migne, vol. I, col. 515.

EPISTOLA a XIII,

RUFO THESSALONICENSESIS EPISCOPO.

*Variarum ei committitur cura provinciarum, in quibus
vicarius Innocentii et inter primates primus consti-
tuitur.*

Dilectissimo fratri RUFO INNOCENTIUS.

1. Lectissimo et gloriosissimo Moysi ita in Israel liberando regendoque Dominus cuncta commisit, ut consilium soceri Jothor sequendum ei manifes a sub relatione mandaret (*Exod. xviii*): videlicet ut constitueret viros gradu dignitatis judicariæ suppares, qui causarum multitudines præ loco sibi credito inter populos desinirent, ipso maxime vel etiam divinis ^b consolationibus vacaturo. Nec aliter Apostolorum forma promulgata est (*Act. vi, 2 et 3*), quam ut ipsi principes Evangelii constituti, cæterorum rerum causas necessitudinesque suis discipulis curandas obeundasque mandarent. Ita denique tota miseratione mirabilis Paulus Tito quæ euret apud Cretam (*Tit. i, 5*), Timotheo quæ per Asiam disponat (*I Tim. 1*), commisit, ut sacrarum epistolarum lectione cognoscimus.

2. Divinitus ergo haec procurrentis gratia ita longis intervallis disternatis a me ecclesiis discat consulendum, ut prudentie gravitatique tuæ ^c commendam curam causasque, si quæ exoriantur per Achæas, Thessalias, Epiri veteris, Epiri novæ, et Cretas, Dacie Mediterraneæ, Dacie Ripensis, Mœsiæ, Dardaniæ et Prævali ecclesias, Christo

A Domino annuente, censeant (*Ad hunc locum respicit Nicolaus I epist. 2*). Vere enim ejus sacratissimis monitis lectissima sineeritatis tuæ providentiae ac virtuti hanc injungimus sollicitudinem; non primus hoc ita statuentes, sed præcessores nostros apostolicos imitati, qui beatissimis ^d Aeholio et Anysio injungi pro eorum meritis ista voluerunt. Justissimum est enim ita bene meritos honoribus decorari, ut arrogantes necessarium videtur obtundi. Placet ergo in bonis præmium, et in minus bonis ^e censio: sic enim et iste corrigitur, et ille nobilitatur.

3. Arripe Itaque, dilectissime frater, nostra vice per suprascriptas Ecclesiæ, salvo earum primatu, curam: et inter ipsos primates primus, quidquid eos ad nos necesse fuerit mittere, non sine tuo postulent arbitratu. Ita enim aut per tuam experientiam quidquid illud est finietur; aut tuo consilio ad nos usque pervenientum esse mandamus. Licitum autem et apostolicæ sedis favore permissum tuæ fraternali cognosce, ut cum aliqua ecclesiastica ratio vel in tua vel in memoratis provinciis agitanda cognoscendaque fuerit, quos velis episcoporum socios quibuscumque de Ecclesiis assumas tecum, quorum et fide et moderatione quidquid necessitas causave flagitaverit, optimus dirigas arbiter, et præcipiens, quippe a nobis lectus, definias intercessor. Omnem sane instructionem chartarum in causa ^f archivorum cum presbytero ^g Senacione, viro admodum maturo, fieri jussimus. Itaque et ex priore nostra epistola, et ex his chartulis, bene recensens quid agere debeas, recognosce. Nam voluntatem hanc nostram per unamquamque provinciam satis, ut decebat, litteris manifestavimus. Data xv kalendas Julias (*Junii 17 ann. 412*) Honorio ix et Theodosio v augustis consulibus.

Komentari:

a) Davno je objavljeno (pismo) na rimskom sinodu pod Bonifacijem II, odmah zatim je spomenuto u drugom pismu Nikole I, potom ga je objavio Luka Holštajn zajedno sa ostalim dokumentima spomenutog rimskog sinoda. Vrijeme kada je napisano je utvrđeno oznakom (imenima) konzula. Ali slavni Timoleon misli da je oznaka pogrešna i da Honorije IX i Teodosije V treba prepraviti u Honorije VII i Teodosije II (X tom, str. 829). Otud proizilazi da je ovo pismo napisano 407. god. Tim navođenjem se pokušava dokazati ovo mišljenje. Kao prvo, zaista se utvrđuje, iz pisama koja je Inokentije napisao Rufu, da je ovo prvo pismo, kao i da ga je napisao odmah, da je obaviješten o postavljenju Rufovom. Ovo se ne može poreći. Tada dodaje da je Ruf onaj kome Inokentije samo piše i čini se da je isti onaj kome je već poslao pisma o niškim sveštencima isti taj papa koji se pominje kod Marcijana u 47. pismu. Dopoštajući jednako ovo podmeće. No, ipak, Inokentije je napisao ovo pismo Marcijanu, kad se zatekao u Raveni, gdje je došao početkom 409. i gdje je boravio sve do avgusta 410. Nema nikakvog istorijskog traga odakle ne bismo zaključili da se vratio u isti grad. Stoga zaključujem da i Rufovo postavljanje i ovo pismo treba smjestiti u 408. godinu. Ali, nikako zato što je napisao sve što se dogodilo, jer pošto je jednom došao u Ravenu mogao je tako, takođe, doći i drugi, ili treći put. I zato što razlog i prilika za to nijesu nedostajali, kao što potvrđuje i sam ovaj slavni čovjek, god. 413. kada je Heraklijan zabranio da se žito donese u Rim. Ni najmanje se ne čini sigurnim zamijeniti određenu epohu nesigurnim zaključkom. Zaista će veoma biti neobična ova greška prepisivača da pošto su više puta pogriješili u navođenju godina kada su ova dva konzula zajedno vladala, ipak su tako pogodno za sebe sastavili grešku u obilježavanju njihovog konzulovanja, tako da sa 9-im konzulatom Honorijevim slože peti Teodosijev, a ne četvrti ili treći i, s druge strane, sa petim Teodosijevim konzulatom, deveti Honorijev, a ne sedmi ili neki drugi.

b) U starim knjigama gdje vrsta govora zahtijeva riječ "savjet", nerijetko, štaviše većinom, eksperti obično čitaju riječ "utjeha". Sumnjamo da je i ovdje greška i mislimo da treba prepraviti "ulažući trud najvećim, štaviše, božanskim savjetima". Inokentije misli na "Izlazak" XVIII (19 i 22) "Ti budi taj koji će od Boga prenositi ono što kazuje narodu... One, pak, važnije stvari neka iznose tebi, a oni sami neka presuđuju u manje važnim stvarima".

c) Ovom vladaru su očigledno nametnuli oni po čijem nagovoru je Justinijan napisao Novelu 11; toliko "u vrijeme Atile", ovo je nakon 440. god. episkopu solunskom bilo dodijeljeno dostojanstvo vikara Kirila.

d) Opazili smo u Opomeni, u 8-om pismu Damasa, da je ta počast, bar od god. 380 bila pridodata Aholiju, protivno mišljenju Halerija.

e) Narodski "cenz", zvući nekorisno od riječi "cenzor". Uskoro se pod imenom primasa podrazumijevaju nadbiskupi imenovanih (naslovljenih) provincija.

f) Tako je kod Holštajna, a ne kao kod Tilemontija "achivorum".

I prethodno i naredno ubjedjenje da je ovdje riječ kako o papirima tako i o arhivima. Narančno, po papirima (spisima) po kojima titulu vikara biraše predstojniku Soluna, jasno je da tada poneki dovode istinu u sumnju. U vezi sa tim, iako je Inokentije rekao uskoro Rufu "naravno, izabran od nas", jer vlast njemu nije toliko prerogativ stolice, kako zvući po tituli povjerenoj onome koji bira, niti negira ovu, koja je ipak po običaju poduprta. Stoga se njemu pripisuje da je autor kako prethodnog svog pisma, tako i drugih koja su napisali njegovi prethodnici u ovoj stvari.

g) U izdanju Sabora 11. Ovo je bilo 14, sada je 23. Možda je upravo u onom istom ono koga je Siricije u pismu 9 br. 5. dao episkopu Basu "na konzorcijumu da upravlja crkvom".

h) Napisano, ne kako se meni čini, samom Rufu, već njegovom prethodniku Anisiju i koje je gore na prvom mjestu. I ovamo opet se potvrđuje da treba da sadrži riječ archivorum (arhiva), koja se ne treba mijenjati.

^a In Romana synodo sub Bonifacio II olim recitata, subinde et a Nicolao I epist. 2 laudata, postmodum a Luca Holstenio cum cæteris prædictæ synodi Romanæ monumentis in lucem emissæ est. Tempus, quo scripta est, consulari nota indicatur. Sed hac in nota mendum esse, ac pro Honorio IX et Theodosio V restituendum esse Honorio VII et Theodosio II clarissimus vir Tillemontius to X, pag. 829, opinatur. Unde sequeretur, ut hæc epistola anno 407 scripta esset. Hanc autem opinionem probare nütztur ista inductione. Primo quidem statuit, ex epistolis, quas Innocentius ad Rufum scripsit, hanc primam esse, atque ab eo datam fuisse statim ut de Rusi ordinatione certior factus est; quod non negandum. Tum addit Rufum illum, ad quem Innocentius modo scribit, non alium videri ab eo, ad quem de Naissensibus clericis litteras jam dedisse se idem papa epist. 47, ad Marcianum, memorat. Quo pariter concessso, subdit: Atqui hanc epistolam ad Marcianum scripsit Innocentius Ravennæ constitutus, quo ab anno 409 ieniente venit, et ubi mense Augusto anni 410 adhuc versabatur; nec ullum est in historia vestigium, unde cum præterea in eamdem civitatem rediisse conjectemus. Ex quo consequi putat, ut ne iue Rusi ordinatio, neque epistola ista serius anno 408 differenda sint. Sed cum nequaquam omnia scripta sint quæ contigerunt, et qui Ravennam semel accessit, eo etiam secundo ac tertio potuerit peregere; cumque hujus rei, ipso viro clarissimo latente, anno 417, quo frumentum Heraclianus Romanum perferriri prohibebat, causa et occasio non defuerit: minime tutum videtur certam epocham conjectura incerta mutare. Sane inusitatus valde foret in librariorum lapsus, ut cum in duorum consulum qui eamdem dignitatem gessissent pluries, annis exprimentis peccassent, eorum tamen error in eorum consulatibus designandis sic apte sibi cohereret, ut cum Honorii nono consulatu, quintum

C Theodosii, non quartum aut tertium, ac vicissim cum quinto Theodosii nonum Honorii, non septimum aut alium quemvis componerent.

^b In veteribus libris, ubi consultationis vocem orationis series exigit, non raro, immo plerunque consolationis verbum legi solere experti, et hic idem peccatum suspicamur, putamusque restituendum. ipso maximis vel etiam divinis consultationibus vacaturo. Respicit quippe Innocentius ad ista Exodi xviii, 19 et 22: *Esio tu populo in his quæ ad Deum pertinent, ut referas quæ dicuntur ad eum... Quidquid autem majus fuerit, referant ad te, et ipsi uinima judicent.*

^c Eos, quorum suggestione Justinianus Novella 11 scripsit, tantum Atilianis temporibus, hoc est post annum 440, vicarii per Illyricum dignitatem episcopo Thessalonicensi suisse attributam, imperatori huic imposuisse inde manifestum est.

^d Istud munus Acholio ab anno saltem 380 injunctum fuisse, contra Hallerii sententiam, Monito in 8 epistola Damasi observavimus.

^e Censio vulgo notam a censore inustam sonat. Mox primatum nomine intelliguntur præconinatarum prævinciarum metropolitani.

^f Ita Holstenius, non, ut Tillemontius legit, Achivorum. Ut de chartis, ita et de archivis hic sermonem esse et antecedentia et consequentia persuadent. Quippe chartarum, quibus vicarii munus antistiti Thessalonicensi delegabatur, veritatem tunc a non-nullis in dubium vocatam esse appareat. Quocirca Innocentios tametsi Russo proxime dixerit, quippe a nobis lectus, quod potestatem illi non tam sedis prærogativa, quam eligentis munere collatam sonat, neque hanc tamen consuetudine sustam negat: ideoque eidem, ut tum priorem epistolam nam, tum alias decessorum suorum ea de causa datas recenscat, auctor est.

^g In edit. Concil. 11. Quæ autem 14 erat, nunc 23. Eo ipso forte, qui a Siricio epist. 9, n. 5, Bassu episcopo in consortium regendæ ecclesiæ datus dicitur.

^h Non, ut mihi quidem videtur, ad ipsum Rufum, sed ad decessorem ejus Auysium scripta, quæque superius primum locum obtinet. Et hinc rursum vocem archivorum retinendam, nec mutandam fuisse firmatur.

PISMO XV*

Bonifacije označava Perigenov zadatak, koga promišljeno bijaše dao Korinćanima za episkopa. Episkopi Ilirika ne mogu to osujetiti i razmatrati. Ako se neko usprotivi neće ostati u zajednici. Na kraju, jasnije, objasnjava Rufovu vlast u istim provincijama.

Veoma cijenjenoj braći Rufu i ostalim episkopima postavljenim u Makedoniji, u Ahaji, Tesaliji, Starom i Novom Epiru, Prevaliji i Dakiji - Bonifacije.

1) Odlukom vaskolike Gospodove crkve ostaje blažen apostol Petar time što je na sebe preuzeo brigu, jer je, po svjedočenju Jevangelja, spoznao da je ona zasnovana u njemu, te on, u svom dostojanstvu, nikada ne može biti lišen briga, budući da je sigurno da od njegove odluke zavise najvažnije stvari. Ovo proširuje moj duh sve do mjestá na Orijentu¹⁾ koja, na neki način, vidimo brinući se o njima. Neprestano, naime, ispitujem o miru među braćom svakoga ko dolazi otud, tj. o miru među pontificima, koji se obično (mir) poremeti nečijim djelovanjem kad god se davo namjeri na njega. Pošto je sada do nas dopro glas da je u njegovom redu sve kako treba, veoma smo se tome začudili kako se od bliskih i očekuje s obzirom na to na kakvu je nepravdu navela²⁾oce najnovija namjera.

2) Saznali smo iz sigurnog izvora, a što s velikim uznemirenjem kažemo, da u Korintu treba da se sastane sabor da bi razmotrio položaj onoga koga je Apostolska stolica, ispitavši sve i pretresavši, Korinćanima odredila za sveštenika; slijedeći Božju volju³⁾ i koliko je obaviještena s obzirom na vremensku udaljenost, ona je željela da upravo on bude pastir stada u kome je odrastao i za koje je odrastao. Da vaša milost ne zna za njegovo rukopoloženje, ja bih rado povukao⁴⁾ sve što se u vezi sa njim u prošlosti događalo, da bi se onima čiji pogled na njegov posao, ne zbog neznanja već iz namjere, obavija tama, razjasnilo i pokazalo da je odluka o njemu bila naročito božanska, te da ga je njome, kako smo rekli, sud korintske crkve kao svoga štićenika na nebeski način sačuvao. To su od nas za grad tražili svi građani i klerici. Odluku nismo donijeli naprečac, već, kao što zahtijevaše crkvena disciplina, naredismo da se pobliže istraže poslovi brata i koepiskopa našeg Rufa i da se umjereni razmisli o njemu da se ne bi činilo ništa nezrelo od strane ove stolice, što je često očekivanja drugih pritisnulo. Nakon nekog vremena došli su nam spisi spomenutog našeg episkopa (Rufa) u vezi ovoga, koja se poklapaju sa poručenim željama. Slijedeći njihov veoma jasan naum, dali smo da on bude episkop te crkve u kojoj je u prošlosti prošao kroz pojedine stepene počasti.

3) Naložio sam spomenutom episkopu u mom drugom (pismu?), da se ova stvar, koja se čitavom presviteriju dopala,⁵⁾ odmah izvrši (svojim ugledom), slijedeći starije koji su uvijek počastovali Solunsku crkvu kao sebi blisku i kao dostoјnu milosti kolegija kome je podložna, kao što potvrđuju zapisi. Milost Apostolske stolice ovu čast ukazuje i u buduće bratu Rufu, kao sljedbeniku Gospoda koji uzvisuje unižene i unižava ohole. Dok onima iskazuje milost ove obuzdava. (I Pet. V, 6)

4) Kolika je, dakle, nagrada za poniznost, koja se mjeri na tasu božanske milosti? I kolika je kazna za oholost kojoj se suprotstavio Gospod lično kao upravitelj čitavog svijeta? Bolje je, pak, da prepustim vašem bratstvu da razmisli ko je učitelj poniznosti, a ko oholosti. Ali, daleko bilo od Gospodovih sveštenika to da neko od njih bude optužen da zbog pokušaja zloupotrebe znanja starijih učine sebi neprijateljskim naredbe predaka; imajući za protivnika onoga kod koga je naš Hrist smjestio suštinu sveštenstva. Ko god se podigao da ga vrijeda, neće moći boraviti u

* Migne, vol. I, col. 779.

EPISTOLA XV.

Significat Bonifacius negotium Perigenis, quem Corinthiis non inconsulto episcopum dederat, Illyrici episcopis discutere ac recognoscere non licere; ac si qui id aggrediantur, in sua eos communione non permanuros. Rofi in easdem provincias potestatem identidem, disertius autem in fine, explicat.

Dilectissimis fratribus Rufo et cæteris episcopis per Macedoniam, Achaiam, Thessaliam, Epirum veterem, Epirum novam, Prævalin et Daciam constitutis, BONIFACIUS.

1. Manet beatum apostolum Petrum per sententiam dominicam universalis Ecclesiae ab hoc sollicitudo suscepta; quippe quam, Evangelio teste (*Matth. xvi, 18*), in se neverit esse fundatam: nec umquam ejus honor vacuos potest esse curarum; cum certum sit summam rerum ex ejus deliberatione pendere. Quæ res animum menum usque ad Orientis ^b loca quæ per ipsam sollicitudinem quodam modo videmus, extendunt. Indesinenter enim ab unoquoque illinc veniente percontor de pace fratrum, id est, de quiete pontificum, quæ solet, quoties diabolus huic invidet, alicujus præsumptione turbari. Cum igitur ad nos ordine suo cuncta servari fama nunc usque detulerit, vehementer mirati sumus ejus rei stupentes, ut poscebat ratio relatorum, quam ^c in injuriam patrum intentio novella tentavit.

2. Certo enim cognovimus indice, apud Corin-

thum, quod exagitati dicimus, synodum congregandum super ejus discutiendo statu, quem Corinthiis apostolica sedes, examinatis omnibus atque discussis, constituit sacerdotem; secuta Dei voluntatem, quæ hunc ipsum ^d, quantum docetur dilationibus temporum, ejus ovilis, in quo creverat et cui creverat, voluit esse pastorem. Cujus ordinationis si vestra esset charitas ignara, libenter ab origine sua quæ sunt in præterito de eo gesta ^e retexerem; ut his, quorum aspectus negotii ejus non per ignorantiam, sed per studium involvit obscurum, manifestatione clareret, sententiam de eo specialiter fuisse divinam, qua, ut diximus, Ecclesiæ Corinthiorum velut alumnū suum judicium cœleste servavit. Quam rem omnium civium et clericorum a nobis oppido postulavit assensus. Nec tamen id abrupte præceptio nostra constituit: sed, ut ecclesiastica disciplina poscebat, diligenter fratrem et coepiscopum nostrum Rufum negotii jussimus interiora rimari, et petitionis summam sua de proximo moderatione pensare; ut nihil immaturum ab hac sede fieri videretur, quæ aliorum præsumptiones sæpe compressit. Ad nos post aliquanti temporis spatium super hoc prædicti episcopi nostri (Rufi), quæ præmissis desideriis convenient, scripta venerunt: quorum evidentissimam rationem senti, dedimus hunc Ecclesiæ illius esse pontificem, in qua per singulos honorum gradus præteritam quoque transegisset ætatem.

5. Quam ad rem faciendam memorato episcopo mea directa secunda protinus, quæ presbyterio oni-
C verso complacuit, ^f auctoritate mandavi, retro ma-

carstvu nebeskom. Rekao je: "Tebi ћu dati ključeve carstva nebeskog" (Mat. XVI, 19), u koje niko neće ući bez milosti vratara. "Ti si", rekao je "Petar i nad ovim kamenom sagradiću svoju crkvu" (Isto, 18) Ko god se, dakle, želi još pred našim Bogom smatrati dostoјnjim svešteničkog poziva, budući da se do Boga dolazi tako što ih najprije Petar prihvata, a na kome je, kao što je gore pomenuto, sigurno utemeljena čitava crkva, mora biti blag i ponizan u srcu; da ne bi oholi učenik počeо da podnosi kaznu učitelja čiju oholost je oponašao.

5) Da se vratimo na uzrok ove nepravde, da bi se njegove odluke podudarile sa tajnom nadređenog sabora⁶⁾. I neće biti sasvim po pravilima sumnjiva i nesigurna čast brata i koepiskopa našeg Perigena, koga je naša odluka postavila na položaj gore pomenute crkve. Ko se pred njega postavio kao tužilac, prost i možda vraćajući se iz tuđine? Ko je od predstojnika, pročitavši naša pisma, naredio da se okupi gomila braće? Pošto to slučaj zahtijeva, ako treba pregledati naredbe⁷⁾ kanona, otkrićete koja je crkva druga poslije Rimske crkve, a koja je treća. Među kojima je kako se čini takav poredak⁸⁾ da se episkopi ostalih crkava, ipak pod jednim episkopatom, prepoznaju kojem su podložni, jer je zbog crkvene discipline sačuvana ljubav. I zaista ova odluka kanona trajala je od starine (Nikola I, pismo 8. Mih. imp.) da bi sve do sada, uz pomoć našeg Hrista, trajala. Niko se nikada apostolskom vrhu, o čijoj presudi nije dopušteno raspravljati, nije drsko suprotstavio. Niko se protiv ovoga nije pobunio, osim onaj koji je želio sebi da presudi. Velike spomenute crkve čuvaju dostojanstvo kroz kanone - Aleksandrijska i Antiohijska - poznaјući crkveni zakon. Čuvaju, kažem, odluke predaka, u svemu ih očitujući, primajući za uzvrat njihovu milost, za koju znaju da je u Gospodu, koji je naš mir, nama duguju.

6) Treba dokazati dokumentima, jer stvar to zahtijeva, da su najveće istočne crkve u velikim poslovima, oko kojih je bila potrebna veća rasprava, uvijek konsultovale Rimsku crkvu i tražile njenu pomoć, kad god bi bilo neophodno Sveštenici Aleksandrijske crkve, pokojni Atanasije i Petar, tražili su pomoć ove stolice. Kad se Antiohijska crkva dugo vremena mučila tako da se zbog toga tamo često raspravljalo, prvo pod Meletijem, kasnije pod Flavijanom, očito je konsultovana Apostolska stolica. Niko ne sumnja da je Flavijan primio milost⁹⁾ pričešća poslije mnogo toga što je naša crkva uradila za njegov ugled. O tome se ništa ne bi znalo da nije ostalo ovdje zapisano. Blaženopočivši vladar Teodosije je zbog toga, za Nektarijance, smatrajući da nije jasi¹⁰⁾, jer nijesu u našoj nadležnosti, zatražio od Rimske stolice da se po pravilu upravi pismo ovome koje bi ojačalo njegov episkopat. Kratko prije toga, to jest za vrijeme mog prethodnika blaženopočivšeg Inokentija, biskupi istočnih crkava žaleći što su se odvojili od zajednice blaženog Petra, preko poslanika (vidi Inokentijeva pisma 19 i naredna) su zatražili mir, kao što vaša milost zna. U to vrijeme Apostolska stolica je sve lako oprostila, kao roditelj koji kaže onom učitelju (II Cor. 10, 11): "Ako njemu, pak, nešto oprostiš i ja ћu. Jer ja ako što oprostih, uradih to radi vas mjesto Hrista. Da nas ne obuzme Satana. Jer, znamo njegove prevare" (Nikola I ovo napominje na kraju pisma 42); tj. jer se uvijek raduje neslozi.

7) Budući da smatram da su za dokazivanje istine, draga braćo, dovoljni primjeri koje smo naveli, neka ih što više bude dostupno vašem znanju. Želimo da, nepovrijedivši sabor vašeg bratstva, izadete u susret, kako dolikuje, braćo, ovom pismu koje vam je, kako vidite, upućeno od naše strane, a preko Severa, notara Apostolske stolice, nama veoma dragog, da ne bi neko, želeći da ostane u našoj zajednici, ipak stavio na raspravu, i to po drugi put, ime našeg brata i koepiskopa Perigena. Njegov episkopat je već jednom učvrstio apostol Petar po savjetu Sv. Duha, ne ostavljujući ništa od te istrage za kasnije, tako da mu, dok smo ga mi postavljali, u vrijeme dok nije bio kod vas, ništa nije bilo prebačeno. Neka se povuče optužba čiji je tvorac bila, kao što dokazujemo, zavist. Neka se odmota klupko laži sastavljen protiv njega. Jer on je došao do episkopskog položaja uz pomoć našeg Boga i svih poštenih ljudi.

8) A pošto i tužitelju treba sačuvati mjesto, pa da ne bi¹¹⁾ izgledalo da podstičemo na drskost - ako se priča da je, od kad je našim uticajem postavljen za episkopa, počinio bilo šta

jores secutus, qui Ecclesiam Thessalonicensem sibi semper familiarem et in collegii charitate famulantem, dignam, sicut fides asserit scriniorum, hoc honore duxerunt. Quem fratri Rufo apostolice etiam in posterum gratia sedis indulget; sequax Domini, qui exaltat humiliatos, et humiliat semper elatos; dum illis gratiam tribuit, his resistit (*I Pet.* v, 6).

4. Quantum est ergo humilitatis munus, quod gratiae divinae lance pensatur? Et quanta est poena superbiæ, cui proprie totius mundi Dominus et rector obsistit? Melius autem Fraternitati vestrae intelligentendum relinquo, quis humilitatis, et quis superbiæ sit magister. Sed absit hoc a Domini sacerdotibus, ut in hunc aliquis eorum cadat reatum, ut, nova quidpiam usurpatione tentando, inimica sibi faciat scita majorum: a mulum se illum specialiter habere cognoscens, apud quem Christus noster sacerdotii summam locavit. In cujus contumeliam quisquis insurgit, habitator cœlestium non poterit esse regnorum. *Tibi, inquit, dabo claves regni cœlorum* (*Matth.* xvi, 19), in quæ nullus sine gratia janitoris intrabit. *Tu es, inquit, Petrus, et super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam* (*Ibid.*, 18). Quicumque igitur cupit etiam ante Deum nostrum sacerdotii dignitate censeri; quoniam ad Deum Petro suscipiente pervenitur, in quo Ecclesiam, sicut supra memoravimus, universalem certum est esse fundatam, debet esse mitis et humilis corde: ne incipiat discipulus contumax illius, eujus superbiam imitatus est, poenam subire doctoris.

5. Congregatur ergo, ut redeamus ad causam hujus injuriæ, synodus a cuius dilecto consultum semper superhabens concilii recognoscat arcanum: et siest, quod quidem fieri per regulas omnino non poterit, fratis et coepiscopi nostri Perigenis honor dubius et incertus, quem in sede Ecclesiæ supra-

A dictæ nostra sententia collocavit. Quis ergo hunc rudis et peregre fortasse nunc demum rediens accusator incessit? Quis certe antistitum, ut fratrum conveniret turba, præcepit, lectis epistolis nostris? Quoniam locus exigit, si placet recensere canonum^b sanctiones, reperiens quæ sit post Ecclesiam Romanam secunda sedes, quæ sit tertia. A quibus ideo ita rerum videtur ordo e distinctus, ut se Ecclesiæ pontifices ceterarum, sub uno tamen eodemque sacerdotio, habere cognoscant quibus charitate servata propter ecclesiasticam disciplinam debeant esse subjecti. Et quidem hæc sententia canonum a vetustate duravit (*Nicolaus I, epist. 8, Mich. imp.*), ut nunc usque, Christo nostro favente, perdurat. Nemo umquam apostolico culmini, de cuius iudicio non licet retractari, manus obvias audacter intulit: nemō in hoc rebellis exstitit, nisi qui de se voluit judicari. Servant Ecclesiæ magna prædictæ per canones dignitates, Alexandrina et Antiochena, habentes ecclesiastici juris notitiam. Servant, inquam, statuta majorum, in omnibus deferentes, et ejus vicissitudinem recipientes gratiæ, quam se in Domino, qui pax nostra est, nobis debere cognoscunt.

6. Sed quia res postulat, approbandum documentis est, maximas Orientalium Ecclesiæ in magnis negotiis, in quibus opus esset disceptatione majore, sedem semper consuluisse Romanam, et quoties usus exigit, ejus auxilium postulasse. Sanctæ memoriae Athanasius et Petrus, Alexandrinæ sacerdotes Ecclesiæ, hujus sedis auxilium postularunt. Com
C Antiochena Ecclesia per multum temporis laboraret, ita ut fierent illinc propter hoc ipsum sæpe discessus, primo sub Meletio, postea sub Flaviano, apostolicam sedem manifestum est esse consultam. Ad cuius auctoritatem post multa, quæ ab Ecclesia nostra gesta sunt, nemini dubium est Flavianum com-

protiv svešteničke discipline i propisa, u tom slučaju će se naš koepiskop Ruf, kome smo sa svoje strane sve povjerili, s ostalom braćom koju sam¹²⁾ odabere, postarati da sasluša sve o tom slučaju. O svemu će nas obavijestiti što god bude saznao o toku i redu događaja.

9) Budući da se mi zbog svog položaja moramo baviti uobičajenim opominjanjem, bordinimo na to i češće naređujemo ponavljajući da po svim osnovama dugujete poslušnost ovom čovjeku. Niko, kao što često rekoslmo, neka ne proslavlja nečije postavljanje bez njegovog znanja, kome smo, kao što gore rekoslmo, sve povjerili u svoje ime. Sjutradan će sebi pripisati u krivicu tvorci ovog očekivanja kad vide da su isključeni iz milosti apostolske. Dato 5-og dana prije martovskih ida (11. mart. 422) za vrijeme uzvišenih konzula Honorija XIII i Teodosija X.

munionis gratiam ^a recepisse; qua in perpetuum A trus semel jam Spiritus sancti suggestione firmavit, caruerat, nisi hinc super hoc scripta manassent. Clementissimæ recordationis princeps Theodosius Nectarii ordinationem propter ea, quia in nostra notione non esset, habere non existimans firmitatem, missis e latere suo aulicis cum episcopis, formatam ^b huic a sede Romana dirigi regulariter depoposcit, quæ ejus sacerdotium roboraret. Ante breve tempus, id est, sub prædecessore meo beatæ recordationis Innocentio, Orientalium Ecclesiarum pontifices, dolentes se a beati Petri communione sejunctos, per legatos (*Vide Innocentii epistolas 19 et seqq.*) pacem, sicut charitas vestra retinet, poposcerunt. Quo tempore apostolica sedes omnia non difficulter indulxit, illi parens magistro qui ait (*II Cor. ii, 10, 11*): *Si cui autem aliquid donasti, et ego; nam et ego si quid donavi propter vos in persona Christi: ut non possideamur a Satana; non enim ignoramus versutias ejus* (*Nicolaus I hæc laudat in fine epist. 42*): id est, quia semper dissensione lœtatur.

7. Quoniam igitur ad probandam veritatem arbitror quæ diximus, fratres charissimi, exempla sufficere, quamvis plura vestri notione teneantur; absque fraternitatis injuria conventui vestro volumus his litteris obviatum, quas a nobis per Severum, apostolicæ sedis notarium, animis acceptissimum nostris, e nostro latere destinatum videatis esse directas, convenientes, ut condecet, fratres, ne quis, volens in nostra communione durare, fratris et coepiscopi nostri Perigenis iterum ad discutiendum in medium nomen adducat: cuius sacerdotium apostolus Pe-

C trus semel jam Spiritus sancti suggestione firmavit, nihil huic relinquens in posterum quæstionis, cui, dum constitueretur a nobis per ejus temporis spatium quo vacavit, nihil omnino constet objectum. Cesset accusatio, cuius invidiam probamus auctorem. Solvatur machina falsitatis in eum compositæ; quia ad sacerdotium, Dei nostri et omnium bonorum favore, pervenit.

8. Sane quoniam servandus accusatori locus est, ne ^c audentiam penitus incitare videamur, si quid ab eodem postquam episcopus nostris est auctoritatibus constitutus, contra disciplinam et propositum sacerdotii fertur admissum, coepiscopus noster Rufus, cui ad vicem nostram cuncta committimus, cum ceteris fratribus quos ipse ^d delegerit, negotium curabit audire; ad nostram relaturus omnia notionem, quæcumque cognitioni ejus rerum cursus et ordo monstrarit.

9. Illud etiam, quoniam auctoritas nostra commonitione solita vacare non debet, hortamur et repetito saepius sermone præcipimus, ut in omnibus huic viro obedientiam dispositionibus commodetis. Nullus, ut frequenter diximus, alicujus ordinacionem citra ejus conscientiam celebrare præsumat, cui, ut supra dictum est, vice nostra cuncta committimus. Sibi certe hujus præsumptionis auctores imputabunt in posterum, cum se viderint apostolicæ charitatis extorres. Data v idus Martias (*Mart. 11 ann. 422*), Honorio xiii et Theodosio x Augustis consulibus.

Komentari:

1) I poimence prema provincijama Ilirika, koje budući da su nekad dopirale do Istočnog carstva, otud su god. 379. podijeljene od strane Gracijana, za volju Teodosija, i pripojene su Istočnom carstvu.

2) Smatrali smo da treba dodati predlog - *in* - koji je ispaо, kao što često biva, zbog sličnog slova iste zvučnosti koji slijedi.

3) Čitaj Perigena. Zaista, otkuda tolika upornost u odbojnosti prema njemu? Bonifacije čuti o tome što se Perigenu prebacuje. Ipak, sasvim je jasno da nije postojao drugi razlog za odbacivanje Perigena, od episkopa i ostalih njemu pripojenih kraljevskog grada, osim što je nekad bio imenovan za episkopa Patre. To, naime, bijaše uvriježeno mišljenje ponekih istočnjaka, koje je bilo potpomognuto 16. i 17. kanonom Antiohijskog sabora po kome onaj koji je bio određen za episkopa neke crkve, mada od nje nikako i ne bio prihvaćen, potom ne može drugom crkvom upravljati. Zbog toga je Proklu za neko vrijeme bilo zabranjeno upravljanje kraljevskim gradom, kao što svjedoči Sokrat u toj knjizi, VII, 35. Pod tim izgovorom još je Basijan bio odbačen od strane episkopata Efesa, jer je bio imenovan za episkopa Evazije, premda nikada nije prihvatio upravu nad ovom crkvom. Kao što je zabilježeno u 11. odluci Halkidonskog sabora, posebno na str. 692. Jednako nije bilo po volji nekima što je Basilije postavio Gregorija za episkopa Sasimorume koji ovu crkvu nije mogao zadržati i bio je postavljen na konstantionopolsku stolicu. I bilo je mnogih među istočnjacima koji su raspravljali da je doveden na taj položaj protiv pravila. To su izjavljivali ne zato što je taj položaj protiv pravila. To su izjavljivali ne zato što je prvo bio postavljen za episkopa Sasimorume, već što su mislili da je potom odmah bio postavljen za episkopa Nazianse. A sad ono što se odnosi na Bonifaciju: Smatrao je da ništa neće uraditi protiv pravila koja zabranjuju premještanje episkopa, ako Perigena koji nije bio prihvaćen od Patrana ustupi Korinćanima koji ga biraju za episkopa. Celestin je, kasnije, odobravajući ovaj Bonifacijev sud, poslao pismo Perigenu kao episkopu Korinta. Otuda su i oni koji su tražili Prokla za episkopa kraljevskog grada, protiv onih koji su se borili da je to protivno kanonima, dokazivali da Celestin radi po volji njihovom zahtjevu kao što se pominje kod Sokrata, u 7. knjizi. gl. 40, premda on iznosi da je ovaj postupak veoma načinjen iz unaprijed dosuđenog mišljenja.

4) Tj. ovoga sinoda, koji je bio postavio Perigena za episkopa Patre, u čijem pismu postoji veoma jasno svjedočanstvo o istome, po drugi put iznijeto. Uskoro "čiji pogled" je isto što i "čije mišljenje" u akuzativu množine i odmah zatim pridjev "nejasan", umjesto imenice "nerazumljivost".

5) U vulgatama, kao i u arhetipu stoji "autoritet". Uobičajenom greškom prepisivača, koji slovo kojim započinje sljedeća riječ obično spoji sa prethodnom. U prethodnom redu stoji "mojim drugim direktnim" što neophodno zahtijeva "autoritetom". Ovdje, naravno, autoritet znači pismo, kao što je to često u spisima rimskega pape. Otuda kad Zosima kaže o Perigenu niže pod br. 8: "Pošto je episkop postavljen našim autoritetom (pismom - prim prev.) gdje "našim autoritetom" treba shvatiti isto kao i ovdje "mojim jasnim drugim pismom". Poručuje "ono što se dopalo čitavom presviteratu". Otuda je sve jasnije da rimske pape u to vrijeme nijesu ništa preduzimale u ovakvim poslovima mimo saglasnosti svog klera. Ponovo, na početku, pod br. 9, gdje čitamo "Naš autoritet nije u obavezi da se bavi uobičajenim (svakodnevnim) poslovima", pod riječju "autoritet" ne treba shvatiti pismo.

6) Pogrešno mjesto bi se ovako moglo rekonstruisati: "Ono što o izabranom bi se moglo razmatrati (razgovarati) imajući odluku višeg sabora kao tajnu. Zahtijeva od episkopa da o Perigenovoj stvari žele da rasprave kao o суду Apostolske stolice, koja je bila "po Božjoj volji" pošto je odluka sabora, kao što se kaže gore pod br. 2.

^b Nominatimque in Illyrici provincias, quae cum quondam ad Occidentis Imperium pertinuerint, inde, anno 379, a Gratiano in Theodosium gratiam distractae, atque Orientis Imperio adjunctae sunt.

^c Præpositionem *in*, quam, ut sœpe fit, propter similem ejusdem soni syllabam subsequentem excidisse persuasum nobis est, supplendam duximus.

^d Puta Perigenem. Unde vero tanta in illo repudiando pertinacia? Bonifacius quidem quid ipsi objiceretur silet. Minime tamen obscurum est, regiae urbis episcopo ac cæteris ei addictis Perigenis rejiciendi non aliam fuisse causam, nisi quod olim Patrensum nominatus fuerat episcopus. Ea enim Orientalium nonnullorum animis insita erat opinio, quam et Antiocheni concilii canonibus 16 et 17 sultam putabant, cum scilicet, qui Ecclesiae alienus episcopus designatus, etiamsi ab ea nequaquam susceptus, fuisse, alteri præfici deinceps non posse. Hac de causa Proclus, ne regiae urbi præficeretur, teste Socrate lib. viii, c. 55, aliquandiu prohibitus fuit. Eo quoque obtentu Bassianus, quod Evazorum denominatus fuisse episcopus, quamvis hujus Ecclesiae regimen nunquam suscepis-*et*, ab Ephesino dejectus est episcopatu, uti legere est in concilio Chalcedonensi act. 41, presertim pag. 692. Displieuit pariter nonnullis, quod Gregorius, qui ordinatus a Basilio Sasimorum episcopus, hanc Ecclesiam obtinere nequiverat, in Constantinopolitana sede collocatus fuisse. Nec defuerunt inter Occidentales, qui eum in hanc sedem contra regulas elatum quererentur. Id vero cense-

bant, non quia prius Sasinius fuerat ordinatus, sed quia subinde Nazianzi revera episcopum institutum fuisse arbitrabantur. Ad Bonifacium quod attinet, nihil contra regulas, que translationes episcoporum vetant, factum se arbitratus est, si Perigenem a Patrenibus minime admissum, Corinthiis cum episcopum cooptantibus concederet. Hoc Bonifacii judicium approbans Cœlestinus, postea Perigeni ut Corinthiorum episcopo litteras misit. Unde et ii, qui Proclus regiae urbis postulabant episcopum, adversus eos qui canonibus istud contrarium esse contendebant, Cœlestinum postulationi suæ suffragari compararunt, uti colligitur ex Socrate, lib. vii, cap. 40, quamvis ille hoc factum ex præjudicata mente valde adulteratum referat.

^e Ejus scilicet synodi, quæ Perigenem Patrensum episcopum ordinarat, in cuius epistola præclarorum existabat de ipso testimonium, iterato jam relatum. Mox ^D quorum *adspexit* periude est atque *quorum mentes*, in accusandi casu pluralis numeri, ac subinde *obscrum id quod obscuritas*.

^f In vulgaris, ut in archetypo, *auctoritatem*: lapsu librariis familiari, quod literam, qua inchoatur vox sequens, geminare et antecedenti adjicere solent. Superiora hæc, *mea directa secunda*, necessario *auctoritate* postulant. Hic quippe *auctoritas*, ut sæpius in Romanorum pontificum scriptis, epistolam sonat. Hinc eum Zozimus de Perigene infra, n. 8, dicit, *Postquam episcopus nostris est auctoritatibus constitutus, ibi nostris auctoritatibus, non aliud sibi velle intelligitur, quam hic mea directa secunda auctoritate. Præmitit, quæ universo presbyterio complacuit. Unde magis ac magis appetit, Romanos pontifices nihil illis temporibus præter conscientiam cleri sui in hujusmodi negotiis egisse. Rursum vero initio num. 9, ubi legi-*

7) Red nikejskih stolica od kojih se razlikuje kao šesta, najviša prema odjeljku koji se nalazi u starom kodeksu koji je nekada bio Fosatensi, a sada je Kolbertinski i u nekim drugim gdje piše ovako: "Rimska crkva je uvijek držala primat". Egipat, pak, drži primat nad Libijom i Pentapolisom tako da Aleksandrijski episkop ima vlast nad svima ovima, budući da je to običaj i rimskom episkopu. Slično je, pak, i onim koji je postavljen u Antiohiji. Tako je i u ostalim provincijama "crkvena privilegija spasena". Na taj isti kanon se obazire Lav u pismu 95. br. 3, gdje ovim razlogom prigovara na težnju Anatolije, koja je težila drugom mjestu u crkvi. "Na moju optužbu se opire, oko regule očinskih naredbi koje su ustanovljene na sinodu u Nikeji za upravu nad čitavom crkvom, po naredbi Božanskog duha, kad ja ne vidim da su povrijeđene, kad toga ni nema". Da Bonifacije, pak, ovdje ne ukazuje na druge kanone iz Nikeje opet se potvrđuje iz pisama istog Lava 97, br. 3 za Anatoliju, riječima: "Žalostim se što je u ovome twoja hrišćanska ljubav posrnula, da pokušavaš skršiti presvete uredbe Nikejskih kanona kao da ti je slučajno ovo vrijeme ponudilo, u kome je Aleksandrijska stolica upropastila privilegiju drugog počasnog položaja a Antiohijska crkva izgubila vlasništvo nad trećim položajem". I u br. 4 Lav odobrava svojim poslanicima koji su se na saboru u Halkidonu žestoko usprotivili da se ne dopusti Konstantinopoljskoj stolici takva privilegija, "otvoreno prigovarajući da je ne bi protiv ustanova Nikeje uzdiglo uživanje u lažnoj novini".

8) U ranijim vulgatama stoji "uništen", što je očigledno pogrešno i mislili smo da ne treba dalje tako pisati. Ono što o jedinstvu episkopije Bonifacije ovdje nešto malo razlaže, Kiprijan na početku knjige "O jedinstvu Crkve" na više mesta objašnjava. Čim je, naime, opazio da je Gospod svim apostolima jednaku vlast dodijelio, zaista "da bi iznio na vidjelo jedinstvo, ustanovio je jednu katedru (biskupsu stolicu) i porijeklo njenog jedinstva koje je započelo od jedinstvene vlasti je uredio". Poslije još malo dodaje: "Episkopat je jedan od koga od pojedinačnih jedan dio postoji kao cjelina". Istog je mišljenja Augustin, kako sam Bonifacije kaže gore u 6-om pismu: "Svima nama koji obavljamo episkopski posao zajednička je briga o pastvi, ma koliko u toj službi zauzimao visok položaj".

9) To se dogodilo ubrzo nakon postavljenja Jovana za episkopa Konstantinopolja. Tada je, naime, Akacije, episkop Beroje, zajedno sa Isidorom i nekoliko drugih presvitera i đakona Antiohijske crkve, došavši u Rim "donio", ne samo odluku o postavljanju Jovana, već i o "ujeđenju Flavijana sa Teofilom", kao što govori Paladije u dijalogu na str. 51. Ovom prilikom je rimski papa potvrdio mir koji je sklopio Teofil pismima poslatim Flavijanu. Ove, pak, spise treba pripisati ili Siriciju ili njegovom naslijedniku Anastasiju, gore, na str. 707, § 14, smo pisali. Obrati pažnju i na ono o čemu smo na istoj strani 13 raspravljali. Ovom Flavijanovom primjeru Bonifacije je mogao dodati drugi primjer - Porfirijev, koji je, kad je malo poslije smrti istog Flavijana usurpirao položaj, kao što svjedoči Paladije u dijalogu na str. 141, napisao Rimskoj crkvi "i držanje nije bilo dostupno odgovora". Jer, svakako, kao što isti Paladije na str. 28 priča "njegovo postavljenje je izvršeno protiv zakona i dopuštenja rimskog pape", kako Inokentiju javljaju presviteri Antiohijske crkve. Otud je moguće da čim se Porfirije potrudio da Inokentije njegovo postavljenje odobri i antiohijski presviteri su se postarali da isti papa to ne dopusti.

10) U spisima crkvenih otaca nema pomena o ovom poslanstvu. Samo imamo gore na str. 567 pismo Sinoda konstantinopoljskog, napisano u prisustvu imperatora Teodosija, kojim se obavještavaju Damas i braća o postavljenju Nektarija i mole se da čestitaju u to ime. Možda je, kad je Damas to razglasio, imperator smatrao da treba tražiti formatu od svečanog poslanstva, koju je očekivao. Ovdje se pod imenom "formata" podrazumijeva pismo kao spisak (indeks) zajednice, kojim se odobrava postavljenje novoizabranog episkopa. Ma kako se obično pod ovom riječju podrazumijevaju pisma napisana svjetovnim licima ili sveštenim, koja odlaze u tuđinu, da budu svjedoci njihove vjere, reda ili položaja.

mus, *Auctoritas nostra commonitione solita vacare non debet, nomine auctoritatis epistolam intelligendam esse nemini non obvium est.*

^a Locus madosus resarciri sic posset : *quæ de cœlo consultum superni insuper habens consilii cognoscat arcanum. Expostulat quippe de episcopis, quod de Perigenis causa recognoscere vellent judicium apostolicæ sedis, quæ consulto ea de re cœlestis consilii arcano secuta Dei voluntatem erat, ut supra, n. 2, dicitur.*

^b Nicænorum videlicet, quorum sexto distinguitur ordo sedium, maxime secundum lectionem quæ in vetere codice olim Fossatensi, nunc Colbertino, et aliis nonnullis obtinet in hunc modum : *Ecclesia Romana semper habuit primatum. Teneat autem Aegyptus Libyæ et Pentapoli (apud Quesn. Pentapolis) primum, ita ut episcopus Alexandriæ harum omnium habeat potestatem ; quoniam et Romano episcopo hoc est consuetudo. Similiter autem et qui in Antiochia constitutus est. Itaque et in cœteris provinciis priuilegia salva sint Ecclesiæ.* Ad eundem canonem respicit Leo epist. 95, n. 3, ubi Anatolij, qui secundum in Ecclesia locum affectabat, ambitioni intercedit hac ratione : *Ad meum tendit reatum, si paternarum regulæ sanctorum, quæ in synodo Nicæna ad totius Ecclesiæ regimen spiritu Dei instruente sunt conditæ, me, quod absit, connivente violentur. Quod autem Bonifacius non alios hic indicet canones a Nicæna, rursum confir-*

matur, ex his ejusdem Leonis epist. 97, n. 5, ad Anatolium, verbis : *Dolco etiam in hoc dilectionem tuam esse prolapsam, ut sacratissimas Nicænorum canonum constitutiones conareris infringere, tamquam opportune se tibi hoc tempus obtulerit, quo secundi honoris privilegiorum sedes Alexandrina perdidicrit, et Anticchena Ecclesia proprietatem tertiaræ dignitatis amiserit. Et n. 4, approbat Leo legatos suos, qui in Chalcedonensi concilio vehementer obstiterant, ne tale privilegium Constantinop. sedi concederetur, *aperte reclamantes ne contra instituta Nicæna præsumptio reprobie novitatis assureret.**

^c In prius vulgatis, *destructus*, mendum manifestum, quod non amplius sustinendum putavimus. Id quod de sacerdotii unitate paucis Bonifacius hic docet, Cyprianus sub initium lib. de Unit. Eccl. pluribus explicat. Ubi enim observavit Dominum parem quidem Apostolis omnibus potestatem tribuisse, verum ut unitatem manifestaret, unam cathedram constituisse, et unitatis ejus originem ab uno incipientem sua auctoritate disposuisse ; post pauca subjicit : *Episcopus unus est, cuius a singulis in solidum pars unatenetur.* Eadem mente Augustinus ipsiusmet Bonificium, supra, epist. 6, sic alloquitur : *Communis est omnibus nobis, qui fungimur episcopatus officio, quamvis in ea ipse præmineas celsiore fastigio, specula pastoralis.*

¹¹⁾ Možda treba čitati "da se audijencija ne bi dalje prekinula", gdje ovaj glagol znači pre-sjeći kao i odbiti (uskratiti).

¹²⁾ Odmah zatim je Lav u 12. pismu Anastasiju, pod br. 14, dozvolio ne samo Anastasiju već i biskupima ovaj izbor sudija. Zaista, ovaj dekret je Lav obznanio zato što je Anastasije zlou-potrijebio vlast koja mu je povjerena.

^a Istud contigit proxime post ordinationem Joannis Constantinop. episcopi. Tunc enim Acacius, Beccæ episcopus, una cum Isidoro et aliquot aliis presbyteris ac diaconis Antiochensis Ecclesiæ, Romam veniens, non solum ordinationis Joannis decretum, sed et *Flaviani cum Theophilo communionem*, ut loquitur Palladius in dial. pag. 54, attulit. Hac occasione Romanus pontifex pacem a Theophilo compositam scriptis ad Flavianum datis confirmavit. Ille autem scripta vel Siricio vel ejus successori Anastasio attribuenda esse, supra, pag. 707, § 14, observavimus. Recole et quæ ibid., § 13, ea de re disserimus. Huic Flaviani exemplo adjicere potuisse Bonifacius alterum Porphyrii, qui cum paulo post ejusdem Flaviani vita functi locum usurpasset, teste Palladio dial. pag. 141, *ad Romanam Ecclesiam scripsit, et responso dignus habitus non fuit; quia nimis rum, ut idem Palladius pag. 28 narrat, ordinationem ejus contra jus et fas factam Romano pontifici Innocentio Antiochensis Ecclesiæ presbyteri nuntiabant.* Unde liquet simul et Porphyrium operam dedisse, ut Innocentius suam ipsius ordinationem ratam haberet, et Antiochenos presbyteros cavisse, ne idem

papa illam admitteret.

^b De hac legatione nihil apud ecclesiasticos scriptores legimus memorix mandatum. Tantum habemus supra, pag. 567, synodi Constantinopolitanae epistolam Theodosio imp. presente conscriptam, qua Damasus et socii de Nectarii ordinatione certiores sunt, ac de illa gratulari rogantur. Forte cum id differret Damasus, existimavit Imperator formata, quam expetebat, solemni legatione postulandam. Illic *formatæ nomine intelliguntur litteræ communionis indices, quibus recentis episcopi ordinatio approbatur; quamvis hoc vocabulo intelligi soleant litteræ laicis vel clericis peregre abeuntibus datæ, ut eorum fidei vel ordinis seu gradus essent testes.*

^c Legendum forte, *ne audientiam penitus incidere, hoc verbo posito pro abscidere ac negare.*

^d Subinde Leo, epist. 12, ad Anastasium, num. 14, hunc judicium delectum non uni Anastasio, sed metropolitanis permisit. Verum hoc decretum edidit Leo postquam Anastasius concessa sibi potestate abusus esset.

a) PISMO III*
PAPE CELESTINA I EPISKOPIMA ILIRIKA

Kolika je njegova briga o provinciji Ilirik. Koji se suprotstavio kad je Feliks, episkop provincije Dirhacene optužen od neke stranke. Rufu je povjerio svoju dužnost. Vlast je njegova.

Veoma cijenjenoj braći^{b)} episkopima Ilirika: Perigenu, Dinatu, Basiliu, Sapiu, Pavlu, Eternalu, Sabatiju, Julijanu i Senencionu - Celestin.

Iz sadržaja naših odluka saznaćete da smo, između ostalih briga i različitih poslova, koji nam uvijek dolaze iz svih crkava, naročito zabrinuti za vas, te ćete moći da uočite i prirodu samih uzroka (te brige). Sada nas, ipak,^{c)} opominje slučaj provincije Dirhacene, gdje bi stranka nekih tužitelja pritisla našeg brata i koepiskopa^{d)} Feliksa da se, eto, nismo umiješali. A ova briga o vama nije nova za Apostolsku stolicu. Solunskoj crkvi je uvijek bilo povjereni da budno motri nad vama.^{e)}

Lako podnosi pokoravanje disciplini onaj koji samu disciplinu prihvata onako kako treba. Čitav red je tako ustanovljen da se starijima pokoravaju oni koje stariji podučavaju i čitav red je usmjerен prema tom stupnju pravila. Mi se posebno o svemu brinemo, jer nam je Hrist to povjerio preko svetog apostola Petra, kad mu je dao ključeve da otvara i zatvara. I među svojim apostolima bira, ne onoga koji je niži od drugog već najviše onog koji je prvi. Pravila vladaju^{f)} nama, a mi ne pravilima. Podložni smo kanonima, jer čuvamo pravila kanona. Postoje neke greške, i to ne male, počinjene u onim provincijama, koje ne mogu doći do nas, jer smo daleko. Ili nam o njima javljaju, zbog vremenskog razmaka, drukčije nego što su se desile, budući da su iz udaljenih krajeva. Svi mi želimo da se one iskorijene posredovanjem našeg brata i koepiskopa Rufa, čije je iskustvo jasno dokazano u svim stvarima i životnim djelima. Znajte da je njemu povjerena naša dužnost (uloga) u vašoj provinciji. Tako da se njemu, braćo najdraža, iznosi sve što se događa. Neka se niko ne postavi bez njegove odluke. Bez njegovog znanja, niko da ne zaposjedne povjerenu^{g)} mu provinciju. Da se episkopi ne pomišljaju okupiti osim sa njegovom voljom. Preko njega neka nam se javlja, ako nešto ima. Ali, znaće ovim propisom da treba isključiti, kad^{h)} se sam isključuje iz bratstva, onoga koji se opire vašem autoritetu ili bude povjerovao naredbi onoga.

* Migne, vol. L, col. 427.

c EPISTOLA III

COELESTINI I PAPÆ AD EPISCOPOS ILLYRICI.

Quanta ejus cura de provincia Illyrici. Qui quominus Felix Dyrrhacene provinciae episcopus a quadam factione sit oppressus, obstiterit. Vicem suam se Rupo commissee. Quæ illius potestas.

Dilectissimis fratribus d PERIGENI, DYNATO, BASILIO, SAPIO, PAULO, ÆTERNALI, SABATIO, JULIANO et SENECIONI epi-copis per Ilyricum COELESTINUS.

Inter ceteras curas et diversa negotia quæ ad nos ex cunctis veniunt semper Ecclesiis, propensiorem nos etiam vestri sollicitudinem gerere, et ex decretorum nostrorum sanctione discessit, et ipsarum qualitate causarum poteritis advertere. Nunc tamen Dyrrhacene provinciae causa nos e monuit, ubi quorundam accusantium factione frater et coepiscopus noster f Felix, si non nostra intervenisset diligentia, fuisset oppressus. Nec nova hæc sedi apostolicæ cura de vobis est : statutum & nostris sæpius experimentum hoc, quod nos agimus, Thessalonicensi Ecclesiæ semper esse commissum, ut vobis vigilanter intendat. Facile disciplinæ subdi se patitur, qui ipsam ut condebet amplectitur disciplinam. Ita enim ordinatio cuncta se habet, ut majoribus ea quæ sub his esse docentur, obedient, et in hoc gradu regulorum cuncta vertuntur. Nosque præcipue circa omnes cura constringimur, quibus necessitatem de omnibus

tractandi Christus in sancto Petro apostolo, cum illi claves aperiendi claudendique daret, indulxit ; et inter apostolos suos, non qui altero esset inferior, sed eum maxime qui esset primus, legit. Dominentur h nobis regulæ, non regulis dominemur ; simus subjecti canonibus, cum canonum præcepta servamus. Sunt culpæ aliquantæ non leves, quæ illis innatæ provinciis ad nos, cum simus longius, non possunt pervenire ; aut jam semotis omnibus, non ita ut sunt acta, interposito temporis spatio perferruntur ; quas omnes nos intercessione fratris et coepiscopi nostri Rusi, cuius experientiam comprobatum esse in causis omnibus et vitæ actibus liquet, voluntus resecari. Cui vicem nostram per vestram provinciam neveritis esse commissam : ita ut ad eum, fratres charissimi, quidquid de causis agitur, referatur. Sine ejus consilio nullus ordinetur : nullus usurpet, eodem inconscio, commissam & illi provinciam. Colligere nisi cum ejus voluntate episcopos non præsumant : per eum etiam ad nos, si quid est, referatur. Sed hac præceptione cognoscent, et eum qui refragandum nostræ auctorati vel illius crediderit jussioni, a fraternitatis cœtu, cum ipse b se separet, segregandum.

Komentari:

a) Iz dvodjelne rimske zbirke koju je objavio Luka Holštajn prepisali smo. Iako se ne može sigurno odrediti koje godine je napisana, ipak se može potvrditi da izgleda da je to prva kojom je Celestin obavijestio episkope Ilirika da je svoju ulogu u njihovim provincijama povjerio Rufu. Da je, pak, njemu povjeri naveli su ga primjeri, kako prethodnika tako i novih kretanja ponekih koji su pokušali odbaciti zakone Rimske stolice prema Iliriku i prebaciti ih na predstojnika Konstantinopolja. Zbog toga lako vjerujemo da ovo pismo prethodi narednim. Osim toga, du-boka čutnja o nestorijancima je ne mali dokaz, da ova jeres još ništa nije pokrenula u crkvi kad je pismo napisano.

b) Na saboru u Efesu, spis 6, ubrajaju se i episkop Korinta Perigen, dovoljno poznat iz Bonifacijevih pisama, takode Dunat, Dinat ili Donat, episkop Nikopolja iz Starog Epira kao i Senekion, episkop Skadra. O ovome Henrik Noris u "Istoriji Pelagijani", knj. II gl. 9 str. 232 i 233 dokazuje da su Basilio iz Larise u Tesaliji i Julijan iz Sarda ili Serda (u ponekim spisima pogrešno - iskvareno Eridike) u Mediteranskoj Dakiji bili nadbiskupi.

c) Možda, pokrenula (movit).

d) U spisu 6 sabora u Efesu bilježi se i Feliks iz Apolonije, koji je bio episkop čuvenog grada provincije Dirhacene iz novog Epira.

e) Možda nostis saepius experimento?

f) Ovdje se obazire na Avgustinovu opomenu, koji u gornjem pismu 1, br. 9, moli Celestina uspomenom na pokojnog Petra, koji je opomenuo prepozite (namjesnike) hrišćanskog naroda da ne vladaju silovito braćom. Smatra se da je ovo Celestin imao na umu kad je ovo, ne baš slučajno, pisao.

g) Što Nikejski sabor traži svakom nadbiskupu u njegovoј provinciji i njihovim skupština-ma dva puta godišnje da se okupe, to solunskom episkopu ovdje i potom čovjek obrazovan pazi da se odredi. I stoga misli da se ne može složiti sa tim i sa govorima po kojim pravilima Celestin ne vlada već priznaje da im je podložan. Zaista isti sinod, po istom kanonu 6, odredio je da "se sačuvaju povlastice svojim crkvama". Nijedan nije ništa tajio, Celestin ovdje ništa ne pripisuje solunskom episkopu, osim onog što mu je bar od Damasa i njegovih nasljednika stalno bilo dopušteno. Celestin, dakle, nije ništa odlučio protiv sinoda, iako je želio sačuvati autoritetom čvrstu povlasticu tolikih svojih prethodnika. Osim toga, ne uskraćuje svaku vlast nadbiskupima Ilirika da postavljaju ili okupljaju episkope, ali se stara da nastupaju samo uz znanje episkopa Soluna. Na taj način se moraju sačuvati i privilegija solunskog predstojnika i nadbiskupski zakoni, Lav, pismom 14. br. 8, 9 i 10 objašnjava.

h) Dodajemo riječ - *sebe* - koju su prepisivači jednom zaboravili, što nije čudno, jer se tri puta prepisivalo. Ovom klauzulom Celestin, kao i niže u pismu 12. br. 4, unosi mržnju prema samom krivcu za ekskomunikaciju ili segregaciju (odvajanje). Tako se i Afro, pošto je Apijarije uklonjen, u istom pismu 2, kasnije je dokazano, prema ovom presviteru ponio.

^c Ex bipartita collectione Romana quæ Lucæ Holstenii opera in lucem prodiit, a nobis descripta est. Etiam si quo anno scripta sit certo nequeat definiri, illud tamen asserere liceat, primam illam videri, qua Cœlestinus Illyrici episcopos de vice sua per ipsorum provincias Rufo demandata certiores haberet. Ut autem ei hanc quantocius demandaret, inducabantur tum decessorum exemplis, tum novis molitionibus nonnullorum qui Romanæ sedis in Illyricum jura antiquare, et ad Constantinopolitanum antistitem transferre tentaverant. Quapropter epistolam istam sequentibus anteriorem facile credimus. Ac præterea de Nestorii rebus altum silentium non levi indicio est, hunc hæreticum nihil dñm in Ecclesia movisse, cum scripta est.

^d Ephesino in concilio act. 6 recensetur *Perigenes episcopus Corinthi Bonifacii epistolis satis notus; item Dynatus, seu Dinatus, vel Donatus episcopus Nicopolis Epiri veteris, ac Senecion episcopus Scordrensum.* Ad hæc, Henricus Noris. Hist. Pelag. lib. II c. 9 pag. 232 et 233, Basilium Larissæ in Thessalia, et Julianum Sardicæ seu Serdicæ (corrupte non nullis in scriptis Eridicæ) in Dacia mediterranea, metropolitas fuisse probat

^e Forte, movit.

^f Notatur et in actione 6 concilii Ephesini *Felix Apolloniæ*, quæ Dyrrhacenæ provinciæ seu Epiri novæ urbs est celebris, episcopus.

^g Forte, *nostis sapientia experimento.*

^h Huc spectat monitum Augustini in superiori epistola 1 num. 9, Cœlestimum obsecrantis per beati Petri memoriam, qui Christianorum præpositos populorum monuit, ne violenter dominentur in fratres. Quod quidem Cœlestinus, cum hæc scriberet, in mente habuisse haud temere censeatur.

^a Quod Nicæna synodus metropolitano cuique in sua provincia, eorumque conciliis bis in anno congregandis, vindicat, id Thessalonicensi episcopo hic et deinceps attribui vir eruditus observat; adeoque et cum superioribus, quibus Cœlestinus regulis se non dominari, sed subjectum esse profitetur, ista componi non posse censem. Verum eadem synodus eodem canone 6 constituit ut suis *privilegia serventur Ecclesiis*. Nec ullus inicias ierit, nihil hic Thessalonicensi episcopo a Cœlestino attribui, nisi quod saltu Damaso ejusque successoribus constanter ei concessum fuerit. Nil igitur adversus synodum decrevit Cœlestinus, cum privilegium toti decessorum suorum auctoritate firmatum servari voluit. Præterea metropolitanis Illyrici episcopos vel ordinandi vel colligendi non omnimodam negat potestatem, sed ne alterutrum præter episcopi Thessalonicensis conscientiam aggrediantur, dumtaxat eavet. Quo autem modo et Thessalonicensis antistitis privilegium et metropolitanarum jura servanda sint, Leo epist. 14, n. 8, 9 et 10 explicat.

^b Vœulam se supplemus, quam librariis, cum ter repeteretur, semel excidisse nil mirum est. Hac clausula Cœlestinus, ut et infra epist. 12, n. 4, segregationis seu excommunicationis invidiam in ipsummet reum confert. Ita et Afros, Apiaro amoto, eamdem in hunc presbyterum contulisse postrema in epistola 2 nota est probatum.

**a) PISMO VIII
PAPE KSISTA III SINODU OKUPLJENOM U SOLUNU***

Vikarsku službu u Iliriku je, po običaju, dodijelio Anastasiju, episkopu Soluna. Kakva je njegova vlast i obaveze. Da mu se pokori Perigen, episkop Korinta.

Voljenoj braći, svim episkopima okupljenim na sinodu u Solunu, Ksist.

1) Da se božanskim zakonima i vječnim nalozima pokoravamo onoliko koliko i zakonima i odlukama vladara, koje su svjetovne i promjenljive i često se poništavaju, postali bismo sugospodari u krajnjem blaženstvu i izbjegli tegobe zemaljskih muka, pod onim upraviteljem ili namjesnikom koji, želeći da odmah pomogne, svakog dana viče: "Okrenite se meni i ja će se okrenuti vama" (Zah. 1,3)... (između ostalog dovde). Mi smo našem bratu i koepiskopu Anastasiju dodijelili onoliku službu koliku su i naši prethodnici dodjeljivali njegovim prethodnicima. Mi slijedimo predjašnju odluku uređujući ono za što znamo da su oni već uradili i priznajemo i njega kao zasluznog među onima koji su zasluge zasluzili. Niko neka ne prkosi korisnim odlukama, i niko neka se ne suprotstavi ovim propisima. Neka mitropoliti^{b)} pojedinih (provincija) obavljaju svoju službu, dok je u redu njihovo pravo koje moraju poštovati više poštovani. Neka imaju pravo da rukopolože u svojoj provinciji, ali neka se niko ne usudi da rukopoloži bez znanja ili protiv volje onoga koga želimo da pitaju za savjet u vezi sa svim rukopoloženjima. Važnije odluke neka donosi predstojnik Soluna. Neka se sa većom brigom odnosi prema onima koji su pozvani da marljivije presuđuju i istražuju za episkopat. Neka odabere najbolje i najumješnije među vama i uzme ih da budu zajedno sa njim sudije u poslovima. Ili neka odredi nekoga ko će, bez njega, sastavlјati misu.

2) Episkop Korinta je saznao da mu ne treba dati ni najmanju slobodu ako se bude^{c)} protivio ovoj crkvi, za koju zna da mu je koristila. Ako bi htio da nešto pokuša treba da mu se suprotstavimo. Sjećamo se da je zanemario ono što smo mu povjerili i mi se uvijek suprotstavljamo nedozvoljenim prisvajanjima.

3) Sve ostalo, što god da je u pitanju, želimo da se okonča u našem prisustvu. Jer mi imamo^{d)} potpuno povjerenje u njih, tako da ono što su odobrili vjerujemo da su jednako prosudili i ispitali.^{e)} Pisano osam dana prije julskih ida, za vrijeme uzvišenih konzula Teodosija XV i Valentijana IV.

Komentari:

a) Navedeno je onoliko koliko je, skraćeno, u djelima Rimskog koncila izdao Luka Holštajn. Nije od koristi ni drugi primjerak odakle je nadoknađen. Sigurno nije ništa propušteno što je Apostolska stolica rekla provincijama Ilirikuma za utvrđivanje zakona, jer je samo ovo navedeno o ovoj stvari.

b) Dodaj "provincija".

c) Solunskoj

d) Čitaj "toliko". Ksist je ukazao povjerenje poslanicima koje je poslao na sinod.

e) 8. jula god. 435.

* Migne, vol. L, col. 611.

^a EPISTOLA VIII,

XYSTI III PAPÆ AD SYNODUM THESSALONICÆ
CONGREGANDAM.

Vicarii dignitatem per Illyricum se de more Anastasio Thessalonicensi episcopo tribuisse. Quæ ejus sit potestas, quæ munia. Ut ei Perigenes Corinthiorum episcopus subjiciatur.

Dilectissimis fratribus universis episcopis synodo apud Thessalonicam congregandis Xystus.

1. Si quantum inservitur legibus et principum constitutis, quæ sunt temporalia et mutantur, et saepe sæpius abolentur, tantum divinis legibus aeternisque mandatis obedientiae præstaremus, essemus profecto summæ beatitudinis compotes, et mundanæ vexationis molestias vitaremus, illo rectore vel præsule qui subinde subvenire cupiens quotidianis vocibus clamat: *Convertimini ad me, et convertar ad vos* (*Zach.* 1, 3)... (*Inter cetera et ad locum*) Nos fratri et coepiscopo nostro Anastasio tantum tribuimus, quantum predecessoribus ipsius a nostris predecessoribus attributum. Priorum judicium sequimur, hæc constitendo quæ ab his novimus constituta: quia et ipsum hujus probamus meriti, cuius fuerunt illi qui talia meruerunt. Nullus obviet salubribus constitutis, nullus præceptionibus his resultet. Habeant honorem suum metro-

politani ^b singularum, salvo hujus privilegio quem honorare debeant amplius honorati. In provincia sua jos habeant ordinandi; sed hoc, inscio vel invito quem de omnibus volumus ordinationibus consuli, nullus audeat ordinare. Ad Thessalonicensem maiores causæ referantur antistitem. Ipsum major cura respectet, eos qui ad episcopatum vocantur discutiendi sollicitius et probandi. Ipse optimos solertissimosque de vestro numero eligat, quos negotiis secum asciscat arbitros; aut sine se tribuat, qui in disceptationem missa componat.

2. Noverit Corinthius episcopus sibi licentiam protestatis liberæ minime tribuendam, si huic voluerit Ecclesiæ ^c resultare, quam sibi noverit profuisse.

A Cui necesse est nos quoque, siquid tentare voluerit, obviare; qui præteriorum quæ illi per nos præstata sunt memores sumus et illicitis semper usurpationibus obviavimus.

3. De cæteris vero, quæcumque illæ sunt, nostris præsentibus volumus sicutiantur: quoniam ^d tota illorum apud nos fides est, ut quæ illi probaverint, nos credamus judicasse pariter et probasse. ^e Data vii idus Julias, Theodosio xv et Valentiniano iv augustinis consultibus.

^a Tantum decurtata in actis concilii Romani, quæ Lucas Holstenius in lucem emisit, prolata est. Nec aliud succurrerit exemplar unde resarcitur. Nil certe fuit omissum quod ad apostolicæ sedis in Illyrici provincias jus stabilendum conferbat, cum ea tantum de causa prolata sit.

^b Supple provinciarum.

^c Thessalonicensi.

^d Legr, tanta. Hic fides commendatur legatorum, quos Xystus ad synodum mittebat.

^e Juli 8 anni 455.

PISMO X*
PAPE KSISTA III EPISKOPIMA^{a)} ČITAVOG ILIRIKA

Označava da je svoju ulogu u Iliriku povjerio, po običaju, Anastaziju. Njegova je vlast. Da se njemu iskazuje poštovanje.

Veoma cijenjenoj braći, svim episkopima koji se nalaze u Iliriku, Ksist.

1) Učitelj naroda, tijelo izbora, najčvršći temelj naše vjere svim pismima koja piše crkva-ma pojedinih gradova svjedoči o svom blagodarenju Gospodu, za koje vidi da se pokoravaju zakonskim pravilima te se u strahu od našeg Boga nalaze. Ako je dobra volja apostola, kako učenog tako i svetog, tolika da se jednim pismom obraća tako mnogima, znajući da će to doprinijeti i onima kojima piše i vjeri, kolika je tek, možete zamisliti, naša radost što nam je u zajednici s vašom svetošću dato da sazovemo sabor, te da naš govor, sa svim svjedočanstvima naših pobožnih osjećaja prema vama, spojimo s vašom svetošću? On, naime, kako rekosmo, svojim pismima posjećuje pojedine crkve. A mi^{b)} vjerujemo da našim pismom sazivamo toliko crkava koliko ima vas koji na sveti sabor dolazite. On razgovara sa neobrazovanim i učenicima, mi sa kolegama i obrazovanim. I da se ne udaljavamo od primjera preblagog Pavla, čijim pravilima valja najviše da se pokoravate, neka vam ne bude teško da o onome što stigne do našeg saznanja budete opomenuti kao da smo prisutni, da bi se sačuvala crkvena disciplina. Dakle, ono za šta znamo da bi doprinijelo čuvanju pravila i kanona, u dogовору с вами, а из бриге, povjeravamo posredniku, sinu našem Artemiju, čija nam se usrdnost u djelovanju kao i umjerenost i predanost dopala, da bi se put koji su nam oci odredili održao tragovima vaše odanosti, i da bi se sačuvalo ono što se njeguje radi mira među crkvama^{c)}.

2) Sve crkve Ilirika su, kao što smo primili od naših prethodnika i kao što mi postupisemo, u nadležnosti predstojnika Soluna; da svojom brigom razrješava i tumači parnice, ako bi se što izrodilo među braćom, kao što obično biva, i da se njemu iznosi štogod se radi od strane pojedinih sveštenika. Sabor neka se sastaje onoliko puta koliko bude razloga za to, i koliko puta on bude odlučio da je neophodno. Da po pravu Apostolske stolice, čijim je ukazom postavljen, potvrđuje akta koja se donesu. Ako je neko od vas pozvan neka ne prezire da se odazove i neka ne odbije da pozuri ako treba na svetu skupštinu. Neka se ne traži opravdanje za prkos. Da bi se, pošto se sastanete, moglo zajedno odlučiti o onome što čuva crkveni mir i drži narod u spasenju.

3) Vi, braćo najdraža, ne vjerujte odlukama koje je Istočni sinod želio postaviti mimo naših savjeta, osim onoga što je presudio o vjeri onima koji isto misle. Neka niko od vas ne odstupi od pravila kanona i ne zastrani od onoga što vam je, prema redu pravila, odlučila potpuna stroga vlast Apostolske stolice. Ako se, možda, nešto izrodi među braćom ili bilo kom bratu se dogodi neka parnica koja bi ga uzdrmala, neka se posao okonča onamo, po суду brata koepiskopa našeg Anastasija koji obavlja ulogu Apostolske stolice kao što se Ruf kao prethodnik ovog pokojnog poznaje po našoj volji. Ili, ako se tamo spor ne bude mogao okončati da nas isti putem svojih pisama obavijesti o čitavom događaju.

4) Nema tijela kojim ne upravlja glava. Vi ste, kao što znamo, sveti udovi. Ali vama doli-kuje da se obazirete na vašu glavu i da je poštujete. Jer poštovanje prema glavi prija nadi u čitavu svetost. Bržnim pogledom ona pazi na svoje tijelo koje joj se čini pogodno i dostojno da se slaže u dužnostima za svaku stvar. Ali, kao što svakim tijelom upravlja glava tako sama glava, ako je ne podržava njen tijelo, gubi svoju čvrstinu i snagu i nema dostojanstvo koje je imala. Budite, dakle,

* Migne, vol. 50, col. 616.

EPISTOLA X.

XYSTI PAPE III AD " TOTIUS ILLYRICI EPISCOPOS.

Vices suas per Illyricum Anastasio de more commis-
sisse se significat. Que sit illius potestas. Ut ei re-
verentiam exhibeant.

Dilectissimis fratribus universis episcopis per Illyri-
cum eons stentibus XISTU-.

1. Doctor gentium, vas electionis, religionis no-
strae firmissimum fundamentum, epistolis omnibus
quas ad singularum civitatum scribit Ecclesiæ, de
sua in Domino gratulatione testator, quos legis præ-
ceptis parere videat, et in Dei nostri timore versari.
Si tanta igitur Apostolo tam docto quam sancto est
mentis hilaritas, quod ^a tantos pariter, quod novit
et his ad quos scribit et religioni proficere, unis ap-
pellat epistolis, quanto nobis gaudio existimatis esse,
quoniam in commune sanctitatis vestræ datur nobis
appellare concilium, et sermonem nostrum affectio-
nis piæ circa vos testimonia continentem, cum ve-
stra sanctitate conjungere? Ille enim singulas, ut dixi-
mus, epistolis suis visitat Ecclesiæ: nos ^b tot pariter
credimus Ecclesiæ nostris appellare nos litteris,
quot estis qui ad sanctam synodum convenitis. Illi
est sermo cum rudibus atque discipulis; nobis ser-
mo cum collegis et doctis. Et ut a beatissimi Pauli,
eujus maxime præceptis obedire vos convenit, non
recedamus exemplo, non vobis grave sit de his quæ
ad nostram notitiam pervenient, ut servetur disci-
plina ecclesiastica, commoneri ac si præsentes. Ergo
vobiscum quod ad regularum canonumque custo-
diam proficere novimus, pro sollicitudine nostra
conferimus, sequestro filio nostro Artemio presby-
tero cuius nobis efficacia in agendo pariter et mode-
ratio placuit et amor, ut traditus trames a patribus,
firmis vestræ dilectionis vestigiis teneatur, et ea
quæ a nobis propter quietem Ecclesiæ sunt ^c cu-
stodita, serventur.

2. Illyricæ omnes Ecclesiæ, ut a decessoribus
nostris acceperimus, et nos quoque fecimus, ad curam
nunc pertinent Thessalonicensis antistitis; ut sua
sollicitudine, si quæ inter fratres nascantur, ut as-
solent, actiones distinguat atque definiat, et ad eum
quidquid a singulis sacerdotibus agitur, referatur.
Sit concilium quoties causæ fuerint, quoties ille pro
necessitatibus emergentibus ratione decreverit: ut
merito sedes apostolica, relatione ejus instructa,
quæ fuerint acta confirmet. Evocatus vestrum venire
nemo contemnat, nec congregatiōni sanctæ ad quam
debet festinare, se deneget. Excusatio per contuma-
Aciām non requiratur: ut vobis pariter convenienti-
bus possit in commune constitui, quod Ecclesiæ
servet quietem, et populos teneat ad salutem.

3. Nec his vos, fratres charissimi, constitutis, quæ
prieter nostra præcepta Orientalis synodus decer-
nere voluit, credatis teneri, præter id quidem quod
de fide consentientibus judicavit. A canonum præ-
ceptis vestrum nemo discordat, nec ab his deviet,
quæ juxta regularum ordinem frequens ad vos direc-
ta sedis apostolice decrevit auctoritas. Si quid
forsitan aut inter fratres natum fuerit, aut fratri cui-
piam aliqua actio qua pulsetur, illata; aut illic fratre
B et coepiscopo nostro Anastasio judice eveniens ne-
gotium terminetur, qui vices apostolice sedis agere,
ut beate memorie Rufus decessor ipsius, ex nostra
voluntate cognoscitur; aut ad nos, si illic finiri non
potuerit, eodem tamen suis litteris causam omnem
quæ veritutur prosequente, veniat examen.

kao što priliči Gospodovim sveštenicima, presuli (glave) crkve, doktori naše vjere. Sačuvajte poštovanje koje dugujete našem bratu i koepiskopu i čuvajte mir i slogu među vama. Neka bude u vama, kao što vjerujemo da jeste, jedno srce i jedna duša (Djela, IV, 32).

I ne vjerujte da vam se umanjuje bilo šta od poštovanja prema onome za koga smo i mi i za koga su i naši preci htjeli da mu, shodno običaju, pripadaju^{d)} iliričke crkve; želimo da to poštovanje bude sačuvano i dokazano našom ljubavlju. ^{e)}Napisano 15. januara, za vrijeme drugog konzulovanja Etija i Segisvulta.

Komentari:

a) Njih, naravno, Ksist u uvodu nagovara da se zajedno na sinodu sakupe. Povod za sazivanje ovog sinoda, koliko se može uočiti iz prethodnog, kao i iz ovog samog pisma, bio je da nepovrijedene sačuva zakone Solunske crkve koje je Proklo pokušao da uzurpira ili ograniči.

b) To jest "takođe tako mnoge".

c) To prvo "mi" u nominativu, sljedeće "mi" se uzima u četvrtom padežu (akuzativu).

d) Holštajn više voli "ustanovljena". Ipak, riječ "čuvajte" nije daleko od Ksistovog. Naime, nije ništa novo ustanovio, već čuva ono što je ustanovljeno od predaka.

e) 18. decembar god. 437.

4. Nullum corpus est, quod capite non regatur. Estis quidem membra, ut novimus sancta; sed vestrum caput respicere et honorare vos condecet: quoniam honor capitū ad spem totius proficit sanctitatis; et suum corpus sollicitis tueretur oculis, quod sibi aptum et dignis videatur ad unamquamque rem officiis convenire. Sed ut omne corpus capite regitur, ita ipsum caput, nisi suo corpore sustentetur, firmitatem et vigorem suum perdit, et non tenet quam habuerat dignitatem. Estote igitur, ut esse convenit Domini sacerdotes, Ecclesiarum presules, religionis nostrae doctores. Reserve fratri et coepio scopo nostro reverentiam quam debetis, et inter vos pacem et concordiam custodite. Sit in vobis, ut esse credimus, cor unum et anima una (*Act. iv, 32*). Nec creditis vobis minui quidquid reverentiae illius, ad quem et maiores nostri et nos Illyricanas Ecclesias juxta morem traditum voluimus pertinere, a vestra dilectione et servari volumus et deferri. ⁴ Data 15 kalendas Januarias, Actio iterum et Segisvulto consulibus.

⁵ Quos videlicet ut una in synodo congregatos Christus in exordio aliquat. Hoc etiam convocandae synodi quantum e supererrare epistola et ex hac ipsa augurari licet, ea causa fuit ut Tessalonicensis Ecclesiae jura, que Proclus usurpare aut inimicuere tentabat, integra vindicarentur.

⁶ Id est, tam multos pariter.

⁵ Primum istud nos in recto, sequens in quarto casu sumitur.

⁶ Mallet Holstenius constituta. A Xysti tamen scopo alienum non est custodite. Nihil enim novi constituit, sed quae a majoribus sunt constituta custodit.

⁷ Decemb. 18 anni 437.

POSLANICA V*

1)EPISKOPIMA MITROPOLITIMA POSTAVLJENIM U ILIRIKU

Sažetak: I - Mudro opominje da se preduprijeđe radnje koje se protive kanonima. II - Svoje punomoćje za Ilirik povjerava Anastasiju iz Soluna po običaju svojih prethodnika. III - Naređuje da se po kanonima isključi iz svešteničkog reda dvoženci, muževi udovica ili raspušteniaca. - IV - Kao što provincijski episkopi pripadaju mitropolitima, tako mitropoliti pripadaju egzarhu, odnosno vikaru. - V - Dužnost je istih da postave mitropolite i da izvještavaju Apostolsku stolicu o stanju u provinciji. - VI - Teža pitanja ili apelacije Ilirika se povjeravaju Apostolskoj stolici.²⁾

Voljenoj braći episkopima mitropolitima postavljenim u Iliriku, Lav

Gl. I Svaka opomena za spasenje, za koju vjerujemo da se postiže Božjim nadahnućem, koristi za nagradu i onima koji opominju i onima koji su opomenuti. Stoga imamo slobodu da potegnemo ovo (pitanje), jer žurimo da ugodimo našem Bogu, ne samo svojim djelima već i djelima sve braće i naših kosveštenika. Zahvalnost nam se uzvraća ako se crkvama upravlja tako da nema mjesta ni za kakvu tužbu. Neka bude, stoga našoj milosti, draga braćo, mio i drag nalog, koji sačuvavši milost ljubavi znate da potiče od autoriteta Apostolske stolice. I ne vjerujete da se vaše pravo umanjuje time što brinete kako o sadašnjim tako i o budućim stvarima, da se pazi da se ne otvoriti pristup nedozvoljenim mišljenjima. Bolje je, naime, suprotstaviti se zloupotrebama prije nego se one iskuse, nego ih kažnjavati kad se osmjele.

Gl. II Pošto se naša briga odnosi na sve crkve, jer Gospod od nas to traži, koji je primat apostolskog dostojanstva povjerio preblagom apostolu Petru, poklonivši mu svoju ^{a)}vjeru, postavivši čitavu crkvu na čvrstinu ^{b)}njenog temelja, obavezu koju smo imali prema brizi (za crkvu) udružujemo sa onima koji su sa nama povezani u ljubavi prema kolegijumu. Stoga smo naš posao povjerili bratu i koepiskopu našem, Anastasiju, slijedeći primjer onih, kojih se sjećamo sa poštovanjem, i nalažemo da mu bude na vidiku, da ne bi neko nešto nedozvoljeno uradio. Opominjemo vašu milost da mu se pokori u onome što se odnosi na crkvenu disciplinu. No, njemu se neće pokoravati kao nama za koje se zna da smo mu ovo povjerili zbog naše brige za ove provincije.

Gl. III Želimo da sveštenici Gospoda budu takvi da im priliči sve ono što je definisano crkvenim kanonima. ^{c)}Da episkopi, presviteri kao i đakoni budu "muževi jedne žene" prema odredbi blaženog Apostola (I Tim. III, 2) i da su je, prema pravilu zakona, ^{d)}oženili kao djevojku, a ne udovicu ili raspuštenicu, kao što svjedoči Sv. pismo. (Levit. XXI, 14, 14; Jezekilj, 44, 22) I neka niko ne misli da može postati sveštenik, ako je prije krštenja, pošto je umrla žena koju je imao, drugu ponovo, pošto je milošću krštenja nanovo rođen, oženio, iako se krštenjem grijesi poništavaju, broj žena se ne ukida. Stoga, pak, neće moći da se time opravda, kao što se ne može poreći da je otac onih sinova, koje je imao prije krštenja. Niti će, pak, žena koju je po zakonu oženio, moći da se ubroji u grijehu koji se krštenjem poništavaju.

Gl. IV Ko god bude pozvan na sinod neka dođe i neka se ne odbije kongregaciji za koju zna da treba da raspravlja o pitanjima koja se odnose na Boga^{e)} Bilo koji problem da iskrse među kosveštenicima, kao što obično biva, neka istraži onaj kome smo povjerili naš posao. Neka ovaj poglavac, pod Božjim strahom, okonča svaku nedoumicu. Neka se ne smišlja nikakva nepravda protiv njega ili nas, protiv onoga što smo odredili. Ako nam nešto bude trebalo da se javi, neka nas on obavijesti. Želimo da se odnosite prema njemu onako, kako se prema vama odnose

* Migne, vol. LIV, col. 614.

617¹ EPISTOLA V.

² AD EPISCOPOS METROPOLITANOS PER ILLYRICUM
CONSTITUTOS.

SYNOPSIS. — I. *Illicitos contra canones conatus prudenter monitis præveniri.* — II. *Vices suas per Illyricum Anastasio Thessalonicensi more prædecessorum suorum committit.* — III. *Biganos, viduarum maritos aut repudiatarum a sacerdotio ex canonibus arceri jubet.* — IV. *Ut provinciales episcopi ad metropolitanos, sic metropolitanos ad exarchum seu vicarium pertinere.* — V. *Eorumdem esse metropolitanos ordinare, et de provinciarum statu ad sedem apostolicam referre.* — VI. *Causæ graviores vel appellations Illyrici sedi apostolice reservantur.*

Dilectissimis fratribus episcopis metropolitanis per Illyricum constitutis LEO.

CAP. I: — Omnis admonitio salutaris, quam Domino credimus aspirante contingere, in mercedem proficit monentis et moniti; et ideo nos hoc libenter aripimus, quoniam placere Deo nostro, non solum nostris, sed omnium fratrum consacerdotumque nostrorum actibus festinamus. In nostram enim recurrat gratiam, si Ecclesiæ sic regantur ut nullus querimoniis aditus reseretur. Sit itaque dilectioni vestræ, fratres charissimi, dulcis et jucunda præceptio, quam de sedis apostolicæ auctoritate, servata charitatis gratia, manare noscatis; nec vobis aliquid juris creditis imminui, si tam præsentibus quam futuris rebus videatis, ne illicitis præsumptionibus reseretur aditus, præcaveri. **CAUTIUS** enim usurpationibus, antequam tententur, obsistere, quam quæ usurpata fuerint vindicare.

CAP. II: — Et quia per omnes Ecclesiæ cura nostra distenditur, exigente hoc a nobis Domino, qui apostolice dignitatis beatissimo apostolo Petro primatum ^a fidei suæ remuneratione commisit, universalem Ecclesiæ in fundamenti ^b ipsius soliditate constituens, necessitatem sollicitudinis quam habemus, cum his qui nobis collegii charitate juncti sunt sociamus. Vicem itaque nostram fratri et coepiscopo nostro Anastasio, secuti eorum **618** exemplum, quorum nobis recordatio est veneranda, commisimus, et ut sit in speculis, ne quid illicitum a quoquam præsumatur, injunximus: cui in his quæ ad ecclesiasticam pertinent disciplinam, ut dilectio vestra pareat, admonemus. Non enim tam illi obtemperabitur quam nobis, qui hoc illi pro nostra sollicitudine per illas provincias cognoscimur communisse.

CAP. III. — Volumus enim tales fieri Domino sacerdotes, quibus cuncta convenient, quæ sunt ecclesiasticis canonibus definita: ^c ut episcopi, presbyteri atque diaconi *unius uxoris viri sint*, secundum beati Apostoli sententiam (*I Tim. iii, 2*), et hanc secundum legis præcepta virginem ^d acceperint, non viduam, non repudiatam, sicut legis scriptura testatur (*Levit. xxii, 13, 14; Ezech. xliv, 22*). Nec se quisquam astimet posse ad sacerdotium pervenire, qui ante baptismum, deficiente quam habebat uxore, alteram rursum,

A postquam per gratiam baptismatis est renovatus, accepit, cum in baptimate peccata deleantur, non uxorum numerus abrogetur. Adeo autem in excusationem sui hoc obtendere non poterit, ut eorum se patrem filiorum, quos ante baptismum suscepit, negare non possit. Neque enim uxor quæ ex legis præcepto ducitur, inter peccata quæ abluitur baptimate poterit numerari.

CAP. IV. — Ad synodum quicumque fuerit evocatus occurrat, nec congregationi se deneget, in qua ad Deum pertinentes causas noverit esse tractandas ^e..... Quidquid causarum, ut assolet, inter consacerdotes evenerit, ejus cui vice nostram commisimus examini reservetur: ut illo sub Dei timore præsule omnis ambiguitas finiatur. Nihil in ejus, aut nostram, B contra hæc quæ constituimus, præsumatur injuriam. Ejus nobis relatione, si quid ad nos referendum fuerit, innotescat: ita enim vos ad illum pertinere volumus, ut ad vos provinciarum vestrarum pertinent sacerdotes. Qui ergo jure sibi debito uti cupiunt, apostolicæ sedis auctoritate concessa per suam contumaciam imminuere non nitantur.

CAP. V. — Ut vero vestræ dilectioni provinciæ suæ ordinatio permittitur sacerdotum, ita fratrem et coepiscopum nostrum Anastasium de ordinando antiæstite volumus consulatis. Cui metropolitani episcopi consecrationem statuimus reservari, ut eo inquisitore atque custode, cum certus licentiæ modus imponitur, **619** ecclesiasticæ disciplinæ in omnibus ordo servetur. Ipsum vero ^f secundum definita canonum hoc C vestra dilectio & nostris epistolis admonitum esse cognoscat, ut de statu Ecclesiæ vestrarum certiores subinde sua relatione nos faciat; sciturus sibi a nobis imputandum, si quid de his quæ statuimus a quoquam fuerit temeratum.

sveštenici vaših provincija. Oni, dakle, koji žele da se po dužnom pravu služe autoritetom koji im je dala Apostolska stolica, neka se ne trude se da ga umanje svojom tvrdoglavosću.

Gl. V - Kao što je, zaista, vašoj milosti dozvoljeno da postavlja sveštenike svoje provincije, tako želimo da posavjetujemo brata i koepiskopa našeg Anastasija o postavljanju episkopa. Odlučili smo da posvećenje mitropolita episkopa sačuvamo za njega, da bi se pod njim, kao inkvizitorem i čuvarem, premda se postavlja određena mjera slobode, očuvao u svemu poredak crkvene discipline. Vaša milost zna to da je on, ^{f)}prema odredbama kanona, ^{g)}našim pismima opomenut, da nas odmah obavijesti svojim izještajem o položaju vaših crkava. Znaće da ćemo njemu pripisati ako neko bude oskrnavio nešto od onoga što smo odlučili.

Gl. VI - Ako se pojave neka teža pitanja ili apelacije, ^{h)}odlučili smo da se to mora naći u njegovom izještaju nama, da bismo mi, prema crkvenom običaju, donijeli odluku. Ono što smo, hitnim pismima, poslali napismeno, preko sina moga Nikolaja presvitera, otpišite, da bismo znali da ste ih primili. Napisano uoči januarskih ida, za vrijeme konzula Teodosija XVIII i Albina.

Komentari:

¹⁾ Napisano 12. januara god. 444.

²⁾ Ova poslanica je prvo bila izdata između onih koje su bile sakupljene za Solunsku crkvu i u Rimskoj zbirci Luke Holštajna. Nju smo, zaista, ne bez koristi pregledali sa Barberinskim rukopisom 3386 u zbirci 16 iz kojeg je izašla edicija Holštajn, jer je to kodeks jedne solunske zbirke. Ovu poslanicu treba staviti ispred naredne upućene Anastasiju, koja, iako je sastavljena istog dana, priča se da je, ipak, u narednoj poslanici gl. 6 već napisana.

^{a)} U izdanju Holštajna greškom tipografa piše "vjera od sebe". Ispravku o kojoj govori Kvesnel br. 1 Barberinski kodeks dokazuje.

^{b)} Vidi bilješku 2 Kvesnela koji radije čita "toga" i našu opservaciju.

^{c)} Rukopis Barberinski: "da episkop, presviter kao i đakon".

^{d)} Kod Holštajna i u rukopisu stoji "neka žene". Zašto je Kvesnel to ispravio, vidi njegovu bilješku 3.

^{e)} Dodali smo tačke da bi se ukazalo na liniju koja sa sredinom nedostaje u rukopisu Barberinskom, koja u nešto starijem kodeksu, odakle je Barberini prepisao, označava oštećeno mjesto koje prepisivač nije pročitao.

^{f)} Vidi bilješku 4 kod Kvesnela.

^{g)} Čini se da riječi "našim pismima" nameću drugo prethodno pismo koje se razlikuje od narednog i koje je propalo, a pisano je Anastasiju, u kome ga je Lav opomenuo da o "stanju vaših crkava", rekao je, "odmah nas obavijesti svojim izještajem". U narednom pismu ne piše da je to naređeno. Štaviše, u gl. 1 ovim riječima "u ovim" pismima, "u kojima o stanju u crkvama su obaviješteni", čini se da ukazuje na Anastasijeva pisma, kojima je izvijestio o crkvama Ilirika, da zadovolji opomenu pomenutog Lava. To je dalo priliku za pisanje sljedećeg pisma.

^{h)} Ovaj dekret se nalazi u gl. 5 narednog pisma, koje je zajedno sa ovim bilo poslato u Ilirik.

CAP. VI. — Si quæ vero causæ graviores vel appellationes emerserint, eas sub ipsius relatione ad nos mitti debere ^h decrevimus, ut nostra secundum ecclesiasticum morem sententia finiantur. Hæc vero quæ per filium meum Nicolaum presbyterum scripta direximus recurrentibus litteris, ut vos eadem sciamus accepisse, rescribite. Data pridie idus Januarias Theodosio xviii et Albino consulibus.

^t Scripta 12 Januar. an. 444.

^u Hæc epistola inter eas est quæ collectæ fuerunt pro Ecclesia Thessalonicensi, et in collectione Romana Locæ Holstenii primum edita fuit. Eam vero non inutiliter recognovimus cum ms. Barberino 3386 collect. 16, ex quo Holsteniana editio prodit, cum sit unus Thessalonicensis collectionis codex. Præponenda autem fuit hæc epistola sequenti ad Anastasiū, quippe quod eodem licet die exarata, in subsequenti tamen epistola cap. 6 jam conscripta traditur.

^a In editione Holstenii typographorum errore, *fidei sui*. Emendationem, de qua Quesnellus not. ¹ loquitur, Barberinius codex probat.

^b Vide notam ² Quesnelli, qui invult legi istius, et observationem nostram.

^c Ms. Barb., *ut episcopus, presbyter atque diaconus.*

^d Apud Holsten. et in ms., *accipiāt*. Cur Quesnellus emendaverit, vide ejusdem not. 3.

^e Puncta adjecimus ob indicandam lineam cum dimidio in ms. Barber. vacantem, que aliquid in vetustiori codice, unde Barberinius exscriptus fuit, corosum et ab ammannensi minime lectum significat.

^f Vide not. 4 Quesn.

^g Voces nostris epistolis aliām anteriorem epistolam a subsequenti diversam, quæ interierit, ad Anastasium scriptam videntur innuere, in qua Leo illum monuerat ut de statu Ecclesiarum vestrarum, inquit, certiores subinde sua relatione nos faceret. Id enim in sequenti epistola præscriptum non legitur; immo cap. 4, illis vocibus *in his litteris, in quibus de statu Ecclesiarum certiores effecti*, indicari videntur Anastasii litteræ, quibus de Ecclesiis Illyrici retulit, ut memoratæ Leonis admonitioni satisfaceret; quod scribendæ sequenti epistolæ occasionem dedit.

^h Hoc decretum legitur cap. 5 epistolæ sequentis, quæ una cum hac in Illyricum transmissa fuit.

**POSLANICA¹⁾ VI
2)ANASTASIJU, EPISKOPU SOLUNA**

Sažetak - I - Da kao dobar pastir voli da bude natjeran pismima da brine za koepiskope. II - Slijedeći primjer Siricijev, svoju nadležnost u Iliriku povjerava Anastasiju. III - Preporučuje da se poštuju kanoni osobito prilikom rukopoloženja, koje se zabranjuje za dvožence i muževe udovica. IV - Koprovincijske episkope, uz znanje egzarha, da rukopolože mitropoliti, a mitropolite sam egzarch.^{} V - Da svi dodu na sinod, koji je ugledna i korisna ustanova. VI - Kao presvitere i đakone, tako ni sveštenike ne treba posvećivati osim u nedjeljne dane.*

Voljenom bratu Anastasiju, Lav

Gl. I - Ljubav^{a)} bratskog kolegija čini da ponovo, sa zahvalnošću, čitamo pisma svih sveštenika, jer smo duhovnom milošću obuhvaćeni, kao da smo prisutni, združeni obostranim razgovorom preko pisama koja su posrednici među nama. Ali čini se da je u onim pismima^{b)} za nas veća dobrota, koja nas obaveštavaju o stanju u crkvama, i koja nas nagone na razmišljanje o našoj dužnosti, na bdjenje i stalnu brigu. Da smo postavljeni da imamo uvid, kao što je ^{c)}Gospod želio, i zbog našeg zavjeta damo odobravanje za tekuće stvari, a ono što opazimo da se izopačuje nekom usurpacijom, ispravimo lijekom primijenjene kazne. Nadajući se da će nam bačeno sjeme uvratiti plodnim urodom, ako ne dopustimo da raste ono što je bilo počelo da raste kao štetno u Gospodovoj žetvi.

Gl. II - Pošto je tako do nas stigla molba tvoje milosti, preko sina našeg Nikole presvitera, da ti mi jemčimo, kao što smo i tvojim prethodnicima, autoritet u Iliriku sa našim ^{d)}puno-moćjem radi čuvanja pravila, odobriviš našim podsticanjem doveli smo dotle da ne bude nikak-vog ^{e)}pretvaranja ni nemara oko uprave crkvama postavljenim u Iliriku, koje smo, našim puno-moćjem, povjerili tvojoj milosti, slijedeći primjer blaženopočivšeg Siricia, koji je, tvom prethodniku, blaženopočivšem Anisiju, od apostolske stolice s pravom, što su potvrdili kasniji događaji, postupivši ispravno^{f)} tada, po prvi put povjerio to da pripomogne crkvama, postavljenim u ovim provincijama, koje je htio da se drže pod stegom. Treba istrajnije slijediti slavne primjere da bismo se u svemu pokazali sličnima onima čije povlastice želimo da koristimo. Želimo da podržavaš kako svog ^{g)}predecesora tako i decesora za koje se zna da su jednako to zaslužili i činili. Da se radujemo zbog napretka crkava, koje ti, našim punomoćjem, ^{h)}povjeravamo. Kao što povjerena dužnost onome koji dobro radi i umješno slijedi ono što pristoji sveštenom autoritetu koristi za položaj, tako se zna da je na teretu onome koji se ne služi umjerenosću koja je potrebna, pošto mu je povjerena vlast.

Gl. III - Stoga, voljeni brate, brižno drži povjerenu upravu i upravi svoj pogled na sve što vidiš da je nametnuto tvojoj brizi, čuvajući ono što će koristiti za tvoju nagradu, suprotstavljući se onimaⁱ⁾ koji pokušavaju da naruše disciplinu kanona. Sveti poštovanje božanskog zakona i, posebno, odluke kanona neka se čuvaju. U provincijama koje su ti povjerene, neka se Gospodu posvećuju takvi sveštenici kojelj^{j)} preporučuju same zasluge iz života i svešteničkog reda. Nemoj dopustiti da bude ulizivanja, lične naklonosti i kupljenih glasova. Neka se marljivo ispituju i neka se pouče dugačkom stazom životak^{k)} crkvene discipline oni koji treba da budu rukopoloženi. Ako, pak, sve ono što su ustanovili sveti Oci čine kako treba i ako su sačuvali ono što čitamo da je blaženi apostol Pavle o takvima naredio, a to je da imaju jednu ženu, i da je ona bila djevojka kad su je oženili, kao što nalaže propis božanskog zakona. Želimo da se to tako brižno održava

* Pogledaj rečnik u tomu "Vrijeme kraljeva".

EPISTOLA i VI

i AD ANASTASIUM THESSALONICENSEM EPISCOPUM.

SYNOPSIS. — I. *Ut bonus pastor ad sollicitudinem coepiscoporum litteris compelli amat.* — II. *Vices suas per Illyricum Anastasio committit, Sirieii secutus exemplum.* — III. *Canonum observantiam, praesertim in ordinationibus, commendat: a quibus arcentur bigami et viduarum mariti.* — IV. *A metropolitano comprovinciales episcopi conscientia exarcho ordinentur; metropolitani ab ipso exarcho.* — V. *Ut omnes convenient ad synodos; harum utilitas et auctoritas.* — VI. *Tam presbyteros et diaconos quam sacerdotes non nisi diebus Dominicis esse consecrandos.*

Dilectissimo fratri ANASTASIO, LEO.

CAP. I. — Omnia quidem litteras sacerdotum grato nos relegere animo, ^a fraterni **620** collegit charitas facit, cum per spiritalem gratiam tamquam presentes amplectimur, quibus sermone epistolis mutuo commeantibus sociamur. Sed major ^b nobis in his videtur esse affectio, in quibus de statu Ecclesiarum certiores effecti, ad exercendae sollicitudinis vigiliam officii nostri consideratione compellimur: ut in speculis, quemadmodum ^c Dominus voluit, constituti, et pro voto nostro currentibus rebus nostrum commodemus assensum, et ea quae depravari aliqua usurpatione perspicimus, adhibitae coercionis remedii corrigamus: sperantes jacti seminis responsorum nobis uberem fructum, si non sinamus crescere quae in messis detimenta Dominicæ cœperint pululare.

CAP. II. — Postquam itaque nobis petitio tuæ dilectionis innotuit per filium nostrum Nicolaum presbyterum, ut tibi quoque a nobis, sicut decessoribus tuis, per Illyrium cum nostra ^d vice propter custodiā regularum auctoritas præstaretur, præbentes assensum, nostra adhortatione compellimus ut nulla dissimulatio, negligentia nulla proveniat circa Ecclesiarum regimen per Illyricum positarum, quas dilectioni tuæ vice nostra committimus, beate recordationis Sirieii exemplum secuti, qui sanctæ memoriae Anysio prædecessori tuo bene de apostolica sede tunc merito, et rebus post sequentibus approbato, ^e certa tum primum ratione commisit: ut per illam provinciam positis, quas ad disciplinam teneri voluit, Ecclesiis subveniret. Gloriosa instantius exempla sequenda sunt, ut quorum privilegiis uti cupimus, eorum nos similes in omnibus approbemus. Imitatorem te tam ^f prædecessoris tui quam decessoris, qui pari modo hoc et meruisse et egisse cognoscitur, esse volumus: ut de profectu Ecclesiarum,

A quas tibi vice nostra ^b committimus, gandeamus. Ut enim bene agenti, et quæ sacerdotali auctoritati convenienti soletius consequenti ad honorem proficit res tributa, ita huic oneri esse cognoscitur, qui commissa sibi potestate, **621** qua debet moderatione non utitur.

CAP. III. — Credita itaque tibi, frater charissime, gubernacula pervigil tene, et mentis tue oculos per omnia quæ curæ tue videoas injuncta circumfer, in mercedem tuam profutura custodiens, et his ⁱ qui disciplinam canonum labefactare nituntur obsistens. Divinæ legis sanctio veneranda, et canonum specialius decreta serventur. Per commissas tibi provincias tales Domino sacerdotes, quibus sola vita et clericalis ordinis ^j suffragant merita, consecrentur. Nihil

B gratie personali, nihil ambitioni, nihil redemptis permittas licere suffragiis. Examinentur diligentius, et per longum vitæ tramitem disciplinis ecclesiasticis, qui ordinandi fuerint, imbuantur. Si tamen illis omnia quæ a sanctis Patribus sunt constituta convenient, et quæ beatum apostolum Paulum de talibus legimus præcepisse custodierint, ut unius uxoris vir sit, et hanc virginem, ut auctoritas divinæ legis cavit, acceperit. Quod ^k ita sollicitius volumus custodiri, ut omnibus excusationibus locum adimamus, ne se quisquam eredat posse ad sacerdotium pervenire, qui uxorem antequam Christi gratiam consequeretur accepit, qua deficiente alteram post baptismum conjuxerit sibi. Cum negari uxor illa non possit, nec prioris conjugii numerus aboleri, et eorum ita sit pater

C

filiorum quos ante baptismum ex illa suscepit, quemadmodum et illorum ^l fit quos ex altera post baptismum noscit suscepisse. ^m Sicut enim peccata et quæ illicita esse noscuntur per lavacrum baptismi abolentur, ita quæ sunt legis præcepto concessa vel licta non delentur.

CAP. IV. — Nullus te inconsulto per illas Ecclesias ordinetur antistes: ita enim fiet ut sint de eligendis matura judicia, dum tuæ dilectionis examinatio formidetur. ⁿ Quisquis vero a metropolitanis episcopus contra nostram præceptionem preter tuam notitiam fuerit ordinatus, nullam sibi apud nos status sui esse noverit firmitatem, eosque usurpationis suæ rationem, qui hoc præsumpserint, reddituros. Singulis autem metropolitanis sicut potestas ista committitur, ut in

da bi uskratili mogućnost za svaki izgovor, da ne bi neko povjerovao da može doprijeti do svešteničkog položaja onaj koji se oženio prije nego je posvećen Hristovom milošću, i koji je oženio drugu, nakon krštenja, pošto je prva umrla. Jer ona se ne može poreći kao supruga niti se može poništiti prethodni brak, kao ni to da je on otac onih sinova koje mu je ona rodila prije krštenja, kao i onih^{l)} za koje zna da mu ih je rodila druga, nakon krštenja.^{m)} Kao što se zna, naime, da se grijesi i nedozvoljene stvari poništavaju krštenjem, tako se ne briše ono što je dopušteno i dozvoljeno pravilom zakona.

Gl. IV - Neka se nijedan episkop, u ovim crkvama, ne rukopoloži bez tvog savjeta. Tako će, naime, biti da mišljenje o izboru bude zrelo, jer će strepjeti od ispitivanja tvoje milosti.ⁿ⁾ Ko-jeg god episkopa bude rukopoložio mitropolit protivno našem nalogu i mimo tvog znanja, neka zna da njegov položaj nema nikakav značaj kod nas i oni koji su ovo uradili će položiti račune za svoju zloupotrebu položaja. Kao što se pojedinim mitropolitima dopušta da u svojim provincijama imaju pravo da rukopolože, tako hoćemo da ti rukopoložiš te mitropolite, no, ipak, pošto odluka sazri i^{o)} odstoji. Premda bi dolikovalo posvetiti sve episkope koji su dokazani i mili Bogu, ipak želimo da istaknemo ove za koje znamo da će predvoditi one kosveštenike koji su im potčinjeni. Opominjemo da tvoja milost to brižljivije i opreznije čini i bićeš blagosloven ako sačuvaš apostolske riječi koje su zapisane: "Ni na koga ne stavljaj brzo ruku" (I Tim. V, 22).

Gl. V - Ko god od braće bude pozvan na sinod neka pozuri i neka ne odbije da dođe na svetu kongregaciju. Tamo će najbolje saznati p)odluke koje se mogu ticati crkvene discipline.^{q)} Svaki prestup, naime, bolje će biti uklonjen ako se Gospodovi sveštenici često međusobno porede, a za popravljanje (grešaka) i hrišćansku ljubav najbolji jemac je ujedinjeno društvo. Ako bi se pojavila neka sporna pitanja, uz Božju pomoć, tamo će moći tako da se okončaju, da ne ostane nikakav spor, već^{r)} neka uhvati korijen sama ljubav među braćom. Ako se pojavi neko krupnije sporno pitanje, koje bratstvo, sa tobom kao predsjedavajućim, nije moglo da okonča, pošto nas obavijestiš o tome, pitaj nas za sovjet, a mi smo otpisali onako kako nas je nadahnuo Bog, uz njegovo prosvjetljenje, bez čijeg milosrđa, priznajemo, ne bismo to mogli. Postupićemo po našem znanju i onome što smo istražili zbog predanja koje nam je dato od starine i poštovanja koje se duguje Apostolskoj stolici. Kao što želimo da s)^{s)}voj ugled održavaš našim punomoćjem, tako zadržavamo za sebe ono što tamo ne bude moglo da se učini ili neku^{t)} apelaciju.

Gl. VI - Neka, dakle, sva braća ovo dobro znaju da niko ne bi potom pronašao za sebe mogućnost da se opravda neznanjem o onome što smo naredili. Takođe smo i samim mitropolitima pojedinih provincija poslali naša pisma kojima ih opominjemo da znaju da se treba pokoriti apostolskim odlukama i tada se nama pokoriti kad su počeli tvom bratstvu po našem poslanstvu, u skladu sa onim što smo napisali, da se pokoravaju.^{u)} Saznali smo, upravo, nešto što nijesmo mogli prečutati, od neke braće, da se samo episkopi rukopolažu u nedjelju, a da presviteri i đakoni^{v)} koji na isti način treba da budu posvećeni, bilo kog dana, bez razlike, primaju dostojanstvo svešteničke dužnosti. To je w) protiv kanona i predanja Otaca, usurpacija koju treba korigovati, jer oni kojima je predat običaj na svaki način treba da ga čuvaju, jer se odnosi na svaki sveti red. Tako da se, kroz dugi vremenski tok, onaj koji treba da rukopoloži sveštenike ili đakone proveze kroz sve redove svešteničke dužnosti, a u dugom vremenu nauči čiji će i sam biti učitelj. Pisano uoči januarskih ida, za vrijeme konzula Teodosija XVIII i Albina.

suis provinciis jus habeant ordinandi, ita eos metropolitanos a te volumus ordinari, maturo tamen et ^a decocet **622** judicio. Quamvis enim omnes anti-stites probatos et Deo placitos deceat consecrari, hos tamen præcellere volumus, quos præfuturos his qui ad se pertinent consacerdotibus noverimus. Quod dilectionem tuam sollicitius agere præmonemus et cautius, ut illud apostolicum custodire, quod scriptum est, approberis : *Manus cito nemini imposueris* (*I Tim. v. 22*).

CAP. V. — Ad synodum quisquis fratrum fuerit evocatus occurrat, nec sanctæ congregatiō se deneget : in qua maxime ^b constituendum esse noverit quod ad disciplinam poterit ecclesiasticam pertinere. Melius enim ^c omnis culpa vitabitur, si inter sacerdotes Domini collatio frequentior habeatur, et emendationi pariter et charitati plurimum præstat adunata societas. Illic, si quæ causæ natæ fuerint, præstante Domino, ita poterunt terminari, ut contentio nulla resideat ; sed ^d sola inter fratres charitas coalescat. Si qua vero causa major evenerit, que a tua fraternitate illic presidente non potuerit definiti, relatio tua missa nos consulat : ut revelante Domino, cuius misericordia proficiemur esse quod possumus, quod ipse nobis aspiraverit, describamus : ut cognitioni nostræ pro traditione veteris instituti et debita apostolicae sedis reverentia, nostro examine vindicemus : ut enim auctoritatem ^e tuam vice nostra te exercere volumus, ita nobis quæ illic componi non potuerint, vel qui vocem ^f appellationis emiserit, reservamus.

CAP. VI. — Hæc itaque in omnium fratrum facies notitiam pervenire, ut nullus deinceps ^g per ignorationem in observandis his quæ præcepimus excusandi se reperiat facultatem. Ad ipsos etiam metropolitanos singularum provinciarum nostra, quibus eos moneremus, scripta direximus : ut noverint apostolicis obediendum esse sententiis, et tunc se nobis parere

A cum fraternitati tua ex nostra delegatione cœperint, secundum ea quæ scripsimus, obedire. Cognovimus sane, quod non potuimus silentio præterire, a quibusdam fratribus solos episcopos tantum diebus Dominicis ordinari ; presbyteros vero et diaconos, ^h circa quos par consecratio fieri debet, passim quolibet die dignitatem officii sacerdotalis accipere ; quod ⁱ contra canones et traditionem Patrum **623** usurpatio corrigenda committit, cum mos quibus est traditus circa omnes sacros ordines debeat omnimodis custodiri ; ita ut per longa temporum curricula, qui sacerdos vel levita ordinandas est, per omnes clericalis officii ordines provehatur : ut diurno discat tempore, cuius et doctor ipse futurus est. Data pridie idus Januarias, Theodosio xviii et Albino coss.

Komentari:

¹⁾ Na drugom mjestu pod brojem 4. Ono, pak, što je bilo pod br. 6, sada je pod br. 1. Napisano 12. januara god. 444.

²⁾ I ova poslanica je uzeta iz istog Barberinskog kodeksa Solunske zbirke 16 i objavljena je u Rimskoj zbirci Holštajna, iz koje je i prethodna poslanica. Uporedi prvu bilješku za istu poslanicu. Neki dokaz za ovu poslanicu je bio objavio Lav Alat u spisu "Sloga Istočne i Zapadne crkve" str. 1370, iz veoma starog Vatikanskog kodeksa, koji u to vrijeme nije mogao biti nađen. Varijante čemo dati zbog ugleda Alatićevog iz onog rukopisa koji je koristio i Barberini.

^{a)} Rukopis Barberini kaže pogrešno: "uzajamnog".

^{b)} Zamjenicu "nama" koju je Kvesnel izostavio dodali smo po istom kodeksu i izdanju Holštajna. O Anastasijevim pismima uporedi ovdje bilješku 8 (Kol. 615) u prethodnoj poslanici.

^{c)} Isto tako stoji u kod. Vul. "Bog".

^{d)} Vidi bilješke 1 i 2 kod Kvesnela.

^{e)} Kod. Vat. kod Alatića: "pretvaranjem".

^{f)} Vidi bilješku 3 Kvesnela.

^{g)} Pod "prethodnicom" (preadecessor) se podrazumijeva maloprije pomenuti Anisije, koji je živio sve do vremena pape Inokentija, a pod "prethodnikom" (decessor) Rufom, koji je izabran za vrijeme Inokentija, koji je bio neposredni Anastasijev prethodnik.

^{h)} Kod. Vat. Alat kaže: "smo povjerili", ali gore, takode, "povjeravamo".

ⁱ⁾ Isti Vat. Kod. "ono što".

^{j)} Tako je i po istom kod. Al. "će biti preporučeni".

^{k)} Po kod. Barb. smo dodali "tako".

^{l)} Dodali smo "biva" po oba kodeksa iz kojih smo još dodali "zna" umjesto "zna se".

^{m)} Vidi bilješku 4 kod Kvesnela koji je kao neophodne doda dvije riječi: "kao što naime" i ispravio "bivaju abolirani" umjesto "biće abolirani".

ⁿ⁾ Na ovom mjestu Kvesnel je unio neophodnu ispravku o čemu vidi njegovu bilješku br.

5. Prethodno je pogrešno "Ko god, zaista, o mitropolitima episkopima".

^{o)} Tako je i kod Barb. i Vulgat. Lav Alat čita "prikladnim".

^{p)} U kod. Barb. stoji "treba čuvati". Holštajn je zdravorazumno ispravio jer se odluke donose na sinodu.

^{q)} Riječ "svaki", koja je izostavljena kod Kvesnela, uzeli smo iz rukopisa Barb. i Holštajnovog izdanja.

^{r)} Tako smo ispravili po rukopisu. Po zaključku Holštajnovog izdanja "čvrsta" što se, ipak, ne zaključuje.

^{s)} Tako u kod i kod Holštajna. Kvesnel je zdravorazumski stavio "naš".

^{t)} Vidi bilješku br. 6 Kvesnela i naše opažanje.

^{u)} Kod Alatića stoji "iz neznanja" i zatim "o onome što naređujemo".

^{v)} Vidi bilješku 7 kod Kvesnela.

^{w)} Vidi bilješku 8 kod Kvesnela.

ⁱ Al. 4. Quae autem erat 6, nunc 1. Scripta 12
Januar. an. 444.

^j Hæc quoque epistola ex eodem codice Barberino collectionis 16 Thessalonicensis sumpta, et in collectione Romana Holstennii edita est, ex quo epistola anterior. Confer annotationem primam in eamdem epistolam. Quædam testimonia hujus epistolæ vulgariterat Leo Allatus in Concordia Ecclesiæ Orientalis cum Occidentali, pag. 1370, ex cod. vetustissimo Vaticano, qui hoc tempore inveniri non potuit. Variantes ex hoc quoque ms. unde Barberinus prodit, Altati auctoritate dabimus.

^a Ms. Barb., *alterni*, corrupte.

^b Pronomen *nobis* a Quesnello omissum restitui-
mus ex eodem cod. et editione Holstennii. De Ana-
stasii litteris hic indicatis confer annot. 8 (Col. 6156)
in epist. praecedentem.

^c Ita idem cod. Vulg., *Deus*.

^d Vide not. 1 et 2 Quesnelli.

^e Cod. Vat. apud Allatum, *dissimulatione*.

^f Vide not. 3 Quesnelli.

^g *Prædecessoris* nomine Anysius paulo ante memo-
ratus intelligitur, qui vitam produxit usque ad Inno-

D centum papam; *decessoris* vero nomine Rufus, qui sub Innocentio electus, Anastasio immediate præcessit.

^h Cod. Vat. Allat., *commisimus*; sed supra etiam *committimus*.

ⁱ Idem cod. Vat., *quæ*.

^j Ita ex eodem cod. Al., *suffragentur*.

^k Ex cod. Barber. *adjecimus ita*.

^l Addidimus fit ex utrisque codd., ex quibus etiam noscit pro noscitur repositum.

^m Vide not. 4 Quesnelli, qui duas voces *sicut enim* necessarias supplevit, et *abolentur* emendavit pro *abolebuntur*.

ⁿ Hoc quoque loco Quesnellus necessariam emen-
dationem induxit, de qua vide not. ejus 5. Antea per-
eram: *Quisquis vero de metropolitanis episcopis*.

^o Sic cod. Barb. et Vulgat. Leo Allatus legit
decoro.

^p Cod. Barb., *custodiendum*. Holstenius emendavit
ex ingenio, cum in synodis decreta constituantur.

^q Vocem *omnis* a Quesnello omissam ex ms. Barb.
et editione Holstenniana revocavimus.

^r Sic ex ms. emendavimus. Editi *solida* ex Hol-
stenii conjectura, quæ tamen non cogit.

^s Ita codex et Holstenius. Quesnellus *nostram* ex
ingenio posuit.

^t Vide not. 6 Quesn. et nostram observationem.

^u Apud Allatum, *ignoratione*, et dein, *quæ præ-
cipimus*.

^v Vide not. 7 Quesnelli.

^w Vide not. 8 Quesn.

1) POSLANICA XIII*

2) Episkopima mitropolitima postavljenim u provincijama Ilirika.

Sažetak - I - Čestita mitropolitima Ilirika što su se pokorili autoritetu datom Anastasiju, osobito u značajnijim pitanjima. II - Bodri ih da ne odbiju da dodu na sabor po Anastasijevom pozivu. III - Da niko ne postavi episkopa bez saglasnosti naroda. IV - Da nijedan episkop ne jamči za sveštenika protiv volje drugoga.

Voljenoj braći: Senencionu, Karozu, Teodulu, Luki, Antiohu i Vigilanciju, mitropolitima postavljenim³⁾ u provincijama Ilirika, Lav.

Gl. I - Odgovor u pismu koje ste nam otposlali je dokazao da ste sa zahvalnošću primili naša⁴⁾ pisma, koja smo poslali zabrinuti za položaj crkava i mir, da ne bi neki novi vid učenja odveo u zabludu, želeći da Gospodovi sveštenici čuvaju ono što je Apostolska stolica⁵⁾ više puta utemeljila. To podrazumijeva da se brat i koepiskop naš Anastasije, episkop Solunski brine o crkvama, osnovanim u Iliriku. Ako iskrnsnu neki⁶⁾ ozbiljniji problemi među episkopima, koje ne mogu da riješe u svojim provincijama, da se on obavijesti i da se riješe po njegovoju presudi pred strahom od Božjeg suda. Neka se sačuva ovaj poredak koji će koristiti svešteničkoj slozi, da se crkve, kao što želimo, razborito sazدaju uz naklonost Gospoda, i da se zavadi ne može dati nikakav pristup, iako đavo plete zamke, preko koga bi mogao razoriti ono što mi s velikim trudom želimo pravom mjerom da sjedinimo.

Gl. II - Neka braća ne odbiju da ulože⁷⁾ bratski trud zbog koristi za crkvu, ako su pozvani da riješe neka⁸⁾ značajnija pitanja i ono što u svojim provincijama ne mogu da riješe, ukoliko ih ne sprječava nikakva teška nužda. Osobito zato što se naša uprava⁹⁾ postarala da to ne bude često, niti je neophodno sastajanje zbog beznačajnih pitanja. I neka bude dovoljno da po¹⁰⁾ dva ili tri episkopa iz pojedinih provincija prisustvuju da bi malobrojnima bilo lako ono što je mnogima teško. I neka se u to¹¹⁾ uloži toliki trud i milost da sveštenička rasprava ono što se odnosi na crkvenu disciplinu odredi uz pomoć Svetog Duha. Vaša milost zna da smo mi to odredili, želeći da ispravimo neposlušnost pojedinih kaznom. Neka svako ko je ohol zna da mu treba suditi ako često bude htio da izbjegne bratski sabor, a ne sprječava ga nikakav zdravstveni ili neki drugi razlog.

Gl. III - A pošto smo iz spomenutog izvještaja našeg brata saznali da je¹²⁾ mitropolit provincije Ahaje često slavio nedozvoljena rukopoloženja i ona koja su zabranjena odredbama Otaca i našim autoritetom i još je svojim poduhvatima dodao to što je Tespijcima protiv njihove volje postavio nepoznatog episkopa, koji ranije nije bio ni viđen; ubuduće¹³⁾ nijednom mitropolitu ne dozvoljavamo da se to dopusti, da on samo po svom sudu, bez odobrenja klera i naroda postavi bilo kog sveštenika, već da crkvi Božjoj postavi onoga koga je čitavi grad složno izabrao. Kao što nijesmo lijeni kad treba opominjati šta da se čuva, a šta da se izbjegava, tako ne podnosimo ni da iko zanemaruje ono što treba da slijedi i čuva. Jer onoga koji¹⁴⁾ to čuva pratila bi najveća pohvala i Gospod bi mu, kao što se nadamo,¹⁵⁾ pružio izdašniji dobitak. A onoga koji ide stranputicom i zaboravlja na apostolske odredbe, crkvena i božanska cenzura će smatrati krivim.

Gl. IV - Još i ovo želimo da svi sa jednakim poštovanjem čuvaju, radi uspostavljanja svešteničke sloge, da se nijedan episkop ne usudi jemčiti za klerika bez odustajanja onoga na koga se odnosi, što i spisi jasno sadrže. Jer ovo je odredio autoritet¹⁶⁾ kanona, kao i sama briga za očuvanje jedinstva, da svaki crkveni poredak ne bi postao nepostojan ovom slobodom (u odlu-

* Migne, vol. LIV, col. 663.

Ut nullus episcopus alterius inviti clericum sibi vindicet.

Dilectissimis fratribus SENECONI, CAROSO, THEODULO, LUCÆ, ANTIOCHO et VIGILANTIO metropolitanis & per Illyrici provincias constitutis, LEO.

CAP. I. — Grato animo i epistolas nostras a vestra dilectione susceptas, recurrentis paginæ sermo testatus est, quas nos pro **678** Ecclesiarum statu et pace solliciti, ne quid novella præsumptio erroris afferret, noscimur direxisse : volentes a sacerdotibus Domini custodiri quæ sedis apostolicæ auctoritas i cerebro constituit; scilicet ut per Illyricum Ecclesiæ constitutæ ad curam fratris et coepiscopi nostri Anastasii Thessalonicensis urbis antistitis pertinerent. Ut si quæ & majores inter episcopos causæ B sunt quæ in provinciis suis nequeant terminari, ad ejus notitiam referantur, et eodem arbitrio sub divini timore judicii componantur. Servetur hic ordo sacerdotali concordiae profuturus, ut Ecclesiæ Domini concordi, quemadmodum cupimus, consilio construantur, et nullum, insidiante diabolo, adiutum

677 EPISTOLA XIII

AD EPISCOPOS METROPOLITANOS PER ILLYRICI PROVINCIAS CONSTITUTOS.

SYNOPSIS. — I. *Gratulatur Illyrici metropolitanis se subjicientibus auctoritati date Anastasio, in majoribus præsertim causis.* — II. *Ut vocati ad concilium ab Anastasio venire non renuant, hortatur.* — III. *Ut nemo sine consensu plebis ordinetur episcopus.* — IV.

čivanju). Neka se stoga, voljena braćo, ovo duboko usadi u vaša srca što vidite da je¹⁷⁾ pobožni osjećaj duha odlučio. Da bi mi, koji brižno želimo "sačuvati jedinstvo duha u okovu mira" osjetili plod našeg naloga i čestitali djelima vaše milosti. Želimo, naime, da se milošću ljubavi zasnuje ono što je i vaša i naša dužnost, da se nikakvom đavolskom spletkom ne oskrnavi. Potpunije, zaista, moraju paziti na ono što smo napisali samom bratu i koepiskopu našem Anastasiju da paži i želimo da vas on o tome obavijesti svojim pismima, od čega ne želimo da odstupi vaše bratstvo. Da bismo očuvali ljubav Gospodnju sačuvavši svetu naredbu Otaca. Pisano 8 dana prije januarskih ida (6. januar) za vrijeme presvjetlih konzula Etija III i Simaka.

possit præbere dissensio, per quam valeat dissipare quæ nos magno studio habita cupimus moderatione connectere.

CAP. II. — Invitati fratres ^a in causis maximis, et quæ intra provincias suas finiri nequeant terminandis, si nulla gravi necessitate retinentur, ^b fraternum studium pro Ecclesiæ utilitate non denegent: maxime cum moderatio nostra ^c providerit, ut non frequens, neque pro levibus causis conveniendi **679** necessitas indicatur; ^d et binos ternosve episcopos de singulis provinciis adesse sufficiat, ut leve fiat paucis, quod multis esset onerosum; atque ita efficiatur studio charitatis, ut sacerdotalis tractatus ea quæ ad disciplinam possunt ecclesiasticam pertinere, sancto sibi Spiritu revelante constituat. Id enim nos, volentes quorumdam inobedientiam juxta coercitione corrigerem, vestra neverit dilectio definisse: ut quisquis superbo animo, cum nulla corporis, vel causæ fuerit necessitate detentus, fraternum sæpius voluerit vitare conventum, se sciat esse judicandum.

CAP. III. — Et quia memorati fratris nostri sollicita relatione cognovimus Achaiæ provinciæ ^e metropolitanum illicitas et constitutis Patrum nostrisque auctoritatibus interdictas ordinationes sæpe celebrasse, illudque suis ausibus addidisse, ut Thespensisibus invitis et repugnantibus incognitum, et ante non visum episcopum consecraret; ^f nulli prorsus metropolitano hoc licere permittimus, ut suo tantum arbitrio, sive cleri et plebis assensu quemquam ordinet sacerdotem; sed cum Ecclesiæ Dei præficiat, quem totius civitatis consensus elegerit. Ut itaque nos desides non sumus in monendo quæ custodiri debeant quæque vitari, ita in exequendis illis atque

A servandis neminem esse patimur negligentem: cum custodientem ^g talia laus dignissima comitetur, et fructus, ut speramus, a Domino uberior ^h obsequatur; devium vero et apostolicæ constitutionis oblitum, obnoxium habitura sit et ecclesiastica et divina censura.

CAP. IV. — Illud quoque pari observantia ad sacerdotalis concordiae vinculum ab omnibus volumus custodiri, ut nullus episcopus alterius episcopis clericum sibi audeat vindicare, sine illius ad quem pertinet cessione, quam tamen evidenter scripta contineant: quoniam hoc et ⁱ canonum definivit auctoritas et ipsa servandæ unitatis ratio docet; ne omnis ordo ecclesiasticus **680** per hanc licentiam efficiatur instabilis. Altius itaque, fratres charissimi, quæ a B nobis ^j pio mentis affectu decerni perspicitis, in pectora vestra descendant; ut nos, qui sollicite cupimus servare unitatem spiritus in vinculo pacis, præceptionis nostræ fructum percipiamus, et vestræ dilectionis operibus gratulemur. Volumus enim tam vestrum esse quam nostrum est, ut per charitatis gratiam constituatur, quod nulla insidiantis diaboli arte violetur. Plenius vero observare debent quæ caveri ad ipsum fratrem et coepiscopum nostrum Anastasium ^k scripsimus, eaque in vestram notitiam litteris ipsius volumus pervenire, a quibus fraternitatem vestram nolumus deviare; ut charitatem Dominicam custodita Patrum sanctione servemus. Data octavo idus Januarias, Aetio ^m et Symmacho viris clarissimis consulibus.

Komentari:

1) Napisano 6. januara god. 446.

2) Bila je izdata u Rimskoj zbirci Luke Holštajna iz jedinstvenog kodeksa Barberini 3386 zbirke 16, Solunske, koju smo sa istom korisno ponovo pročitali.

3) U Barberinskom kodeksu stoji: "u Ahaji", ali je to potpuno pogrešno. Niti je, naime, Ahaja, koja jedina bijaše provincija, imala više mitropolita imenovanih u samom naslovu, niti se među imenima mitropolita, na koje je ovo pismo naslovljeno, ubraja ime mitropolita Ahaje, protiv koga se raspravlja u trećem poglavlju. Sa velikom sigurnošću i po potrebi smo, dakle, unijeli ispravku, jer je i mitropolitima u Iliriku poslano pismo 5, koje se navodi u gl. 1 i Holštajn je najbolje sakupio provincije tri mitropolita, kojima se ovo pismo upućuje, što se sve odnosi na Ilirik. Vidi bilješku kod Kvesnela. Isti Holštajn sumnja da umjesto "Antioku" treba čitati "Atiku", koji je bio nikopoljski mitropolit, Starog Epira. Ne slažemo se sa tim, jer mitropolit Nikopolja, kao što će biti jasno iz narednog pisma, pod prisilom se pokorio autoritetu koji je povjeren solunskom vikarijatu, a ne svojevoljno, kao što su učinili oni kojima je upućeno ovo pismo.

4) Vjeruje se da su pisma označena br. 5 i 6, koja smo gore dali. Ali, ako riječi: "naša pisma koja je primila vaše milost" znaće da je više pisama poslato episkopima Ilirika (od kojih nije pismo br. 6, koje je poslato samo Anastasiju) drugo, bar, pismo koje je propalo treba reći da je napisano istim episkopima, poslije 5-og pisma, jer je naročito nevjerovatno da su oni tako dugo odgovlačili da odgovore na Lavova pisma, napisana prije otprilike dvije godine, koja su zahtijevala brz odgovor, kao što je pontifeks uručio ova pisma na taj odgovor. Zaista, kada je Lav poslao Ilircima peto pismo, šesto je uručio Anastasiju. Da je Anastasije, zaista, odgovorio na ova pisma, prije ovog vremena i na nekoliko drugih pisama koja su odavde potom bila poslata i vraćena, biće jasno iz an. 1 (od 666^m) u narednom pismu. Najbliže je stoga istini da su Ilirci još brže, sa istom brigom kojom je i Anastasije, odgovorili na peto pismo. Tada je, zaista, primio neka druga Lavova pisma, koja se ovdje pominju u pluralu. Ipak, sam plural "pisma" ne mora to i da znači. Lav, naime, u pismu 102 c. 1, razmišljajući o jedinom pismu Gala, služi se pluralom: "Dugo očekivana pisma... sa zahvalnošću smo primili". I slično u pismu 107, o jednoj poslanici Julijanovoj kaže: "Otpisujući, stoga, na tvoja pisma" i u poslanici 117 gl. 1 o jedinoj poslanici Anatoliju: "Poslao sam pisma episkopu Konstantinopolja". Uskoro u kodeksu Barberini "od tvoje milosti" i nešto malo poslije "u svojim provincijama" ili bolje "u tvojoj provinciji" i c. 2: "Tvoja milost je saznala", što izaziva sumnju da je ovo pismo bilo poslato "od jednakog". Ali oblici plurala u gl. 4 su preporučili ispravku Holštajnovu kao sasvim ispravnu prema ova tri dokaza, osim ako neko možda ne smatra da riječi iz 4. glave treba bolje ispraviti i unijeti jedninu. Upozoravamo, ipak, da se u poslanici 150, koja je bila poslata mnogim mitropolitima "od jednakog" u Grimanskom kodeksu nalazi čas jednina "tvoja", čas množina "vaša".

5) Misli na prethodnog episkopa i svoje poslanice o apostolskom vikarijatu episkopu Soluna.

6) Vidi bilješku 1 Kvesnela i našu opservaciju.

7) Vidi bilješku 2 Kvesnela. Smatrali smo da treba ispraviti ono što stoji uskoro: "biva riješeno" umjesto "riješiti".

8) U rukopisu Barb. stoji pogrešno "bratske težnje". Holštajn, na koga se ugledao Kvesnel, ispravio je "sa bratskom težnjom". Zdravorazumski treba ispraviti "bratsku težnju", što bolje odgovara, osim ako se ne čini da treba nešto dodati iz poslanice 5 gl. 4 i iz šeste gl. 5 na ovaj način: "neka ne odbiju da se priključe svetoj kongregaciji bratskom težnjom".

9) Kvesnel je pokazao na margini da se ovdje označava sljedeće pismo Anastasiju gl. 10, kao i ono što je ranije bilo napisano, jer, ipak, namjeravamo dokazati da je ono kasnije izrađeno. Da su druga pisma Lavova istom Anastasiju namaknuta, koja su prije sljedećeg pisma poslana i

veteris metropolita Nicopolitanus. Non assentitur. Nicopolitanus enim metropolita, ut ex sequenti epistola patebit coactus delatae Thessalonicensi vicario auctoritati se subjecit, non autem sponte, ut illi fecerunt ad quos haec epistola data fuit.

¹ Significari creduntur epistole 5 et 6, quas superius dedimus. At si voces *epistolas nostras a vestra dilectione susceptas*, plures epistolas ad ipsos Illyrici episcopos traditas indicant (qualis non est epistola 6, quae uni Anastasio data fuit), alia saltem epistola, quae perierit, ad eosdem episcopos scripta dici deberet post epistolam 5, cum praesertim incredibile sit eos epistole Leonis fere ante biennium scriptae, quae citum responsum flagitaverat, tamdui distulisse respondere, ut huic responsione has litteras pontifex reddiderit. Enimvero cum Leo Illyricianis dedit epistolam quintam, sextam epistolam tradidit Anastasio. Anastasiū vero his litteris ante hoc tempus respondeisse, et aliquot alias epistolas hinc inde fuisse das et redditas patebit ex an. 4 (col. 666^m) in epistolam sequentem. Verisimilimum itaque est Illyrianos quoque citius eadem qua Anastasius sollicitudine respondisse epistole quinta; tum vero nonnullas alias accepisse litteras Leonis, quarum hic plurali numero fit mentio. Solus tamen pluralis numerus *epistolas* non cogeret. Leo enim, epist. 102, c. 1, unicam Gallorum epistolam 99 spectans, plurali numero utitur: *Diu expectatas epistolas.... gratauter accepimus.* Et D similiter epist. 107, de unica Juliani epistola ait: *Rescribens itaque ad epistolas tuas: ac epist. 117, cap. 1, de unica epistola ad Anatolium: Ad Constantinopolitanum episcopum epistolas dederim. Mox in cod. Barberino a tua dilectione; et post pauca in provinciis suis, seu potius in provincia tua; et c. 2, tua noverit dilectio; quae suspicionem afferunt hanc epistolam datam fuisse a pari. Sed capituli 4 formulæ pluralis numeri Holstenii emendationem in his tribus testibus satis æquam suaserunt, nisi quis forte capituli 4 verba potius emendanda et singulari numero efferenda existimet. Monemus tamen in epist. 150, quae pluribus metropolitis a pari data fuit, in codice Grimanicō nonne singulari numero tua, nunc *vestra* numero plurali scriptum reperiri.*

ⁱ Respicit anteriorum pontificum, et suas epistolas de vicariatu apostolico episcopi Thessalonicensis.

^k Vide not. 1 Quesn. et observationem nostram.

^f Scripta 6 Jan. an. 446.

^g Edita fuit in collectione Romana Lucæ Holstenii ex unico codice Barberino 3386 collectionis 16 Thessalonicensis, cum quo eamdem non inutiliter relegimus.

^h Editi, et ipse Barberinus codex, per Achiam provinciam, sed omnino perperam; neque enim Achaia, quæ unica erat provincia, plures metropolitanos in ipsa inscriptione appellatos continet; neque in nominibus metropolitanarum ad quos haec litteræ diriguntur, recensetur nomen metropolitani Achiae, contra quem tertio capite sermo est. Tuttissime igitur ac necessario emendavimus: nam et ad metropolitas per Illyricum constitutos data fuit epistola 5, quæ citatur cap. 1, et trium etiam metropolitanorum quibus haec epistola inscribitur, provincias optime collegit Holstenius, quæ omnes ad Illyricum pertinent. Vide not. Quesn. Idem Holstenius pro Antiocho legendum suspicatur Attico, qui fuit Epiri

upropošćena, pokazaćemo u bilj. 1 (niže m) u narednom pismu. To nije novo, ako se o istoj stvari još u narednom pismu raspravlja gl. 10, jer se slična ponavljanja nalaze u više Lavovih pisama.

10) U rukopisu stoji "i... mi ili episkopi". Holštajn je dodao, kako vjerujemo, sasvim sigurno, kad je u narednom pismu gl. 10 naredio sv. pontifeks da "po 2 episkopa" iz pojedinih provincija putuju u Solun. Ovaj broj, koji je kasnije ustanovljen, ne sprječava da je Lav mogao da, kad je ranije pisao ovo pismo, kaže opširnije "po 2 ili 3". U pismu Anastasiju, kojeg nema, kao što smo pokazali u prethodnoj bilješci, ona je s ovim pismima bila predata, može se povjerovati da je ova ista formula opširnije upotrijebljena.

11) Holštajn vjeruje da je Petar episkop Korinta prisustvovao Halkidonskom sinodu god. 451. Ali prije treba zaključiti da je to bio njegov prethodnik Erasistrat, koji je god. 449. učestvovao na pseudo-saboru u Efesu.

12) Ponovo smo iščitali kodeks koji je Holštajn bez ikakvog razloga promijenio ovako: "ubuduće ne dozvoljavamo da se ovo dopusti tom mitropolitu". Zbog zloupotrebe, naravno, mitropolita Ahaje to nije naredba upravljena samo njemu, već opšti zakon koji se na sve odnosi i sv. pontifeks je naložio da ga niko ne smije prekršiti, sa čime se slaže opšta odluka pomenuta u narednoj poslanici c. 5.

13) Tako i u kodeksu i kod Holštajna.

14) Čini se da treba ispraviti u "slijedio bi". Niti se kod provjerenih pisaca nalazi "dajem" u narednom značenju.

15) Vidi bilješku 3 Kvesnela.

16) Tako i u rukopisu Kvesnel zajedno sa Holštajnom "pobožnog" (duha).

17) Kvesnel u bilj. 1 u narednom pismu misli da je ovo mjesto iz prvog pisma. Ali u pismima o kojima je ovdje riječ sv. Lav je naložio Anastasiju da on šta je odlučio da "na znanje" pismima Iliriku. Taj nalog se nigdje ne čita u narednom pismu. Slično je u pismu 6 gdje je druge opomene dao istom Anastasiju, kao što je jasno to bio naložio u gl. 6 "učinio da se obavijeste sva braća". Odatle, drugo pismo Anastasiju, koje je propalo, označava se na ovom mjestu.

^a Vide not. 2 Quesn. Mox, *finiri pro finire emendandum credidimus.*

^b In ms. Barb. corrupte habetur *fraternos studios.* Holstenius, quem secutus est Quesnellus, correcht *fraterno se studio.* Cum vero ex ingenio emendandum sit, *fraternum studium magis placet: nisi aliquid sup-*
plendum videatur ex epist. 5, cap. 4, et sexta, cap. 5, hoc modo: fraterno se studio sanctae congregati-
non denegent.

^c Quesnellus in margine indicavit hic significari sequentem epistolam ad Anastasium cap. 10, ac si haec antea scripta fuisset; cum tamen eam postea lucubratam probatari simus. Alię ergo innuntur Leonis ad eundem Anastasium litterae, quas ante sequentem epistolam datas ac deperditas ostendemus annot. 4 (infra^m) in ep. sequentem. Neque novum, si de eadem re etiam in sequenti epistola sermo sit cap. 10. Similia enim in pluribus litteris a Leone repetita inveniuntur.

^d In ms. habetur *et.... nosve episcopos.* Holstenius supplevit, ut credimus, satis tute, cum epistola sequenti, cap. 10, *binos episcopos ex singulis provinciis Thessalonicam proficieci* S. pontifex jusserit: qui numerus posterius constitutus non impedit quin antea Leo, cum hanc epistolam dedit, latius *binos ternosve* potuerit scribere. In epistola quæ desideratur ad Anastasium, uti superiori annot. indicavimus, quæque una cum his litteris transmissa fuit, hac eadem latiori formula usus credi potest.

^e Holstenius Petrum Corinthi episcopum credit, qui adfuit synodo Chalcedonensi an. 451. Sed potius

judicandus est prædecessor ejus Erasistratus, qui pseudo-synodo Ephesinæ an. 449, interfuit.

^f Lectionem codicis revocavimus, quam Holstenius nulla re cogente mutavit sic: *illi prorsus metropolitano hoc licere non permittimus.* Ex abusu scilicet metropolitani Achaiae non singulare illi præceptum, sed generalem legem omnibus præstitutam, et a nullo violandam se praescribere S. pontifex inuit, cum quo consentit generale decretum propositum epistola sequenti e. 5.

^g Ita codex, et Holstenius. In Quesnelli editione errore typographorum, *talis.*

^h Corrigendum videtur *subsequatur: neque enim obsequor in subsequendi significatione apud probatos scriptores reperimus.*

ⁱ Vide not. 5 Quesn.

^j Sic in ms. Quesnellus cum Holstenio, *piaz.*

^k Quesnellus not. 4 in sequentem epistolam hunc locum de eadem epistola intelligit. Sed in litteris de quibus hic sermo est, S. Leo Anastasio præceperat ut quæ decretum in *notitiam Illyricianorum litteris per-*
duceret; quod in sequenti epistola præceptum nullibi legitur. Similiter epist. 6, ubi alia monita eidem Anastasio dedit, ut ea in *omnium fratrum saceret no-*
titiam pervenire, cap. 6 expresse mandaverat. Hinc alia ad Anastasium epistola, quæ perit, hoc loco de-signatur.

POSLANICA XIV¹⁾
²⁾ANASTASIJU, EPISKOPU SOLUNA*

Sažetak (po Dionisiju Malom) I - Da su solunski episkopi uvijek izvršavali poslove Apostolske stolice. II - Da se mitropolitima sačuvaju njihova prava. III - Da mitropoliti rukopolože besprijekorne episkope, a ne laike, dvožence ili muževe udovica. IV - Da se podđakonima uskrati tjeleski brak. V - Da se nijedan episkop ne postavi onima koji se protive. VI - Da mitropolit³⁾ Epira izloži solunskom episkopu o izboru onoga koga namjerava da postavi za episkopa i da slično učine provincijski episkopi o izboru mitropolita. VII - Da se dva puta u toku godine održe sabori episkopa. Iako iskrsne neki veći problem koji ne može da se riješi na sudu u Solunu, da se izloži rimskom episkopu. VIII - Ako neki episkop napusti svoj grad i bude tražio zbog pohlepe veću stolicu, ne samo da neće moći da stekne crkvu, već će morati da se odrekne i svoje. IX - Da niko ne pomisli da uznenemiri ili zadrži tuđeg klerika, ako se njegov episkop ne saglasi sa tim. X - Da solunski episkop očuva mjeru u sazivanju provincijskih episkopa. (Dodaje se - da ne bi na taj način sveštenička čast bila izvrgnuta ruglu i da ne bi više od dva puta bili slani episkopi iz provincija koje su mitropoliti odobrili.) XI - Da se episkopi ne zadržavaju duže od vremena predviđenog za trajanje sabora tj. 15 dana. (Dodaje se u Španskom kod. - ako među njima bude izbila prepirkja oko posla, da se sve obznani rimskom episkopu o tome što je rađeno, da on, kako Bog bude htio, sve uredi.)

Lav, episkop grada Rima - Anastasiju, episkopu Soluna

Koliko toga ⁴⁾ je od autoriteta preblagog apostola Petra povjerenio tvom bratstvu, i kakvi su ti poslovi još uz našu pomoć povjereni, ako bi zdravorazumski sagledao i pravedno odvagao, mnogo bismo se mogli radovati zbog tvoje odanosti u pogledu brige koja ti je povjerenja.

Gl. I - *O solunskom vikarijatu i o Atikovom problemu, episkopa Nikopolja.*

I ja sam tvojoj milosti povjerio poslove moje uprave, slijedeći primjer prijašnjih, jer su moji prethodnici tako radili sa tvojim prethodnicima, da brigu koju, kao poglavara po božanskoj odluci dugujemo svim crkvama, kao podržavalac našeg blagodušja⁵⁾ potpomogneš i da se na neki način po provincijama koje su udaljene od nas pobrineš za našu predstojeću posjetu.⁶⁾ Naime, ako bi se na osnovu tvojeg stalnog promišljanja pojavilo nešto što hitno treba da saznaš, tj. šta u kojoj stvari treba da pripremiš ili pak da sačuvaš za naš sud. Jer, imajući slobodu da odbiješ⁷⁾ značajnije poslove i rješavanje težih problema u iščekivanju naše odluke, nijesi imao ni razlog ni potrebu da odstupiš od onoga što prekoračuje tvoju mjeru (ovlašćenja). Kod tebe postoje mnoga pisma sa našim⁸⁾ opomenama, kojima smo te često poučili o umjerenosti u svakom djelovanju. Da Hristove crkve koje su ti povjerene kroz podršku ljubavi i na zdravo pokoravanje⁹⁾ prizoveš. Premda među lijrenom i nemarnom braćom¹⁰⁾ postoji mnogo toga što treba liječiti jačim uticajem, kaznu treba ipak primjeniti tako da ljubav uvijek ostane nepovrijeđena. Stoga i blaženi apostol Pavle, poučavajući Timotija crkvenoj upravi, kaže: "Starijeg ne psuj, već mu se obraćaj kao ocu; mladićima kao braći, starcima kao majkama, djevojkama kao sestrama sa svakom čistotom" (I Tim. V, 1). Ako se takva umjerenost duguje prema bilo kom od naših članova po apostolskoj uredbi, koliko više¹¹⁾ našoj braći i koepiskopima, bez uvrede treba da bude ukazana?¹²⁾ Premda se ponekad dogodi ono što treba suzbiti kod sveštenih lica, neka se, ipak, to uradi više sa dobrom voljom da se ispravi nego strogosću, više podsticanjem nego silom, više ljubavlju nego vlašću.¹³⁾ Ali ovi koji "traže ono što je njihovo, a ne Isusa Hrista" (Filib. II, 21) lako se udaljavaju od ovog zakona, i kad im se više sviđa da vladaju nego da savjetuju¹⁴⁾ potčinjene, položaj uzvisuje

* Migne, vol. LIV, col. 666.

C

681 EPISTOLA XIV^{1.}^m AD ANASTASIUM THESSALONICENSEM EPISCOPUM.

SYNOPSIS (Ex Dionysio Exiguo). — I. Quod semper Thessalonenses antistites vices apostolicae sedis impleverint. — II. Ut metropolitanus sua jura serventur. — III. Ut a metropolitanis, non laici, non bigamii, non viduarum mariti, sed irreprehensibilis ordinetur episcopi. — IV. Quod subdiaconis carnale conubium denegetur. — V. Ut nullus invititus ordinetur antistes. — VI. Ut metropolitanus ^a Epiri de electo quem est ordinaturus in episcopum, ad Thessalonicensem pontificem referat; et de metropolitanis electo similiter provinciales episcopi faciant. — **682 VII.** Ut bina per annos singulos (Al. per annum provincialia) episcoporum concilia celebrentur; et si res difficultis emerserit, quæ non possit Thessalonicensis judicio terminari (Al. et in coll. Hisp., nec fuerit Thessalonicensis episcopi judicio terminala), ad Romanum referatur antistitem. — VIII. Ut si quis episcopus suam deserens civitatem, majorem sedem ambitus causa petierit, non solum ecclesiam obtinere non poterit, sed et sua carere debet (Al. et in Hisp., nec illam obtinere poterit, et sua carere debet). — IX. Ut nullus alienum clericum sollicitare vel tenere prasumat, suo episcopo non præbente consensum. — X. Ut in evocandis provincialibus episcopis, a Thessalonensi pontifice moderatio conservetur. (Additur in Hisp., ne sub hoc colore sacerdotalis honor contumeliis addicatur; nec amplius quam bini de provinciis episcopi, quos metropolitani probaverint, dirigantur). — XI. Ut non amplius a statuto concilii tempore, quam dies quindecim remorenterur

A episcopi. (Additur in Hisp., Ut si inter eos de negotio fuerit oberta contentio, cuncta **683** Romano pontifici sub gestorum insinuatione pandantur, ut ab eo quod Deo placuerit ordinetur.)

LEO episcopus urbis Romæ, ANASTASIO episcopo Thessalonicensi.

Quanta fraternitati tuæ ^b a beatissimi Petri apostoli auctoritate sint commissa, et qualia etiam nostro tibi favore sint credita, si vera ratione perspiceres et justo examine ponderares, multum possemus de injunctæ tibi sollicitudinis devotione gaudere.

CAP. I. De vicariatu Thessalonensi, et causa Attici Nicopolitani episcopi. — Quidam sicut præcessores mei præcessoribus tuis, ita etiam ego dilectioni tuæ, priorum secutus exemplum, vices mei moderaminis delegavi, ut curam quam universis Ecclesiis principaliter ex divina institutione debemus, imitator nostræ mansuetudinis ^c adjuvares, et longinquis a nobis provinciis præsentiam quodammodo nostræ visitationis impenderes: ^d siquidem continent opportunoque prospectu promptum tibi esset agnoscerre quid in quibusque rebus vel tuo studio

componeres, vel nostro judicio reservares. Nam cum ^a majora negotia et difficiliores causarum exitus liberum tibi esset sub nostræ sententiae exspectatione suspendere, nec ratio tibi nec necessitas fuit in id quod mensuram tuam excederet deviandi. Abundant enim apud te ^b monitorum scripta nostrorum, quibus te de omnium actionum temperantia frequenter instruximus: ut commendatas **684** tibi Christi Ecclesiæ, per exhortationem charitatis ad salubritatem ^c obedientiae provocares. Quia etsi plerumque existant inter negligentes vel desides fratres, ^d quæ oporteat majore auctoritate curari, sic tamen est adhibenda correptio, ut semper sit salva dilectio. Unde et beatus apostolus Paulus, ad ecclesiasticum regimen Timotheum imbuens, dicit: Seniorem ne increpaveris, sed obsecra ut patrem, juvenes ut fratres, anus ut matres, juvenculas ut sorores, in omni castitate (1 Tim. v, 1). Quæ moderatio si quibuscumque inferioribus membris ex apostolica institutione debetur, quanto magis fratribus et coepiscopis ^e nostris sine offensione reddenda est? ut ^f licet nonnumquam accidant, quæ in sacerdotalibus sunt reprehendenda personis, plus tamen erga corrigendos agat benevolentia quam severitas, plus cohortatio quam commotio, plus charitas quam potestas. ^g Sed ab his qui quæ sua sunt querunt, non quæ Jesu Christi (Philip. ii, 21), facile ab hac lege disceditur, et dum dominari magis quam consulere ^h subditis placet, honor inflat superbiam, et quod provisum est ad concordiam, tendit ad noxam: ⁱ quod, ut necesse habeamus ita dicere, non de parvo animi dolore procedit. Meipsum enim quodammodo ^j in culpam trahi sentio, cum te a traditis tibi regulis immodeice discessisse cognosco. Qui si tuæ existimationis parum diligens eras, meæ saltem famæ parcere debuisti: ne quæ tuo tantum

oholost i ono što je predviđeno za slogu pretvara se u štetu.¹⁵⁾ To, što smatramo neophodnim da kažemo, proizilazi iz velikog duševnog bola. Osjećam da i sam na neki način srljam¹⁶⁾ u grijeh kad znam da si preterano odstupio od pravila koja su ti data. Ako si bio nemaran prema tvom dobrom glasu, morao si poštovati moj, da ne bi ono što je učinjeno samo po tvojoj odluci izgledalo da je urađeno po našem sudu. Neka tvoje bratstvo ponovo pročita naša pisma i sve spise koje su poglavari Apostolske stolice poslali tvojim starijima neka pročita i neka¹⁷⁾ prihvati kao naredbu moju ili mojih prethodnika, da znamo da si promislio o tome.

Došao je, naime, kod nas sa episkopima svoje provincije naš brat Atik,¹⁸⁾ mitropolit episkop Starog Eира, i sa suzama se požalio na najsramotniju¹⁹⁾ muku koju je izdržao, pred prisutnim tvojim đakonima koji nijesu ništa rekli protiv tih optužbi vrijednih žaljenja²⁰⁾ i time što nam je bilo nametnuto pokazali su da nijesu bez vjere. Čak stoji u tvojim pismima, koja su isti tvoji đakoni donijeli, da je brat Alik došao u Solun i da je svoju saglasnost još²¹⁾ ozvaničio potpisom, što mi nijesmo mogli drugačije shvatiti nego da je došao po sopstvenoj odluci iiz spontane odanosti, jer je potpisao zbog garancije spis o pokornosti, a taj spis pokazuje da je, ipak,²²⁾ učinjena nepravda. Jer nije bilo neophodno da se pismeno obaveže kad je već dokazao svoju pokornost samim činom dobrovoljnog dolaska. Otuda je tvoje pismo pružilo dokaz za tužbu gore pomenu-tog i, kroz ovo što nije prečutano, otkriveno je ono što je čutanjem bilo prikriveno, a to je²³⁾ moguće nadstojništvo nad Ilirikom i najveća moć među zemaljskim sveštenicima²⁴⁾ u dokazu kojem je nevini episkop pobudio pažnju. Pošto je naređeno užasno izvršenje koje je sve javne dužnosti pripojilo sebi, svešteniku je zabranjen pristup crkvi, a optužen je zbog nikakvog, odnosno lažnog zločina, kome nijesu dali olakšicu ni zbog tegobne bolesti,²⁵⁾ ni zbog okrutne zime, već je bio prisiljen da putuje neprohodnim i putem punim opasnosti, kroz sniježna bespuća. To je predstavljalo takvu teškoću i pogibelj da kažu da su neki, koji su bili u episkopskoj pravnji, posustali.

²⁶⁾Veoma se čudim, voljeni brate, ali još više žalostim što si prema njemu, za koga nijesi ništa više dokazao nego to da je kad je pozvan zatezao da dođe, izvinjavajući se zbog bolesti, mogao da postupiš tako nemilosrdno i naprasito. Čak i ako je tako nešto zasluzio,²⁷⁾ morao si da čekaš moj pismeni savjet.²⁸⁾ Ali, kao što vidim, dobro si procijenio moj način mišljenja i veoma razborito predvidio da sam ja odgovoran za očuvanje svešteničke sloge. Stoga si,²⁹⁾ bez pretvaranja, požurio da slijediš svoj nagon, da se ne latiš spisa sa nalogom o našoj umjerenosti, jer ne bi imao slobodu da učiniš to što si učinio. Da li si, možda,³⁰⁾ saznao za neki zločin pa je težina novog zločina nagnala kod tebe mitropolita episkopa? No i to je bez smisla da se odnosi na njega, jer i ti³¹⁾ potvrđuješ da mu nijesi ništa progovorio. Ali i ako je počinio nešto teško i neoprostivo, morao si čekati na našu odluku, da ništa ne odlučiš sam³²⁾ prije nego što saznaš da mi tako hoćemo. Tvojoj milosti smo dali takvo punomoćje da se ono odnosi na staranje, a ne na imanje potpune vlasti. Stoga, kao što se veoma radujemo zbog onoga o čemu si pobožno brinuo, tako nas još više žalosti to što si pogrešno uradio. I neophodno je nakon iskustva sa mnogim problemima brižljivije gledati i marljivije paziti dok se, od Gospodnjih crkvi, koje smo ti povjerili, ne uklone, duhom ljubavi i mira, svi povodi za navođenje u zabludu,³³⁾ uzvisivši položaj tvojih episkopata u ovim provincijama, ali presjekavši prestup potpune usurpacije.

Gl. II - *O očuvanju prava mitropolita koji borave pod solunskim vikarijatom.* - U skladu, dakle, sa kanonima svetih otaca koji su uspostavljeni Duhom Božjim i osveštani poštovanjem čitavog svijeta, odlučujemo da mitropoliti, episkopi pojedinih provincija, o kojima se, po našoj odluci, brine tvoje bratstvo, imaju pravo na neokrnjeno dostojanstvo koje im je od davnina predato. Tako da od utvrđenih pravila ne odstupe nekim nemarom ili načinom mišljenja.

Gl. III - *O onim koje ne treba primiti u svešteničku službu.* - U gradovima čiji su upravitelji preminuli neka se čuva ova odluka o episkopima koji treba da ih naslijede. Da onaj koji treba da bude rukopoložen, premda bi mogao da ima³⁴⁾ svjedodžbu o pošteno vodenim životu, ne bude laik, neofit, ni muž druge žene,³⁵⁾ ili neko ko ima samo jednu ženu ili ju je imao, ali ju je oženio

A facta sunt animo, nostro viderentur gesta judicio. Relegat fraternitas tua paginas nostras, omniaque ad tuos emissas maiores apostolicæ sedis præsumptum scripta percurrat, et vel a me vel a præcessoribus meis ^c inveniat ordinatum, quod a te cognovimus esse præsumptum,

685 Venit namque ad nos cum episcopis provinciae sue frater noster Atticus, veteris Epiri ¹ metropolitanus antistes, et de indignissima ^m afflictione quam pertulit, lacrymabili actione conquestus est coram astantibus diaconibus tuis, qui ⁿ querelis flexilibus nihil contra referendo, ea quæ nobis ingerebantur, fide non carere monstrabant. Legebatur quoque in litteris tuis, quas iudicem diaconi tui detulerunt, quod frater Atticus Thessalonicanam venisset, quodque B consensum suum etiam scripturæ professione ^o signasset, ut de illo non aliud a nobis posset intelligi, quam proprii arbitrii et spontanæ devotionis fuisse, quod venerat, quoque chartulam de obedientiæ sponsione conscriperat, in cujus tamen chartulæ mentione signum ^p prodebatur injuriæ. Non enim necessarium fuerat ut obligaretur scripto, qui obedientiam suam ipso jam voluntari adventus probabat officio. Unde deplorationibus supradicti hæc verba epistolæ tuæ testimonium præbauerunt, et per hoc quod non est tacitum nudatum est illud quod silentio fuerat adopertum, ^q aditam scilicet Illyrici præfecturam, et sublimissimam inter mundanos apices potestatem ^r in exhibitionem insontis antistitis incitatum: ut missa exsecutione terribili, quæ omnia sibi officia C publica ad effectum præceptionis adjungeret, a sacris Ecclesiæ aditis, nullo vel falso insimulatus crimen, extraheretur sacerdos, cui non ob molestiam ægritudinis, ^s non ob sævitiam hiemis darentur induciae; sed iter asperum et periculis plenum per invias nives agere cogeretur. Quod tanti laboris, tantique discriminis fuit, ut ex his qui episcopum conitati sunt, quidam defecisse dicantur.

686 ^a Multum stupeo, frater charissime, sed et plurimum doleo, quod in eum de quo nihil amplius indicaveras quam quod evocatus adesse differret, et excusationem infirmitatis obtenderet, tam atrociter, et tam vehementer potueris commoveri: præsertim cum etiam si tale aliquid mereretur, expectandum tibi ^b fuerit quid ad tua consulta rescriberem. Sed, ut video, bene de moribus meis existimasti, et quam ^c civilia pro conservanda sacerdotali concordia responsurus essem, verissime prævidisti: et ideo motus tuos exequi ^d sine dissimulatione properasti, ne eum moderationis nostræ aliud disponentia scripta sumpsisse, faciendo id quod factum est licentiam

non haberes. An forte aliquod tibi facinus ^e innotuerat, et metropolitanum episcopum novi apud te criminis pondus urgebat? At hoc quidem alienum ab illo esse, etiam tu nihil ei objiciendo ^f confirmas. Sed etiam si quid grave intolerandumque committeret, nostra erat exspectanda censura; ut nihil prius ipse decerneret, & quam quid nobis placeret agnosceres. Vices enim nostras ita tuæ credidimus charitati, ut in partem sis vocatus sollicitudinis, non in plenitudinem potestatis. Unde sicut multum nos ea quæ a te pie sunt curata laetificant, ita nimium ea quæ perperam sunt gesta contristant. Et necesse est, post multarum experimenta causarum sollicitius propisci, et diligentius præcaveri, quatenus per spiritum charitatis et pacis, omnis materia scandalorum de Ecclesiis Domini quas tibi commendavimus auferatur, ^g præminentे quidem in illis provinciis A episcopatus tui fastigio, sed amputato totius usurpatiæ excessu.

687 CAP. II. *De jure metropolitanum sub vicario Thessalonicensi degentium conservando.* — Igitur secundum sanctorum Patrum canones Spiritu Dei conditos, et totius mundi reverentia consecratos, metropolitanos singularum provinciarum episcopos, quibus ex delegatione nostra fraternitatis tuæ cura prætentitur, jus traditæ sibi antiquitus dignitatis intemeratum habere decernimus; ita ut a regulis præstitutis, nulla aut negligentia, aut præsumptione discedant.

CAP. III. *Quinam a sacerdotio sint arcendi.* — In civitatibus quarum rectores obierint, de substituendis episcopis hæc forma servetur: ut is qui ordinandus est, etiamsi bona vita ⁱ testimonium habeat, non laicus, non neophytus, nec secundæ conjugis sit maritus, i aut qui unam quidem habeat, vel haberit, sed quam sibi viduam copularit. ^k Sacerdotum enim tam excellens est electio, ut hæc quæ in aliis Ecclesiæ membris non vocantur ad culpam, in illis tamen habeantur illicita.

CAP. IV. *De subdiaconorum continentia.* — Nam cum extra ^l clericorum ordinem constitutis nuptiarum societati et procreationi filiorum studere sit ^m liberum, ad exhibendam tamen perfectæ continentiae puritatem, nec ⁿ subdiaconis quidem connubium carnale conceditur: ut et qui habent, sint tamquam non habentes (I Cor. vii, 29), et qui non habent, permaneant singulares. Quod si in hoc ordine, qui quartus a capite est, dignum est custodiri, quanto magis in primo ^o aut secundo, vel tertio **688** servandum est, ne aut levitico, aut presbyterali honore, aut episcopali excellentia quisquam idoneus aestime-

kao udovicu. Izbor za³⁶⁾ sveštenika je tako poseban da ono što za druge članove crkve ne predstavlja grijeh, njima nije dozvoljeno.

Gl. IV - *O neporočnosti poddakona* - Pošto je mimo odluke da se da³⁷⁾ sloboda za sklapanje braka i rađanje djece članovima³⁸⁾ klera da bi se postigla čistota savršene neporočivosti, ni³⁹⁾ poddakonima se ne dopušta svjetovni brak: "Da i oni koji imaju (žene) su kao oni koji nemaju" (I Kor. VII, 29), i oni koji (ih) nemaju, ostaju neženje. Ako u tom redu, koji je na četvrtom mjestu od glavnog, treba to da se čuva, koliko više treba čuvati u prvom, ⁴⁰⁾ drugom ili trećem, da ne bi bio neko smatran podobnjim za đakona za položaj presvitera ili uzvišenost episkopa ko pokazuje da u sebi nije ukrotio žudnju za⁴¹⁾ ženom.

Gl. V - *O zahtjevu klera i naroda i njihovom saglasju u izboru episkopa*.⁴²⁾ Kad se, dakle, radi o izboru najvišeg sveštenika, postavlja se za poglavara onaj koga je⁴³⁾ kler i narod konsenzusom tražio. Tako da ako bi glasovi možda bili podijeljeni između dvojice, na sudu mitropolitskom onaj drugi neka prednjači koga potpomažu i veće težnje i zasluge. Toliko da se niko ne rukopoloži protiv nečije volje i bez zahtjeva.⁴⁴⁾ Da ne bi grad nepoželjnog episkopa prezirao ili mrzio i bio manje pobožan, nego što treba, jer mu je bilo onemogućeno da ima onoga koga je želio.

Gl. VI - *O osveštanju episkopa treba izvijestiti Solun, unutar njegovog vikarijata*.⁴⁵⁾ O ličnosti, pak, episkopa koji treba da se osvešta i o konsenzusu klera i naroda neka mitropolit episkop obavijessti tvoje bratstvo. I ono što je provincija dobro odlučila, neka učini da znaš da bi rukopoloženje koje treba da se obavi po običaju tvoj autoritet još potvrdio. Ovo će morati da se učini pravim naredbama, bez odlaganja ili teškoće da ne bi Gospodova pastva bila dugo bez pastirske skrbi.

⁴⁶⁾Ako mitropolit umre, kad bude trebalo drugi da se postavi na njegovo mjesto, provincijski episkopi će morati da se okupe u glavnom gradu da, pošto rasprave o želji svih klerika i svih građana, od presvitera⁴⁷⁾ iste crkve ili od đakona izaberu najboljeg, čije ime provincijski episkopi treba da dostave tebi da bi ispunili želje onih koji traže, jer će znati⁴⁸⁾ da će se tebi svidjeti ono što se njima svidjelo, da se još i tebi svidjelo. Kao što ne želimo da se pravični izbori usporavaju nekim odgađanjem, tako ne dozvoljavamo da se bez tvog znanja bilo što učini.

Gl. VII - *O učestalosti sazivanja provincijskih sabora* - O episkopskim saborima ne nalažemo drugačije nego onako kako su⁴⁹⁾sveti Oci korisno ustanovili. Da se, naravno,⁵⁰⁾ dva puta u toku godine održi skupština, na kojoj bi se donijela presuda o svim tužbama koje među raznim crkvenim redovima, po običaju, nastaju. I ako se⁵¹⁾ slučajno među poglavarima izrodi (daleko bilo!) spor oko većih grijehova, koji ne može da se riješi istragom provincijskom, mitropolit će se pobrinuti da tvoje bratstvo uputi u prirodu čitavog problema da bi se, ako pred suprotstavljenim stranama ni tvoj sud ne bi stišao stvar, problem prebacio nama, kakav god on bio.

Gl. VIII - *O premještajima episkopa koje treba ukinuti*.⁵²⁾ Ako neki⁵³⁾ episkop, prezrevši svoj mali grad, bude molio da upravlja značajnijim mjestom i bude prešao iz kakvog bilo⁵⁴⁾razloga većem stanovništvu, biće otjeran sa tude episkopske stolice (katedre), a ostane i bez svoje sopstvene. Da ne bi bio poglavar ni onima za kojima je žudio iz lakomosti, ni onima koje je prezreo iz oholosti. Svojom teritorijom, dakle, neka svako bude zadovoljan, i neka ne nastoji da je uveća preko mjere prava koje mu pripada.

Gl. IX - *O prebjeglim klericima* - Neka niko ne primi⁵⁵⁾ tuđeg⁵⁶⁾ klerika protiv volje njegovog episkopa i neka niko ne podbunjue, osim možda iz ljubavi, ono što je pristajalo između onoga koji daje i onoga koji prima. Jer je krivac za težak zločin onaj koji se usuđuje da⁵⁷⁾ pridobiće ili zadrži ono što je korisnije ili dragocjenije za crkvu. Stoga, ako se stvar odvija unutar provincije, mitropolit će natjerati klerika prebjega da se vrati svojoj crkvi. Ako, pak, duže odsustvuje, autoritetom tvoje naredbe će biti pozvan natrag, da se ne ostavi prilika ni za želju ni za ambiciju.

Gl. X - *O pozivanju episkopa od strane mitropolita*. - Želimo da budeš veoma umjeren u pozivanju episkopa kod tebe da ne bi izgledalo da pod vidom velike marljivosti slaviš bratsku ne-

tur, qui se a voluptate^a uxoria neandum frenasse detegitur.

CAP. V. *De cleri plebisque postulatione et consensu in episcoporum electione.* — ^b Cum ergo de summi sacerdotis electione tractabitur, ille omnibus præponatur quem^c cleri plebisque consensus concorditer postularit: ita ut si in aliam forte personam partium se vota diviserint, metropolitani judicio is alteri præferatur qui majoribus et studiis juvatur et meritis: tautum ut nullus invitis et non potentibus ordinetur; ^d ne civitas episcopum non optatum aut contemnam, aut oderit; et si minus religiosa quam convenit, cui non licuerit habere quem voluit.

CAP. VI. *De consecrando episcopo ad Thessalonicensem referendum esse intra vicariatum ejus.* — ^e De persona autem consecrandi episcopi, et de cleri plebisque consensu metropolitanus episcopus ad fraternitatem tuam referat; quodque in provincia bene placuit, scire te faciat, ut ordinationem rite celebrandam tua quoque firmet auctoritas. Quæ rectis dispositionibus nihil moræ aut difficultatis debebit asserre, ne gregibus Domini diu desit cura pastorum.

^f Metropolitano vero defuncto, cum in locum ejus aliis fuerit subrogandus, provinciales episcopi ad civitatem metropolim convenire debebunt, ut omnium clericorum atque omnium civium voluntate discussa, ex presbyteris^g ejusdem Ecclesiae, vel ex diaconis optimus eligatur, de cuius nomine ad tuam notitiam provinciales referant sacerdotes, impleturi vota poscentium, ^h cum quod **689** ipsis placuit, tibi quoque placuisse cognoverint. Sicut enim justas electiones nullis dilationibus volumus fatigari; ita nihil permittimus te ignorantem præsumi.

CAP. VII. *De conciliis provincialibus frequentandis.* — De conciliis autem episcopalibus non aliud indicimus quamⁱ sancti Patres salubriter ordinaverunt: ut scilicet bini conventus per annos singulos habeantur, in quibus de omnibus querelis quæ inter diversos

A Ecclesiæ ordines nasci assolent, judicetur. Ac si forte inter ipsos qui præsunt de majoribus (quod absit) peccatis causa^k nascitur, quæ provinciali nequeat examine definiri; fraternitatem tuam de totius negotii qualitate metropolitanus curabit instruere, ut si coram positis partibus nec tuo fuerit res sopita judicio, ad nostram cognitionem, quidquid illud est, transferatur.

CAP. VIII. *De translationibus episcoporum amputandis.* — ^l Si quis^m episcopus, civitatis suæ mediocritate despecta, administrationem loci celebrioris ambierit, et ad majorem se plebem quacunqueⁿ ratione transtulerit, a cathedra quidem pelletur aliena, sed carebit et propria: ut nec illis præsideat quos per avaritiam concupivit, nec illis quos per superbiam B sprevit. Suis igitur terminis quisque contentus sit, nec supra mensuram juris sui affectet augeri.

CAP. IX. *De clericis trans fugis.* — ^o Alienum^p clericum, invito episcopo ipsis, nemo suscipiat, nemo sollicitet, nisi forte ex placito charitatis id inter dannatum accipientemque convenerit. **690** Nam gravis injuria reus est qui de fratris Ecclesia id quod est utilius aut pretiosius audet vel alicere, vel tenere. Itaque si intra provinciam res agitur, trans fugam clericum ad suam Ecclesiam metropolitanus redire compellat. Si autem longius recessit, tui præcepti auctoritate revocabitur; ut nec cupiditati, nec ambitioni occasio relinquatur.

CAP. X. *De episcoporum a metropolita vocatione.* — In evocandis autem ad te episcopis moderatissimum esse te volumus, ne per majoris diligentiae speciem fraternis gloriari videaris injuriis. Unde si causa aliqua major extiterit ob quam^r rationabile ac necessarium sit fraternum advicare conventum, binos de singulis provinciis episcopos, quos metropolitanus crediderint esse miendos, ad fraternitatem tuam venire sufficiat, ita^s ut a præstituto tempore non ultra quindecim dies qui convenerint retardentur.

pravdu. Otuda, ako neki veći problem iskrstne, zbog kojeg je⁵⁸⁾ razumno i neophodno sazvati bratsku skupštinu, dovoljno je da tvom bratstvu dođu po dva episkopa, iz pojedinih provincija, za koje su mitropoliti smatrali da ih treba poslati, tako⁵⁹⁾da se ne zadrže duže od 15 dana od dana kada su došli.

Gl. XI - Treba pitati za savjet rimskog episkopa o onima koji se ne slažu sa ostalim episkopima Soluna. - Ako bude smatrao da je u onome što treba raspraviti, ili odlučiti sa braćom, njihova odluka protivna volji tvojoj, neka nam se o svemu⁶⁰⁾ izloži sa izjavom o tome šta je učinjeno da bismo, uklonivši nejasnoće, odlučili onako kako se Bogu sviđa. Sve naše osjećanje i brigu upravljamo ka tom cilju da se ono što se odnosi na jedinstvo sloge i očuvanje discipline ne skrnavi nikakvom prepirkom i ne zanemari nikakvim besposličenjem. Stoga, i tebe, voljeni brate, i onu našu braću koja su uvrijedena tvojim istupima, iako, ipak, nije⁶¹⁾ svima slična priroda tužbi, bodrim i opominjem da se ne poremeti nikakvim koškanjem ono što je pobožno uređeno i korisno raspoređeno. Niko neka ne traži ono što je za njega, već što je za drugoga (Filib. II, 4, 21), kao što kaže Apostol: "Svako od⁶²⁾ vas neka ugađa bližnjem na dobro za dobar ugled". *(Rim, XV, 2). I neće moći da bude čvrst savez našeg jedinstva, ako nas ne poveže okov ljubavi u nerazdvojnu čvrstinu. Jer "kao što u jednom tijelu imamo mnogo udova, a svi udovi nemaju istu funkciju, tako, premda smo mnogi, jedno smo tijelo u Hristu, a pojedinci su udovi jedni drugima" (Rim, XII, 5; I Kor. XII, 12).⁶³⁾ Spoj čitavog tijela čini jedno jezgro, jednu ljepotu. I ovaj spoj čitavog tijela zahtjeva jednodušje, ali posebno zahtjeva slogu sveštenika⁶⁴⁾ koji, iako imaju zajedničko dostojanstvo, ipak nemaju isti stalež. Jer i među preblagim apostolima je postojala neka razlika moći u sličnosti položaja, iako je izbor među svima bio jednak, ipak je jednomo bilo dato da se uzvisi nad ostalima. Iz čega je nastala razlika u položaju episkopa i velikim postavljanjem se postaralo da svi ne prisvajaju za sebe sve. Već u pojedinim provincijama postoje pojedini čija se odluka smatra prvom među braćom. I opet, zaista, oni koji su postavljeni u većim gradovima prihvatali su širu brigu, od kojih briga za čitavu crkvu teče na jednoj stolici Petrovoj, i ništa se ne razlikuje od svoje glave.⁶⁵⁾ Onome, dakle, koji zna da⁶⁶⁾ je poglavar nekome, ne pada teško da mu je neko prepostavljen, već pokornost koju zahtjeva on sam duguje nekome. I kao što ne želi da trpi breme teškog tereta, tako neka se ne usudi da drugome nametne nepodnošljiv teret (Mat. XXIII, 4). Jer mi smo učenici poniznog i blagog učitelja koji kaže: "Učite od mene jer sam blagog i poniznog srca i načićete spokoj za vaša srca. Jer je jaram moj prijatan, i moj teret lak" (Mat. XI, 29). Kako ćemo iskusiti ono što isti Gospod kaže, ako ne ispoštujemo to? "Ko je stariji među vama, biće vaš sluga. Ko se bude uzvisio, poniziće se, a ko se⁶⁷⁾ unizi, uzvisiće se" (Mat. XX, 26; Marko, X, 45; Luka, XXII, 26; Luka, XIV, 11).

* Vukov prevod Novog Zavjeta

CAP. XI. *Dissentientibus a Thessalonicensi cæteris episcopis, Romanum esse consulendum.* — Si autem in eo quod cum fratribus tractandum destinendum credideris diversa eorum fuerit a tua voluntate sententia, ad nos omnia sub gestorum testificatione referantur, ut, remotis ambiguitatibus, quod Deo placeat decernatur. Ad hunc eni finem omnem affectum nostrum curamque dirigitur, ut quod ad unitatem concordiae, et quod ad custodiam pertinet disciplinæ, nulla dissensione violetur, nulla desidia negligatur. Et te igitur, frater dilectissime, et eos fratres nostros qui de tuis offenduntur excessibus, cum tamen non similis sit ^b omnibus materia querelarum, hortor et moneo, ut quæ pie sunt ordinata, salubriterque disposita nulla concertatione turbentur.

691 Nemo quod suum est quærat, sed quod alterius (*Philip. ii, 4, 21*), sicut Apostolus ait: *Unusquisque vestrum proximo suo placeat in bonum ad ædificationem (Rom. xv, 2)*. Nec enim poterit unitatis nostræ firma esse compago, nisi nos ad inseparabilem soliditatem vinculum charitatis astrinxerit: quia *sicut in uno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eundem actum habent; ita multi unum*

A corpus sumus in Christo, singuli autem alter alterius membra (*Rom. xii, 5; I Cor. xii, 12*). ^d Connexio totius corporis unam sanitatem, unam pulchritudinem facit: et hæc connexio totius quidem corporis unanimitatem requirit, sed præcipue exigit concordiam sacerdotum. ^e Quibus cum dignitas sit communis, non est tamen ordo generalis: quoniam et inter beatissimos apostolos in similitudine honoris fuit quædam discretio potestatis; et cum omnium par esset electio, uni tamen datum est ut cæteris præemineret. De qua forma episcoporum quoque est orta distinctio, et magna ordinatione provisum est ne omnes sibi omnia vindicarent; sed essent in singulis provinciis singuli, quorum **692** inter fratres haberetur prima sententia; et rursus quidam in majoribus urbibus **B** constituti sollicitudinem susciperent ampliorem, per quos ad unam Petri sedem universalis Ecclesiæ cura confluueret, et nihil usquam a suo capite dissideret. ^f Qui ergo scit se quibusdam ^g esse præpositum, non molesto ferat aliquem sibi esse prælatum; sed obedientiam quam exigit, etiam ipse dependat: et sicut non vult gravis oneris sarcinam ferre, ita non audeat alii importabile pondus imponere (*Matth. xxiii, 4*). Discipuli enim sumus humilis et mitis magistri, dicens: *Discite a me quia mitis sum et humilis corde; et invenietis requiem animabus vestris. Jugum enim meum suave est, et onus meum leve (Matth. xi, 29)*. Quod quomodo experiemur, nisi et illud in observantiam veniat, quod idem Dominus ait? *Qui major est vestrum, erit minister vester. Qui autem se exaltaverit, humiliabitur; et qui se ^a humiliat exaltabitur (Matth. xx, 26; Marc. x, 45; Luc. xxii, 26; Luc. xiv, 11)*.

Komentari:

1) Na drugom mjestu 12. A ona koja je bila 14, sada je 18. Napisano poslije prethodne.

2) Kvesnel bilježi pod br. 1 ovo pismo, kojeg nema ni u jednoj bilješci rukopisne hronike, prije prethodnog koje je napisano 445. god. i smatrao je da je trebalo da bude poslano istome, time što postoji sličnost u nekim odlukama koje se nalaze u oba pisma i smatrao je da je to ono koje se navodi u prethodnom, u posljednjem poglavju, ovim riječima: "Potpunije, zaista, moraju paziti na ono što smo napisali samom bratu i koepiskopu našem Anastasiju da pazi". Jer, zaista, ovako slične odluke odnosno dekrete na sličan način je Lav često običavao da nametne u raznim pismima (slično se nalazi i u 6. pismu), ova sličnost ništa ne znači. Za nas su od veće važnosti oni djelovi zbog kojih mislimo da je ovo pismo za sebe i kasnije napisano. U prethodnom pismu gl. 1 sv. Lav ne samo da potvrđuje da je pisao Anastasiju o onome što treba da pazi već i dodaje: "Želimo da vas on sam obavijesti pismom o tome". Opazili smo da se taj dio naloga ne nalazi u ovim pismima bilj. 16 kol. (666) u prethodnom pismu. Osim toga, u ovim pismima gl. 10, odlučio je da Anastasije bude umjeren u pozivanju episkopa na sinod, da su dovoljna "po dva episkopa iz pojedinih provincija i oni koje treba da izabere mitropolit, da se ne zadrže više od 15 dana". Kad je Lav riješio da označi u prethodnim pismima episkopu Soluna da bude umjeren prema Ilircima, ništa nije propustio ako je ono pismo poslije ovog bilo napisano, niti je odredio u nekom širem i opštem smislu da je "po 2 ili 3" episkopa dovoljno, "ako" je odlučio prethodno da je sasvim dovoljno "po 2". Dodaj to što, u pismima Ilircima gl. 3, priča da je Anastasije obavijestio mitropolita Ahaje o episkopu Korinta. A o ovoj stvari je Anastasiju nešto otpisao sv. Lav u ovom pismu, ako je ovo bilo napisano istog dana ili malo prije nego je poslao pomenuta pisma Ilircima. Dalje, da je Lav Anastasiju poslao odnosno predao više pisama dokazuje ovo u gl. 1: "Kod tebe postoje mnoga pisma sa našim opomenama, kojima smo te često poučili o umjerenosti u svakom djelovanju". Da su druga, dakle, napisana prije ovoga čini se da je ovo očitovalo, što se navodi u pismima poslanim Ilircima, tako da ovo pismo treba smatrati predašnjim, a ne potonjim, tj. napisano je poslije 6. januara 446. god. Dalje, čin dovodenja u Solun Atika mitropolita Epira, uz Anastasijevu nastojanje, što je istom dalo povod za pisanje, dogodio se "u zimu" po pogl. 1. Da li se to odnosi na zimu prethodne god. 445. ili početak 446, ili na zimu naredne godine, može se sumnjati. No da ne bismo produžavali do naredne godine, sprečava nastojanje Anastasija, koje u prisili brže na dužnost mitropolita Ilirika ne izgleda da bi odlaganje podnjo prema Atiku, koji se pozivao samo na zapreku u vidu bolesti, zbog koje pozvan u Solun nije došao. Uporedi ono što smo za ovaj događaj dodali u raspravi "O izgubljenim poslanicama" br. 14. Ako, pak, ovaj postupak prema Atiku treba pritvrditi za zimu prethodne 445. god. ili početak 446, što se poklapa sa njegovim putovanjem u Rim, gdje se žalio zbog sile koja je primijenjena prema njemu, i kuda su i Anastasijevi đakoni sa pismom istoga bili poslani, treba reći da je ovo pismo napisano malo poslije januara upravo godine 446. Ovo pismo postoji u rukopisima zbirki 2, 3 i 5 sve do 14 kao i od 20 do 24. Nalazi se još u Vatikanskoj kraljevskoj zbirki 849, pa u poglavljima 3 i 4 preskočenim u Vat. 1347. i Palatinskom 579. - U imeniku kolekcije 5 u rukopisu Tuanskem (Thuaneus) ovo se čita pod br. 72: "Anastasiju episkopu Soluna zbog suviška arogancije opovrgavanje punomoćja Apostolske stolice sa prirodatih 6 naslova dekreta". A 6 dekreta, odnosno poglavla, ukazuju na ono što se u dugačkom predgovoru za pismo dokazuje. Prvo poglavje počinje od trećeg poglavla našeg izdanja. Drugo poglavje od riječi u gl. 6 "Ako mitropolit umre"; treće od gl. 7, četvrto od gl 8, peto od gl. 9, šesto od gl. 10. sve do kraja pisma. Sinopsis, koji smo preuzezeli od Dionisija, ponovili smo doslovno kao Vatikanski Dionisijev kodeks 5845.

3) Izdanja Lava prije Kvesnela izostavljaju riječ "Epira". U tekstu se, zaista, govori da je to opšti zakon o svim mitropolitima Ilirika. No, Dionisije, od koga smo preuzezeli naslove napisao je "Epira".

¹ Al. 12. Quæ autem erat 14, nunc 18. Scripta post præcedentem.

^m Quesnelli not. 1 hanc epistolam, quæ in omnibus mss. chronica notatione caret, ante præcedentem an. 445 scriptam eidemque præmittendam arbitratus est, eo quod ob aliquam sententiarum similitudinem, quæ in utrisque continentur, eam esse creditit quæ in præcedenti allegatur cap. ult., illis verbis: *Plenius vero observare debent quæ caveri ad ipsum fratrem et coepiscopum nostrum Anastasium scripsimus.* Cum vero similes hujusmodi sententiae seu decreta similia Leo identidem inculcare soleat in epistolis diversis (nonnihil sane simile reperitur epistola 6), hæc similitudo nihil cogit. Potiora autem nobis suppetunt momenta quibus hanc epistolam diversam et posteriorem putemus. In præcedenti epistola cap. 1 S. Leo non solum affirmsat se ad Anastasium scripsisse quæ cœvenda essent, verum etiam addit: *Eaque in vestram notitiam litteris ipsius volumus pervenire; quam præcepti partem in his litteris non reperi observavimus* annot. 16 (col. 666^k) in epist. antecedentem. Præterea in his litteris cap. 10 Anastasii facultatem in vocandis ad synodum episcopis moderatorem statuit, *binos de singulis provinciis episcopos sufficere, eosque a metropolitano eligendos, qui non ultra dies 15 retardentur.* Cum moderationem Thessalonicensi impositam Illyrianis significare in antecedentibus litteris Leoni expediret, nihil horum prætermisisset, si ea epistola post hanc fuisset scripta, nec latiori et vago sensu *binos ternosve episcopos sufficere indicasset, si binos tantum satis esse* antea statuisset. Adde quod in litteris ad Illyrianos cap. 3 traditur Anastasius relationem misisse de Corinthiorum episcopo Achaiae metropolita. De hac autem re aliquid Anastasio rescripsisset S. Leo in hac epistola, si ea scripta fuisset aut eodem die aut paulo ante quam laudatas litteras ad Illyrianos traderet. Porro plares litteras a Leone Anastasio datas vel redditas indicant illa cap. 1: *Abundant enim apud te monitorum scripta nostrorum, quibus de omnium actionum temperantia frequenter instruximus.* Aliæ igitur epistolæ ante hanc scriptæ ea videntur prætulisse quæ in præmissis ad Illyrianos litteris indicantur, ita ut hæc epistola non anterior, sed posterior habenda sit, id est scripta post diem 6 Januarii an. 446. Porro factum Attici Epiri metropolitæ Anastasio curante Thessalonicam adducti, quod eisdem scribendæ occasionem dedit, *hieme contigit ex cap. 1.* Num id pertineat ad hiemem exeuntis anni 445, aut invenit 446, an vero ad hiemem subsequentem, dubitari posset. At ne ad subsequentem protrahamus, impedit sollicitudo Anastasii, quæ in

cogendis citius ad officium Illyrici metropolitis longiores moras non videtur tulisse erga Atticum solius infirmitatis impedimenta allegantem, ne evocatus Thessalonicam accederet. Confer quæ in hanc rem addidimus in dissert. *de Epistolis deperditis* num. 14. Si autem hoc factum Attici assigendum sit hiemi exeuntis anni 445 vel inuenit 446, ut congruum tempus detur profactioni ejus Romam, ubi de vi sibi illata conquestus est, quo et Anastasii diaconi cum ejusdem litteris transmissi fuere, hæc epistola ipso anno 446 aliquanto post Januarium exarata dici debet. Hæc vero epistola exstat in mss. collect. 2, 5 et 6 usque ad 13, atque in 20 usque ad 24. Reperitur etiam in Vat. Regine 849, nec non capitibus 3 et 4 per saltum omissis in Vat. 1547 ac Palatino 579. — In tabula titulorum præmissa collect. 5 in ms. Thuaneo hæc leguntur num. 72: *Ad Anastasium episcopum Thessalonensem super nimietatis arrogantia vicis apostolicæ sedis redargutio cum subjectis sex titulis decretorum.* Indicantur autem decreta seu capita sex quæ longo epistolæ procœmio subjiciuntur. Primum caput incipit a capite tertio nostræ editionis; caput secundum a verbis cap. 6, *Metropolitano vero defuncto;* tertium a cap. 7; quartum a cap. 8; quintum a cap. 9; sextum a cap. 10 usque ad finem epistolæ. Synopsim, quam ex Dionysio præmisimus, ad Vaticanum purum Dionysianum cod. 5845 revocavimus.

ⁿ Editi Leonis ante Quesn. omittunt *Epiri.* In textu quidem generalis lex de omnibus Illyrici metropolitani fertur. At Dionysius, ex quo tituli sumpti sunt, **D** *Epiri* scripsit.

^b Cod. Vindeb. Hisp. delet præpositionem *a.* Post pauca, mss. collect. 5, 5 et 24, ac Vat. Reg. 849, habent *sede pro auctoritate.* Sichardus, *a beatissimo Petro apostolo.* Vide not. 2 Quesn.

^c Collect. Hisp. et Isid. ac mss. collect. 21 cum Ratramno in opere adversus Græcos tom. I Spicilegii Achériani pag. 110, necnon editi ante Quesnelli addunt *effectus.* Mox codd. collect. 24 cum Sichardo et antiquoribus editis pro *a nobis præferunt ab apostolica sede.* Vide not. 5 Quesn.

^d Codd. Dionys. atque Hadrian, pro *quidem* habent *et.* Editi cum mss. collect. 24 et Sichardo, *quia de continent.* Ms. Thuan. et Cantab. apud Quesn. in margine: *Si quidem convenienti.*

4) Kodeks Vindebonski Hisp. briše predlog "od". Malo poslije rukopisne zbirke 3, 5 i 24, kao i Vat. kralj 849 imaju "stolice" umjesto "autoriteta". Zihard piše "od preblagog apostola Petra". Vidi bilješku 2. Kvesnela.

5) Zbirke Hisp. i Isid. kao i rukopisne zbirke 21 sa Ratramnom u djelu protiv Grka tom I Spicilegija Aherijana str. 110 i izdanja prije Kvesnela dodaju "izvršenje". Uskoro kodeksi zbirke 24 sa Zihardom i starijim izdanjima umjesto "od nas" ističu "od Apostolske stolice". Vidi bilješku 3 Kvesnela.

6) Kodeks Dionisija i Hadrijana umjesto "stoga" imaju "i". Izdanja sa rukopisnim zbirkama 24 i Zihardom imaju "jer o stalnom". Rukopisi Tuanski i Cantab. kod Kvesnela na margini: "Ako, zaista, prikladnim".

7) Rukopisi Thuan i Cant. "veće probleme".

8) U rukopisnim zbirkama 24 i Žikard "dokumentima". Iako samo jedno preostaje pismo 6 Anastasiju, poslano prije ovog vremena. Druga, za koja se kaže da "obiluju i često" su slata, znamo da ih nema.

9) Kod Dionisija i Hadrijana kao i u dva rukopisa Tuanska stoji "poslušnosti". Uskoro "postoji" u rukopisu Vindebonskom zbirka 5, u Vat. Hisp. i Isid. i u dva Hadrijanska Vercellen-trus i kod Justela.

10) Isti kod. Vat. Hisp. i Isid. "one što treba". Potom umjesto "autoritetom" u 3 rukopisa Kvesnela "sumornošću".

11) Kod. Vindeb. zbirka 5 briše "našoj".

12) Dist. 45, "premda ponekad".

13) Ovo čitanje, koje je Kvesnel po svojim pomenutim kodeksima, bilj. 4, ispravio, još gotovo svi naši i sigurno bolji potvrđuju. Uobičajeno čitanje je: "Ali oni koji traže ono što je njihovo a ne ono što je Isusa Hrista, lako od ovog zakona se razlikuju i kad vladaju" ističu rukopisi zbirke 24 i primjer Ziharda.

14) Rotramn na navedenom mjestu i u izdanju koncila "traže potčinjenima, dopada im se počast, nadima se oholost".

15) Veoma stari Vatik. kod. 1342 zbirka 3: "što svakako, smatrano neophodnim, tako kažemo". Drugi Vat.: "Kao što smatrano neophodnim to reći". I to bismo umetnuli u tekst, da dokazane bilješke u drugim kodeksima to podupiru. Još i Justel čita "smatrano".

16) Drugi "osjećaj u grijeh". Uskoro "zastranio" umjesto "odstupio" u vulg. prije Kvesnela sa rukopisnim zbirkama 24 i Zihardom. Kodeksi Vind. zbirka 5 i Vercell. Hadrijan. "odmetnuo se".

17) Rukopisi Vat. Hisp. i Isid. sa Ratramnom i Justelom i Vulg. prije Kvesnela pogrešno pišu "prihvatiće". Niti u pismima Lavovim ili prethodnika njegovih nije se moglo naći kao postavljeno, ono što sv. Lav od Anastasija zahtijeva kao očekivano. Riječ "prihvati" istovremeno ima snagu najavljivanja i odbijanja.

18) Tako rukopisi izdanja po Krabu "Nikopoljski" Vidi bilj. 5. Kvesnela.

19) Kvesnel je istakao "prisilu" i to čitanje smo pronašli u Vat. 544 i obije zbirke 24 i kod Ziharda, a on u jednom koju bilj. 6 navodi rukopis Viktor. Kao i svi ostali izdavači smatrali su da tekst kodeksa treba popraviti.

20) Rukopis Corb. zbirka 2 kod Kvesnela na margini "ganutljivih optužbi". Malo poslije Ratramn sa Vat. Hisp. i Isid. "isti kod mene đakoni tvoji". U Vindeb. zbirci 5 i u Vat. Dionisija sa izdanjima prije Kvesnela nedostaje "tvoji".

21) Kod. Vindeb. zbirka 5 umeće "svojim" i malo poslije "ne možemo" umjesto "nismo mogli" i "potpisao" umjesto "bio potpisao".

22) Vat. Hisp. sa druga dva rukopisa zbirke 21 "dokazana nepravda".

23) Rukopisi zbirke 24 sa izdanjima prije Kvesnela i Ziharda "pribavljeni". Ostali naši kodeksi kao i u tekstu. Samo Vindeb. zbirka 5 u prvoj ruci "moguće", a u drugoj popravljeno "pribavljeni".

^a MSS. Thuan. et Cant., *majores causæ*.

^b In mss. collect. 24 et Sichardo, *monumentorum*. Cum una tantum supersit epist. 6 Anastasio ante id tempus data; alias, quæ abundare et frequenter datae dicuntur, desiderari cognoscimus.

^c In Dionys. atque Hadrian. ac duobus mss. Thuan., *audientic*. Mox, existunt in ms. Vindebon. collect. 5, in Vat. Hisp. et Isid., nec non in duobus Hadrian. Vercellensibus, et apud Justellum.

^d Idem codd. Vat., Hisp. et Isid., *quos oporteat*. Dein, pro *auctoritate*, mss. tria Quesnelli, *austeritate*.

^e Cod. Vindeb. collect. 5 delet *nostris*.

^f Dist. 45, *Licet nonnumquam*.

^g Hanc lectionem, quam Quesnellus ex suis codicibus not. 4 laudatis emendavit, nostri quoque fere omnes et certe potiores confirmant. Vulgataam lectionem: *Sed hi qui quæ sua sunt querunt, non quæ Jesu Christi, facile ab hac lege discernuntur, et dum dominari*, preferunt mss. col. 24 et exemplum Sichardi.

^h Ratramnus loco allegato, et in edit. Concil., *subditis querunt, placet honor, inflat superbiam*.

ⁱ Antiquissimus Vat. 1342 collect. 5: *Quod utique necesse habemus, ita dicimus*. Alias Vat.: *Quod, ut necesse habemus dicere*; idque insereremus textui, si aliis probæ notæ codicibus fulciretur. Justellus quoque legit *habemus*.

^j Al., *in culpa sentio*. Mox, deviasse pro *discessisse* in Vulg. ante Quesn. cum mss. collect. 24 et Sichardo. Codd. Vind. col. 5 et Vercell. Hadrian., *descivisse*.

^k MSS. Vat. Hisp. et Isid. euou Ratramno et Ju-

stello, atque Vulg. ante Quesn., *inveniet*, perperam; neque enim in Leonis aut prædecessorum epistolis inveniri poterat ordinatum, quod S. Leo ab Anastasio præsumptum conqueritur. *Inveniat* urgentis simul et negantis vim habet.

^l Ita mss. Quidam editi ex Crabbo, *Nicopolitanus*. Vide not. 5 Quesn.

^m Quesnellus prætulit *astrictione*, quam lectionem ipse in uno, quem not. 6 allegat ms. Victor., nos in Vat. 544 utroque collectionis 24 et apud Sichardum reperimus. Cæterorum omnium cum editorum, tum codicum lectionem restituendam putavimus.

D ⁿ Ms. Corb. collect. 2 apud Quesn. in marg., *querulis fletibus*. Paulo post, Ratramnus cum Vat. Hisp. et Isid., *iidem ad me diaconi tui*. In Vindeb. collect. 5 et in Vat. Dionysii cum editis ante Quesn. deest *tui*.

^o Cod. Vindeb. collect. 5 inserit *sua*, et paulo post, *possit pro posset*, et *fuisse pro fuisse*, ei *conscripterit pro conscripserat*.

^p Vat. Hisp. cum duobus aliis mss. collect. 21 probatur *injuriae*.

^q MSS. collect. 24 cum editis ante Quesn. et Sichardo, *adhibitam*. Cæteri nostri codices, ut in textu. Solus Vindeb. collect. 5, prima manu, *aditam*, se- cunda vero emendatum *adhibitam*.

^r Vide not. 7 Quesn.

^s Cod. Vat. collect. 24 cum Sichardo, *non obstantis hiemis*; et paulo post, *per invias cautes*.

24) Vidi bilj. 7 Kvesnela.

25) Kod. Vat. zbirka 24 sa Zihardom "ni zbog zime koja se ispriječila" i malo poslije "preko neprohodnih grebena".

26) 3. qu. 6 "veoma" c. 8

27) Izdanja prije Kvesnela sa Ratramnom i rukopis Vendeb. Hisp. i u nekim drugim kodeksima zbirki 21 "bio si morao". Ovi posljednji uskoro navode: "šta pismeno da te posavjetujem".

28) Vidi bilj. 8 Kvesnela.

29) Tako Dionisije, tri Tuanska kodeksa i jedan Corb. koje je Kvesnel pomenuo na margini i još mnogi i bolji naši, izuzimajući rukopis Hisp. Isid. i druge zbirke 24 u kojima sa Ratramnom, Zihardom i predašnjim izdavačima stoji: "bez odgađanja". Uskoro, "nešto od naredbe" u Vatikanskoj zbirci 24 i Zihard.

30) Ratramni i rukopisne zbirke 24 sa Zihardom i Vulg. dodaju "brata". Uskoro "mitropolita", što se čitalo u izdanjima prije Kvesnela, popravili smo po većini naših kodeksa i raznih zbirki, osobito Vat. 1342 zbirka 3 i druge Vat. čisto Dionisijevske. U 2. Vindeb. jedan je zbirka 5, drugi Hisp. se čita: "Nikopoljskog", što je bez ikakve razlike u značenju prihvatio Kvesnel. Mitropolit, naime, Epira o kome se ovdje radi, bio je nikopoljski episkop. Potom "težina zločina nagnala je kod tebe" je u rukopisima Vat. Hisp. i Isid. i još u Vat. zbirci 3 i u zbirci 24 Vindebon. zbirke 5 ima samo "nagnala". U kodeksima, pak, Vindebon. Hispan. i Vat. zbirci 24 predašnjim izdanjima "težina zločina je prisilila kod sebe".

31) U 4 kodeksa "potvrdio si". Bolje na margini izdanja Laba "bićeš upoznat da je potvrdio". Kasnije izdanja prije Kvesnela sa rukopisnom zbirkom 24: "učinio je"; ostali kodeksi "počinio je".

32) Justel "kad saznaš da nam se to sviđa".

33) 25, qu. 2, Dakle c. 5.

34) Tako sa Kvesnelom veoma stara Vat. kolekcija 3 i Vindebon. zbirka 5 i još kodeksi zbirke 24 i primjerak Ziharda Dionisija i druge zbirke sa ostalim izdanjima "svjedodžbom potpomognut".

35) O neophodnoj ispravci ovog mjesta, kako većina naših starih kodeksa iznose, vidi bilješku 9 Kvesnela. Samo, zaista, kodeksi zbirke 21 pružaju poznato čitanje: "ili onaj koji ima jednu ženu, odnosno imao ju je, ali ni onaj koji se oženio udovicom". Drugi iz iste kolekcije sa oba Hisp. i sa Vat. Isid. "ili onaj koji ima jednu, odnosno imao ju je, ali ni koju je oženio kao udovicu". Negacija "ni" izbrisala je u Vat. Isid. bilježi se ispod linije. Rukopis Vat. zbirke 3: "Ali koji nije oženio kao udovicu".

36) Dist. 32, "svih sveštenika", c. 1.

37) Vidi bilješku 10 Kvesnela.

38) Kvesnel ne ukazujući ni na šta, poslije riječi "slobodan" dodao je "sud". To, zaista, kod Dionisija, u Hisp. Isid. i drugim kasnijim zbirkama nalazimo. Ali čini se da je bolje čitanje ranijih izdanja Lava koje, sa rukopisima zbirkama 3, 5 i 24 Merlinia i Ziharda, ovu imenicu izostavlja.

39) Vidi bilješku 11 Kvesnela.

40) Kod. Vat. Dionisija i Justel "odnosno drugom ili trećem". Uskoro "za službu đakona" u rukopisnim zbirkama 24 sa izdanjima prije Kvesnela je osim toga, jer je zabilježio na margini da treba ispraviti riječ "službu", u izdanjima dodatu "u svim rukopisnim kodeksima je izbrisana". Nju bismo umetnuli u tekst, pošto veoma odgovara, jer se pojavljuje u nekim drugim starijim zbirkama.

41) Justel "prema ženi". Rukopisi Hisp. Isid. i zbirka 21 "žudnju za raskoši".

42) Dist. 63. "Ako možda" c. 36; Decret. Ivo. knj. III.

43) Vidi bilješku 13 Kvesnela.

44) Predašnja izdanja kod Kvesnela sa rukopisima Hisp. Isid. i zbirkom 21: "da ne bi narod protiv volje episkopa".

^a 3, qu. 6, *Multum*, c. 8.

^b Editi ante Quesn. cum Ratramno et ms. Vindeb., Hisp. aliisque codd. collect. 21, fuerat. Hi postremo preferunt *quid consulti rescriberemus*.

^c Vide not. 8 Quesn.

^d Ita Dionysius, tres Thuanei codd. et unus Corb. a Quesnello in margine laudati, nec non plerique et potiores nostri exceptis mss. Hisp., Isid. et alii collect. 24, in quibus cum Ratramno, Sichardo, et anterioribus editis habetur *sine dilatione*. Mox, aliud disponentis in Vat. collect. 24 et Sichardo.

^e Ratramnus et mss. collect. 24 cum Sichardo et Vulg. addunt *fratris*. Mox, *metropolitanum*, quod legebatur in editis ante Quesn., restituimus ex plerisque nostris diversarum collectionum codicibus, præsertim Vat. 1342 collect. 3 et alio Vat. puro Dionysiano. In duobus Vindebon., altero collect. 5, altero Hisp., legitur *Nicopolitanum*, quod sine ullo sensus discrimine Quesnellus recepit; Epiri enim metropolitanus, cuius hic mentio est, erat Nicopolitanus episcopus. Dein, *apud te criminis pondus arquebat* est in mss. Vat. Hisp. et Isid., nec non in Vat. collect. 5, et in collect. 21. Vindebon. collect. 5 habet tantum *arguebat*. In codd. autem Vindebon. Hispan., et Vat. collection. 24, ac anterioribus editis, *apud te criminis pondus urgebat*.

^f Quatuor codd., *confirmasses*. Melius in marg. editionis Labb., *cognosceris confirmasse*. Postea editi ante Quesn. cum mss. collect. 24, gessisset; cæteri codices, committeret.

^g Justelius, *quam quod nobis placere cognosceres*.

^h 25, qu. 2, *Igitur*, c. 5.

ⁱ Ita cum Quesnello antiquissimus Vat. collect. 3 et Vindebon. collect. 5, necnon codd. collect. 24 et exemplum Sichardi Dionysius. Et aliae collectiones cum exteris editis, *testimonio fulciatur*.

^j De necessaria hujus loci emendatione, quam plerique nostri antiqui codices preferunt, vide notam 9 Quesnelli. Solum quidam codices collect. 21, vulgariter lectionem exhibent, *aut qui vel unam quidem habeat, vel habuerit, sed nec qui sibi viduam copularit*. Alii vero ejusdem collect. cum utroque Hisp. et cum Vat. 1.id., *aut qui unam quidem habeat, vel habuerit, sed nec quam sibi viduam copularit*: at particula *nec delenda* in Vat. Isid., subducta linea notatur. Ms. Vat. collection. 3, *sed quam sibi viduam non copularit*.

^k Dist. 32, *Omnium sacerdotum*, c. 1.

^l Vide not. 10 Quesn.

^m Quesnellus nihil indicans, post vocem *liberum adjicit arbitrium*: quod in Dionysio quidem, in Hisp., Isid. aliisque posterioribus collectionibus reperimus. Sed magis Leonina visa est lectio anteriorum editiorum, quæ cum mss. collect. 3, 5 et 24, Merlino et Sichardo, hoc substantivum prætermittit.

ⁿ Vide not. 11 Quesnelli.

^o Cod. Vat. Dionysii et Justellus, *vel secundo tertiove*. Mox, *levitico ministerio* in mss. collect. 24 cum editis ante Quesnellum: qui præterea corrigendus est, cum in postilla marginali notaverit, vocem *ministerio* in editis additam *deleri in omnibus mss. codd.* Eam uti maxime congruam inscreremus textui, si quibus mss. alterius antiquioris collectionis probatur.

Na kraju poglavlja umjesto "je želio" na drugom mjestu "bi želio".

- 45) Dist. 65. O "liku" c. 4.
- 46) Dist. 63. "Ako mitropolit", c. 19. i dist. 77, na početku.
- 47) Vidi bilješku 14 Kvesnela i do riječi "od đakona", vidi bilješku istog 15.
- 48) Vulgat. prije Kvesnela sa kodeksima zbirke 24, "ako to".
- 49) Dist. 18 "O koncilima" c. 3 i u Decret. Ivo. knj. IV.
- 50) Vidi bilj. 16 Kvesnela.

51) Rukopis Vat. Dionisijev i kodeksi zbirke 24 sa Merlinom i Zihardom "bi se izrodila".

Na kraju poglavlja umjesto "da bi se prebacio", rukopis Vindeb. Hisp. ima "da bi se referisalo".

- 52) 7. qu. 1 "Ako neki episkop", c. 1.
- 53) Dionisije sa rukopisima Hadrijana, Hisp. i Isid. umeću "pak". Vidi bilj. 17. Kvesnela.
- 54) Rukopisi Vat. zbirke 3, Vindebon. Zbirka 5 i kodeksi zbirke 24 sa izdanjima prije Kvesnela "prilike", ostali naši i svi Kvesnelovi na margini od istog navedeni "razloga". Uskoro "neka bude otjeran" umjesto "biće otjeran" u kodeksima Dionisija, Hadrijana, Hisp. i Isid.
- 55) Vidi bilješku 18 Kvesnela. Malo poslije izdanja, prije Kvesnela sa rukopisima Vat. Dionisija i 2 Hadrijana i Vindeb. Hisp. "se pristoji".

56) 19 qu. 2 "Tuđeg klerika", c. 1

57) Kvesnel na margini: "Tako izdanja Nikolina, Merlina, Romana i sva potonja i tri kodeksa rukopisa. Druga 4 sa Dionisijem, Kresk. Zihardom, Kanis. imaju "da odbaci" i to je pogrešno". Gotovo svi naši kodeksi imaju "da pridobije", umjesto onog što jednako dobro piše u Vat. Dionisija "da namami". Naše, još, Zihardovo izdanje ima "da pridobije". Samo rukopisi knjige Vat. Hisp. i Isid. "da odbaci". I Vindebonski, koji dosljednije navodi španski "da pridobije". Uskoro "bi se odvijala" u starijim izdanjima ne samo rukopisne zbirke 24 i Ziharda već sa Vindeb. zbirkom 5 umjesto "se odvija". I malo poslije u Vatikanskem Dionisijevom i Vindebonskom španskom "neka natjera" umjesto "natjeraće", "je išao" umjesto "je odsustvovao" u starijim izdanjima i rukopisnim zbirkama 24.

58) Kvesnel po rukopisima je dodao: "razumno i". Ove riječi se čitaju još u našim kodeksima. Nedostaju u rukopisnoj zbirci 24. Malo poslije "bilo je dovoljno" umjesto "dovoljno je", u Vat. zbirci 3.

59) Ovdje počinje gl. 11 po Dionisiju Malom.

60) Tako većina rukopisnih knjiga i izdanja sa Dionisijem. Kvesnel "izložilo se".

61) Rukopisne zbirke 24 sa Vulg. prije Kvesnela "svih".

62) U rukopisima Hisp. i Isid. kao i u kodeksima zbirke 21 izostavlja se: "od vas". Uskoro "u dobru" umjesto "na dobro" imaju izdanja prije Kvesnela s rukopisom Vindebonske zbirke 5, u kojoj malo prethodno стоји: "i kao što Apostol".

63) Ista Vindebonska zbirka 5: "Ovaj spoj".

64) Zaista, u Dionisijevu čitanje ne treba sumnjati, kao što je sumnjao Kvesnel, bilj. 19. Jer u veoma starom Vatikanskom i čistom Dionisijevom kodeksu stoji: "koji, iako, nemaju zajedničko dostojanstvo, ipak imaju isti stalež". Slažu se rukopisi knjiga Vat. Hisp. i Isid. Kao i svi Hadrianovi; osim toga Firentinska zbirka 13 i kodeks osobitog porijekla Vat. 1347 kao i napokon rukopisne zbirke 21. Kvesnel po svojim kodeksima zbirke 2 i 5, zaista Korbejenskog i Trekopitaenskog i 4 druga Tuaenska, ovo drugo čitanje je umetnuo u tekst, koje nalazimo u jednom Vindebonskom španskom: "koji, iako imaju zajedničko dostojanstvo, ipak nemaju isti stalež. Jasnije, zaista i sofizmu manje izložen", rekao je u pomenutoj bilješci, "imaju kod. Victor. rukopis i izdanja Surija, Merlina i Nikolina, jer ovako čitaju: "koji iako imaju zajedničko dostojanstvo, ipak nemaju isti stalež". Čitava izmjena se sastoji u veznicima (etsi i cum - iako); tom vezniku se nerijetko kod provjerenih pisaca dodaje prilog "ipak". Nama se, pak, ovo čitanje više svidjelo, jer ga koriste kodeksi Vat. zbirka 3, Vind. zbirka 5, Vat. kraljevska 849 i osim primjerka Merlinove

^a Justellus, *uxoris*. MSS. Hisp., Isid. et collect. 21, *voluptate luxuriæ*.

^b Dist. 63, *Si forte*, c. 56; Decret. Ivo. lib. iii.

^c Vide not. 13 Quesn.

^d Editiones Quesnelli anteriores cum mss. Hisp., Isid. et collect. 21, *ne plebs invita episcopum*. In fine capitis pro *voluit*, alias *voluerit*.

^e Dist. 63, *De persona*, c. 4.

^f Dist. 63, *Metropolitano*, c. 49; et dist. 77, in princip.

^g Vide not. 14 Quesnelli, et ad verba *ex diaconis* vide not. ejusdem 15.

^h Vulgat. ante Quesn. cum codd. collect. 24, si quod.

ⁱ Dist. 18, *De conciliis*, c. 3; et in Decret. Ivo. lib. iv.

^j Vide not. 16 Quesn.

^k Ms. Vat. Dionys. et codd. collect. 24 cum Merlino et Sichardo, *nascatur*. In fine capitis, pro *transferatur* ms. Vindeb. Hisp. habet *referatur*.

^l 7, qu. 4, *Si quis episcopus*, c. 1.

^m Dionys. cum. mss. Hadrian., Hisp. et Isid., inse- runt autem. Vide not. 17 Quesn.

ⁿ MSS. Vat. collect. 3, Vindebon. collect. 5 et codd. collect. 24 cum editis ante Quesn., *occasione*; cæteri nostri et omnes Quesnelli in margine ab codem ci-

tati, *ratione*. Mox *pellatur pro pelletur* in codd. Dionys., Hadrian., Hisp. et Isid.

^o Vide not. 18 Quesn. Post pauca editi ante Quesn. cum mss. Vat. Dionysii et duobus Hadrian. ac Vindeb. Hisp., conveniat.

^p 49, qu. 2, *Alienum clericum*, c. 1.

^q Quesnellus in margine: *Ita edit. Nicolini, Merlini, Romana, et posteriores omnes, et codices mss. tres. Alii quatuor cum Dion., Cresc., Sichard., Canis. D edit., habent abjicere, et hoc male. Omnes fere nostri codices habent allicere, pro quo Vat. Dionysii illicere, æque bene. Nostra quoque Sichardi editio habet allicere. Soli mss. libri Vat. Hisp. et Isid., abjicere. At Vindebonensis, qui puriorem Hispanicam refert, allicere. Mox, agatur in antiquioribus editionibus non solum cum mss. collect. 24 et Sichardo, verum etiam cum Vindeb. collect. 5, pro agitur. Et paulo post in Vat. Dionysii et Vindeb. Hisp., compellat pro compellat; processit vero pro recessit in antiquis editionibus et mss. collect. 24.*

^r Quesnellus ex mss. addidit *rationabile*, ac. Hæ voces leguntur quoque in nostris codicibus. Desunt in mss. collect. 24. Post pauca, sufficerit pro sufficiat in Vat. collect. 3.

^s Hic incip. cap. 11 Dionys. Exig.

zbirke 12 još i primjerak Ziharda. Istom, ipak, u oba čitanja, i našem i Kvesnelovom se događa. Otuda se ovo dokazuje autoritetom više zbirki, od kojih tri, ako ne nadilaze Dionisijevo doba, postoje kao vršnjaci koji koriste istom, i ne može se reći da potiču iz istog izvora. Čini se da kontekst zahtijeva ovakvo čitanje. U ovakvim, naime, rečenicama u kojima postoje dvije tačke, poslije zareza prilog "ipak" nastoji se da se to uzme kao dokaz. Dokazi, pak, koje dodaje Lav i koji odlučuju da postoji razlika među episkopima zahtijevaju neafirmativnu rečenicu, kakva se čita kod Dionisija: "ipak imaju isti stalež", što podrazumijeva, bez razlike, već ovu negativnu koju smo mi prihvatali: "ipak nemaju isti stalež". Jer dalje sv. Lav u narednim rečenicama priznaje da, kao što nekada među apostolima, tako kasnije među episkopima, razlikuje se moć. "Dostojanstvo", za koje potvrđuje da je zajedničko episkopima, ne prihvata za moć i jurisdikciju, već za episkopsku čast, odnosno karakter, koja je zaista ista za sve. A "stalež" koji, jer odbija da je "isti" među episkopima, ističe da je različit, ne podrazumijeva za sveti episkopski red, kao što obično kažemo, već za hijerarhijski poredak, koji zahtijeva jednu veću jurisdikciju i autoritet, a za druge manju "nije", naravno, "isti" to jest isti za sve bez razlike u jurisdikciji. Otuda, po apostolskoj odredbi, koja je Petra, autoritetom i jurisdikcijom, učinila poglavarem ostalima, na ovom mjestu ukazuje i na drugim mjestima jasnije pokazuje, prenosi da je razlika među episkopima nastala: "u kojima svi ne prisvajaju za sebe sve na sličan način, već u pojedinim provincijama imaju prvu odluku", kao što mitropoliti, "zaista u većim gradovima postavljeni, prihvatali su veću brigu", naravno ne kako prema episkopima, tako i prema samima mitropolitima, od kojih "se zahtijeva pokornost", kao što egzarsi, ili patrijarsi i sam solunski episkop, koga su, kao vikara Apostolske stolice, sa osobitim pravom za čitav Ilirik isti Lav i njegovi prethodnici postavili. Ovo, pak, objavljuje "je postavljeno" sa tom namjerom da preko njih "briga za čitavu crkvu teče ka jednoj Petrovoj stolici i ništa se ne razlikuje od svoje glave". Njima objavljuje najveću vlast rimskog pape, primat u jurisdikciji i jedinstvo koje se odnosi na crkvu. Tako kao 4 reda, odnosno stepena (staleža) hijerarhijska među episkopima, pridodao je: episkopski, mitropolitski, egzarhski, odnosno vikarijski i papski. Njima, "iako dostojanstvo" episkopske časti odnosno karaktera potvrđuje "kao zajedničko", "stalež ipak" hijerarhijski "isti nije" opominje, jer se razlikuju u različitom stepenu hijerarhije po autoritetu i vlasti. Oni koji ovaj dokaz pripisuju jednakom pravu svih episkopa, riječi "dostojanstva" i "staleža" u skorijem značenju interpretirajući, što nije bila Lavova misao i odstupa od konteksta, pokušavaju nevješte (neuke) da prevare.

65) 2. qu. 6. "Onaj, koji zna" c. 14.

66) Vindebonski kodeks zbirke 5 i drugi španski brišu "je".

67) Vindebonski rukopis zbirke 5 "bude unizio".

^a Ita plerique mss. libri, et editi cum Dionysio. Quesnellus, referentur.

^b MSS. collect. 24 cum Vulg. ante Quesn., omnium.

^c In mss. Hisp. et Isid. atque in codd. collect. 21 omittitur *vestrum*. Mox *in bono pro in bonum* habent editi ante Quesn. cum ms. Vindobon. collect. 5, in quo paulo ante, *et sicut Apostolus.*

^d Idem Vindobon. collect. 5, *Hæc connexio.*

^e De lectione quidem Dionysii dubitandum non est, ut dubitavit Quesnellus not. 19. Nam in antiquissimo Vaticano et puro Dionysiano codice habetur: *Quibus etsi dignitas communis non est, tamen ordo generalis est.* Concordant mss. libri Vat. Hisp. et Isid., nec non omnes Hadrianei; præterea Florentinus collect. 43 et codex peculiaris originis Vat. 1547, ac tandem mss. collect. 21. Quesnellus ex suis codd. collect. 2 et 5, nimurum Corbeiensi, et Trecopithœano, et quatuor aliis Thuanis hanc aliam lectionem textui inseruit, quam nos in uno Vindobon. Hisp. invenimus: *Quibus etsi dignitas sit communis, non est tamen ordo generalis.* Clarius vero et carillationi minus obvium, inquit in laudata nota, *habet cod.* Victor. ms. et editiones Surii, Merlini, et Nicolini, cum sic legant: *Quibus cum dignitas sit communis, non est tamen ordo generalis.* Tota mutatio est vocis *etsi* in *cum*; cui quoque particulae non raro apud probatos scriptores exemplo *tamen* subjicitur. Nobis autem haec lectio magis placuit, cum eam præferant codices Vat. collect. 3, Vindobon. collect. 5, Vat. collect. 24, peculiaris Vat. Reginæ 849, et præter exemplum Merlini collect. 12 etiam exemplum Sichardi. Eodem tamen utraque recedit nostra et Quesnelli lectio: unde haec probatur auctoritate plurium collectionum; quarum tres si non superant ætatem Dionysii, eidem profecto suppare existunt, et ab eodem fonte prodire dici nequeunt. Contextus quidem hanc lectionem videtur postulare. In ejusmodi enim propositionibus ex duplice commate constantibus, postremum comma particula *tamen* affectum illud est, quod probandum assumitur. Probationes autem que a Leone subjiciuntur, quæque discriminem inter episcopos statuunt, non affirmativam propositionem, qualis apud Dionysium legitur, *tamen ordo generalis est*, videlicet sine discriminâ; sed hanc negativam a nobis receptam, *non est tamen ordo generalis*, efflagitant. Cum porro

S. Leo in sequentibus fateatur, sicut olim inter apostolos, ita postea inter episcopos potestatem esse diversam; *dignitatem*, quam episcopis communem affirmat, non pro potestate et jurisdictione accipit, sed pro episcopatus honore, seu charactere, qui sane idem in omnibus est: *ordinem vero, quem dum generalem* inter episcopos negat, diversum insinuat, non sumit pro sacro episcopali ordine, ut vocare solemus, sed pro ordine hierarchico, qui cum jurisdictionem et auctoritatem majorem in aliis, in aliis minorem requirat, *non est utique generalis*, id est idem in omnibus sine jurisdictionis discrimine. Hinc ex apostolorum forma, qua Petrum cæteris auctoritate et jurisdictione praefectum pontifex hoc loco indicat, et aliis in locis apertius declarat, episcoporum distinctionem ortam tradit, *in quibus non omnes sibi omnia similiter vindicarent, sed quidam in provinciis singulis haberent primam sententiam, uti metropolitæ, quidam vero in majoribus urbibus constituti sollicitudinem susciperent ampliorem, nimurum non tam in episcopos quam in metropolitas ipsos, a quibus obedientiam exigerent, uti exarchi, seu patriarchæ, ac ipse episcopus Thessalonicensis, quem vicarium sedis apostolicæ cum peculiari jure toti Illyrico idem Leo ejusque antecessores præfecerant. Hæc autem eo consilio ordinata pronuntiat, ut per hos ad unam Petri sedem universalis Ecclesiæ cura confluere, et nihil usquam a suo capite dissideret: quibus summam Romani pontificis auctoritatem, et jurisdictionis primatum, unitatem Ecclesiæ prospicientem declarat. Ita quatuor veluti ordines, seu gradus hierarchicos inter episcopos astruit, episcopalem, metropoliticum, exarchicum seu vicarii apostolici, et pontificium: hisque *etsi dignitatem* episcopalis honoris seu characteris affirmat *communem, ordinem tamen hierarchicum generalem non esse* monet, cum pro diversitate gradus hierarchici auctoritate et potestate distinguantur. Qui hoc testimonium ad æquale omnium episcoporum jus trahunt, voces *dignitatis* et *ordinis* in recentiorem seosum a Leonis mente alienissimum et a contextu dissentientem interpretantes, imperitis fucum facere nituntur.*

^f 2, qu. 6, *Qui scit se, c. 14.*

^g Cod. Vindobon. collect. 5 et alias Hisp. delent esse.

^h Ms. Vindob. collect. 5, *humiliaverit.*

DUKLJA I PREVALITANA OD 4. DO 10. VIJEKA

- a) Arhiepiskopi i primasi Duklje
- b) Arhiepiskopi Prevalitane
- c) Prefekti Ilirikuma

ARHIEPISKOPI I PRIMASI DUKLJE*

Basus	prije 343.	nakon 387.
Nepoznato ime	prije i nakon 414.	
Evander		451.
Maksim	451.	458.
Nepoznato ime	prije i nakon 549.	
Pavle	prije 590.	602. (?)
Nemezion	602 (?)	(?)
Jovan	oko 700.	
Nepoznato ime	prije i nakon 860.	
Nepoznato ime	877.	
Nepoznato ime	oko 880. (?)	oko 899 (?)
Jovan	oko 900.	
Jovan (posljednji arhiepiskop)	(?)	980.

ARHIEPISKOPI PREVALITANE (SKADAR)

Senecije	prije 431.	prije 450.
Andrija	prije 519.	519.
Stefan	prije 590.	590.
Jovan Krićanin - Skadranin	uoči 597.	oko 602.
Konstancije (bezvlasće do vlade cara Lava Mudrog)		601.
Nepoznato ime (bezvlasće do 1141. godine)	prije i nakon 900.	
Dorđe (bezvlasće do vlade Vukana kralja Dalmacije i Duklje)	oko 1141.	
Petar	prije i nakon 1199.	

* Cum cor. Gams: "Series episcoporum Ecclesiae catholicae"
"Hierarchia Ecclesiastica Orientalis", vol. I
"Dictionnaire d'histoire et de géographie ecclésiastiques"

PREFEKTI

- Prefekti pretorije Istoka bili su imenovani 16. decembra 324. i prvi je bio Konstancius. Posljednji prefekt pretorije Istoka bio je Aleksandar 626. godine.*

Prefekti jedinstvene pretorije Italije, Ilirikuma i Afrike

Evagrius	339	340
Antonius Marcellinus	340	341
Akonius Katulinus	341	342
Placidius	344	
Vulkacius Rufinus	346	349
Ulpius Limenius	347	349
Hermogenes	349	350
(Vulkacius Rufinus je vjerovatno od 350. do 352. bio samo prefekt Ilirikuma)		
Vuklacijs Rufinus	352	352
Flavius Filipus	353	353
Mecinus Hilarianus	354	
Voluzianus Lampadius	355	355
Taurus (samo Italije i Afrike)	355	356
Lilianus Movorcarius	356	356
Mamertinus	362	365
Vulkacius Rufinus (drugi put)	365	367
Petronius Probus	367	375
Antonius	377	378
Hesperius	378	
Siagrius	382	
Severus	382	382
Hipatius	383	383
Petronius Probus (drugi put)	383	384
Atikus	384	
Pretekstatus	384	384
Neoterius	385	385
Principius	385	386
Eusignius	386	387
Petronius Probus (treći put)	387	
Trifolius	388	389
Polemius	390	390
Nikomahus Flavianus	390	391
Apodemius	392	393
Nikomahus Flavianus (drugi put)	393	394
Dekster	395	395
Euzebius	395	396
Hilarius	396	396

* Grumel: "La chronologie"

Malius Teodorus	397	399
Valerius Mesala	399	400
Rufus Hadrianus	401	405
Longinianus	406	408
Kurtius	407	408
Teodorus	408	409
Cecilianus	409	409
Jovius	409	409
Liberius	409-10	
Lampadius	409	410
Faustinus	410	410
Melicius	410	412
Johanes	413	414
Sinezius Hadrianus	413	414
Selekus	414	415
Junius Paladius	416	421
Johanes	422	
Marianus	422	
Venencius	423	
Prokulus	423	
Basus	426	426
Protogenes	426	
Voluzianus	428	429
Teodosius	430	430
Decius Albinus	430	
Flavianus	431	432
Petronius Maksimus	433	437
Flavius Basus	435	
Faustus	438	
Petronius Maksimus (drugi put)	439	441
Faustus	442	
Paterius	442	
Kvadracianus	443	
Albinus	443	449
Firminus	452	
Trigecijs	449	452
Boecius	454	
Storacius	454	
Bazilius	458	458
Akonius Probianus	461	463
Bazilius	463	465
Luperčianus	468	468
Feliks Himilko	473	473

PREFEKTI PRETORIJE ILIRIKUM

Anatolius	357	360
Florencius	360	361
Petronius Probus	376	
Julius Auzonius	378	
Olibrius	378	379
Licinius	385	
Klearhus	396	
Anatolius	397	399
Herkulius	407	410
Leoncius	413	413
Strategius	415	
Filipus	420	421
Nestorius	422	
Isidorus	423	424
Antiohus	427	
Simplilcius Reginus	435	435
Eubulus	436	
Talasius	439	439
Teodorus	444	
Salomo	449	
Eulogius		
451	452	452
Valentinianus		
Euzebius	463	
Kalikrates	468	469
Protadius	473	
Paulus	474	
Johanes	500	
Toma	479	480
Johanes	517	
Sparciacius	491	518
Prefekt nepoznatog imena	519	
Arhelaus	?	524
Stefanus	529	
Bazilides	529	
Dominikus	535	540
Elias	541	541
Prefekt nepoznatog imena	556	
Jobinus	591	592

(Gasi se pretorija na Ilirkumu)

REZIME

ARCHIBISHOPRIES DOCLEA AND PREVALITANE: ACTA METROPOLITANA

The archbishopry of Doclea was one of the oldest religious locations at the area of Iliricum. The year of its establishment is not known, but its bishop Basus was one of the signatories of the epistles to the Church in Mareotes, at the church meeting in Sardica (nowadays Sophia) in the year 343. Basus came from a famous Roman family that gave prectors and pretors of the Empire and was most probably one of the high Roman officials who was given back his previously seized land at the areas of this Hellenic and Roman town after Constantin's announcement that Christianity was the official religion of the Empire. Busus was one of the first primates in Christianity: that title, one of the most significant ones, later given to other Doclean archbishops, was awarded to him by the Pope Siricius in 387 at a consortium and it allowed him to be a head of a church. From the very beginning, the Doclean archbishopry cherished connections with old patriarchies - in Basus's time with Alexandria, and later more and more to Antiochia, which later determined all the directions of christianisation at the territories of Doclea and Praevalitane, or, as the Latin sources call them, Upper Dalmatia.

The Archbishopry of Praevalitane was the subordinate church of Doclea and the seat of its head, Senecion, was in Skadar. His name was first mentioned at the ecumenical meeting in Ephesus, in 431, in the Synod record according to which he agreed with the condemnation of Nestorius's heresy. In the epistle of Pope Leo the Great, written of January 6, 446, the Roman Head of the Church expressed his gratitude to Senecion for agreeing to accept the sovereign authority of his vicar Anastasius, the archbishop of Salonika. That year was the beginning of the big conflict of Constantinople and Rome for the areas of Iliricum. During the conflict, the curia had to withdraw and leave almost all of the Balkan peninsula to Constantinople and eastern churches. The second church meeting in Ephesus, called by the Patriarch of Alexandria Dioscorus on behalf of monophysites, did not mention any metropolitan - the Primate of Doclea. However, at the meeting in Halicidonia in 451, the Synod decision, condemning Dioscorus and monophysites, contains the statement of Doclean archbishop Evander. There is not his signature or agreement on the repeated condemnation of Nestorius's heresy. During the big conflict that ensued between Constantinople and Rome, the name of Doclean archbishop Maximus was mentioned on the eastern side on one of the lists from the meeting in Dardania held in 458. This indirectly shows that the signature of archbishop Evander at the meeting in Haliodonia became invalid at the time of Acace's schism, the first big conflict between the Western and Eastern church. That was the time when the dogma of Orthodox Christianity was created for the first time, which resulted in its separation from the Roman Christianity. Doclea and Praevalitane took the side of monophysites known as the "Chart of Unity", which was announced by the Patriarch Acace and Byzantine emperors.

At the end of "Acace's schism", in 519, the archbishop of Praevalitane sent an epistle to Pope Andrew. The epistle can be found in the second volume of this edition. New archbishops of Doclea and Praevalitane appeared after the rule of Justinian, in the rebels against central emperor archbishopry in Justiniana Prima to which all first priests of Iliricum were subjected. Documents mention archbishops of Praevalitane - Stephen (590), John Cretensis (598) and Constantius (601). The biggest problems to the imperial office and rebel against Justinian Prima were created by Paul, the archbishop of Doclea, who was degraded by Constantinople as a monophysite and heretic, but they did not manage to take his archbishop throne and rule of the church. This is proved by the document regarding the newly posted archbishop of Doclea Nemesius (602) who did not manage to take over the rule, because it was held by the archbishops Paul and John Cretensis.

Doclea and Praevalitane, as church seats, became centres of resistance to official Christianity, mostly Roman, supported by eastern patriarchs with whom they established close links. It is known that a significant role belonged to the archbishop of Doclea John who is mentioned in documents in the year 700. He was later mentioned by two archbishops whose names are not known (from 850 till the end of the ninth century), while documents about others have not been found yet. The last archbishop and primate of Doclea was John, who in 980 fled in front of Samuil's soldiers to Dubrovnik (Raguse) where he became the archbishop of this town. In the war between basileuses and dukes during the rule of Vladimir in Dalmatia and the self-proclaimed Bulgarian Emperor Samuil, Doclean archbishopry was destroyed and Doclea was almost completely ruined. As a town it was finally left in 1027, when its church prerogatives were transferred to then Byzantine bishopry in Bar.

In the appendix of this volume there is a selection of letters of Pope Leo the Great, Innocent I, Xistus, Celestine and Boniface, all written in the fifth century, describing directly the conflict of Rome and Constantinople for Iliricum and mostly for the areas of Doclea, Praevalitane and Dalmatia. The letters put a light on the role of Constantinople Archbishopry in Salonika, which was at the same time the vicary of Rome, but did not virtually have any influence on the christianisation processes.

This volume contains the lists of archbishops of Doclea and Praevalitane as well as Roman prefects of Iliricum.

ARCHEVECHES DE DOCLEA ET PREVALITANA: ACTA METROPOLITANA

L'Archéopiscopat de Doclea est l'un des plus anciens sièges sur le territoire d'Illyricum. On ne connaît pas exactement la date de sa fondation mais son mitropolite Basus apparaît comme l'un des signataires de l'épître à l'Eglise de Maréotes lors du concile à Sardica (aujourd'hui Sofia) en l'an 343. Basus est originaire d'une célèbre famille romaine qui a donné des préfets et des praetors de l'Empire et, tout porte à le croire, il était l'un des hauts dignitaires romains auquel, après la proclamation de Constantin sur le christianisme comme religion officielle de l'Empire, on a christianisé comme religion officielle de l'Empire, on a restitué les biens confisqués sur le territoire de cette ville hellénique et romaine. Basus est l'un des premiers primats du monde chrétien: ce titre, l'un des plus importants, qui sera ensuite porté par les autres archevêques docléens, lui a été attribué par le pape Sirice en l'an 387 "au consortium afin qu'il dirige l'Eglise". Depuis le tout début, l'Archéopiscopat docléen commence à se lier avec les anciens patriarchats, au temps de Basus avec celui d'Alexandrie, puis de plus en plus avec celui d'Antioche, ce qui va déterminer à l'avenir tous les cours de la christianisation sur les territoires de Doclea et Prévalitana, ou bien, comme ils sont dénommés dans les sources latines, de la Haute Dalmatie.

L'archivêque de Prévalitana, Senecion, (cet archevêché était "l'église subordonnée" de Doclea dont le siège se trouvait à Skadar) apparaît dans les actes synodaux du concile oecuménique à Efez en l'an 431 dans lesquels il est d'accord avec la condamnation des hérétiques de Nestorius. Dans l'épître du pape Léon le Grand, écrite le 6 janvier 446, le chef romain remercie Senecion d'avoir accepté de se soumettre au pouvoir souverain de son vicaire Anastase, archevêque de Thessalonique. C'est aussi l'année qui marque le commencement de la grande lutte de Constantinople et de Rome pour les territoires d'Illyricum, au cours de laquelle la curie devra se retirer et abandonner presque toute la presqu'île des Balkans à Constantinople et aux églises de l'Orient. Au deuxième concile à Efez convoqué par le patriarche Dioscours d'Alexandrie, au nom des monophysites, on ne fait mention d'aucun mitropolite - primat en provenance de Doclea, mais au concile de Halcidonie en 451, dans la sentence du synode condamnant Dioscorus et les monophysites il y a une déclaration de l'archevêque docléen Evander. Cependant, il n'y a pas sa signature ni son acceptation d'accord sur le condamnation renouvelée des hérétiques de Nestorius. Dans le grand conflit qui s'ensuivit entre Constantinople et Rome, sur une des listes du concile à Dardanie qui s'est tenu en 458, il y est fait mention de l'archevêque docléen Maximus, rangé du côté de l'Orient, ce qui indique indirectement que la signature de l'archevêque Evander au concile de Halcidonie n'était pas valable - au temps du schisme d'Acace, la première grande séparation entre l'église d'Occident et celle d'Orient, à l'époque de la formation du premier dogmat du christianisme orthodoxe et de sa séparation d'avec le christianisme romain, Doclea et Prévalitana se rangent du côté des monophysites et du "Paradigme de l'unité" proclamé par le patriarche Acace et les empereurs byzantins.

A la fin du schisme d'Acace, en 519, l'archevêque de Prévalitana, André, s'adresse au pape par une épître qui se trouve dans le deuxième volume de l'édition. De nouveaux archevêques de Doclea et de Prévalitana apparaissent à la fin du règne de Justin en lors des révoltes contre l'archevêché central impérial à Justiniana Prima, auquel sont subordonnés tous les archiprêtres d'Illyricum. Les documents font mention des archevêques de Prévalitana, Stéphane (an 590), Jean Cretensis (an 598), Constantius (an 601).

C'est l'archevêque docléen Paul qui provoque les plus grands problèmes au bureau impérial et suscite la révolte contre Justiniana Prima, que Constantinople dégrade comme monophysite et hérétique, mais ne réussit pas à lui enlever le trône archiépiscopal et l'administration

de l'église. En témoigne le document sur le nouvel archevêque de Doclea, Némézion (an 602) qui ne parvient pas à prendre le pouvoir car celui-ci est détenu par les archevêques Paul et Jean Crétensis.

Doclea et Prévalitana, en tant que sièges ecclésiastiques, deviennent les centres de résistance au christianisme officiel, en majeure partie celui de Rome, soutenus par les patriarchats d'Orient avec lesquels ils établissent d'étroites relations. On sait que l'archevêque docléen, Jean, dont le nom figure dans les documents de l'an 700, jouait un rôle particulièrement important, puis deux archevêques dont les noms ne sont pas connus (depuis 850 jusqu'à la fin du IXème siècle), alors que les témoignages sur les autres n'ont pas encore été trouvés. Le dernier archevêque et primat docléen est Jean qui, en 980, avant l'arrivée des guerriers de Samuel, s'enfuit à Raguse où il devient archevêque. Dans la guerre entre Vladimir, basileus et duc de Dalmatie, et l'empereur auto-proclamé de Bulgarie, Samuel, l'archevêque de Doclea est détruit alors que Doclea est complètement anéantie. Elle cessera d'être ville définitivement en 1027 lorsque ses prérogatives ecclésiastiques sont transférées à l'archevêché de Bar, encore byzantin à l'époque.

En supplément de ce volume il y a un choix de lettres des papes: Léon le Grand, Innocent I, Xistus, Célestin et Boniface, toutes écrites au Ve siècle, mettant en lumière directement la lutte de Rome et de Constantinople pour l'Illyricum, et surtout parmi les territoires de Doclea, de Prévalitana et de Dalmatie. Ces lettres mettent aussi en lumière le rôle de l'archevêque de Constantinople à Thessalonique étant en même temps le vicariat de Rome mais qui en fait n'avait aucune influence sur le processus de christianisation.

Ce volume contient aussi les listes des archevêques docléens et prévalitanéens ainsi que des préfets d'Illyricum.

ERZBISTUM DOCLEA UND PRAEVALITANE: ACTA METROPOLITANA

Das Erzbistum Doclea ist einer ältesten kirchlichen Sitze auf dem Gebiet Illyricums. Sein genaues Gründungsjahr ist nicht bekannt, ihr Metropolit Basus tritt aber als einer der Mitunterzeichner der Briefe an die Kirche in Mereotes an der kirchlichen Versammlung in Sardica (heutige Sofia) im Jahre 343 auf. Basus entstammt einer berühmten römischen Familie, die Präfekten und Prätoren dem Imperium verliehen hat und ist, allem Anschein nach, einer der größten römischen Geistlichen, dem nach Constantins Verkündigung, das Christentum sei die offizielle Imperiumsreligion, die entzogenen Grundbesitze auf dem Gebiet dieser hellenisch-römischen Stadt zurückgegeben werden. Basus ist einer der ersten Primaten in der Christenwelt: dieser Titel, einer der bedeutendsten Titel, welchen, allem Anschein nach, auch weitere Doclea-Erzbischöfe tragen werden, wurde ihm, um die Kirche leiten zu können, von Papst Sigitio im Jahre 387 beim Konsortium verliehen. Von Anfang an stellt das Doclea-Erzbistum mit alten Patriarchaten die Verbindungen her, zur Basus-Zeit mit Alexandrien und danach immer mehr mit Antiochia, was später alle Entwicklungen von Christianisierung auf den Gebieten von Doclea und Praevalitane oder - nach Lateinquellen - von Oberdalmatien bestimmen wird.

Der Erzbischof von Praevalitane, Senecion, dieses Erzbistum war die "untenordnete Kirche" von Doclea, dessen Sitz in Scutari war, erscheint an der Weltallversammlung in Ephesus, in ihren Synodalakten im Jahre 431, wo er der Verurteilung von Nestorius Ketzerei zustimmt. Im, am 6. Januar 446, geschriebenen Brief von Leo der Große, dankt der römische Vorsteher dem Seneca dafür, dass er bereit war, sich der Souveränität seines Vikars Anastasius, des Saloniки-Erzbischofs unterzuordnen. Das ist das Jahr, das auch den Beginn von grossem Kampf zwischen Constantinopel und Rom um die Gebiete Illyricums bezeichnet, während dessen die Kurie sich zurückziehen und fast die ganze Balkanhalbinsel dem Constatinopel und den Kirchen des Ostens überlassen muss. Die zweite kirchliche Versammlung in Ephesus, die im Namen von Monophysiten vom Alexandrien-Patriarchen Dioscorus einberufen wird, erwähnt keinen Metropolitan-Primus aus Doclea, wobei sich aber in dem, an der kirchlichen Versammlung in Halkidonia im Jahre 451, gefassten Synodalbeschluss, welcher den Dioscorus und die Monophysiten verurteilt, auch die Erklärung des Doclea-Erzbischofs Evander befindet. Seine Unterschrift und Zustimmung für die wiederholte Verurteilung von Nestorius Ketzerei gibt es nicht. Im darauffolgenden grossen Konflikt zwischen Constantinopel und Rom, wird auf der Seite des Ostens der Doclea-Erzbischof Maximus, auf seiner der Listen der am im Jahre 458 stattgefundenen kirchlichen Versammlung in Dardania erwähnt, was mittelbar darauf hindeutet, dass die Unterschrift des Erzbischofs Evander an der kirchlichen Versammlung in Unterschrift des Erzbischofs Evander an der kirchlichen Versammlung in Halkidonia wertlos geworden ist - u.zw. in der Zeit von Schisma-Acaces, der ersten grossen Spaltung zwischen der West- und Ostkirche, als das erste Dogmat des orthodoxen Christentums entsteht und von dem rhömischen Absstand nimmt. Doclea und Praevalitane treten der Seite von Monophysiten und der bekannten "Einigkeitsformel" bei, die durch den Patriarch Acace und byzantinischen Kaisern ausgerufen wurde.

Am Ende von Schisma-Acaces, im Jahre 519, gibt der Erzbischof von Praevalitane mit dem Brief an den Papst Andreus kund, der im zweiten Band der Edition enthalten ist. Die neuen Erzbischöfe von Doclea und Praevalitane erscheinen nach der Epoche der Justinian-Herrschaft in den Auflehnungen gegen das zentrale Kaiserserbistum in Justiniana Prima, dem alle Illyricum-Kirchenvorsteher untergeordnet sind. Die Dokumente sprechen über den Erzbischof von Praevalitane Stephan (Jahre 590), Johannes Cretensis (Jahre 598), Constancius (Jahre 601). Die grössten Schwierigkeiten der Imperiumskanzlei und den Aufruhr gegen den Justinian Prima bereitet der Doclea-Erzbischof Paulus vor, den von Constatinopel als Monophysite und

Ketzer den Titel aberkannt wird, sie gelingt aber nicht ihn vom Erzbischofsthron zu stossen und ihm die Kirchenleitung zu entnehmen. Davon zeugt ein Dokument über den neubestellten Doclea-Erzbischof Nemesion (Jahr 602), dem es nicht gelingt, die Gewalt zu übernehmen, weil diese unter Erzbischöfe Paulus und Johannes Cretensis steht.

Kirchliche Sitze, Doclea und Praevalitane werden, durch die östlichen Patriarchate, meistens rhömischen, unterstützt, zu Widerstandszentren dem offiziellen Christentum gegenüber, mit welchen sie enge Verbindungen herstellen. Es ist bekannt, dass eine äusserst wichtige Rolle der Doclea-Erzbischof Johannes spielte, der in Dokumenten im Jahre 700 erwähnt wird, danach zwei Erzbischöfe, deren Namen nicht bekannt sind (vom Jahre 850 bis Ende des neunten Jahrhunderts), wobei die Zeugnisse von weiteren nicht gefunden wurden. Der letzte Erzbischof und Primas von Doclea ist Johannes, der im Jahre 980 vor Samuilos Kriegern nach Raguse flieht, wo er dann zum Erzbischof dieser Stadt wird. Im Krieg zwischen Basilianern und Ducs in Dalamatien, Vladimir un dem selbsternannten Kaisers - Bulgaren Samuilo, wird das Doclea-Erbistum vernichtet und Doclea fast zum Grunde zerstört - als Stadt wird sie endlich im Jahr 1.027 verlassen, als ihre kirchlichen Prärogative auf die damals noch byzantische Metropolitenkirche in Bar übergehen.

Im Zusatz zu diesem Band befindet sich eine Auswahl von Briefen der Päpste Leo der Grosse, Inocent der Erste, Xistus, Celestin und Boniface, alle im fünften Jahrhundert geschrieben, die unmittelbar den Kampf zwischen Rom und Constantinopel um Illyricum meistens um die Gebiete von Doclea, Praevalitane und Dalmatien verdeutlichen. Diese Briebe verdeutlichen auch die Rolle des Constantinopel-Erbistums in Saloniki, das zugleich das Vikariat von Rom war, praktisch aber keinen Einfluss auf die Christianisierungsprozesse ausgeübt hat.

Im Band sind auch die Listen der Erzbischöfe von Doclea und Praevalitane sowie von rhömischen Präfekten des Illyricums enthalten.

АРХИЕПИСКОПСТВА ДУКЛЯ И ПРЕВАЛИТАНА (Praevalitane): АСТА МЕТРОПОЛИТАНА

Архиепископство Дукля одно из самых древних церковных центров на просторах Илирикума. Неизвестен с точностью год ее основания, однако ее митрополит Басус (Basus) является одним из подписников послания Церкви в Мареотах (Mareote) на соборе в Сардике (нынешний г. София) который состоялся в 343. году. Басус происходил из прославленной римской семьи которая давала префектов и преторов империи и скорее всего он был одним из высоких римских служащих, которому после провозглашения Константина христианства официальной религией империи, возвращены отнятые имения на территории этого геленистического-римского города. Басус являлся одним из первых примасов в христианском мире: это звание, одно из самых значимых титлов, который по всему судя имели и остальные дуклянские архиепископы, присудил ему папа Сириций в 387. году - "на консорциуме чтобы управлять церковью". С самого начала дуклянское архиепископство начинает привязываться к древним патриархиям, во времена Басуса к Александрии, а позже все более к Антиохии, что в будущем определит весь ход христианизации на просторах Дукли и Превалитаны, или, как их называют латинские источники, Верхней Далмации.

Архиепископ Превалитаны Сенекий (Senecion) - это архиепископство было "церквию-подчиненой Дукле", центр которой находился в Шкодре - появляется на вселенском соборе в Эфесе, в его синодальных актах, в 431. году, где он соглашается с осуждением ереси Нестория (Nestorius). В послании папы Льва Великого, написанной 6. января 446. года, римский глава благодарит Сенекия за его согласие покориться суперенной власти его викаря Анастасия, архиепископа Салоники. Этот год также означает и начало ожесточенной борьбы Константинополя и Рима из-за территории Илирикума, во время которой курри пришлось отступить и почти весь Балканский полуостров представить Константинополю и церквям Востока. Второй собор в Эфесе, который от имени монофизита созывает александрийский патриарх Диоскор (Dioscorus), не упоминает ниодного митрополита - примаса из Дукли, однако на соборе в Галкидонии, в 451. году на синодальном решении, которым осуждается Диоскор и монофизиты, находится заявление дуклянского архиепископа Эвандера (Evander). Его подписи и заявления о согласии нет на повторном осуждении ереси Нестора. В последовавшем крупном столкновении между Константинополем и Римом, на стороне Востока упоминается дуклянский архиепископ Максимус, на одном из списков собора в Дардании, состоявшегося в 458. году, что коеченно указывает на то, что подпись архиепископа Эвандера на соборе в Галкидонии стала незначительной - во времена схизмы Акация (Acase), первого крупного раскола между западной и восточной церквями, когда создается первый догмат православного христианства и оно выделяется из римского, Дукля и Превалитана становятся на сторону монофизита и известного "Образца единства" который провозгласили патриарх Акаций и византийские цари.

В конце "Схизмы Акация", в 519 году, посланием папе отзыается Андрия, архиепископ Превалитаны, которая находится во втором томе издания. Новые архиепископы Дукли и Превалитаны появляются после эпохи владения Юстиниана, в бунтах против центральной царской архиепископии в Юстиниане Приме, которой подчиняются все первосященники Илирикума. Документы поминают архиепископа Превалитаны Стефана - 590. год, Иоанна Крстенсиса (Cretensis) - 598. год. Констанция (Constantius) - 601. год. Самые большие проблемы империяльной канцелярии, включая и бунт против Юс-

тиниана Примы, создает архиепископ Дукли-Павле, которого Константинополь разжаловал как монофисита и еретика, причем им не удалось отнять ему трон архиепископа и правление церковью. Об этом свидетельствует документ о новоназначенном архиепископе Дукли - Немезионе (602. год) которому не удается отнять власть у архиепископов Павла и Иоанна Кретенсиса.

Дукля и Превалитана, будучи церковными центрами, становятся центрами сопротивления официальному христианству, прежде всего римскому, имея поддержку восточных патриархий с которыми они установливают тесные связи. Известно, что исключительно важную роль сыграл архиепископ Дукли Иоанн, которого документы упоминают в 700. году, после этого два архиепископа, имена которых неизвестны (с 850. года до конца девятого века), при чем свидетельства об остальных еще не найдена. Последний архиепископ и примас Дукли - Иоанн, который в 980. году бежит перед боснимскими Самуила в Дубровник (Raguse), где он становится архиепископом этого города. В войне между базилеусами и дуксами Далмации Владимира и самозванного царя Болгарии Самуила, архиепископство Дукли уничтожено и Дукля, разоренная почти до оснований, окончательно покинута в. 1.027. году, когда ее церковные прерогативы переходят к тогда еще византийской митрополии в Баре.

В дополнении к этому тому находятся и избранные письма пап Льва Великого, Иннокентия (Inocent) Первого, Ксиста (Xistus), Целестина (Celestin) и Бонифация (Boniface), написанные в пятом веке, которые непосредственно освещают битву Рима и Константинополя за Илирикум, а больше всего просторы Дукли, Превалитаны и Далмации. Эти письма освещают и роль константинопольского архиепископства в Салоники, который одновременно был викариатом Рима, не имея при этом практически никакого влияния на процесс христианизации.

В томе находятся списки архиепископов Дукли и Превалитаны, а также и римских префектов Илирикума.

SADRŽAJ

IZMEĐU PAPE I CARA U KONSTANTINOPOLJU: DUKLJA I PREVALITANA	7
<i>Mitropolija Duklja i epoha Sardike i prve šizme</i>	8
<i>Saveznici i protivnici Justinijane Prime</i>	25
<i>Papa Lav, Rim i Vizantija</i>	32

ARHIEPISKOPIJE DUKLJA I PREVALITANA

UVOD

Arhiepiskopije Duklja i Prevalitana u organizaciji crkve Istočnog rimskog carstva

NOTICIJA 3	38
NOTICIJA 7	38
NOTICIJA 9	40
NOTICIJA 10	40
NOTICIJA 13	42

ARHIEPISKOPI DUKLJE I PREVALITANE

ARHIEPISKOP I PRIMAS DUKLJE - BASUS

- prije 343 - nakon 387. godine -

POSLANICA SABORA U SARDICI MAREOTSKIM CRKVAMA	48
<i>Poslanica sv. Atanasija istim crkvama</i>	50

ARHIEPISKOP I PRIMAS DUKLJE (ime nepoznato) - oko 414. godine -

XXII Episkopima Makedonije	56
---	----

ARHIEPISKOP PREVALITANE - SENECIJE

- prije 431 - prije 450 -

PREGLED DOGAĐAJA SA SABORA U EFESU

Početak sabora

Prva rasprava	66
<i>Odavde počinje sveti sabor da istražuje - Nestorijevo učenje</i>	80
<i>Sabor u Nikeji je izložio ovaj "kredo"</i>	80

ARHIEPISKOP I PRIMAS DUKLJE EVANDER - 451. godina -

ARHIEPISKOP I PRIMAS DUKLJE MAKSIM - 451-458. godina -

EPISKOP (ROSA) KOTORA JULIJAN - 451. godina -

DRUGI TOM

<i>Koji sadrži dokumenta sa sabora u Kalhedonu - Početak sabora u Kalhedonu</i>	84
---	----

POTPISI	102
----------------------	-----

<i>Osuda koju je sveti vaseljenski sabor u Kalhedonu uputio Dioskoru</i>	116
--	-----

<i>Takođe i sveštenicima Aleksandrijskim koji su bili u Kalhedonu o osudi Dioskora</i>	118
--	-----

JUSTINIJANA PRIMA I ARHIEPISKOPATI DUKLJA I PREVALITANA

- prije 541 - nakon 650. -

(541.) 18. marta. U Konstantinopolju..... 122

ARHIEPISKOP I PRIMAS DUKLJE - (ime nepoznato)

- 549. godina -

EPISKOP VIGILIJE RUSTIKU I SEBASTIJANU 126

ARHIEPISKOP PREVALITANE - STEFAN

- 590. godina -

XXXVI - MALHU, EPISKOPU DALMACIJE

Da se episkop Stefan natjera na izborni sud Gregorije Malhu, episkopu Dalmacije 138

ARHIEPISKOP I PRIMAS DUKLJE - PAVLE

- prije 590. - 602. godine -

ARHIEPISKOP I PRIMAS DUKLJE - NEMEZION

- 602. godina -

ARHIEPISKOP PREVALITANE - JOVAN KRIĆANIN

- 597-602. godine -

ARHIEPISKOP PREVALITANE - KONSTANCIJE

- 601. godine -

(597,) u mjesecu novembru..... 142

Zabilješka..... 142

(599,) u mjesecu maju. 142

XXXIV JOVANU, EPISKOPU JUSTINIJANE PRIME

O Pavlu, posrnurom episkopu Dukljanskom, koji je opljačkao čak crkvene stvari

Gregorije Jovanu episkopu Justinijane Prime 144

XXXV KONSTANCIJU, EPISKOPU SKADRA

O zločinu Pavla Dukljanina - Gregorije Konstanciju episkopu Skadra..... 146

ARHIEPISKOP I PRIMAS DUKLJE - (ime nepoznato)

- 860. godina -

(860,) 25. septembra..... 150

Razjašnjava uvod

II CARU MIHAILU..... 152

Episkop Nikolaj, rob robova ljubljenom Božjem sinu Mihailu, slavnom grčkom caru 152

ARHIEPISKOP I PRIMAS DUKLJE - JOVAN

- 980. godina -

Jovan II, arhiepiskop Raguze - Treći episkop..... 162

DODATAK

PISMA I DEKRETI PAPE SV. INOKENTIJA

PISMO PRVO, PAPE INOKENTIJA PRVOG SOLUNSKOM EPISKOPU ANISIJU ...	166
<i>Komentari</i>	166
PISMO XIII SOLUNSKOM EPISKOPU RUFU	168
<i>Komentari</i>	170
PISMO XV	172
<i>Komentari</i>	178
PISMO III PAPE CELESTINA I EPISKOPIMA ILIRIKA	184
<i>Komentari</i>	186
PISMO VIII PAPE KSISTA III SINODU OKUPLJENOM U SOLUNU	188
<i>Komentari</i>	188
PISMO X PAPE KSISTA III EPISKOPIMA ČITAVOG ILIRIKA	190
<i>Komentari</i>	192
POSLANICA V EPISKOPIMA MITROPOLITIMA POSTAVLJENIM U ILIRIKU	194
<i>Komentari</i>	196
POSLANICA VI ANASTASIJU, EPISKOPU SOLUNA	198
<i>Komentari</i>	202
POSLANICA XIII	204
<i>Komentari</i>	208
POSLANICA XIV ANASTASIJU, EPISKOPU SOLUNA	212
<i>Komentari</i>	220

DUKLJA I PREVALITANA OD 4. DO 10. VIJEKA

- a) Arhiepiskopi i primasi Duklje
- b) Arhiepiskopi Prevalitane
- c) Prefekti Ilirikuma

ARHIEPISKOPI I PRIMASI DUKLJE	233
ARHIEPISKOPI PREVALITANE (SKADAR)	233
PREFEKTI - Prefekti jedinstvene pretorije Italije, Ilirikuma i Afrike	234
PREFEKTI PRETORIJE ILIRIKUM	236

REZIME

ARCHIBISHOPRIES DOCLEA AND PREVALITANE:

ACTA METROPOLITANA	239
---------------------------------	-----

ARCHEVECHES DE DOCLEA ET PREVALITANA:

ACTA METROPOLITANA	241
---------------------------------	-----

ERZBISTUM DOCLEA UND PRAEVALITANE:

ACTA METROPOLITANA	243
---------------------------------	-----

АРХИЕПИСКОПСТВА ДУКЛЯ И ПРЕВАЛИТАНА (Praevalitane):

ACTA METROPOLITANA	245
---------------------------------	-----

SADRŽAJ	247
----------------------	-----

**Monumenta Montenegrina
knjiga I**

**Arhiepiskopije Duklja i Prevalitana
Acta metropolitana**

Priredio i predgovor napisao
Vojislav D. Nikčević

Prevela
Ana Klikovac

Izdavač
Istorijski institut Crne Gore

Za izdavača
Prof. dr Branislav Kovačević

Lektor
Marijan Milić

Tehnička i kompjuterska obrada
Stevan Ljumović, dipl. ing.

Tiraž
500 primjeraka

Štampa
Stamparija OBOD dd Cetinje

ISBN 86 – 305 -0329 -7

CIP - Каталогизација у публикацији
Централна народна библиотека Републике
Црне Горе "Ђурђе Црнојевић", Цетиње

262.3(497.16)(091)(093.2)

MONUMENTA Montenegrina, Knj. 1 Arhiepiskopije Duklja i Prevalitana - Acta metropolitan/priredio i predgovor napisao Vojislav D. Nikčević; prevela Ana Klikovac - Podgorica: Istorijski institut Crne Gore, 2001 (Cetinje: Obod). - IX, 249 str.; 24 cm - (Iz prošlosti Crne Gore. Posebna izdanja)

Na spor. nasl.str.: Monumenta Montenegrina. Vol. 1,Archevêchés de Doclea et Prevalitana Acta metropolitana = Monumenta Montenegrina T. 1 Arhiepiskopstva Duklja i Prevalitana Acta metropolitana. - Tekst na srp. i lat. jeziku. - Tiraž 500. / Napomena priredivača uz prva dva toma Monumenta Montenegrina: str. VI-IX. - Bilješke uz tekst. - Rezime na više stranih jezika.

ISBN 86-305-0329-7

1. Никчевић, Војислав Д.
2. Кликовац, Ана

23/28(497.16)(091)(093.2)
949.716(093.2)

П.к.:а) Архиепископије - Црна Гора - Историјска грађа
б) Хришћанска црква - Црна Гора - Историјска грађа
д) Црна Гора - Историјска грађа

Национална библиотека Црне Горе

Б М

22195/1/1

100100744

COBISS 0